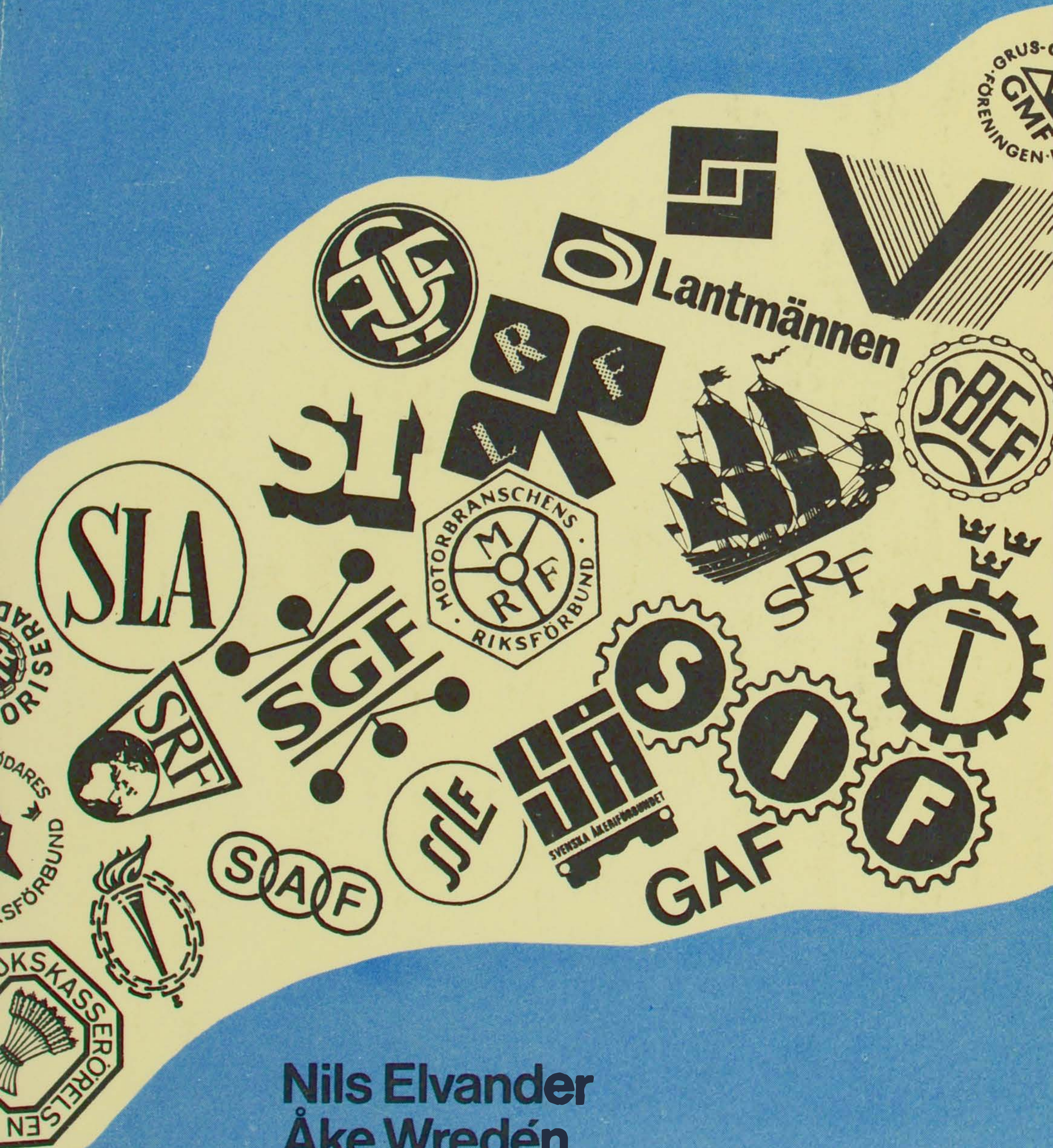

NÄRINGSLIVETS 900 ORGANISATIONER

Nils Elvander
Åke Wredén
Göran Albinsson
Olle Wästberg
Göran C-O Claesson

Näringslivets 900 organisationer

Näringslivets 900 organisationer

Av NILS ELVANDER

ÅKE WREDÉN

OLLE WÄSTBERG

GÖRAN C-O CLAESSION

GÖRAN ALBINSSON

Studieförbundet Näringsliv och Samhälle

Studier och debatt

utges av Studieförbundet Näringsliv och Samhälle

Sköldungagatan 2 · 114 27 Stockholm · Telefon 08-23 25 20

Postgiro 35 62 60-0

Nr 1 1974 22:a årg.

© Författarna och Studieförbundet Näringsliv och Samhälle

Tryckt hos Beyronds AB, Malmö 1974

Omslag av Operativ Reklam

ISBN 91-7150-156-8

SNS – STUDIEFÖRBUNDET NÄRINGSLIV OCH SAMHÄLLE

är en ideell sammanslutning av enskilda personer inom svenskt näringsliv, fristående från politiska partier och intresseorganisationer. Genom vetenskaplig forskning, konferenser samt studier och debatt i lokala grupper vill SNS sprida kunskap om ekonomiska och sociala förhållanden, stimulera till positiva insatser i arbets- och samhällsliv och till individuella ställningstaganden i den allmänna debatten.

Innehåll

Förord	9
1 <i>Nils Elvander</i> : Näringslivet och första statsmakten – relationer under efterkrigstiden	11
2 <i>Åke Wredén</i> : Näringslivets riksorganisationer	28
3 <i>Åke Wredén</i> : Näringslivets lokala och regionala organisationer	99
4 <i>Åke Wredén</i> : Organisationernas tidskrifter	129
5 <i>Olle Wästberg</i> : Näringslivets åsikter	147
6 <i>Göran C-O Claesson</i> : Kanslihusets motståndare och medhjälpare	167
7 <i>Åke Wredén</i> : Organisationernas skrivelser till regeringen 1970	189
8 <i>Göran Albinsson</i> : Medlemsföretag och organisations- funktionärer	206
<i>Bilaga</i> : Förteckning över de 897 näringslivsorganisationerna	215
Förteckning över organisationer, vars bransch- tillhörighet ej framgår av deras namn	347
Branschindex	348

Förord

Näringslivets organisationer har på senare år kritiserats i tidvis ganska stor utsträckning. Samtidigt har kunskaperna om denna viktiga del av näringslivet fortsatt att vara bristfälliga. Syftet med den här boken är att i någon mån avhjälpa denna brist. Boken är den första översiktliga beskrivningen av det svenska näringslivets organisationsväsende.

Den största delen av boken rymmer en kartläggning av näringslivets centrala organisationer. Men därutöver är skriften tänkt som ett bidrag till debatten om detta organisationsväsendes struktur, effektivitet och kostnader. Visserligen får läsaren söka förgäves efter rekommendationer beträffande lämpliga förändringar av organisationsstrukturen. Det måste ankomma på näringslivsföreningarnas medlemmar och funktionärer att göra sådana överväganden, men SNS hoppas att *Näringslivets 900 organisationer* skall skapa bättre förutsättningar för diskussionen om företagens sammanslutningar.

Boken bör avliva åtminstone några av de vanligaste myterna om organisationsväsendet. Den innehåller en lång rad tidigare opublicerade fakta och synpunkter om organisationerna i allmänhet och deras kontakter med myndigheterna i synnerhet. Inte minst bör boken kunna vara till nytta för de företagare som, för att bättre kunna bedöma den egna intresseorganisationens funktionsduglighet, vill få en inblick i vad som gäller för organisationsväsendet generellt.

Näringslivets 900 organisationer är en uppsatssamling. Flertalet av bidragen behandlar, ur skiftande aspekter, näringslivssammanslutningarna i deras roll som språkrör för företagen gentemot allmänhet, politiker och massmedier. En stor del av utrymmet i boken upptas vidare av redovisningen av en totalinventering av fö-

retagens organisationsväsende, dels på riksplanet, dels i två län. Det är vår förhoppning att den namn- och adresslista, som blivit ett av resultaten av inventeringen, skall bidra till att göra *Näringslivets 900 organisationer* till en värdefull uppslagsbok för press, myndigheter m fl. Inventeringen av riksorganisationerna har utförts vid SNS kansli av Åke Wredén, som även har redigerat organisationsförteckningen i slutet av boken.

Liksom många andra SNS-böcker har *Näringslivets 900 organisationer* delvis tillkommit i anknytning till den övriga SNS-verksamheten. Nils Elvanders och Olle Wästbergs kapitel är bearbetningar av anföranden vid SNS företagsledarkonferens i Tylösand 1972. Vidare har lokalgrupperna i Uppsala och Norrköping genom särskilda referensgrupper bidragit med fakta och synpunkter vad gäller undersökningen i kapitel 3 om de lokala näringslivsorganisationerna.

Denna bok hade inte varit möjlig att skriva om inte 100-tals tjänstemän och förtroendemän i organisationerna beredvilligt stått till tjänst med en stor mängd detaljuppgifter. SNS är dessa personer stor tacksamhet skyldig.

SNS vill också tacka de organisationsfunktionärer och stats-tjänstemän som ställt sig till förfogande för ibland omfattande intervjuer rörande olika delområden i undersökningen. Särskilt för Göran C-O Claessons studie av relationerna organisationer—kanslihus har dessa intervjuer varit av stor betydelse.

Kapitlet om det lokala och regionala organisationsväsendet bygger till stor del på uppgifter hämtade från seminariearbeten i företagsekonomi av ekonom Bo Engman, pol mag Leif Melin, fil kand Josephine Norberg och ekonom Hans Wester.

I denna som i andra SNS-böcker svarar författarna själva för framförda synpunkter.

Stockholm i maj 1974

Bengt Rydén

Verkst dir i SNS

1 Näringslivet och första statsmakten — relationer under efterkrigstiden

Av NILS ELVANDER

Relationerna mellan regeringen och näringslivet har genomgått många skiftningar under efterkrigstiden. Perioder av skarpa motsättningar har växlat med perioder av relativt förtroendefull samverkan. Den s k förtroendeklyfta som många anser råda i dag har förvisso haft motsvarigheter tidigare. Inte minst som en bakgrund till de senaste årens diskussion om förtroendeklyftan kan det ha sitt intresse att försöka periodindela och systematisera relationerna mellan näringslivet och regeringen och analysera orsakerna till växlingarna. Jag indelar efterkrigstiden i fem perioder, och dessa karakteriseras och analyseras med hjälp av fyra modeller för relationer mellan aktörerna. Innan modellerna presenteras bör emellertid vissa begreppsbestämningar och avgränsningar göras.

Jag ser relationerna mellan näringslivet och första statsmakten som en fortlöpande interaktion mellan två grupper av *aktörer*. Den ena gruppen är alltså "näringslivet", och därmed menar jag *dels* de ledande organisationer som sysslar med näringspolitisk intressebevakning, *dels* dessa organisationers medlemmar. De organisationer jag har i tankarna är främst Industriförbundet, SHIO, Grossist- och Köpmannaförbunden, Bankföreningen och Svenska Försäkringsbolags Riksförbund. Jag utelämnar Arbetsgivareföreningen och jordbrukets organisationer av den anledningen att löneförhandlingar, arbetsmarknadsfrågor och jordbrukspolitik inte berörs här. Vidare bortser jag från KF och bostadsmarknadens organisationer, eftersom dessa sammanslut-

ningar i stort sett stått utanför de näringspolitiska motsättningar som analysen i första hand avser.

Vad sedan gäller näringslivsorganisationernas *medlemmar*, de enskilda företagen, är det uppenbart att de måste betraktas som självständiga aktörer. Särskilt under de senaste åren har regeringen i hög grad interagerat med enskilda storföretag, banker etc. Detta aktualiserar intressanta men svåråtkomliga problem kring organisationernas representativitet och sanktionsmöjligheter; det sista gäller både relationerna till staten och till medlemmarna. Jag skall inte här gå in på dessa problem, jag har diskuterat dem i annat sammanhang och sammanfattat resonemanget i följande tillspetsade slutsats: näringslivets organisationer – i första hand Industriförbundet och Bankföreningen – kan i regel inte utöva någon makt gentemot statsorganen, eftersom de inte har tillräckligt stor makt över sina mäktigaste medlemmar.¹ En närliggande frågeställning gäller organisationernas interna demokrati. Det är givet att denna får en speciell karaktär i organisationer vilkas medlemskår består av några få, mycket stora och mäktiga företag och ett stort antal medelstora och små företag. Här gäller snarare bolagsstämmans princip om ”graderad” rösträtt än den politiska demokratins princip ”en man, en röst”. Medlemsinflytandets och den interna kommunikationens problem är nog inte fullt så löslösa för näringslivets sammanslutningar som jag framställt dem i min bok ”Intresseorganisationerna i dagens Sverige”, även om dessa frågor inte har samma brännande aktualitet som i de stora folkrörelserna.² Men eftersom detta problemkomplex behandlas på annat håll i denna bok lämnar jag det åsido i det följande.

Den andra gruppen av aktörer, ”första statsmakten”, är inte heller enhetlig, även om det ligger i sakens natur att sammanhållningen förvisso är betydligt större än på näringslivssidan. Det kan i vissa fall vara befogat att skilja mellan regeringen som kollektiv, enskilda departement och riksdagen. Men i stort sett är detta föga problematiskt, och i allmänhet behandlar jag den statliga sidan som en enhet, företrädd av regeringen.

Begreppet politiskt inflytande kommer inte att användas, efter-

som analysen endast avser relationerna i stort: former för kontakt och samverkan mellan regeringen och näringslivet, näringspolitikens allmänna karaktär och åsiktsmotsättningarnas innebörd. Jag går alltså inte in på inflytandets fördelning mellan olika grupper, och jag försöker inte mäta en viss organisations inflytande på regeringspolitiken vid en viss tidpunkt. Det finns därför ingen anledning att anknyta till det resonemang om inflytandets komponenter som utvecklas i min bok.³

Fyra modeller

Modellbegreppet kan användas på många olika sätt, och om detta finns det många och långa vetenskapsteoretiska utläggningar. Jag skall bara helt kort fastslå, att vad jag använder är s k *deskriptiva* modeller, som har karaktären av idealtyper. Med detta menas som bekant förenklade, renodlade bilder av verkligheten, vilkas främsta syfte är att skapa systematik och överskådlighet, inte att ge orsaksförklaringar eller bilda underlag för förutsägelser och rekommendationer.

Den första modellen kan kallas *konfrontationsmodellen*. Den politiska och den ekonomiska maktens företrädare befinner sig på kollisionskurs. De båda grupperna av aktörer har ringa eller – i ytterlighetsfall – ingen intressegemenskap. De är oeniga om viktiga grunddrag i det ekonomiska systemet och om spelreglerna för det inbördes umgänget. Det blir därför en öppen konfrontation, som vanligen tar formen av propagandakrig och ömsesidiga politiska och ekonomiska påtryckningar. I extrema fall kan det bli fråga om fysisk maktutövning, där de ekonomiska makthavarna bestrider regeringens monopol på samhällets våldsresurser och där regeringen å sin sida försöker bedriva fysisk repression mot motparten. En revolutionär situation, kort sagt. En sådan situation har inte förekommit i Sverige under efterkrigstiden, men den är ju teoretiskt tänkbar. Ett gemensamt drag för de olika varianterna av konfrontationsmodellen är att parterna inte bedriver förhandlingar eller överläggningar; de försöker inte uppnå

kompromisser eller samförstånd, eftersom en grundläggande intressegemenskap saknas.

Den andra huvudtypen av relationer kallar jag *den generella förhandlingsmodellen*. Här har parterna vissa gemensamma intressen, främst att bevara grundvalarna i det ekonomiska systemet och att hålla samman mot konkurrensen från omvärlden. Parterna är därför i viss mån beroende av varandra, de måste till en viss grad samverka, eftersom ingendera är så stark att han kan reda sig ensam utan den andres bistånd. Av detta följer att man är benägen att lösa meningsskiljaktigheter genom förhandlingar och kompromisser, som resulterar i mer eller mindre bindande överenskommelser eller avtal av *generell* natur. Överenskommelserna är generella på två sätt: dels företräds hela näringslivet eller sektorer inom det av verkligt representativa organisationer, som kan tala med auktoritet och garantera att medlemmarna håller givna löften, dels förutsätts överenskommelserna ingå som ett led i en ekonomisk politik som arbetar med generella metoder som löne- och prisstopp, räntepolitik, kreditrestriktioner, begränsningar i avbetalningshandeln etc. Det är givet, att den här förhandlingsmodellen förutsätter ett visst minimum av ömsesidigt förtroende mellan parterna, även om det finns skarpa intresse motsättningar i konkreta frågor och därmed ett psykologiskt spänningsförhållande.

Den selektiva förhandlingsmodellen liknar den generella på det sättet att det föreligger en förhandlingssituation, kännetecknad av ömsesidigt beroende och kompromissvilja. Skillnaden är att statsmakternas ekonomiska politik och näringspolitik bedrivs med selektiva metoder, och av det följer att regeringen och dess organ ingår överenskommelser med enskilda företag snarare än med organisationer. Det är sannolikt lättare att komma överens med ett enstaka företag än med en hel bransch – för att inte tala om hela näringslivet – och därför tenderar även förtroende och misstroende att bli så att säga selektivt fördelade i den selektiva modellen. Jag återkommer till detta.

Slutligen har vi *överläggningsmodellen*. Den avser i första hand kontakten med näringslivets organisationer och är såtillvida ge-

nerell, men den kan också innefatta enskilda företag. Den betecknar motpolen till konfliktmodellen. Överläggningsmodellen kännetecknas alltså av ett relativt långtgående samförstånd kring huvudlinjerna i den ekonomiska politiken och näringspolitiken och av moderation och ömsesidigt förtroende. Eftersom sektorn av gemensamma intressen är bred och intresseemotsättningarna relativt begränsade, behöver man knappast förhandla. Man kan uppnå samförstånd – eller i varje fall ömsesidig förståelse – eller konstatera en redan föreliggande överensstämmelse i åsikter genom informella kontakter och överläggningar, som inte leder fram till några bindande överenskommelser. Sådana behövs ju inte, det går bra ändå. Det bör påpekas att distinktionen mellan förhandlingar och överläggningar ofta försummas i dagligt tal, vilket jag anser vara fel. I reglerna om stats- och kommunaltjänstemännens förhandlingsrätt görs faktiskt denna distinktion, men i praktiken utsuddas den ofta.

Utvecklingen 1945–1965

Under krigsåren rådde en intim och förtroendefull samverkan mellan staten och näringslivet. Industrins och handelns organisationer hade en mycket stark position som ett slags faktiska statsorgan, de var inlemmade i kristidsadministrationen och fullgjorde i vissa fall statliga förvaltningsuppgifter. Detta möjliggjordes naturligtvis av den politiska borgfreden. Alla var överens om att hålla ihop mot det yttre hotet.

Samförståndet skingrades mycket hastigt vid tiden för krigsslutet och samlingsregeringens upplösning. Det kom en period av ytterst hårda politiska motsättningar, som omedelbart återverkade på förhållandet mellan näringslivet och den socialdemokratiska regeringen. Näringslivets organisationer gjorde gemensam sak med högern och folkpartiet i en frenetisk attack mot regeringens planhushållnings- och socialiseringssträvanden, som man utläste ur Arbetarrörelsens efterkrigsprogram och diverse motioner och utredningsinitiativ. Striden om det wigforsska skatteför-

slaget 1946–47 skärpte motsättningarna, som kulminerade i 1948 års valrörelse. Det finns ingen anledning att här gå in på denna ideologiska fejd och alla de överdrifter som förekom. Det räcker att konstatera att perioden 1945–1948 är ett gott exempel på konfrontationsmodellen vad gäller relationerna mellan regeringen och näringslivet. Sällan eller aldrig i modern tid har motsättningarna varit så hårda och misstron så stark som då. Regeringens försök att uppnå s k stabiliseringsöverenskommelser för att hejda inflationen misslyckades, och först 1948 nåddes en uppgörelse, som närmast gällde löntagarnas och jordbrukarnas organisationer. Regeringen gjorde alltså vissa försök att förhandla. Men framförallt var det fråga om konfrontation, låt vara enbart på det propagandistiska planet; några grövre former av maktutövning förekom inte på något håll.

Redan på hösten 1948 bedarrade den värsta stormen, och tecken på ett närmande mellan regeringen och näringslivet kunde skönjas. Regeringen började modifiera sin politik – det märktes t ex i löften om en ny skatteutredning redan på våren 1948 –, inflationstrycket började lätta, och regeringens parlamentariska ställning var försvagad efter valet. Allt detta gjorde att regeringen räckte näringslivet handen till en samverkan kring ”export- och produktionsfrämjande åtgärder”. Ett nytt kontaktorgan, den s k *torsdagsklubben*, inrättades på nyåret 1949 under ledning av Per Edvin Sköld. Men fortfarande dröjde mycket av den ömsesidiga misstron kvar. Jag brukar kalla perioden 1949–1955 ”de frivilliga överenskommelsernas tid”. Regeringen var i vissa fall beroende av lojal medverkan från näringslivsorganisationerna för att kunna genomföra sina stabiliseringspolitiska och näringspolitiska intentioner på ett effektivt sätt. Den valde därför att erbjuda förhandlingar i stället för att enbart gå fram med lagstiftning. Lagstiftningshotet hölls i bakgrunden som påtryckningsmedel och alternativ till utebliven överenskommelse. Frivilligheten var därför tämligen skenbar, och någon gång hände det att överenskommelsen blev ett komplement till lagstiftning, som i det s k kartellfallet (lagstiftningen mot konkurrensbegränsningar 1951–1953). Det är givet att näringslivet hade allt intresse av att slippa lagstiftning.

Förhandlingar kunde leda till mindre stela regler och organisationerna fick vissa möjligheter att ställa villkor, eftersom regeringen föredrog överenskommelser framför enbart lagstiftning. Detta gav organisationerna ett visst inflytande. Det bör framhållas att de frivilliga överenskommelserna varken var särskilt många eller gällde särskilt viktiga frågor. Men jag tror ändå man kan säga att de var symptomatiska för stilen i umgänget mellan regeringen och näringslivet: ömsesidigt beroende och samtidigt kvardröjande misstro från konflikten i slutet av 40-talet. Perioden 1949–1955 har alltså många av den generella förhandlingsmodellens karakteristika.

Den ömsesidiga misstron minskade efterhand under 50-talet. Det berodde väl delvis på att man inom näringslivet insåg att koalitionsregeringen inte skulle kunna störtas i första taget. Men den viktigaste faktorn var att regeringen steg för steg slog in på en mera liberal kurs i sin ekonomiska politik. Jag tänker på sådana ting som kristidsregleringarnas avveckling, lågräntepolitikens övergivande, utrikeshandelns liberalisering, skattesänkningarna 1952 och 1956 osv.

Pensionsstriden 1956–1959 innebar ett tillfälligt avbrott i denna tendens till närmande, ett återfall i 40-talets konfliktmodell; detta är den tredje perioden. Näringslivet, främst representerat av SAF, gjorde åter gemensam sak med oppositionen i en frontalattack som syftade till regeringsskifte. Sedan högern och folkpartiet misslyckats att störta regeringen i ATP-striden och i omsfrågan, stärktes socialdemokratins ställning i en rad segerval fram till 1962, och oppositionen blev alltmera splittrad och vanmäktig. Detta ledde i sin tur till att näringslivet åter blev benäget att närma sig regeringen. Maktens centrum hade blivit starkare.

Harpsundsöverläggningarna, som hade inletts redan 1955 som en ersättning för den avsomnade torsdagsklubben, blev ett forum för de intensifierade kontakterna mellan regeringen och näringslivet och en symbol för det nya klimatet. "Harpsundsdemokratins tid" kan stå som rubrik för tiden 1960–1964, den fjärde perioden. Förhandlingar och frivilliga överenskommelser hade nu ersatts av mera informella överläggningar, som ofta ledde till ett

tyst samförstånd eller i varje fall till uppklarande av missförstånd och större ömsesidig förståelse, såsom i EEC-frågan, men inte till några bindande överenskommelser. Oppositionen kände sig utestängd och anklagade regeringen för att åsidosätta riksdagen genom att göra upp på förhand med organisationerna. Detta var innebörden i Bertil Ohlins kritik av "Harpundsdemokratin", en kritik som näringslivets folk inte ville instämma i. Näringslivet mötte ju större förståelse hos regeringen än någonsin sedan 1945. Direktiven till allmänna skatteberedningen 1960 och resultatet av dess arbete i betänkandet 1964 är typiska manifestationer av samförståndsandan, harmonitänkandet, i början av 60-talet. LO-utredningen "Samordnad näringspolitik" 1961 är ett annat tecken på tänkesätt hos de politiska makthavarna, som näringslivet i stort sett kunde sympatisera med. Regeringens ställning var stark, men den utnyttjades inte till några särskilt radikala näringspolitiska planer och åtgärder. Det är typiskt att *Ekonomiska planeringsrådets* tillkomst hösten 1962 – Harpundsdemokratins institutionalisering har det kallats – möttes med gillande inom näringslivet, som ju också blev väl företrätt i det nya organet. Det såg ut som om näringslivet och dess organisationer hyste större förtroende för regeringen än för oppositionen. Harpundstidens relationer stämmer väl överens med överläggningsmodellen.

Nuläget

Den sista allmänna Harpundskonferensen under 60-talet där näringslivets och arbetsmarknadens företrädare deltog hölls 1964. Det skulle dröja ända till hösten 1971 innan statsministern kallade till en ny överläggning på sitt residens. Vad var orsaken till detta långa avbrott i den utåt synliga delen av regeringens umgänge med näringslivet? (Man får komma ihåg att mera osynliga kontakter hela tiden förekommit, i planeringsrådet och framförallt i form av allsköns informella överläggningar eller förhandlingar.) Planeringsrådet har naturligtvis minskat behovet av över-

läggningar i annan form. Men den viktigaste orsaken är nog att regeringen fann kritiken mot Harpsundsdemokratin besvärande; typiskt är att statsminister Erlanders försök att göra termen till ett honnörsord snart avbröts. Kritiken kom ju inte bara från den borgerliga oppositionen utan också från grupper till vänster, inom och utom partiet, som torde ha fått ökat inflytande efter regeringens motgångar i valet 1964 och 1966. Och därmed kommer jag in på vad som karakteriserar relationerna mellan regeringen och näringslivet under andra hälften av 60-talet och fram till nu, och vad som orsakat förändringen i dessa relationer. I brist på bättre kan vi kalla perioden 1965–1972, den femte perioden, ”vänsterglidningens tid”. Jag vill inte använda det överdrivna och propagandistiskt belastade uttrycket ”vänstervridning”.

I stort sett kan det väl sägas att relationerna mellan regering och näringsliv har försämrats successivt från 1965. Misstron har ökat, särskilt från näringsorganisationernas sida. Talet om förtroendeklyfta tycks ha en verklighetsbakgrund, åtminstone vad gäller organisationerna och vissa grupper av enskilda företagare. En rad samverkande orsaker kan urskiljas. Jag skall nämna de viktigaste i kronologisk ordning. Den första faktorn är regeringens behandling av allmänna skatteberedningens förslag 1964–1965. Vad som där hände hade enligt min mening stor betydelse för den följande utvecklingen. Jag skall inte gå in närmare på händelseförloppet – det finns utförligt behandlat i min bok om svensk skattepolitik 1945–1970 – och huvuddragen är välkända. Vad som hände var kort sagt att regeringen och LO spräckte en uppgörelse om ett nytt skattesystem, som aldrig var någon uppgörelse. Endast högern och näringslivsrepresentanterna i utredningen hade inbillat sig att någon sorts bindande överenskommelse hade träffats. Deras besvikelse var stark, men man trodde ändå inte att någon klimatförsämring i förhållandet mellan regeringen och näringslivet skulle bli följden. Så blev det dock. Den partiella skattereformen 1965 markerar inledningen till en radikaliseringspolitik av regeringspolitiken, en allt starkare satsning på vertikal inkomstutjämning, och därmed var det slut på det begyn-

nande 60-talets samförstånds- och harmonitänkande. Övergången till moms i förening med arbetsgivaravgift tre år senare jävar inte detta påstående. Det går en rak linje från regeringens förkastande av skatteberedningens förslag till 1970 års skattereform, ”den största jämlikhetsreformen”, som Sträng kallade den.

Naturligtvis ligger det djupare orsaker bakom vad som hände i skattepolitiken. Bl a genom skatteberedningens undersökningar hade man inom arbetarrörelsen blivit medveten om att inkomstutjämningen i stort sett hade upphört sedan slutet av 40-talet. Det är ingen tillfällighet att låginkomstutredningen tillsattes just 1965 efter riksdagsmotioner (även från mittenpartierna) och att Arne Geijer satte igång den stora låglönedriven hösten 1964. Geijers hugg mot skatteberedningen i talet på Arosmässan i november 1964 skall ses i det perspektivet. En annan faktor är det växande missnöjet bland fackföreningsmedlemmarna med strukturomvandlingens och den tekniska rationaliseringens negativa effekter för stora löntagargrupper. Missnöjet inom socialdemokratins väljarunderlag gav politiskt utslag i partiets dåliga valresultat 1964 och särskilt 1966. Följden blev en ytterligare radikaliseringspolitik efter 1966, möjligen också till en del inspirerad av kritiken från den nya vänstern och det vitaliserade kommunistpartiet. Så föddes den näringspolitiska offensiven, de ambitiösa men något oklara programmen vid de socialdemokratiska partikongresserna 1967 och 1968 och Krister Wickmans olika utspel. Att den nya näringspolitiken väckte misstro och oro inom det privata näringslivet är väl känt. Nedtoningen av ambitionerna under senare år, tex ifråga om de statliga företagen, har inte nämnvärt minskat näringslivets misstro. Man befarar på goda grunder att en ny framflyttning av positionerna förbereds; det räcker att nämna planerna på att gå in i industrin med AP-fonderna.

Ett annat drag i näringspolitiken, och i den ekonomiska politiken över huvud, som ständigt kritiseras i officiella uttalanden från näringslivshåll är den s k selektiva tekniken: vissa metoder i lokaliseringspolitiken, användningen av investeringsfonderna, inköp av enstaka företag eller delar av företag osv. ”Myglingseko-

nomin", för att använda Jan Myrdals och Assar Lindbecks uttryck, tycks i hög grad sätta sin prägel på förhållandet mellan näringslivet och regeringen sedan slutet av 60-talet. Detta innebär att Harpsundstidens överläggningsmodell ersatts av ett tillstånd som bär den selektiva förhandlingsmodellens kännemärken. Det är i stort sett slut med de allmänna överläggningarna av Harpsundstyp. De generella förhandlingarna och överenskommelserna av det tidiga 50-talets typ har inte återupplivats, och i stället bedriver de berörda departementen förhandlingar och ingår överenskommelser med enskilda storföretag som ett led i regeringens selektiva politik. Detta leder till att relationerna mellan regering och näringsliv präglas av en säregen kombination av *generell misstro* och *selektivt förtroende*. Samtidigt som näringsorganisationerna kritiserar regeringens selektiva politik och uttrycker sin allmänna misstro mot dess avsikter, eftersträvar några av deras medlemmar – de största företagen – goda relationer med departementens chefer och tjänstemän. Myglingsekenomin bryter punktvis igenom misstroendet och slår broar över förtroendeklyftan. Men detta minskar ju inte missnöjet hos de företag som inte får några favörer. Tvärtom: de som känner sig missgynnade är de små och medelstora företagen.

När det gäller småföretagarna är misstro ett för svagt ord – vrede och förbittring är nog den adekvata beteckningen för stämningensläget. Talrika demonstrationer och andra opinionsyttringar bär tydliga vittnesbörd härom. Under 50-talet och i början av 60-talet hade småföretagargruppen en anmärkningsvärt stark ställning i riksdagen; den lyckades några gånger genom fyrpartimotioner driva igenom höjningar av olika anslag utöver vad regeringen föreslagit, men framförallt ledde motionsaktiviteten till att regeringen successivt höjde anslagsramarna.⁴ På senare år torde denna position ha försvagats i den meningen att fyrpartimotioner så gott som upphört. I gengäld har agerandet genom de tre borgerliga partierna intensifierats, bl a på så sätt att de drygt 50 borgerliga riksdagsmän som tillhör Svenska Företagares Riksförbund sedan ett par år har tillgång till en särskild sekreterare. Småföretagarna är alltså en viktig väljargrupp, men numera är det en-

dast de borgerliga partierna som tävlar om deras röster. De har kommit i en klar motsatsställning till den socialdemokratiska regeringen, och detta beror framförallt på den selektiva politikens tendens att gynna de större företagen på de mindres bekostnad.

Regeringens motiv för den selektiva politiken kan alla föras in under jämlikhetsaspekten, och det görs också i den socialdemokratiska propagandan. Särskilt gäller detta de lokaliseringspolitiska ingreppen. Jag tror att näringslivet ofta underskattar jämlikhetstänkens styrka som drivkraft bakom den selektiva ekonomiska politiken och regeringspolitiken över huvud; jag återkommer till detta. Den allmänna jämlikhetsmålsättningen markerades mycket starkt vid partikongressen 1969, i 1970 års valrörelse och i avtalsförhandlingarna 1970–71, där regeringen i sin dubbla egenskap av arbetsgivare för de statsanställda och värnare av "samhällsintresset" gjorde direkta ingripanden som saknar motstycke. Naturligtvis bidrog allt detta till att öka näringslivets mistro. Den senaste tidens händelser i EG-frågan, konjunkturpolitiken och skattepolitiken har givit talet om förtroendeklyfta ny näring. Harpsundskonferensen hösten 1971 har inte ändrat läget.

Generella slutsatser

Vilka allmänna slutsatser kan man då dra av efterkrigstidens utveckling vad gäller förhållandet mellan näringslivet och första statsmakten? Till en början kan konstateras, att umgängesformerna och klimatet i hög grad påverkas av graden av intresse-motsättningar. Förutom detta självklara förhållande spelar även konjunkturläget en viss roll. Det torde vara svårare för regeringen att komma överens med näringslivet när det råder lågkonjunktur. De senaste två–tre årens förhållanden ger belägg för detta. Även en extrem inflationskonjunktur försvårar relationerna genom att den tenderar att tillspetsa intresse-motsättningarna i andra frågor och att själv generera "extra" motsättningar, som skedde åren 1946–1948.

Men även regeringens styrka är en intressant variabel i detta

sammanhang. Med styrka menar jag dels regeringens parlamentariska ställning, dels dess politiska ställning i allmänhet, sådan den kan avläsas i opinionsmätningar och föregående valresultat. Jag vill här formulera en hypotes; ju starkare den socialdemokratiska regeringens politiska ställning är, desto större förtroende råder mellan näringslivet och regeringen. Sambandet kan också litet tillspetsat formuleras så här: ju svagare regeringens ställning är, desto mera får näringslivsorganisationernas partipolitiska neutralitet en slagsida åt det borgerliga hållet. Näringslivet så att säga frestas att satsa på regeringsskifte. Agerandet inför valen 1948, 1958 och 1968 – kanske också 1973 – torde kunna anföras som belägg för hypotesen. Under perioden 1945–1948 var visserligen regeringens parlamentariska position ganska stark – hälften av mandaten i andra kammaren och betryggande majoritet i gemensamma voteringar – men dess allmänpolitiska ställning försvagades successivt på grund av den ekonomiska krisen, statsminister-skiftet etc. 1958 var den parlamentariska ställningen försvagad efter socialdemokraternas motgång i riksdagsvalet 1956 och koalitionens upplösning följande år. Inför 1968 års val låg regeringen illa till opinionsmässigt efter den svåra motgången i kommunalvalet 1966. Men skiftningarna i näringslivsorganisationernas politiska neutralitet beror naturligtvis först och främst på vilken politik som förs av regeringen – alltså graden av intressebetsättningar – och i viss mån även på konjunkturläget. Sambandet gäller endast om övriga faktorer är lika, alltså främst att den ekonomiska och näringspolitiska kursen inte undergår några större förändringar. Efter 1948 års val och fram till koalitionens bildande 1951 var regeringens parlamentariska ställning svag, men ändå förbättrades relationerna till näringslivet, vilket just berodde på att den politiska kursen lades om i en för näringslivet mera acceptabel riktning. Under Harpsundsdemokratins tid var kursen i stort sett oförändrad. Regeringen var på en gång stark och relativt måttfull, och följaktligen var näringslivet ganska belåtet. Efter 1970 års val har dels regeringens parlamentariska position varit svag, dels har dess politiska framtoning visat en del aggressiva drag – alltså goda förutsättningar för en förtroendeklyfta.

En annan generell iakttagelse som nog kan göras är att näringslivets folk visat bristande förståelse för jämlikhetsvärderingen i den socialdemokratiska ideologin. Motsättningarna kring skattepolitiken, särskilt på 40-talet, kring ATP och nu senast kring den selektiva näringspolitiken må räcka som belägg för detta påstående. Det är ju inte att vänta att näringslivet skall visa entusiasm för jämlikhetstanken och gilla dess tillämpning i praktisk politik, när resultatet anses skadligt för landets ekonomi. Vad jag menar är bara att man underskattar jämlikhetstankens moraliska och politiska genomslagskraft och därmed riskerar att ånyo, liksom t ex i pensionsfrågan, göra allvarliga politiska felbedömningar. Man föreställer sig kanske att det blir mindre jämlikhetspolitik efter ett regeringsskifte. Det blir nog ingen större skillnad. Centerpartiets jämlikhetspropaganda talar sitt tydliga språk, och partiets skattepolitik visar att det inte är bara tomma ord, men det har knappast uppmärksammats i den politiska debatten. Man kan komma ur askan i elden vad gäller jämlikhetsmotiverad myglingsekonomi under en centerdominerad regering; det kan bli *mera* selektiva ingrepp än under den socialdemokratiska regimen. Enligt min mening, och jag instämmer här med vad Ragnar Bentzel säger i sin uppsats "Jämlikhet i en blandekonomi",⁵ kommer utjämningskrav från stora medborgargrupper att för lång tid framåt bestämma politikens huvudriktning – det må gälla löner, skatter, utbildning eller arbetsmiljö – och detta kommer även en borgerlig regering att få ta hänsyn till. Om näringslivets folk kunde göra en mera positiv, eller i varje fall mera realistisk, bedömning av jämlikhetsmotivet skulle förtroendeklyftan till en del kunna överbryggas. Det borde vara möjligt att genom ömsesidiga eftergifter av regeringen och näringslivet uppnå en rimlig kompromiss mellan jämlikhetskrav och ekonomisk tillväxt, ungefär så som Bentzel skisserat.

Framtiden

Låt oss till sist ställa frågan vad den nuvarande förtroendeklyftan innebär i stort för det politiska och ekonomiska systemet i Sverige och för dess möjligheter att klara framtida påfrestningar. Jag kommer här in på några personliga reflexioner om framtiden, men jag anser mig inte behörig att ge konkreta rekommendationer om hur framtidens politik bör utformas.

Det är sannolikt så, att den allmänna misstron, i förening med det selektiva förtroendet, innebär att *blandekonomin* fungerar sämre än den skulle göra vid en högre grad av *generellt* förtroende mellan det blandekonomiska systemets parter. Blandekonomi förutsätter rent definitionsmässigt ett visst minimum av allmänt förtroende mellan stat och näringsliv, baserat på grundläggande intressegemenskap och enighet om fundamentala värderingar. Sjunker förtroendet under en viss gräns, krävs det en så långt gående dirigering från statens sida och så snäva ramar för företagets verksamhet att systemet förändras. Det upphör att vara blandekonomiskt och blir i realiteten statssocialistiskt. Anser man att blandekonomi på marknadsmekanismens grundval är det bästa systemet, med hänsyn både till ekonomisk effektivitet och demokratisk frihet, bör man önska att förtroendeklyftan utjämnas genom ömsesidiga eftergifter. Detta är min personliga uppfattning.

Men det räcker inte med fromma önskningar. Det måste till något annat och mera substantiellt för att det skall bli ett närmande mellan blandekonomins parter. Här kan man peka på två faktorer. Den ena är det ökande beroendet av omvärlden. Hur det än går med våra relationer med EG kommer svensk ekonomi att i framtiden bli *mera*, och inte mindre, beroende av en omvärld som för överskådlig tid förblir kapitalistisk i sina huvuddrag. Detta sätter naturliga gränser för en glidning mot faktisk socialism (i betydelsen långtgående statsdirigering). Den internationella konkurrensen, tendensen till utflyttning av företag och kapitalflykt, problemen kring de multinationella företagen – allt detta kommer med all sannolikhet att tvinga parterna till ett

allt närmare samarbete. Kort sagt: blandekonomin måste fungera bättre om Sverige skall kunna någorlunda bevara sin höga levnadsstandard. Och ännu viktigare blir detta om jämlikhetskraven och kraven på att ge ett vidare innehåll åt begreppet levnadsstandard skall kunna uppfyllas.

Den andra faktorn har att göra med miljöfrågorna och tillgången på naturresurser. Utan att hemfalla åt någon extrem pessimism av det slag som blivit så modernt tror jag man måste konstatera att miljöhotet och den accelererande resursförbrukningen snart ställer industriländerna inför en allvarlig kris, som blir en överlevandekris för hela mänskligheten. Det blir en första rangens politisk uppgift att genom främst internationella överenskommelser utforma en "politik för överlevande". En sådan politik måste vara grundad på ett ekologiskt synsätt och på tanken att naturtillgångarna är begränsade och måste nyttjas varsamt och sparsamt. Jag tror att det kommer att utvecklas en ny politisk ideologi, som ser människan som en del av ett odelbart biologiskt och ekologiskt system och som framhäver solidariteten med kommande generationer. Inför denna nya ideologiska dimension kommer kanske den traditionella motsättningen mellan kapitalism och socialism att reduceras till en fråga om administrativ teknik. Det kan bli helt nya konstellationer. Hur det än blir med denna ideologiska omvälvning är jag övertygad om att staten och näringslivet i blandekonomierna tvingas till ett alltmera intimt samarbete för att kunna lösa de enorma problem som tornar upp sig.

För att återgå till mera närliggande utsikter för Sveriges del är det uppenbart att vårt politiska och ekonomiska system kommer att utsättas för stora påfrestningar. Det blir ingen lätt sak för den politiska ledningen att få stöd i opinionen, när kostnaderna för en verkligt genomgripande miljöpolitik skall betalas. Slutsatsen blir att statsmakten måste få ett fastare politiskt underlag, så att en fast och konsekvent näringspolitik – i ordets vidaste bemärkelse – kan föras, baserad på en i verklig mening långsiktig planering. Då duger det inte med instabila minoritetsregeringar, som inte ser längre än till nästa val. Går det inte att få till stånd ma-

juritetsregering, vilket naturligtvis är det bästa alternativet, kan det bli nödvändigt med långa perioder av samlingsregering. Oavsett vilken partikonstellation som har makten, måste samarbetet mellan staten och näringslivet fungera bättre än det gör nu. Den selektiva näringspolitiken kommer vi nog inte ifrån; som jag förut antydde ligger det starka ideologiska drivkrafter bakom. Men det betyder inte att den nuvarande blandningen av selektivt förtroende och generell misstro måste fortsätta. Om de selektiva ingreppen och uppgörelserna med enskilda storföretag kunde göras inom ramen för klart angivna näringspolitiska riktlinjer, som förbereds genom generella överläggningar med alla grupper inom näringslivet, skulle samarbetet och blandekonomin säkert fungera bättre. Framtidens relationer mellan näringslivet och första statsmakten bör alltså baseras på *en förening av den selektiva förhandlingsmodellen och överläggningsmodellen*. Om överläggningarna äger rum på Harpsund eller någon annan plats är förvisso av mindre betydelse. Det viktiga är att det sker ett faktiskt närmande mellan parterna, att den ideologiska krigföringen något nedtonas – vilket inte betyder att naturliga och reella intresse motsättningar skall döljas under falskt tal om samförstånd – och att parterna respekterar varandras befogenhetsområden. Med det sistnämnda menar jag att näringslivet bör erkänna regeringens överordnade politiska ansvar, främst för utrikespolitiken och för de sociala konsekvenserna av rationalisering och strukturomvandling, medan regeringen bör erkänna näringslivets behov av rörelsefrihet inom de ramar som den fastställer efter överläggningar med näringslivet.

Vi bör göra klart för oss att alternativet till en starkare demokratisk statsledning i intim samverkan med näringslivet på längre sikt leder till materiell nedgång och politiskt kaos – med diktaturen som den logiska slutpunkten.

¹ Nils Elvander, *Intresseorganisationerna i dagens Sverige* (2. rev uppl, Lund 1969), s 301 f.

² Ibid, s 84 f.

³ Ibid, s 161 ff.

⁴ Ibid, s 223 ff.

⁵ *Blandekonomi på villovägar?* (SNS, Sthlm 1972), s 63

2 Näringslivets riksorganisationer

av ÅKE WREDÉN

Näringslivets sammanslutningar är till numerären en tämligen obetydlig minoritet i den svenska föreningsvärlden. Några av dem tillhör organisationssveriges "kändisar" och står i debattens mitt. Andra bedriver sin ofta sporadiska verksamhet i största obemärkthet — fjärran från massmediernas och allmänhetens intresse. De är inte sällan okända även inom näringslivet självt, givetvis med undantag för den egna och de angränsande branscherna.

Till grund för detta kapitel ligger en inventering av de på riksplanet verkande näringslivsorganisationerna. Med "näringslivet" avses på traditionellt sätt företagen och de enskilda företagarna. Jordbrukets, trädgårdsnäringsens och fiskets organisationer har medtagits trots att begreppet "näringslivet" i dagligt tal inte alltid brukar innefatta dessa näringar.

Inventeringen gav vid handen att det svenska näringslivet företräds av minst 897 sådana sammanslutningar, från SAF till Sveriges Tarmimportörers Förening och Föreningen för Bituminösa Beläggningar. En förteckning på de 897 organisationerna finns i slutet av boken. Dessa (plus de enstaka föreningar som kan ha undgått upptäckt) utgör näringslivets samlade organisationsväsende på riksnivå. Därför har det varit möjligt att räkna fram sådana siffror som den totala personalstyrkan och den totala omsättningen inom organisationsväsendet. I kapitlet behandlas även vissa aspekter på organisationernas verksamhet, medlemsantal, avgiftsprinciper m m. Vidare görs ett försök att besvara frågan om näringslivets föreningar, som det ibland påstås, ständigt blir fler och fler.

Begreppet näringslivsorganisation

Vad utmärker en näringslivsförening? Variationerna i arbetsuppgifter, medlemskår, organisatorisk uppbyggnad m m är så stora, att något kortfattat svar inte kan ges på den frågan. Men till att börja med har följande kategorier *inte* räknats till näringslivssammanslutningarna:

- Organisationer till vilka *enbart* offentligt ägda företag och/eller myndigheter är anslutna (t ex Svenska Värmeverksföreningen)
- Samarbetsorgan mellan arbetsgivar- och personalorganisationerna (Arbetsmarknadens Yrkesråd etc)
- Konsumentkooperativa sammanslutningar såsom Kooperativa Förbundet med närstående föreningar
- Kulturella, idrotts-, allmänpolitiska m fl ideella organisationer som stöds av näringslivet (Föreningen Norden¹, Åtvidabergs FF, Skattebetalarnas Förening, Svenska Brandförsvarsföreningen osv)
- Sammanslutningar av konstnärer och andra fria yrkesutövare (t ex Sveriges Författarförbund)
- Yrkessammanslutningar såsom Svenska Teknologföreningen, Sveriges Advokatsamfund m fl

Sedan de ovannämnda mer eller mindre näringslivsanknutna föreningarna lämnats därhän, återstår näringslivsorganisationer av en rad olika typer. De är *sammanslutningar* (*föreningar, kommittéer, stiftelser etc*), *till vilka företag, näringsidkare och/eller andra näringslivsorganisationer är anslutna* genom någon form av medlems- eller huvudmannaskap. Huvudmannaskapet kan bestå i att de finansierar verksamheten.

Bland näringslivsorganisationerna finns både ideella och ekonomiska föreningar. Stiftelse är ofta den juridiska formen, särskilt då syftet med verksamheten är forskning. Det finns även några få exempel (det viktigaste är Försäkringsbranschens Serviceaktiebolag — FSAB) på att en näringslivsorganisation är ett aktiebolag eller ett enkelt bolag.

Det är mycket vanligt att en organisation består av två eller flera juridiska personer. Många intresseorganisationer är ideella föreningar men håller sig med ett helägt aktiebolag, vilket formellt sett står för större delen av verksamheten. Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) är en treenighet bestående av LRF, förening upa, LRF, ideell förening och Lantbrukarnas Ekonomi-Aktiebolag. Dessutom har LRF en rad andra dotterbolag.

I detta kapitel behandlas endast de näringslivsföreningar som kan sägas vara riksorganisationer. I siffran 897 sammanslutningar ingår därför inte de internationella och de lokala. Till de sistnämnda har hänförts inte bara hantverksdistrikt och dylika underorgan till riksorganisationerna utan även andra föreningar med förankring i enbart en eller ett par regioner. Däremot har Norrlands Bogserbåtsförening, Sydsvenska Virkesföreningen m fl, vilka är verksamma i en något större del av landet, tagits med bland rikssammanslutningarna. Detsamma gäller givetvis de organisationer som företräder branscher, t ex surströmmingsinläggning, vilka är geografiskt koncentrerade till något enda område.²

All organiserad samverkan mellan företagen sker naturligtvis inte inom organisationsväsendets ram. Många organisationer har arbetsuppgifter av producentkooperativ natur. Ibland kan detta vara den viktigaste verksamhetsgrenen. Samtidigt finns det en mängd fall av producentkooperativ samverkan som inte gärna kan betraktas som näringslivssammanslutningar. Det gäller gemensamma försäljningsbolag, butikskedjor, vissa karteller och mycket annat. Därför blir gränsdragningen ofrånkomligen diffus — och ibland godtycklig — mellan organisationer å ena sidan och andra former av samverkan mellan företagen å den andra. Ett gränsfall är de s k frivilliga fackkedjorna inom detaljhandeln (Järnia AB, Färksam osv), vilka inte har medräknats bland näringslivssammanslutningarna.³

Ett gränsfall av annat slag är Svenska Samernas Riksförbund, som visserligen fungerar som intresseorganisation för rennäringen, men som beträffande både medlemsrekryteringen och målet för verksamheten har alltför vida syften för att rimligen kunna anses tillhöra näringslivsorganisationerna.

Några tiotal föreningar existerar bara på papperet. De är inte medräknade bland de 897 organisationerna. Till dessa näringslivets papperstigrar hör bl a sammanslutningar som vid kontroll visat sig ha endast ett medlemsföretag.⁴

Klassificering av organisationerna

Organisationerna klassificeras nedan bl a efter näringsgrenstillhörighet (se t ex tabell 2:8), efter syftet med deras verksamhet och efter deras nivå i det hierarkiskt uppbyggda organisationsväsendet.

Av de 897 organisationerna är 327 sektioner inom, samarbetsorgan mellan eller på annat sätt underorgan till andra näringslivsföreningar. De betecknas i det följande som *underordnade* organisationer. De övriga kallas *självständiga* och är alltså 570 till antalet. Dit räknas SAF:s, SHIO:s och de andra topporganisationernas branschförbund. Att en förening placeras bland de "självständiga" eller bland de "underordnade" har inget att göra med hur stor rörelsefrihet den har då den utformar sin verksamhet.⁵ Beteckningarna avser endast dess formella position inom (eller utom) någon av de många hierarkierna av näringslivsorganisationer. För att närmare ange sammanslutningarnas nivå inom organisationsväsendet kommer följande begrepp att användas:

Självständiga

topporganisationer

branschföreningar inom topporganisationerna

fristående organisationer

organisationer anslutna till löntagarsammanslutningar

Underordnade

sektioner och liknande

samarbetsorgan mellan näringslivsorganisationer

andra underorgan

När det gäller arbetsuppgifterna kommer organisationerna att delas in i dessa grupper:

Intresseorganisationer

- arbetsgivarorganisationer
- allmänna intresseorganisationer
- propagandaorganisationer
- organisationer för marknadsföring

Icke-partsorgan

- utländska handelskammare i Sverige
- organisationer för forskning och utveckling, utbildning eller standardisering
- regleringsföreningar
- erkända arbetslöshetskassor
- organisationer för etik, reklamationsnämnder m m
- övriga organisationer

Vilka är organisationernas syften?

Näringslivsorganisationerna har en rad olikartade arbetsuppgifter, av vilka endast en del innebär att de i något avseende fungerar som medlemsföretagens språkrör gentemot omvärlden. Den funktionen står i centrum för intresset i den här boken. Därför ägnas det största utrymmet nedan åt de sammanslutningar som här betecknas *intresseorganisationer*. De är partsorgan i den meningen att de, åtminstone delvis, har till uppgift att företräda medlemmarnas partsintressen inom det politiska systemet eller på de marknader där medlemsföretagen verkar.

Av intresseorganisationerna har 501 klassificerats som självständiga och 245 som underordnade. Bland dessa 746 finns 23 *organisationer för marknadsföring* (Grönsaksfrämjandet, Hi-Fi-institutet, Pälsbranschrådet m fl), vilka har huvudsyftet att med reklam och liknande åtgärder främja försäljningen av respektive branschs produkter. Fyra sammanslutningar — Familjeföretagens Förening, Svenska Företagares Riksförbund, Stiftelsen Näringslivets Fond samt Småbrukarnas-Familjejordbrukarnas Riksför-

bund — har till syfte att främja näringslivets eller vissa större företagargrupperns intressen genom att, direkt eller medelst stöd till opinionsbildning, påverka den allmänna opinionen. De ges i det följande beteckningen *propagandaorganisationer*.

De *allmänna intresseorganisationerna* (414 självständiga, med 218 underordnade sammanslutningar) är den största gruppen i undersökningen. Här återfinns Industriförbundet, Lantbrukarnas Riksförbund, Köpmannaförbundet, Bankföreningen, Åkeriförbundet och andra välkända förespråkare för företagens intressen.

Det finns 73 självständiga och 14 underordnade *arbetsgivarföreningar*. Viktigast är givetvis SAF. Det är vanligt att företagen i en bransch representeras dels av en arbetsgivarorganisation, dels av en eller ett par allmänna intresseorganisationer. En sådan arbetsfördelning mellan föreningar med till stor del gemensam medlemskrets råder mellan Bryggeriarbetsgivarförbundet och Bryggareföreningen, mellan Motorbranschens Arbetsgivarförbund och Motorbranschens Riksförbund osv. En något mer komplicerad bild uppvisar t ex byggnads- och anläggningsbranscherna, vilka på SAF-sidan företräds av Byggnadsindustriförbundet respektive Svenska Väg- och Vattenbyggarnas Arbetsgivarförbund. De motsvaras av två allmänna intresseorganisationer: Byggnadsentreprenörföreningen, som är ansluten till Industriförbundet och har medlemmar från båda branscherna, samt Sveriges Byggmästareförbund inom SHIO. (Dessutom finns arbetsgivar- och allmänna intresseorganisationer för elinstallations- och rörfirmor m fl.)

Sju av SAF:s yrkesförbund samt 21 andra självständiga arbetsgivarorganisationer saknar parallellföreningar bland de allmänna intresseorganisationerna. Till denna mellangrupp hör bl a rederiernas organisationer samt Plåtslageriernas Riksförbund och Stuvareförbundet. Som framgår i kapitlet om organisationernas tidskrifter intar de en mellanställning mellan de allmänna intresseorganisationerna och de "rena" arbetsgivarförbunden. Ett annat tecken på detta är att några av dem är branschsammanlutningar inom SHIO, Svensk Industriförening respektive LRF.

På arbetsgivarsidan, där huvuduppgiften är de alltmer centra-

liserade löneförhandlingarna, har SAF fått en dominerande ställning. Yrkesförbunden är fast knutna till moderorganisationen. Fristående arbetsgivarföreningar har gått upp i SAF. 1965—68 anslöts sålunda större delen av HAO. Kontrasten mot de allmänna intresseorganisationerna är slående. Inom den senare kategorin verkar det ofta inte vara bredd utan exklusivitet som eftersträvas. Hela 232 självständiga sammanslutningar är fristående från topporganisationerna. Vissa av dem representerar helt obetydliga företagargrupper, såsom akustikkonsulter, bultpistolförsäljare, likkisttillverkare, orientmatthandlare och trätolfelfabrikanter.⁶ Det tenderar att bli vanligare att branschföreningar uppdelas på sektioner. Bärodlare, kosmetikaleverantörer, porträttfotografer samt tillverkare av metallfasader och tryckfärger är några av dem som nyligen ”öppnat eget” genom att bilda en sektion inom sin branschorganisation.⁷

Nästan samtliga allmänna intresseorganisationer består av företag inom samma bransch eller näringsgren. Det finns dock undantag, såsom Servi-Data och Annonsföreningen, vars medlemmar har gemensamma intressen därför att de använder en viss produktionsfaktor. Broiler-intressenters Förening och Svenska Förpackningsföreningen är exempel på organisationer där företag inom flera tillverkningsled ingår. Förpackningsföreningen består av såväl tillverkare som användare av förpackningar.

För i första hand de mindre lantbruksorganisationerna gäller att de företräder näringar (oljeväxtodling, biskötsel osv) som i allmänhet utgör endast en mindre del av medlemsföretagens verksamhet.

Till de allmänna intresseorganisationerna har även räknats Svenska Handelskammarförbundet och Svenska Utlandshandelskamrarnas Förening.

Icke-partsorganen är en ännu mer heterogen skara. De flesta — 87 av 151 — är *organisationer för forskning och utveckling, utbildning eller standardisering*. Här ingår tre utredningsinstitut (Handelns, Industriens och Jordbrukets) knutna till näringslivets topporganisationer. Bland Standardiseringskommissionens under-

organisationer har de fristående fackorganen medtagits. Vid sidan av eller som underorgan till dessa fanns 1972 över 350 standardkommittéer av mer eller mindre permanent karaktär. De ingår inte i inventeringen.

11 föreningar och samarbetsorgan kan betecknas som utbildningsorganisationer. Vidare finns det 47 forskningsstiftelser och liknande organ. 27 av de senare (samt vissa andra sammanslutningar) finansierar forskning i samarbete med staten. I några fall har avtal slutits om statsbidrag till stiftelsens forskningsverksamhet. Men i allmänhet driver en stiftelse och Styrelsen för Teknisk Utveckling tillsammans en halvstatlig institution, såsom Korrosionsinstitutet eller Textilforskningsinstitutet. Flera av forskningsstiftelserna har bildats uteslutande för att administrera branschens forskningssamarbete med staten. För ett par av dem, Stiftelsen Glasforskning och Stiftelsen Industrins Vatten- och Luftvårdsforskning, är huvuduppgiften däremot att driva bolagen Glasteknisk Utveckling AB respektive Industrins Vatten- och Luftvård AB. I synnerhet det sistnämnda, med 80-talet anställda, har en omfattande verksamhet.

Forskningsstiftelserna är ett exempel på nära samarbete mellan näringslivets organisationer och myndigheterna. När det gäller de s k *regleringsföreningarna* (åtta till antalet plus ett underorgan) sker samarbetet i former, som gör gränsen mellan organisationsväsende och statsförvaltning oskarp. Dessa föreningar administrerar (och finansieras genom) marknadsreglerande åtgärder för jordbruksprodukter och fisk. De arbetar under överinseende av Statens Jordbruksnämnd och är organiserade som ekonomiska föreningar med näringslivsorganisationer, samt i några fall även företag, som medlemmar. Medlemmarna utser styrelsens majoritet, medan Kungl Majt utnämner de resterande ledamöterna samt ordföranden.

De sista åren har *arbetslöshetskassor* bildats i anknytning till några småföretagarorganisationer. För närvarande finns fyra kassor. Sveriges Fiskares Erkända Arbetslöshetskassa tillkom 1963 medan de övriga grundades 1968—70. Tio nämnder och andra organ har sammanförts under rubriken *organisationer för*

etik, reklamationsnämnder m m. Däribland finns ett par skiljenämnder och organ för självsanering av reklam och konkurrensbegränsningar. Bland icke-partsorganen återfinns slutligen *sju utländska handelskammare i Sverige* samt *34 övriga organisationer.*

Uppdelningen av näringslivssammanslutningarna efter deras arbetsuppgifter sammanfattas i tabell 2:1:

Tabell 2:1   Antal näringslivsorganisationer med olika arbetsuppgifter

	Självständiga	Underordnade
Intresseorganisationer		
Arbetsgivarorganisationer	73	14
Allmänna intresseorganisationer	414	218
Propagandaorganisationer	4	—
Marknadsföringsorganisationer	10	13
Icke-partsorgan		
Utländska handelskammare i Sverige	7	—
Organisationer för forskning och utveckling, utbildning eller standardisering	47	40
Regleringsföreningar	—	9
Erkända arbetslöshetskassor	—	4
Organisationer för etik, reklamationsnämnder m m	—	10
Övriga organisationer	15	19
	570	327

Organisationspyramiderna

Siffran 897 sammanslutningar (varav 746 intresseorganisationer) ger en överdriven bild av organisationsväsendets omfattning. Ofta är organisationerna ganska obetydliga och deras verksamhet av ringa omfattning. Som framgår i ett följande avsnitt är kansli-personalen starkt koncentrerad till en mindre grupp stora orga-

nisationer. Den främsta orsaken är dock, att många av näringslivssammanslutningarna är inordnade i stora eller små hierarkier av organisationer.

De största organisationshierarkierna består av nio *topporganisationer* samt deras anslutna branschföreningar och andra underordnade organ. Två av dem, *SAF* och *HAO*, är arbetsgivarföreningar. De övriga är allmänna intresseorganisationer.

SAF-företagen kallas delägare och är uppdelade på 39 yrkesförbund. De största är Sveriges Verkstadsförening och HAO:s Centrala Grupp. Den sistnämnda är ett av de fyra förbund, som är anslutna både till SAF och till Handelns Arbetsgivareorganisation. Ett förbund, Målaremästarnas Riksförening i Sverige, tillhör, förutom SAF, även *Sveriges Hantverks- och Industriorganisation (SHIO)*. Av SHIO:s 46 branschförbund är ytterligare tre (samt en underorganisation till ett fjärde) arbetsgivarföreningar. Även *Svensk Industrieförening*, en annan, mindre, topporganisation som representerar mindre och medelstora industriföretag, har branschorganisationer såväl bland arbetsgivar- som bland de allmänna intresseorganisationerna (två respektive 12 föreningar).

Till *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* är 15 riksorganisationer anslutna. En av dem, Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund, har arbetsgivarfrågor bland sina arbetsuppgifter. Liksom SHIO och *Sveriges Köpmannaförbund* är LRF uppbyggt inte bara av branschorganisationer utan även av regional- och lokalföreningar. I Köpmannaförbundet ingår 24 branschorganisationer inom den enskilda detaljhandeln.⁸

Partihandelns och importens topporganisation är *Sveriges Grossistförbund (SGF)* med 49 branschföreningar samt ett antal direktanslutna företag. *Grafiska Industrieförbundet (GIF)* bildades 1972 som topporganisation för åtta branschsammanlutningar inom den grafiska sektorn.

Den, näst SAF, största och mest betydelsefulla topporganisationen är *Sveriges Industrieförbund*. Sveriges Mekanförbund, som representerar verkstadsindustrin, är den klart största branschföreningen. (Motsvarande gäller, som ovan påpekats, inom SAF, där Verkstadsföreningen är det största förbundet.) Liksom inom

RIKSORGANISATIONERNA

Sveriges Kemiska Industrikontor (Kemikontoret), den näst största branschföreningen, kan Mekanförbundets medlemmar tillhöra sektioner inom förbundet. Dessa s k branschgrupper var vid inventeringstillfället 35 till antalet. Kemikontoret har nio underorganisationer.

Även om Industriförbundet alltså är en stor organisation, företräder det ingalunda "det samlade näringslivet". SAF är den enda organisation som möjligen kan sägas göra det. Tabell 2:2 (vars siffror i några fall är högst ungefärliga) visar den andel av antalet anställda i hela näringslivet 1971 som sysselsattes inom företag anslutna till några viktiga organisationer.^{9 10}

Tabell 2:2 Några organisationers andelar av antalet anställda i näringslivet

	Procent
Arbetsgivarorganisationer inom det enskilda näringslivet:	
<i>SAF</i>	54 ½
varav Verkstadsföreningen	14
Bankinstitutens Arbetsgivareorganisation	1 ½
Tidningarnas Arbetsgivareförening	1 ½
Skogs- och Lantarbetsgivareföreningen	1
Fastigheternas Förhandlingsorganisation	1
Sveriges Redareförening	½
Föreningen Skogsbrukets Arbetsgivare	½
Övriga arbetsgivarorganisationer:	
Kooperationens Förhandlingsorganisation	3 ½
Statsföretagens Förhandlingsorganisation	1 ½
Allmänna intresseorganisationer:	
<i>Sveriges Industriförbund</i>	28
<i>Sveriges Köpmannaförbund</i>	11 ½
<i>SHIO</i>	11
<i>Sveriges Grossistförbund</i>	2
<i>Svensk Industriförening</i>	1 ½
<i>Grafiska Industriförbundet</i>	1
Jernkontoret	2
STR ¹¹	1 ½

Sveriges Hotell- och Restaurangförbund	1
Svenska Bankföreningen	1
Svenska Försäkringsbolags Riksförbund	1/2

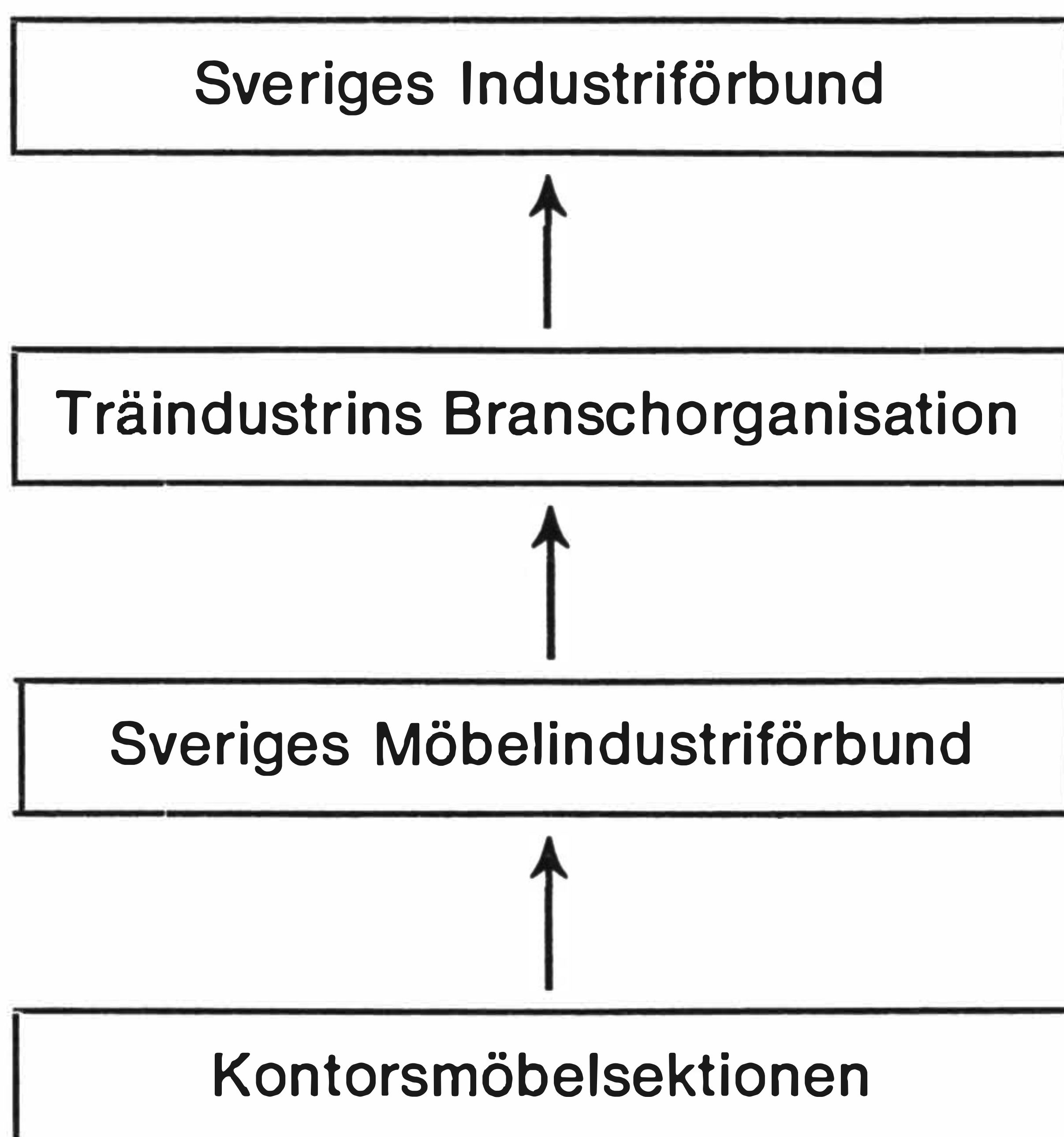
Även om ingen, eller nästan ingen, organisation kan sägas företräda näringslivet som helhet, är de som regel desto mer representativa för den grupp av företag de närmast företräder. Industrieförbundet representerar ungefär 70 procent av industrin. Grossistförbundets medlemmar förmedlar närmare två tredjedelar av den svenska importen. Organisationer på branschnivå har ofta över 90-procentig anslutning. Läkemedelsindustriföreningen och Representantföreningen för Utländska Farmaceutiska Industrier representerar över 95 procent av tillverkningen respektive importen av läkemedel.

Vid sidan om de nio topporganisationernas hierarkier finns 267 *fristående* intresseorganisationer, vanligen på branschnivå. 232 av dem, från Svenska Aerosolföreningen till Äggproducenternas Intresseförening, är allmänna intresseorganisationer. Några prominenta medlemmar i denna grupp är Bank- och Sparbanksföreningarna, Dagligvaruleverantörers Förbund, Ica-förbundet, Jernkontoret, Tidningsutgivareföreningen och Åkeriförbundet. Här återfinns även Data 20, Svenska Privatvagnföreningen och några andra sammanslutningar av företag som utnyttjar samma produktionsfaktor.

Inom 32 av topporganisationernas branschföreningar och 16 av de fristående intresseorganisationerna finns *sektioner* eller andra liknande föreningar. Till Svenska Byggnadsentreprenörföreningen hör två underföreningar för puts- respektive schaktentreprenörer. Tidningsutgivareföreningen har en veckopresssektion (Vectu). Ett medlemsföretag i Träindustrins Branschorganisation tillhör någon av de sex delföreningarna. Två av dessa är i sin tur uppdelade på sektioner. Det kan alltså bli fyra våningar i organisationspyramiden:

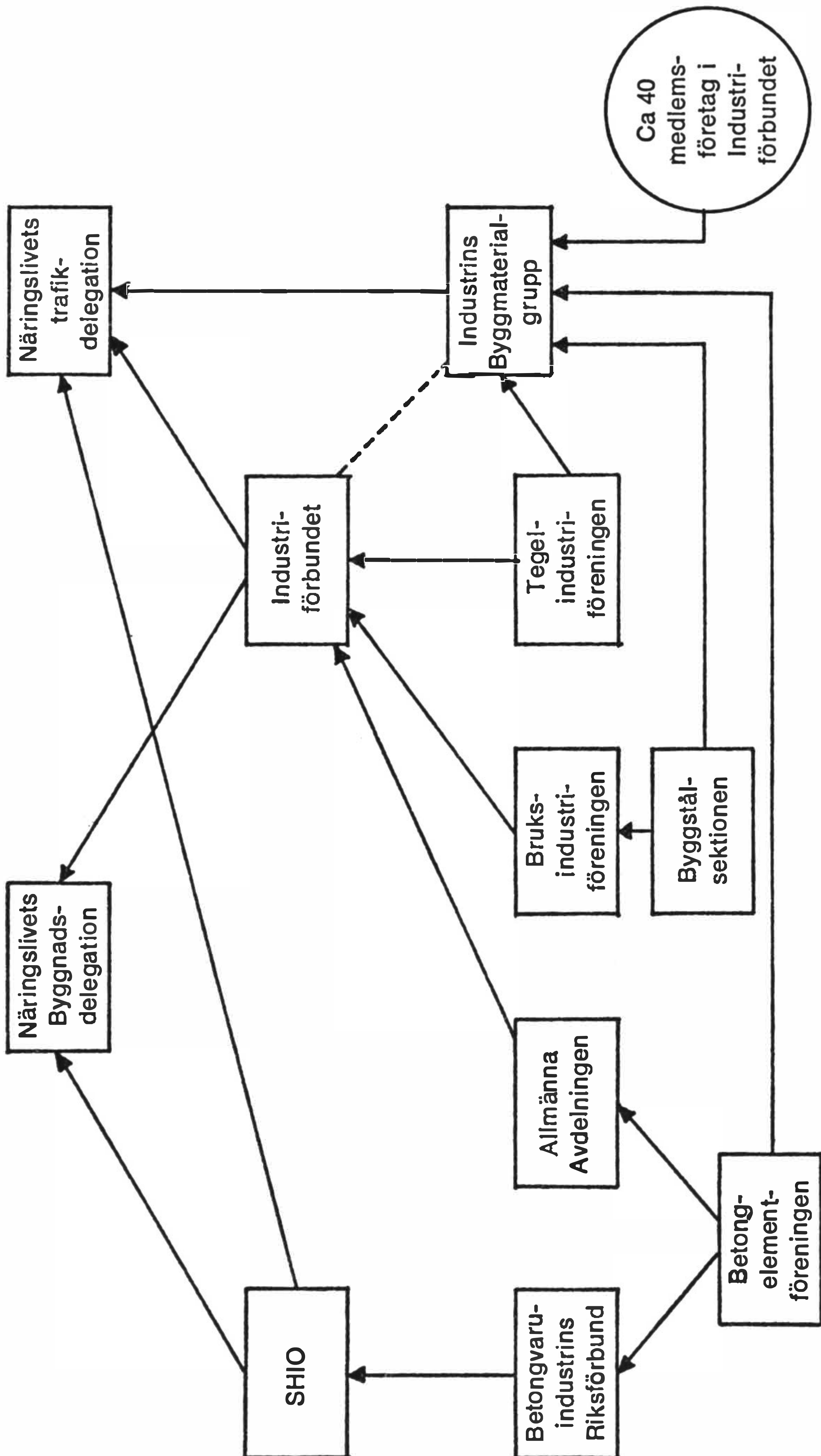
Figur 2:1

Ett annat exempel på en sektion är Betongelementföreningen. Som illustreras i figur 2:2 är den även ett exempel på dubbelanslutning till topporganisationer. Betongelementföreningen är en sektion inom Betongvaruindustrins Riksförbund (anslutet till SHIO). Vidare utgör den en del av Allmänna avdelningen inom Sveriges Industriförbund. I figur 2:2 förekommer tre organisationer, som är *samarbetsorgan* mellan näringslivssammanslutningar. Betongelementföreningen är ansluten till Industrins Byggmaterialgrupp, ett samarbetsorgan knutet till Industriförbundet. Där ingår även Tegelindustriföreningen samt en grupp företag (Byggstålsektionen) inom Bruksindustriföreningen. Den sistnämnda är liksom Tegelindustriföreningen en branschförening inom Industriförbundet. I likhet med ett par andra samarbetsorgan har Byggmaterialgruppen dessutom ett antal företag som direktanslutna medlemmar. Byggmaterialgruppen är i sin tur (tillsammans med Industriförbundet, SHIO och tio andra organisationer) en av huvudmännen för Stiftelsen Näringslivets Trafikdelegation. Denna är ett av de tio samarbetsorgan (tillhörande de allmänna intresseorganisationerna) som, till skillnad från t ex Byggmate-

Figur 2:2 Några allmänna intresseorganisationer med anknytning till byggmaterialbranschen

rialgruppen, består av organisationer representerande hela eller en stor del av näringslivet. Till denna grupp hör även Näringslivets Byggnadsdelegation, till vilken Betongelementföreningens båda topporganisationer, Industriförbundet och SHIO, är anslutna. Byggnads- och trafikdelegationerna har, liksom bl a Näringslivets Delegation för Marknadsrätt, egna kanslier. Det ger dem en mer oberoende och betydelsefull ställning inom organisationsväsendet jämfört med flertalet samarbetsorgan, vilka bara är kommittéer av organisationsrepresentanter.

I 25 andra samarbetsorgan ingår organisationer inom en viss bransch eller näringsgren.

Tabell 2:3 ger en översikt över intresseorganisationernas nivå i föreningshierarkierna.

Tabellens sista rad innehåller några blandekonomiska kuriositeter, nämligen nio näringslivsorganisationer som är anslutna till SACO eller LO. Till SACO kan både anställda och egna företagare vara anslutna. Åtta av de nio är organ som förträder den senare gruppen av SACO-medlemmar. En av dessa sammanslutningar (Sektionen för fria företagare inom Legitimerade Sjukgymnasters Riksförbund) handlägger rentav frågor som rör anställningsavtal och är följaktligen en arbetsgivarförening.

Försäkringsföreningen för General- och Huvudagenter (FFGH) är en sammanslutning av ägarna till ett 35-tal försäkringsbyråer, vanligen drivna i aktiebolagsform och med anställd personal. Föreningen är en sektion inom LO-fackförbundet Försäkringsanställdas Förbund.¹³ Inom denna del av försäkringsbranschen, där det förvisso råder mycket speciella förhållanden, finns alltså en LO-ansluten näringslivsorganisation.

Bland icke-partsorganen finns ett stort antal underordnade sammanslutningar, knutna till intresseorganisationer. Sveriges Livsmedelshandlareförbund är anslutet till fyra sådana samarbetsorgan, varav en utbildningsorganisation, Livsmedelshandelns Riksstudieråd, och tre regleringsföreningar, Svensk Kötthandel, Föreningen för Mejeriprodukter och Svensk Ägghandel.

Till samarbetsorganen hör alla regleringsföreningar, en rad forskningsstiftelser samt flertalet organisationer i gruppen "Orga-

Tabell 2:3   Antal intresseorganisationer på olika nivåer i organisationshierarkierna

	Arbets- givar- organi- sationer	Allmänna intresse- organisa- tioner	Propa- ganda- organi- sationer	Mark- nads- förings- organisa- tioner	Summa
Topporganisationer	2	7	—	—	9
Branschföreningar anslutna till <i>en</i> topporganisation	44	163	—	—	207
Branschföreningar anslutna till <i>två</i> topporganisationer	5	4	—	—	9
Branschföreningar (inom topporganisationer), tillika sektioner inom fri- stående organisationer	—	2	—	—	2
Sektioner inom bransch- föreningar anslutna till topporganisationer ¹²	6	119	—	—	125
Fristående organisationer	21	232	4	10	267
Sektioner inom fri- stående organisationer	6	62	—	1	69
Samarbetsorgan	2	35	—	12	49
Anslutna till löntagar- organisationer	1	8	—	—	9
	87	632	4	23	746

isationer för etik, reklamationsnämnder m m”. Inom kategorin ”Övriga organisationer” finns 18 samarbetsorgan, varav 11 med anknytning till någon speciell bransch. Till de sistnämnda hör den stora organisationen Bygghälsan. Sammanlagt finns bland icke-intresseorganisationerna 64 samarbetsorgan.

Även en del andra föreningar är underorgan till intresseorga-

nisationerna. Sålunda är de fyra erkända arbetslöshetskassorna för företagare i praktiken nära knutna till Sveriges Fiskares Riksförbund, SHIO, Köpmannaförbundet och Petroleumhandelns Riksförbund.

Medlemmarna

De flesta näringslivsföreningarna har ganska få medlemmar. Tabell 2:4 är en sammanställning över medlemsantalet i de självständiga intresseorganisationerna på branschnivå. Hela 60 procent har högst 100 anslutna företag eller näringsidkare. I 12 procent av föreningarna är medlemsantalet 10 eller lägre. Inom t ex Svenska Oljeslagarnas Förbund skulle de båda medlemsföretagens verkställande direktörer kunna klara av årsmötet över en kopp kaffe på tumanhand.

Tabell 2:4 Antal medlemmar i självständiga arbetsgivar- och allmänna intresseorganisationer¹⁴

Antal anslutna företag		Procentandel av organisationerna
2		0,7
3—	10	11,3
11—	50	36,3
51—	100	11,7
101—	500	20,2
501—	1.000	8,8
1.001—	5.000	6,1
5.001—	10.000	2,2
10.001—	50.000	1,5
50.001—	250.000	1,3

Näringslivssammanslutningarna har, på ett par undantag när, inte folkrörelsernas höga medlemsantal, med vilka följer problem med att hålla kontakt med medlemmarna och garantera att de kan påverka verksamheten. Innebär detta att man kan slå fast att interndemokratiska problem är osannolika inom företagens sam-

manslutningar? I SNS-projektet om näringslivets organisationer ingår inte någon studie av de eventuella skillnaderna mellan företagaropinion och organisationsståndpunkter. En del omständigheter gör det dock troligt att det interndemokratiska problemet är aktuellt även för många av näringslivets föreningar — fast självfallet på andra sätt än för folkrörelserna.

Över 60 självständiga intresseorganisationer har mer än 1.000 anslutna företag. Industriförbundet har cirka 3.450, Grossistförbundet cirka 1.050, HAO cirka 9.500, Fastighetsägareförbundet drygt 24.500 och Åkeriförbundet närmare 14.500 medlemmar. De jordbrukskooperativa organisationernas medlemsantal kan i sin tur vara mångdubbelt större.

Som bekant är det vanligt inom svenskt näringsliv, att en mindre grupp (ibland ett enda) bland företagen har en dominerande ställning inom en bransch. Detta har givetvis starkt påverkat organisationernas uppbyggnad. Storföretagen har kunnat göra anspråk på att vara lika dominerande inom branschföreningarna som de är inom sina branscher. I många organisationer har därför de större företagen fler röster vid årsmötet (samt större medlemsavgifter. Jfr avsnittet ”Organisationernas ekonomi”) än de mindre. Enligt Svenska Byggnadsentreprenörföreningens stadgar

”. . . har varje medlem rösträtt enligt nedanstående skala med röstetal beräknat på medlemsavgifter erlagda året före det år då stämman hålles . . .

	Avgifter kr		Röster antal
fr o m	500	till 1.000	1
„	1.000	„ 2.000	2
„	2.000	„ 4.000	3
„	4.000	„ 10.000	4
„	10.000	„ 50.000	5
„	50.000	„ 75.000	6
„	75.000		7

. . . röstning kan ske på grund av fullmakt, . . . ; dock må ingen rösta för mer än två frånvarande medlemmar . . .”

I Svenska Bryggareföreningen har företagen en röst för varje påbörjat 100-tal kronor de betalar i avgifter till organisationen. Från systemet med graderad rösträtt finns dock en rad undantag: Sparbanksföreningen, Lantbrukarnas Riksförbund med underorganisationer, Glasbruksföreningen samt Grossistförbundets förbundssammanträde är några av dessa.

Somliga organisationer är för sin existens helt beroende av ett enda företags medlemskap. Bryggareföreningen vore ej vad den är om Pribo inte var medlem. Bryggeribranschen ger även ett exempel på organisationer, vilkas "raison d'être" ligger i att marknadens giganter står utanför. Föreningen Skattepliktiga Bryggerier inom Svensk Industriförening består av några mindre bryggerier. De är som regel med även i Bryggareföreningen men har dessutom en egen organisation för att bevaka sina särintressen.

SAF, som vid årsskiftet 1971/72 hade över 23.000 delägarföretag, är den organisation som omfattar störst del av näringslivet. Där kan givetvis inget företag ha ett dominerande inflytande på samma sätt som kan förekomma inom en branschförening. Men 160 delägare stod (som framgår av tabell 2:5) för mer än 40 procent av alla anställda i SAF-företagen. Stora företag kan väga mycket tyngre än hela branschförbund. AB Volvo med dotterbolag hade under 1971 något fler anställda i Sverige än samtliga företag inom de 12 minsta yrkesförbunden i SAF (2,84 resp 2,77 procent av hela antalet anställda i delägarföretagen).

Tabell 2:5 SAF-företagen, fördelade på storleksgrupper (31.12.71)

Antal anställda	Procent av	
	antalet delägare	antalet anställda
— 10	53,6	4,3
11— 25	20,4	6,1
26— 100	18,6	16,6
101— 500	5,9	21,3
501—1.000	0,8	9,9
1.001—	0,7	41,8
	100,0	100,0

Konkurrens om medlemmarna?

Många branscher representeras av flera organisationer. Det behöver inte innebära att de konkurrerar om medlemmar eller arbetsuppgifter. Tvärtom beror den skenbara splittringen ofta på att särskilda organisationer bildats för olika arbetsuppgifter. Därför förekommer det att skoföretag tillhör alla de fyra följande branschsammanlutningarna: Läderindustriernas Arbetsgivareförbund, Svenska Skofabrikantföreningen, Läderföreningen och Skoleverantörernas Förening. Ett annat exempel på arbetsfördelning mellan en rad olika föreningar ger kraftverksbranschen, som behandlas utförligt nedan. I ett par fall företräder branschföreningarna olika geografiska områden. Inom skogsnäringen verkar Skogs- och Lantarbetsgivareföreningen i södra Sverige. I norra delen av landet handhas arbetsgivarfrågorna däremot av Föreningen Skogsbrukets Arbetsgivare och av Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund.

Som nämnts ovan kan det också finnas en organisation för de större och en för de mindre företagen inom branschen. Detta gäller för t ex rederier, byggnadsfirmor och golventreprenörer. Ibland kan branschens företagare vara uppdelade på flera organisationer, som samarbetar i viktiga frågor i stället för att konkurrera. Schaktentreprenadföretagen företräds av tre olika föreningar: Sveriges Schaktentreprenörers Riksförbund (SER), Svenska Schaktentreprenörföreningen¹⁵ samt Sveriges Åkeriförbund. Företag som tillhör Åkeriförbundet är ibland anslutna även till någon av de båda andra organisationerna. De tre föreningarna har gått samman i en priskartell och utger tillsammans en sk maskintimlista. Samarbetet har inte alltid varit lika hjärtligt. Svenska Schaktentreprenörföreningen kom till 1966 genom en utbrytning ur SER. Sprängningar av näringslivsorganisationer till följd av motsättningar mellan medlemmar med olika intressen är inte någon helt ovanlig företeelse. Åsiktsskillnader beträffande lagstiftningen mot ambulerande skrivbyråer föranledde 1967 en liten grupp företag att bryta sig ur Svenska Skrivbyrå- och Kontorstryckeriförbundet och bilda Svenska Kontorsserviceförbundet.

Ett annat SHIO-förbund, nuvarande Solskyddsproducenternas Förbund, splittrades 1962, då ett antal medlemmar gick ur efter motsättningar angående bildandet av ett gemensamt försäljningsbolag. Denna grupp tillhör nu Persienntillverkarnas Förening. Föreningen Sveriges Bekämpningsmedelsindustri (en underorganisation till Kemikontoret) bildades 1972 av företag som lämnade Föreningen Bekämpningsmedels-leverantörer.

Det finns ytterligare några exempel på direkt konkurrens mellan näringslivsorganisationer. Åkeriförbundet, Handelsträdgårdsmästareförbundet och LRF, tre organisationer med högst avsevärd tyngd inom sina verksamhetsområden, har var sin diminutiv rival: Åkeriföretagarnas Centraförbund, Riksförbundet Sveriges Trädgårdsfolk och Jordbrukarnas Riksförbund. Två organisationer i samma bransch kan någon gång företräda olika ägarkategorier. Slakteriförbundets privatägda konkurrenter är sammanslutna i Köttbranschens Riksförbund.

Även om det går att räkna upp en rad enskilda exempel på konflikter mellan intresseorganisationer företrädande samma bransch, är helhetsintrycket att sådan splittring är tämligen ovanlig. Få företag har mer än en sammanslutning att välja på då de behöver en organisation för att bevaka sina intressen på något visst område. Däremot kan det bli nödvändigt med anslutning till flera organisationer med begränsade verksamhetsfält: arbetsgivarfrågor, konkurrensbegränsningar, standardisering osv.

Vissa mindre industriföretag kan ha flera topporganisationer att välja mellan. SHIO, Industriförbundet och Svensk Industrieförening gör alla anspråk på att företräda de små och medelstora industriföretagens intressen.

Huvuddelen av diskussionen om föregivet dubbelarbete och onödig konkurrens mellan näringslivets organisationer har inte gällt bransch- utan topporganisationsnivån, och då särskilt relationerna Industriförbundet—SAF. Dessa har utförligt behandlats i utredningen "Näringslivets organisationsförhållanden". Det finns därför ingen anledning att ägna något utrymme åt dem här. I utredningen underströks dock ". . . att totalt sett synes arbetsfördelningsproblemen och det s k dubbelarbetet hittills ha varit

av begränsad omfattning . . . (men) . . . enligt vår mening torde gränsen mellan SAF:s och SI:s verksamhetsfält i framtiden bli svårare att dra . . .”¹⁶

De topporganisationer som för närvarande diskuterar en samordning av sin verksamhet är SHIO och Köpmannaförbundet, vilka båda företrädare delar av detaljhandeln. De har bildat ett samarbetsorgan och överväger vidare att integrera eller på annat sätt rationalisera främst sin juridiska service till medlemsföretagarna. Även beträffande andra serviceaktiviteter samt den lokala verksamheten diskuteras ett utvidgat samarbete.

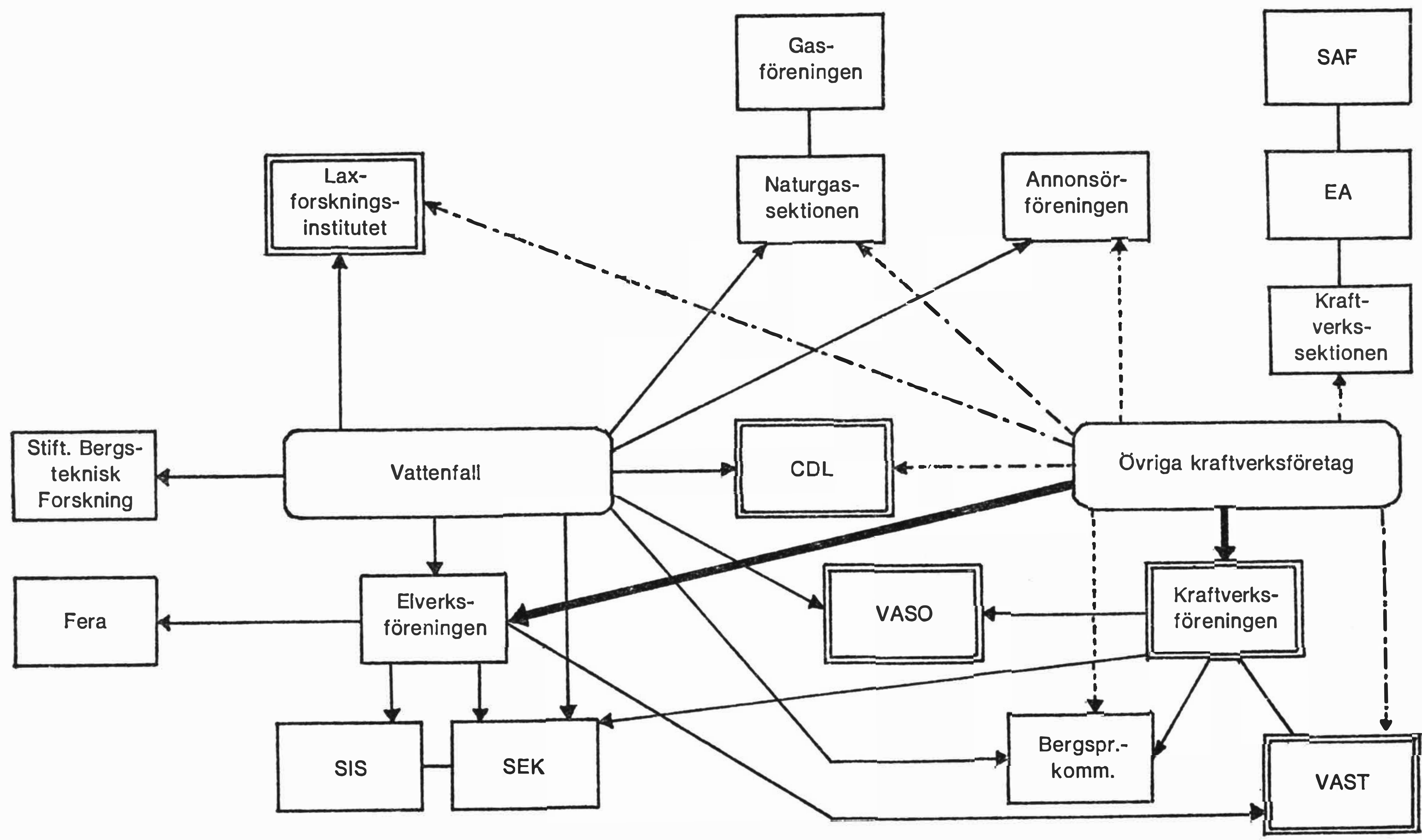
Hur många föreningar brukar ett företag tillhöra?

Kraftverksbolagens organisationsanknytningar illustreras i figur 2:3. Av de 17 sammanslutningarna består fem uteslutande av kraftverksföretag, nämligen CDL-företagens Samarbetsorgan, Kraftverksföreningen (med underorganisationen VAST), VASO och Laxforskningsinstitutet. I några andra föreningar ingår dessutom företag från angränsande branscher. Medlemskap i organisationer utan särskild anknytning till kraftverksbranschen har endast exemplifierats med Vattenfalls medlemskap i anslutning till Annonserföreningen.¹⁷ Nästan samtliga icke statliga kraftverksföretag tillhör Kraftverks- och Elverksföreningarna medan Vattenfallsverket endast är medlem i den senare. Till SAF, Gasföreningen, Laxforskningsinstitutet osv har bara en del av företagen funnit anledning att ansluta sig. Figur 2:3 visar att ett företag kan behöva tillhöra en rad organisationer för att tillvarata sina intressen på olika områden. Som mest verkar ett kraftbolag kunna komma upp i ett tiotal medlemskap. Inom en mindre väl avgränsad bransch än elförsörjning kan det antas, att antalet ”nödvändiga” medlemskap ibland är ännu större.

En systematisk kartläggning av organisationsväsendet från medlemssynpunkt ligger utom ramen för denna undersökning. Det leder tyvärr till en ofullständig belysning av frågor som ”Hur många organisationer är företag i olika storleksklasser och

Figur 2:3 Kraftverksföretagens organisationsmedlemskap

branscher anslutna till?” och ”Hur betungande är medlemsavgifterna?”. Även om dessa problem inte kan behandlas systematiskt vore det otillfredsställande att helt gå förbi dem. I det följande kommer därför några praktikfall att redovisas. Det är fem företag som haft vänligheten att inventera sina organisationsanknytningar. De utgör en mycket heterogen liten grupp: den svenska delen av en internationell koncern, ett medelstort familjebolag inom verkstadsindustrin, ett stort distributionsföretag, en skogskoncern som kraftigt diversifierat sin verksamhet samt ett mindre lantbruk. Urvalet företag är givetvis för litet för att kunna tjäna

---

Teckenförklaring

En fyrkant med dubbel ram markerar en organisation som enbart har kraftverksföretag som medlemmar

En fyrkant med enkel ram markerar en organisation som även har företag från andra branscher som medlemmar

Ett streck ————— markerar ett sektionsförhållande eller annan anknytning till överordnad organisation. En pil markerar medlemskap eller annan liknande anslutning.

De icke statliga kraftverksföretagens medlemskap har markerats med:

—————→ då flertalet företag är medlemmar

— · — · — · —→ då en mindre grupp företag är medlemmar

-----→ då endast enstaka företag är medlemmar

Förkortningar

Bergspr.-komm.	Bergsprängningskommittén (827)
CDL	CDL-företagens Samarbetsorgan (432)
EA	Elektriska Arbetsgivareföreningen (14)
Fera	Föreningen för elektricitetens rationella användning (730)
SAF	Svenska Arbetsgivareföreningen (1)
SEK	Svenska Elektriska Kommissionen (770)
SIS	Sveriges Standardiseringskommission (768)
VASO	Vattenregleringsföretagens Samarbetsorgan (716)
VAST	Svenska Vattenkraftföreningens Stiftelse för Tekniskt Utvecklingsarbete (820)
Vattenfall	Statens Vattenfallsverk

som grund för några allmänna slutsatser. Det är dessutom styrt såtillvida att samtliga företag, med undantag av familjejordbruket, har anknytning till SNS. Ett studium av de fem företagen ger dock viss belysning av vilka faktorer som är av betydelse för omfattningen och inriktningen av organisationsanknytningarna.

Att listorna på medlemskap är långa bör inte föranleda hastiga slutsatser om "onödiga kostnader" eller "överdriven byråkratisering". Visserligen torde man få leta länge efter ett medelstort eller större företag som tillhör färre än fem organisationer, men man bör observera att anslutning till en arbetsgivarförening och en allmän intresseorganisation brukar vara ofrånkomlig. Dessa är vanligen hierarkiskt uppbyggda. Med delägarskap i SAF följer medlemskap i t ex Byggnadsämnesförbundet etc. Överhuvudtaget bestäms antalet organisationer som ett företag är medlem i till stor del av yttre faktorer. Med växande storlek tenderar antalet organisationsanknytningar att öka. Medelstora och stora företag utgör huvudparten av medlemmarna i forskningsstiftelser och handelskammare, i specialorganisationer som Byggherre- och Annonserföreningarna osv. Med ökad storlek följer ofta diversifiering och exportförsäljning, och det är givet att verksamhet inom flera branscher leder till medlemskap i flera branschföreningar. Försäljning till utlandet kan åtföljas av medlemskap i Exportföreningen (Exportrådets huvudman på näringslivssidan) och i internationella sammanslutningar. Verksamhet på flera platser i landet kan medföra anslutning till en rad lokala och regionala organisationer. Stora företag verkar ofta inom flera produktionsled. Som framgår nedan tillhör IBM såväl Industriförbundet som Grossistförbundet medan Åhlén och Holm är medlem i både Grossistförbundet och Köpmannaförbundet.

IBM Svenska AB är nummer 55 på Veckans affärers lista över Sveriges största koncerner räknat efter omsättning 1972. Antalet anställda är närmare 3.500. Företaget tillverkar kringutrustning till datorer och säljer, förutom maskin- och programvara inom dataområdet, även andra kontorsmaskiner.

IBM är anslutet till tio intresseorganisationer på riksplanet:

SAF *genom*

Verkstadsföreningen

Industriförbundet *genom*

Elektroindustriföreningen

Mekanförbundet

Grossistförbundet *genom*

Leverantörföreningen Kontors- och Datautrustning

Annonsörföreningen

Internationella Handelskammarens Svenska Nationalkommitté

Svenska Företagares Riksförbund

Företaget betalade 1972 cirka 570.000 kronor till de ovan-
nämnda organisationerna samt till

SNS

IVA:s industriella råd

Marknadsförbundet¹⁸

Näringslivets säkerhetsdelegation

69 procent av de 570.000 kronorna gick till arbetsgivarorga-
nisationerna. Medlemskapet i Stockholms Handelskammare och
två andra lokala sammanslutningar kostade icke fullt 13.000
kronor. Avgifterna (vanligen för anställdas räkning) till 41 före-
ningar¹⁹ som inte är relevanta för denna undersökning uppgick
på ett par undantag när till obetydliga belopp.

AB Ålö-maskiner i Brännland utanför Umeå är ett familjeföre-
tag med 185 anställda. Den främsta produkten är frontlastare
för traktorer.

AB Ålö-maskiner tillhör:

SAF *genom*

Verkstadsföreningen

Industriförbundet *genom*

Mekanförbundet (*där man ingår i Gruppen Lantbruks-
maskiner*)

Svenska Företagares Riksförbund

Förutom att företaget alltså tillhör sex intresseorganisationer
stöder det eller är medlem i

SNS

RIKSORGANISATIONERNA

Sveriges Allmänna Exportförening
Stiftelsen Svensk Jordbruksteknisk Forskning

De sammanlagda avgifterna till dessa riksorganisationer var 1972 drygt 23.000 kronor, varav 48 procent till SAF/Verkstadsföreningen. På det lokala planet tillhör AB Ålö-maskiner (förutom Verkstadsföreningens och SNS lokalgrupper) handelskammaren samt Industrigruppen i Umeå stad (ett samarbetsorgan mellan kommunen och företagen).

Ahlén & Holm AB sysselsätter inom detalj- och partihandel närmare 10.000 personer på 58 orter och är nummer 23 på Veckans affärers lista över de största koncernerna. Enligt en medvetet restriktiv politik har antalet organisationsanknytningar begränsats till 24, varav 14 gäller intresseorganisationer.

SAF och HAO genom

HAO:s centrala grupp

Grossistförbundet; *dels direktanslutning, dels genom*

Sveriges Frukt- och Grönsaksimportörers förening

Köpmannaförbundet; *dels lokal anslutning*²⁰, *dels genom*

Livsmedelshandlareförbundet²¹

Textilhandlareförbundet

Annonsörföreningen

Byggherreföreningen

Fastighetsägareförbundet

Internationella Handelskammarens Svenska Nationalkommitté

Samarbetsorganet i jordbruksfrågor för enskild handel och industri

Handelns samarbetsorgan för utrikeshandelsfrågor

SNS

IVA:s industriella råd

Livsmedelspartihandelns Erfa-grupp

Brittisk-Svenska Handelskammaren

Finsk-Svenska Handelskammaren

Franska Handelskammaren i Sverige

Handelskammaren Sverige-Israel

Italienska Handelskammaren i Sverige

Tysk-Svenska Handelskammaren

Marknadsförbundet

Dessa medlemskap kostade 1972 drygt 990.000 kronor, varav inte mindre än 84 procent var avgifter till HAO och SAF. Därutöver kostade ett par lokala organisationer cirka 17.000 kronor. ("Gatuföreningar" och liknande lokala sammanslutningar ingår ej i redovisningen.) Avgifterna till Intercontinental Group of Department Stores och två andra internationella föreningar belöpte sig till över 30.000 kronor. Slutligen lämnades bidrag till ytterligare sju här ej relevanta organisationer.

MoDo-koncernen står på 42:a plats på Veckans affärers lista och hade före försäljningen av MoDo-Kemi ca 8.500 anställda inom skogsbruk, skogsindustrier, kemisk industri, kraftverk och verkstadsindustri. Att koncernens verksamhet är starkt diversifierad bidrar givetvis till att antalet medlemskap i näringslivsorganisationer på riksplanet är mycket stort, hela 52 under 1971.

Följande intresseorganisationer (däribland 5½ procent av samtliga självständiga sådana) hade Mo och Domsjö bland sina medlemmar:

SAF genom

Pappersindustri- och Sågverksförbunden (*nu sammanslagna till Sveriges Skogsindustriförbund*)

Träindustriförbundet

Verkstadsföreningen

Allmänna Gruppen (*med Kemiska sektionen*)

Föreningen Skogsbrukets Arbetsgivare

Skogs- och Lantarbetsgivareföreningen

Industriförbundet *genom*

Cellulosa- och Pappersbruksföreningen

Kemikontoret (*med Sektionen för rent kemisk och kemisk-teknisk industri*)

Mekanförbundet (*med Stålbyggnadsgruppen*)

Träindustrins Branschorganisation (*med Svenska Trähusfabrikanter Riksförbund*)

Sågverkens Riksförbund och Trävaruexportföreningen (*nu sammanslagna till Svenska Sågverks- och Trävaruexportföreningen*)

Annonsörföreningen

RIKSORGANISATIONERNA

Byggherreföreningen

Svenska Kommittén av ICHCA²²

Dagligvaruleverantörers Förbund

Elverksföreningen

Fack- och Konsumentpressens Postkommitté

Fiskevattensägareförbundet

Förpackningsföreningen

Internationella Handelskammarens Svenska Nationalkommitté

Handelsträdgårdsmästareförbundet²³

Kraftverksföreningen

Plastförbundet (*med* Avdelningen för armerad plast)

Träinformation

MoDo var vidare anslutet till:

SNS

IVA:s industriella råd

Svetskommissionen

Tryckkärlskommissionen

Stiftelsen Svensk Förpackningsforskning

Stiftelsen för Korrosionsteknisk Forskning

Stiftelsen Tillämpad Matematik

Stiftelsen Ytkemisk Forskning

Laxforskningsinstitutet

Stiftelsen Svensk Polymerforskning

Svenska Vattenkraftföreningens stiftelse för tekniskt utvecklingsarbete

Sveriges Skogsvårdsförbund

Brittisk-Svenska Handelskammaren

Näringslivets Arkivråd

Industriens Bostadsförening

Sveriges Allmänna Exportförening

Marknadsförbundet

Skogsbrukets Datacentral

Näringslivets Säkerhetsdelegation

Avgifterna (exkl Skogsbrukets Datacentral) var 1971 cirka 2,8 miljoner kronor. Därav gick 35 procent till arbetsgivarföreningarna. I summan ingår bidrag till forskningsstiftelser, bland vilkas huvudmän finns branschorganisationer i vilka MoDo är medlem.

Dessutom betalade MoDo-koncernen (för egen eller anställdas räkning) avgifter till:

- 4 handelskammare
- 3 andra lokala organisationer
- 18 yrkessammanslutningar
- 3 interskandinaviska exportorganisationer
- 12 andra icke-svenska organisationer samt
- ytterligare 7 organisationer med varierande arbetsuppgifter

Lantbruket **Kårarp 1:3** utanför Eksjö omfattar 10 tunnland åker och 40 tunnland skog. Det sysselsätter en person på deltid.

Kårarp 1:3 tillhör²⁴ ändå hela 11 av näringslivets organisationer:

Lantbrukarnas Riksförbund; *genom medlemskap dels i lokalavdelning, dels i föreningar anslutna till*

Svensk Husdjursskötsel

Sveriges Jordbrukskassaförbund

Svenska Lantmännens Riksförbund

Svenska Mejeriernas Riksförening

Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund

Sveriges Slakteriförbund

Sveriges Biodlares Riksförbund

Svenska Fjordhästföreningen

Vår Näring

Jönköpings Läns Hushållningssällskap

Medlemsavgifterna i vanlig mening uppgår till cirka 100 kronor. De ekonomiska föreningarna, dvs LRF:s branschorganisationer, finansierar dock i huvudsak sin verksamhet genom att ta betalt för sina tjänster.

Räknat per sysselsatt varierar de fem företagens avgifter till organisationerna mellan 100 och 330 kronor. Mo och Domsjö samt lantbruket Kårarp 1:3 betalar de i förhållande till företagets storlek största beloppen. Eftersom anslutning till respektive branschens arbetsgivarföreningar i praktiken är närmast obligatorisk, utgör den andel av avgifterna, som går till andra organisationer, ett mått på hur omfattande organisationsengagemang ett företag tagit på sig.

Tabell 2:6

	Procentandel av avgifterna som går till arbets- givarorganisa- tionerna	Avgifter (kr/anställd) till andra organisa- tioner än arbetsgivar- organisationer
Mo och Domsjö AB	35	215
AB Ålö-maskiner	48	65
IBM Svenska AB	69	50
Ahlén & Holm AB	84	16

Som framgår av tabell 2:6 finns det avsevärda skillnader mellan olika företag inte bara när det gäller antalet medlemskap utan också beträffande vad de kostar. Ahlén & Holms siffror återspeglar som nämndes en klart restriktiv politik. MoDo å sin sida har omfattande engagemang i branschforskningsstiftelser. Cirka 65 procent av de 215 kronorna går till sådana ändamål.

Statens, kommunernas och Kooperationens medlemskap

Representantföreningen för Utländska Farmaceutiska Industrier (RUFI) avslutar målsättningsparagrafen i sina stadgar med meningen:²⁵

”Företag vari staten — direkt eller indirekt — har ett betydande ägarintresse må ej vara medlem i RUFI.”

Det är en mycket ovanlig, kanske unik, bestämmelse. Näringslivets organisationer står som regel öppna för de offentligt ägda företagen. Eftersom det svenska näringslivet till helt övervägande del är i enskild ägo består flertalet organisationer huvudsakligen av privata företag. Men åtskilliga offentligt, kooperativt eller rentav arbetarrörelseägda företag är medlemmar i det enskilda näringslivets organisationer. Ett fall där sådant medlemskap varit en politisk stridsfråga var *statsföretagens* nu upphävda anslutning till SAF. På initiativ från den socialdemokratis-

ka partikongressen har praktiskt taget alla statliga företag som tidigare varit med i SAF nu förts över till Statsföretagens Förhandlingsorganisation. Men några få av dem har faktiskt blivit kvar. Förutom ett par delstatliga industriföretag är det GDG Biltrafik AB (som är anslutet till Biltrafikens Arbetsgivareförbund och till HAO:s Centrala Grupp) samt de statliga teatrarna. Det "halvstatliga" Sveriges Radio AB tillhör SAF:s Allmänna Grupp samt Teatrarnas Riksförbund. Kreditbanken var (till skillnad från övriga statliga eller halvstatliga kreditinstitut) medlem i HAO-anslutna Bankinstitutens Arbetsgivareorganisation.

Fast statsföretagen i stort sett lämnat SAF är nästan alla statliga industrier medlemmar i Industriförbundet. De enda undantagen av betydelse är NJA och Nyckelhus. Vad gäller de andra intresseorganisationerna är praxis växlande. T ex står SARA-gruppen utanför Hotell- och Restaurangförbundet. Men SJ:s dotterbolag Svelast är den största medlemmen i Åkeriförbundet, och Tobaksbranschföreningen domineras av Svenska Tobaks AB. Kreditbanken var med i Bankföreningen. KABI tillhör Läke-medelsindustriföreningen, Vitrum och Karlskronavarvet Gros-sistförbundet osv. T o m Postverket har ett par organisations-medlemskap — bl a i Annonsörföreningen och Marknadsförbundet.

Ett av de få exemplen på att en *myndighet* är ansluten till en intresseorganisation är Skogsstyrelsens medlemskap i Skogsbrukets Informationsgrupp. Detta samarbetsorgan bildades 1971 sedan skogsindustrin och skogsbruket kritiserats hårt i miljödebatten. Gruppens arbetsfält är skogsnäringens information till allmänheten och samhällsorganen. Förutom Skogsstyrelsen, som till skillnad från övriga medlemmar ej bidrar ekonomiskt till verksamheten, ingår Skogsindustriernas samarbetsutskott²⁶, Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund samt Domänverket.

Trots att många myndigheter är stora annonsörer är endast Överstyrelsen för ekonomiskt försvar ansluten till Annonsörföreningen. Statliga myndigheter och företag är i en lång rad fall intressenter i de näringslivsorgan vars arbetsuppgifter är forskning och standardisering.

Kommunala bolag och förvaltningar utgör en stor del av medlemmarna i t ex Elverksföreningen, Hamnförbundet och Lokaltrafikföreningen. I övrigt har kommunerna inte så ofta anledning att vara medlemmar i näringslivsorganisationer. Exempelvis har dock ett antal kommuner anslutit sig till Svenska Vägföreningen. När det gäller företagshälsovård och arbetarskydd samarbetar kommunala byggföretag, Sveriges Kooperativa och Allmännyttiga Bostadsföretags Förhandlingsorganisation samt det *fackligt ägda* BPA med sex SAF-förbund i Bygghälsan. Med något smärre undantag (BPA är intressent i VVS-Information) står annars de offentliga, kooperativa och fackföreningsägda bolagen utanför de enskilda bostads- och byggnadsföretagens organisationer. Byggnadsbranschen är ju en av de sektorer där skarpa intresse-motsättningar råder mellan privata och övriga företag.

De *socialdemokratiska* tidningsföretagen är medlemmar i Tidningsutgivareföreningen, men endast Aftonbladet tillhör Tidningarnas Arbetsgivareförening. De övriga har en egen arbetsgivarförening: A-Pressens Samorganisation. AB Förenade Are-bolagen, det socialdemokratiska partiets reklamföretag, är medlem i Affischeringsföretagens Förening och Direktreklamföretagens Förening.

Konsumentkooperationens policy vad gäller organisationsmedlemskap liknar statsföretagens. Dess företag är inte SAF-anslutna utan löneförhandlingarna handhas av Kooperationens Förhandlingsorganisation. KF:s industrier är medlemmar i Industriförbundet. Motsvarande gäller i allmänhet för de närliggande företagen. RESO är med i Resebyråföreningen. OK tillhör Petroleuminstitutet och Plast- och Kemikalieleverantörers Förening inom Sveriges Grossistförbund. Folksam är däremot inte medlem i Svenska Försäkringsbolags Riksförbund, men är anslutet till Försäkringsbranschens Serviceaktiebolag (jfr ovan). KF tillhör vidare en rad andra organisationer och samarbetsorgan såsom Annonserföreningen, Byggherreföreningen, Näringslivets Trafikdelegation, Brödinformation, Brödinstitutet och Näringslivets Säkerhetsdelegation.

De *jordbrukskooperativa* företagen är till skillnad från de kon-

sumentkooperativa som regel med i SAF. I Kvarnyrkesförbundet och Livsmedelsbranschens Arbetsgivareförbund utgör LRF-företagen den viktigaste gruppen med mer än hälften av de anställda. Jordbrukskooperativa företag är också medlemmar i Byggnadsindustriförbundet, HAO:s Centrala Grupp, Motorbranschens Arbetsgivareförbund, Skogsindustriförbundet, Träindustriförbundet och Verkstadsföreningen. Samtidigt som dess industrier är SAF-anslutna är Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund själv en arbetsgivarorganisation, som handhar löneförhandlingar rörande skogsbruket i norra Sverige. Undantagen från regeln om SAF-anslutning är Svensk Husdjursskötsel, som tillhör SLA, och föreningsbankerna, vilka har en egen arbetsgivarförening.

Anslutning till Industriförbundet är inte alls lika självklar för LRF-företagen. Semper tillhör Kemikontoret och Lantmännens kvarnar Kvarnföreningen — där de utgör den största gruppen. Skogsägarna är, enligt en speciell överenskommelse, anslutna till Industriförbundet mot halv avgift. Dessutom är vissa företag inom jordbrukskooperationen medlemmar i Annonsörföreningen, Befraktarnas Intresseförening, Dagligvaruleverantörers Förbund etc. I likhet med KF ingår LRF i en rad av näringslivssammanslutningarnas samarbetsorgan.

Organisationernas ekonomi

Organisationerna finansieras i huvudsak av de avgifter medlemsföretagen erlägger. Dessa kan till viss del vara knutna till utnyttjandet av organisationens tjänster. Avgifter till arbetsgivarorganisationer kan dras av i företagets deklaration. Arbetsgivarföreningarna brukar därför ha enklare debiteringssystem än de allmänna intresseorganisationerna. Ett medlemsföretag i det största SAF-förbundet, Sveriges Verkstadsförening, betalade 1972, räknat i procent på lönesumman:

	SAF	Verkstadsföreningen	Totalt
Arbetare	0,28	0,11	0,39
Tjänstemän	0,18	0,08	0,26

RIKSORGANISATIONERNA

Per arbetstimme innebar detta i genomsnitt cirka 4,5 öre. Till de allmänna intresseorganisationerna brukar företagen däremot få erlægga dels en "medlems-", dels en "serviceavgift". Endast den senare, som normalt utgör merparten av summan och som inbetalas till ett av organisationen ägt "serviceaktiebolag", är avdragsgill. I princip får avdrag göras i den utsträckning man fått det om man själv utfört tjänsterna i fråga. Den praktiska tillämpningen kan exemplifieras med avgifterna till Sveriges Färghandlares Riksförbund år 1972:

"Medlemsavgift:		25 kr
Serviceavgift: (inkl utbildning och tidskrift)		
omsättning	0— 200.000	75 kr
	200.000— 500.000	100 kr
	500.000—1.000.000	145 kr
	över 1.000.000	215 kr
		(avdragsgill)

Därtill kommer kostnader för prislistan (hel eller delar), lokalförening samt Sveriges Köpmannaförbund."

LRF-medlemskap kostar i medlemsavgift 30 kronor och i serviceavgift 0—590 kronor, alltefter åker- och skogsarealens storlek. SHIO har indexreglerade avgifter till riksorganisationen: 1,25—2,5 procent av ATP:s basbelopp, beroende på antalet anställda. Endast 34 kronor av denna summa samt avgifterna till distrikts- och lokalföreningar är icke avdragsgilla.

En medlem i Industriförbundet fick 1973 betala mellan 100 och 450.000 kronor. Skattemyndigheterna har medgivit att 70 procent av summan behandlas som avdragsgill "kostnadsersättning" till servicebolaget. För medlemmar med ett förädlingsvärde på mer än 2 miljoner kronor tillämpas ett progressivt avgiftssystem. Vid ett förädlingsvärde mellan 2 och 3 miljoner kronor var avgiften 0,075 promille. Den ökade sedan så att den blev 0,5 promille av förädlingsvärdet då detta översteg 18 miljoner kronor. Dock var det maximala beloppet alltså 450.000 kronor.

Förutom till de olika topporganisationerna får företagen betala avgifter till dessa organisationers anslutna branschföreningar.

Uppenbarligen är det endast en mindre del av företagens avgifter till organisationerna som inte får dras av. Till avgifterna kommer olika slags "dolda kostnader". Ofta vore det orimligt dyrbart med ett kansli, vars kapacitet skulle räcka för alla de frågor organisationen emellanåt måste ta sig an. Inom en del organisationer — ett exempel är Läkemedelsindustriföreningen — löser man detta problem genom att medlemmarna ställer sina egna experter till förfogande. I näringslivets totala kostnader för organisationsväsendet ingår vidare den tid företagsledarna och deras medarbetare använder till sammanträden m m samt stödannonsering i föreningstidskrifterna. Den sistnämnda är emellertid av tämligen obetydlig omfattning. (Se kapitlet Organisationernas tidskrifter.) Hur mycket tid de svenska företagen och deras medarbetare totalt lägger ner på sina organisationer är däremot omöjligt att bedöma. Men åtminstone inom vissa näringslivssammanslutningar förefaller denna tidsåtgång kunna innebära en kostnad som är fullt jämförbar med medlemsavgifterna. Detta illustreras i räkneexemplet på sid 64.

De totala kostnadernas storlek är inte möjlig att ange. Inventeringen av organisationsbeståndet har dock gett underlag för en uppskattning av den sammanlagda *omsättningen*. Därvid har bortsetts från LRF:s underorganisationer (dvs Slakteri- och Ägg-handelsförbunden m fl), ASK-bolagens Ekonomiska Förening, Ica-förbundet och regleringsföreningarna. För de övriga organisationerna som ingår i inventeringen har erhållits en omsättningssiffra på icke fullt 1,1 miljarder kronor. Av den summan svarade fem organisationer för nära hälften och de 18 som omsatte minst 10 miljoner för ungefär två tredjedelar.

Det måste understrykas att siffran 1,1 miljarder är högst ungefärlig. Uppgifter har visserligen erhållits för samtliga organisationer utom 24 mycket små sammanslutningar. Dessa saknar anställd personal och deras sammanlagda omsättning måste ligga långt under 1 promille av totalsumman. Men för 81 organisationer har endast personalstyrkan varit känd. Deras omsättning har skattats (till 270 miljoner kronor) med hjälp av det lägsta av median- och medelvärdena för förhållandet omsättning/perso-

nal bland jämförbara organisationer. Till summans osäkerhet bidrar i någon mån, att tillgängliga bokslut och andra uppgifter om organisationernas ekonomi inte alltid gällde samma verksamhetsår.

Det kan trots dessa osäkerhetsmoment fastslås, att de undersökta näringslivssammanslutningarna omsatte minst 1 miljard kronor, alla verksamhetsgrenar inberäknade. Arbetsgivarorganisationernas fonderingar torde utgöra en dryg tjugondel av summan. Företagens sammanlagda medlemsavgifter till organisationerna är uppenbarligen av en långt mindre storleksordning än omsättningssiffran 1,1 miljarder. I miljarden ingår omsättningen inom de verksamhetsgrenar som drivs på affärsmässig basis. Exempel på sådana är LRF:s driftsbyrå och Nordisk Kuponginlösen AB, som är ett dotterbolag till Dagligvaruleverantörers Förbund. En liten del av omsättningen utgörs av statsbidrag, främst till de organisationer som bedriver forskning.

Räkneexempel på dolda organisationskostnader

Den tid ett företags representanter ägnar åt organisationsverksamheten kan, som nämntes i det föregående avsnittet, innebära, att ett medlemskap medför stora dolda kostnader vid sidan om medlemsavgiften. Ett fingerat räkneexempel får belysa detta:

Föreningen Kaffekokarfabrikanterna existerar alltså inte i sinnevärlden men företer flera likheter med åtskilliga verkliga branschorganisationer. Den har cirka 140 medlemsföretag. Ett 15-tal av dem tillhör de större i branschen. De är kraftigt överrepresenterade i styrelsen och föreningens övriga organ, men betalar å andra sidan merparten av medlemsavgifterna. Dessa täcker största delen av föreningens omkostnader, vilka belöper sig till närmare $\frac{1}{4}$ miljon kronor om året. Största utgiftsposten är löner till de tre anställda (varav en på deltid). Föreningen, som bildades 1948, är en tämligen aktiv organisation, och företagens representanter deltar i följande aktiviteter:

- årsmöte med föredrag och paneldiskussion kostar för 100 personer (främst företagsledare) i genomsnitt en halv arbetsdag

- styrelsen möts fyra gånger om året med i genomsnitt sju närvarande. Varje sammanträde tar, inkl resor och förberedelser, en arbetsdag
- AU samlas dubbelt så ofta, och tar som regel en halv arbetsdag i anspråk av tre företagares tid. Därutöver arbetar ordföranden sammanlagt en vecka per år med föreningens aktiviteter
- en standardkommitté och två tekniska kommittéer är sammansatta av tekniska chefer eller motsvarande från företagen. Sammanlagt tio sammanträden med i genomsnitt sju medverkande kräver med förberedelser tre dagar per sammanträde och ledamot.

Slutligen lägger andra medarbetare i företagen ned 200 dagsverken i anknytning till kommittéernas arbete samt på sammanställande av föreningens branschstatistik m m.

De i föreningen aktiva företagsledarna har i genomsnittlig månadslön 7.000, de tekniska cheferna 6.000 och de övriga berörda medarbetarna 4.000 kronor. De indirekta lönekostnaderna är 30 procent på lönesumman.

Med dessa antaganden blir värdet av den nedlagda tiden cirka 200.000 kronor. Detta belopp motsvarar alltså närmare 80 procent av medlemsavgifterna.

Organisationernas personalstyrka

Siffran 1,1 miljarder i omsättning säger inte mycket om hur stora reala resurser organisationsväsendet tar i anspråk. En bättre uppfattning om detta ger det totala antalet anställda i organisationerna. Detta antal har kunnat beräknas med större precision än den totala omsättningen. Liksom tidigare har därvid bortsetts från LRF:s underorganisationer (cirka 53.000 anställda), Ica-förbundet (cirka 7.000 anställda), ASK-bolagens Ekonomiska Förening (cirka 200 anställda) samt regleringsföreningarna (cirka 75 anställda).

Antalet årsanställda (uttryckt i heltidstjänster) hos de övriga undersökta organisationerna visade sig vara mellan 7.700 och 7.800. Därtill kan läggas personalen vid några halvstatliga institutioner, vilka har näringslivsorganisationer bland sina huvud-

män. Forskningsinstitut, vilka finansieras gemensamt av staten och näringslivets forskningsstiftelser, har minst 500 anställda. Sveriges Exportråd, vars huvudmän är staten och Sveriges Allmänna Exportförening, har cirka 100 anställda. Jordbrukskooperationen och staten äger tillsammans AB Svensk Laboratorietjänst med drygt 100 anställda.

För att ge litet mera innehåll åt siffran 7.700 anställda kan det nämnas att LKAB 1971 sysselsatte 7.256 personer. Inom statsdepartementen arbetar närmare 1.100 fast anställda tjänstemän.²⁷ LO, TCO, SACO och SR samt deras anslutna fackförbund har på riksplanet drygt 2.200 anställda.

Knappt en sjättedel av de 7.700 är anställda i arbetsgivarföreningar. De allmänna intresseorganisationerna har två tredjedelar och organisationer för forskning och utveckling, utbildning och standardisering något mer än en tiondel av personalstyrkan. Fördelningen på olika organisationer är mycket ojämn. LRF och Sparbanksföreningen står ensamma för en tredjedel av hela antalet anställda. Ytterligare sju organisationer — Åkeriförbundet, SAF, Sveriges Utsädesförening, Skogsbrukets Datacentral, Byggnadsentreprenörföreningen, Bygghälsan och Mekanförbundet — har tillsammans mer än en femtedel. De 23 största med vardera minst 50 anställda har dryga 70 procent av den totala personalstyrkan.

Å andra sidan har många organisationer inte något sekretariat alls. Bland de självständiga arbetsgivar- och allmänna intresseorganisationerna är det 122 som helt saknar kansli eller som — mindre vanligt — endast har en halvtidsanställd tjänsteman. 30 andra organisationer har förlagt sitt kansli till en advokat eller revisionsbyrå. Ytterligare 50 föreningar har hyst in sig hos en större branschorganisation. Värden och hyresgästen brukar ofta ha åtminstone delvis samma medlemmar. Tex har Sveriges Renhållningsentreprenörers Riksförening sitt kansli hos Åkeriförbundet. Arrangemanget har fördelen att det ger tillgång till kvalificerad personal, som den lilla organisationen bara behöver tillfälligtvis och kanske inte helier har råd att anställa. Samma fördel har de 82 branschorganisationer vilkas kanslifunktioner

ombesörjs av den topporganisation de är anslutna till. Till de 82 hör alla branschföreningar inom HAO, Grafiska Industriförbundet och Svensk Industriförening samt flertalet inom SGF. SHIO:s branschförbundssekretariat utgör kansli för tio av de anslutna förbunden samt för det utomstående Sveriges Golvhandlares Riksförbund.

När en branschförening har eget kansli är det som regel litet. Det är bara en mindre grupp organisationer som har kapacitet för t ex utrednings- eller informationsverksamhet av någon mer betydande omfattning. Jämför man kansliets storlek hos branschföreningar anslutna till några olika topporganisationer, visar det sig (se tabell 2:7), att SAF:s yrkesförbund har betydligt mer personal än Industriförbundets, Köpmannaförbundets och SHIO:s branschföreningar. (Även om man jämför själva topporganisationernas kanslier kommer de i den nu nämnda ordningen, med SAF först och SHIO sist.)

De fristående allmänna intresseorganisationerna har som regel ännu sämre kansliresurser. En ännu mindre andel har eget sekretariat (eller tillgång till en närstående organisations kansli). I de fall man har anställd personal, är antalet tjänstemän genom-

Tabell 2:7 Kansliets storlek inom vissa grupper av organisationer

Kategori av självständiga organisationer	Andel som har 0—0,5 anställda, och ej har kansliet förlagt till annan organisation	Andel som har kansliet förlagt till annan organisation	Ungefärligt medianantal anställda hos organisationer med eget kansli
SAF:s yrkesförbund	3 %	32 %	15
Industriförbundets branschföreningar	—	25 %	7
Köpmannaförbundets branschorganisationer	21 %	16 %	6
SHIO:s branschförbund	36 %	23 %	6
Fristående allmänna intresseorganisationer ²⁸	55 %	11 %	3

snittligt det halva jämfört med SHIO:s och en femtedel jämfört med SAF:s branschorganisationer.

Något om verksamheten

Näringslivsorganisationerna brukar beteckna sig som partipolitiskt obundna. En vanlig attityd kan beskrivas med ett citat från en värvningsbroschyr utgiven av Mekaniska Verkstädernas Riksförbund:²⁹

”Självfallet är vi opolitiska, men vi vill verka för ett fritt näringsliv i vilket personlig skicklighet, initiativkraft och arbetsförmåga skal vara de främsta drivfjädrarna.”

Uppgiften att vara företagens språkrör inom det politiska systemet är bara en begränsad del av organisationsväsendets arbetsuppgifter. Bland de 20 personalmässigt största organisationerna är Sveriges Industriförbund ensamt om att huvudsakligen ägna sig åt sådan verksamhet.³⁰

Hur många av de 7.700 à 7.800 organisationsanställda sysslar med kontakter med myndigheter och allmänhet? Detta är naturligtvis svårt att beräkna exakt. En organisation, som normalt ägnar sig främst åt service och standardisering, kan ibland, nämligen i konjunkturen, ett regeringsförslag eller konkurrentorganisationers agerande föranleder det, tillfälligt övergå till att koncentrera sig på en politisk fråga. Kapaciteten för sådana ändamål är därför något större än den del av kanslipersonalen som normalt används därtill.

Eftersom det insamlade materialet ger upplysning om arbetsuppgifterna för flertalet bland organisationernas tjänstemän, kan en ”informerad gissning” göras på hur stor andel av dem som har myndighetskontakter eller opinionsbildning och information till allmänheten som sin arbetsuppgift. Denna andel är mycket liten, troligen 6—8 procent, vilket i varje fall inte är tilltaget i underkant.³¹ (Till detta skall läggas ett antal tjänstemän hos LRF:s medlemsorganisationer, vilka ju inte ingår i inventeringer

av personalstyrkan.)

Vad gör då de övriga femton sextondelarna av personalen? Inemot 1.100 är anställda inom standardiseringsorgan, forskningsinstitutioner samt marknadsförings- och andra fullständigt "opolitiska" organisationer. Arbetsgivarföreningarna ägnar sig givetvis till största delen åt förhandlingar och andra kontakter med löntagarorganisationerna. Bland deras aktiviteter förekommer dessutom yrkesutbildning, data- och annan teknisk service, förlagsverksamhet m m. 35 procent av de handläggande tjänstemännen hos SAF arbetar inom ALI/RATI-verksamheten (personalutbildning och vissa konsulttjänster).

De allmänna intresseorganisationerna har en ännu större spridning på verksamheten.³² Följande lista på aktiviteter är allt annat än fullständig. Men den bör ge en god belysning av det faktum, att företagen använder organisationerna för betydligt fler (och ofta viktigare) syften än att få sina partsintressen företrädade inom det politiska systemet. Detta torde för övrigt vara förklaringen till att kooperativt och offentligt ägda företag i så stor utsträckning är medlemmar.

Här är alltså, helt utan rangordning efter betydelse och frekvens, några exempel på vad allmänna intresseorganisationer har iakttagits syssla med utöver att bevaka näringslivets politiska intressen:³³

Förhandlingar med andra näringslivsorganisationer eller med enskilda leverantörer eller kunder: Sådana förhandlingar kan ibland mäta sig i intensitet med arbetsmarknadsparternas kontroverser. I konflikten mellan handeln och bankerna 1970—72 rörande betalning med check i affärerna förekom t o m stridsåtgärder. Köpmannaförbundet och den övriga detaljhandeln vägrade att acceptera betalning med check. Segslitna förhandlingar fördes mellan Bankföreningen och Köpmannaförbundet, där den förstnämnda föreningen även representerade Jordbrukskassaförbundet och Sparbanksföreningen. Köpmannaförbundet förhandlade å sin sida som ombud även för Ica-förbundet, SHIO, Sveriges Hotell- och Restaurangförbund, Sveriges Bensinhandla-

res Riksförbund (nuvarande Petroleumhandelns Riksförbund) samt Konsum och varuhuskedjorna. Först efter mer än ett års checkstopp nådde parterna fram till en överenskommelse.³⁴

Vissa organisationer kan ha förhandlingar med andra näringslivssammanslutningar som sin enda arbetsuppgift. Ett exempel på detta är Befraktarnas Intresseförening, vilken för sina 25 medlemsföretags räkning sluter avtal om frakttariffer med Rederiföreningen För Mindre Fartyg.

Inom jordbruket har antalet s k intresseföreningar ökat de sista åren. Till dessa föreningars uppgifter hör att bevaka medlemmarnas partsintressen gentemot de jordbrukskooperativa eller andra företag som köper (eller, i vissa fall, förmedlar köp av) deras produkter. De anslutna lantbruken bedriver vanligen en specialiserad produktion i jämförelsevis stor skala. För de mesta rör det sig om husdjursuppfödning. Intresseföreningarna är ofta organisatoriskt helt fristående från föreningsrörelsen men deras medlemmar brukar vara LRF-anslutna.

På de marknader där intresseföreningarnas medlemmar säljer sina produkter har jordbrukskooperationen (dvs i flertalet fall Slakteriförbundet) ofta en mycket stark ställning, vilket leder till att föreningarnas "motpart" ofta är just ett jordbrukskooperativt företag. Flera mindre grupper av lantbrukare, som vanligen är storproducenter inom sin speciella bransch, har alltså organiserat sig för att tillvarata sina partsintressen gentemot de "egna" kooperativa föreningarna.³⁵

Konkurrenspåverkande åtgärder: "Folk inom samma näringsgren träffas sällan", skrev Adam Smith för 200 år sedan ". . . utan att samtalet slutar i en sammansvärjning mot allmänheten eller med något knep att höja priserna." De svenska näringslivssammanslutningarna förefaller ha litet svårt att leva upp till detta påstående. Men flera organisationer har ursprungligen kommit till såsom karteller, och konkurrensbegränsningar kan ibland vara den viktigaste arbetsuppgiften. Det förekommer att stadgarna fastslår, att konkurrensbegränsande åtgärder ligger utanför en förenings kompetensområde.³⁶

Det är omöjligt att mer exakt avgöra i hur stor omfattning företagen använder organisationerna för att minska konkurrensen sinsemellan. Kartellregistrering är inte obligatorisk, utan uppgiftsskyldighet föreligger bara vid anmodan från den övervakande myndigheten. En del obsoleta avtal förekommer fortfarande i registren.³⁷ Det är dessutom tänkbart, att branschföreningar kan ha medverkat vid tillkomsten av kartellavtal mellan medlemmarna, men att vid kartellregistreringen endast företagen (och inte organisationen) angivits som avtalsslutande parter. Även om man alltså utifrån kartellregistreringarna inte kan fastslå hur stor betydelse organisationernas konkurrenspåverkande aktiviteter har, ger registren en del intressanta informationer.

15 januari 1973 figurerade 149 av de självständiga intresseorganisationerna i kartellregistren, antingen själva eller genom sina regionala underavdelningar.³⁸ Som ovan noterats fanns det 414 självständiga allmänna intresseorganisationer samt 28 självständiga arbetsgivarorganisationer utan parallellorganisation bland de förstnämnda. De 149, vilka förekom i kartellregistren, utgjorde alltså 34 procent av dessa. I registren förekom dessutom 28 sektioner och därmed jämförbara sammanslutningar, av vilka 14 tillhörde Svenska Järnbrukens Gruppcentral.

177 näringslivssammanslutningar i kartellregistren måste betraktas som en hög siffra, särskilt med tanke på att många allmänna intresseorganisationer har skapats för speciella arbetsuppgifter, varför det är uteslutet att de skulle syssla med konkurrensbegränsningar. Ibland berör emellertid de konkurrenspåverkande överenskommelserna endast en obetydlig del av medlemmarnas verksamhet eller en liten del av organisationens medlemmar.

Kartellregistreringarna avser vanligen olika former av pris-samverkan. Leveransplikt, nyetableringskontroll och marknadsuppdelning verkar vara mer sällsynta företeelser. I 15 fall har konkurrensbegränsningen formen av avtal mellan organisationer representerande företag i olika produktionsled. Vidare hade två avtal om hemmamarknadsskydd slutits med nordiska syster-

organisationer.

Större delen av kartellregistreringarna avser organisationer, vars medlemmar är småföretag och är relativt många till antalet. I kartellregistren hittar man sålunda sex av Grafiska Industrieförbundets branschföreningar, alla de större branschorganisationerna inom Sveriges Köpmannaförbund, två tredjedelar av SHIO:s branschförbund samt de fyra största riksorganisationerna inom LRF.

Andelen av de allmänna intresseorganisationerna och arbetsgivarorganisationerna utan ”parallellföreningar”, som figurerar i kartellregistren, varierar kraftigt mellan olika näringsgrenar.³⁹ Den är över 50 procent för:

- Järn-, stål- och metallverk
- Byggnads- och anläggningsverksamhet
- Grafisk industri, förlagsverksamhet o likn

Andelen understiger 15 procent inom:

- Livsmedelsindustri m m
- Restaurang- och hotellrörelse
- Textil- och läderindustri
- Kemisk och kemisk-teknisk industri
- El, gas, värme, vatten, avlopp, renhållning
- Gruvindustri

Ingen organisation som företräder de båda sistnämnda näringsgrenarna förekommer i kartellregistren.

Producentkooperativ verksamhet: Det viktigaste exemplet är givetvis jordbrukets föreningsrörelse, som i stor skala förädlar medlemmarnas produkter. Till dess verksamhet hör också, vilket även gäller flera småföretagarorganisationer, gemensamma inköp av råvaror och materiel. För kreditförsörjning finns jordbrukskasse-⁴⁰ och hypoteksorganisationerna.

Även Sparbanksföreningen, vars medlemmar som regel är små, jämfört med konkurrenterna inom post- och affärsbanksväsendet, bedriver en mycket omfattande serviceverksamhet för

att ta vara på stordriftsfördelar som medlemmarna inte kan utnyttja ensamma. Databehandling, projektering av banklokaler och fastighetsförmedling hör till föreningens viktigare arbetsområden.

Detaljhandelns sammanslutningar har ibland finansieringsinstitut för nyetableringar. Tidningsutgivareföreningen har hand om pressens inköp av papper.

Marknadsföring: Vanliga former är gemensam annonsering och publicering av tillverkningsregister.⁴¹ Några organisationer utger särskilda reklamtidningar.⁴² Anordnande av utställningar kan någon gång — ett exempel är Svenska Leverantörföreningen för Instrument och Mätteknik — tillhöra en organisations huvuduppgifter.

Information genom tidskrifter⁴² och cirkulärmeddelanden. Vidare ställer organisationerna samman branschstatistik och publicerar allt från matriklar till rättsfallssamlingar.

Utbildning av företagarna och deras anställda sker ibland på organisationernas skolor och kursgårdar. Några sådana är Bergsskolan i Filipstad (Jernkontoret), Föreningsskolan Sånga-Säby (LRF) och Köpmannainstitutet (Sveriges Köpmannaförbund).

Forskning, produktutveckling och annan utredningsverksamhet, t ex marknadsundersökningar eller branschutredningar för att underlätta strukturrationalisering. En sådan har bl a gjorts av Målaremästarnas Riksförening,⁴³ som också hör till de organisationer som utvecklat ett redovisningssystem för medlemsföretagen.

Standardisering, ofta i samarbete med Standardiseringskommissionen och dess fackorgan. Mekanförbundets standardiseringsavdelning är ett av dessa fackorgan. För en annan av Industrieförbundets branschföreningar, Sveriges Elektroindustriförening, är standardisering huvuduppgiften.

Bokförings- och juridisk service (inkasso-, fastighetsjuridik osv) till medlemmarna kan vara en viktig uppgift för särskilt småföretagens organisationer. För den mest betydande av dessa, Lantbrukarnas Riksförbund, med över en sjättedel av organisationernas totala antal tjänstemän, är det den verksamhet som har störst andel av personalen. Läger man till den näst största gruppen av aktiviteter, service (data-, konsult-, revisions-, annonsbyrå-, speditjons- m fl tjänster) till de anslutna riksorganisationernas företag, kommer man upp i mellan 85 och 90 procent av de anställda.

Två femtedelar av SHIO:s kansli består av en bokföringsbyrå. Vid sidan om denna har man samarbete med distriktsägda och privata byråer. 6.500 företag utnyttjar denna service.

Andra aktiviteter: Försäkringar, utdelning av mästarbrev, yrkesetiska rekommendationer, ADB-samverkan, semesterbyar och en "underleverantörsbörss" (Mekanförbundet) m m.

Internationellt samarbete kan avse flera av de ovannämnda arbetsfälten. Standardisering är kanske det vanligaste samarbetsområdet. Bland Mekanförbundets 35 branschgrupper har ett drygt 15-tal ursprungligen bildats i syfte att få ett organ för kontakter med utländska systerorganisationer.

Organisationsstrukturen inom olika näringsgrenar

I flera avseenden varierar organisationsväsendets struktur mellan näringsgrenarna. Det gäller bl a antalet föreningar, i hur hög grad dessa är knutna till topporganisationerna och hur många anställda de har. De mest meningsfulla jämförelserna kan, vad beträffar antalet sammanslutningar och personalstyrkan, göras om dessa siffror sätts i relation till näringsgrenarnas andelar av BNP.

*Av hur många organisationer företräds
de olika näringsgrenarna?*

I tabell 2:8 redovisas antalet sammanslutningar inom olika sektorer. Att summan i kolumnen "sammanlagt antal organisationer" överstiger 897 beror på att organisationer vilka representerar företag inom två näringsgrenar har räknats till båda. De som består av företag inom tre eller flera näringsgrenar, och där företagen inom en av dessa dominerar till antalet, har räknats till den "dominerande" näringsgrenen.

Ungefär var fjärde organisation företräder alltså handeln, medan verkstadsindustrin och "jordbruk, skogsbruk, fiske m m" vardera svarar för närmare en åttondel av näringslivsföreningarna.

Men att en näringsgren representeras av **många** sammanslutningar behöver inte innebära att den är "välorganiserad". Det behöver inte heller betyda motsatsen, även om en effektivitets-hämmande splittring *kan* vara orsaken till det stora organisationsantalet. Andra anledningar kan vara en långtgående uppdelning på sektioner eller att näringsgrenen består av en rad små delbranscher med olikartade intressen och olika medlemmar.

Vilka orsakerna än är så råder stora skillnader mellan olika sektorer. Antalet föreningar är inte proportionellt mot näringsgrenens storlek. Detta skall här belysas med hjälp av ett mått, som nedan benämns "organisationstätheten". Det bortses från gruppen "Sjukvård och undervisning", där den privata företagssamheten ju är av högst marginell betydelse. Antalet sammanslutningar i de övriga 17 näringsgrenarna har dividerats med totalantalet organisationer (897 när det gäller samtliga, 570 när det gäller de självständiga och 746 när det gäller intresseorganisationerna). Den erhållna andelen har sedan dividerats med näringsgrenens andel av de 17 näringsgrenarnas sammanlagda bidrag till nationalprodukten.⁴⁴ Att "organisationstätheten" inom en näringsgren är 1,0 innebär att dess företag bildat nio organisationer⁴⁵ för varje procentenhet de har av näringslivets samlade bidrag till BNP.

RIKSORGANISATIONERNA

Tabell 2:8   Antal organisationer inom olika näringsgrenar

Näringsgren	Sammanlagt	Själv- ständiga	Intresse- organisa- tioner
Jordbruk, skogsbruk, fiske m m	105	59	79
Gruvindustri	3	3	2
Livsmedelsindustri m m	62	39	51
Textil- och läderindustri	38	25	36
Trä- och pappersvaruindustri	55	30	46
Kemisk och kemisk- teknisk industri	53	22	44
Jord-, sten- och glasindustri	26	16	22
Järn-, stål- och metallverk	30	8	23
Verkstadsindustri	107	53	98
Grafisk industri, förlags- verksamhet o likn	37	25	27
El, gas, värme, vatten, avlopp och renhållning	14	10	12
Byggnads- och anläggnings- verksamhet	26	21	21
Restaurang- och hotellrörelse	11	8	11
Varuhandel	223	150	198
Samfärdsel, post- och telekommunikation	30	26	28
Bostads- o fastighets- förvaltning, bank, försäkring m m	37	30	30
Övriga tjänster	41	36	37
Sjukvård och undervisning	9	9	9
Ej hänförliga till viss näringsgren	98	63	59

Antalet organisationer i förhållande till bidraget till BNP är störst inom gruppen "Grafisk industri, förlagsverksamhet o likn". Kvoten mellan de båda andelarna är 6,8.⁴⁶ Ingen av de andra näringsgrenarna kommer i närheten av den grafiska sektorns siffror. Flertalet av dem kan, oavsett om man räknar med samtliga, med de självständiga eller med enbart intresseorganisationerna, hänföras till tre grupper:

- I) Hög organisationstäthet: 1,7—2,0
  - Varuhandel
  - Jordbruk, skogsbruk, fiske m m
  - Jord-, sten- och glasindustri
  - Textil- och läderindustri
  - Livsmedelsindustri m m
- II) Medelhög organisationstäthet: 0,6—1,2
  - Restaurang- och hotellrörelse
  - Trä- och pappersvaruindustri
  - Verkstadsindustri
- III) Låg organisationstäthet: 0,25—0,5
  - El, gas, värme, vatten och renhållning⁴⁷
  - Samfärdsel, post- och telekommunikation⁴⁷
  - Bostads- och fastighetsförvaltning, bank, försäkring m m⁴⁷
  - Gruvindustri
  - Byggnads- och anläggningsverksamhet

"Övriga tjänster" hör till grupp I, så länge man bara räknar de självständiga organisationerna. Eftersom sektioner och samskapsorgan är sällsynta företeelser inom denna näringsgren, kommer den mellan grupperna I och II om dessa slag av organisationer medräknas. För "Kemisk och kemisk-teknisk industri" samt "Järn-, stål- och metallverk" gäller motsatsen. Andelen sektioner och andra underordnade sammanslutningar är stor. Kemikontoret, Dagligvaruleverantörers Förbund, Sveriges Färgfabrikanters Förening och Svenska Järnbrukens Gruppcentral har alla en rad underorganisationer. Båda näringsgrenarna återfinns därför i överkanten på grupp I då hänsyn tas till samtliga sammanslutningar, men räknas endast självständiga organisationer sjunker värdet för organisationstätheten till 1,35 respektive 0,67.

Ordnar man näringsgrenarna efter andelen självständiga organisationer, kommer just "Kemisk och kemisk-teknisk industri" och "Järn-, stål- och metallverk" i botten med 42 respektive 27 procent. På mer än 80 procent ligger "Gruvindustri" (100 procent), "Övriga tjänster" (88 procent), "Samfärdsl, post- och telekommunikation" (87 procent), "Bostads- och fastighetsförvaltning, bank, försäkring m m" (81 procent) samt "Byggnads- och anläggningsverksamhet" (81 procent). Inom nio näringsgrenar är andelen 55—75 procent. För verkstadsindustrin är den 50 procent.

Att andelen självständiga organisationer är hög inom en näringsgren kan bero på att den består av en rad branscher med begränsade gemensamma intressen. Till "Övriga tjänster" (88 procent självständiga organisationer) räknas en mängd olikartade grupper av företag: biografer, konsultfirmor, frisersalonger, reklambyråer osv. Inom denna sektor finns det sällan underlag för samarbetsorgan mellan organisationer eller för "breda" branschföreningar med sektioner för flera delbranscher. Förekomsten av detta slags branschföreningar kan vara en orsak till att andelen självständiga sammanslutningar är låg. Ett exempel på detta är verkstadsindustrin, vars branschorganisation, Sveriges Mekanförbund, har denna "breda" karaktär. Till Mekanförbundet hör ett 35-tal branschgrupper för gjuterier samt tillverkare av rörledningsarmatur, lantbruksmaskiner etc.

Topporganisationernas betydelse varierar

Som ett mått på hur "enat" en näringsgrens organisationsväsende är kan tas den andel av dess sammanslutningar, som på ett eller annat sätt är knutna till de nio topporganisationerna. Tabell 2:9 illustrerar förhållandet, att industrins organisationsväsende som helhet betraktat är jämförelsevis starkt samordnat inom ramen för de olika topporganisationerna. "Järn-, stål- och metallverk" samt "Kemisk och kemisk-teknisk industri" utgör även här undantag. Detsamma gäller den grafiska sektorn, som ovan visade sig

ha den högsta "organisationstätheten".

Inom servicenäringarna däremot är fristående organisationer vanligast. Det viktiga undantaget är "Varuhandel". Även inom denna näringsgren är dock (trots att såväl Köpmanna- och Grosistförbunden som huvuddelen av HAO räknas dit) så mycket som 44 procent av sammanslutningarna fristående från topporganisationerna.

Tabell 2:9 Andel av näringsgrenarnas organisationer som är anslutna till eller på annat sätt underordnade de nio topporganisationerna

Näringsgren	Procent
Jordbruk, skogsbruk, fiske m m	30
Gruvindustri	67
Livsmedelsindustri m m	63
Textil- och läderindustri	66
Trä- och pappersvaruindustri	64
Kemisk och kemisk-teknisk industri	26
Jord-, sten- och glasindustri	62
Järn-, stål- och metallverk	10
Verkstadsindustri	70
Grafisk industri, förlagsverksamhet o likn	41
El, gas, värme, vatten, avlopp och renhållning	21
Byggnads- och anläggningsverksamhet	62
Restaurang- och hotellrörelse	45
Varuhandel	56
Samfärdsl, post- och telekommunikation	7
Bostads- och fastighetsförvaltning, bank, försäkring m m	11
Övriga tjänster	15
Sjukvård och undervisning	22

Jordbruket är starkast organiserat

Som nämndes i inledningen till detta avsnitt ger — av en rad skäl — *antalet sammanslutningar* en näringsgren representeras av inte nödvändigtvis någon information om hur "starkt" dess

organisationsväsende är. Detta kan bedömas bättre om man ställer *antalet organisationsanställda* inom näringsgrenen i relation till dess bidrag till BNP. För att på detta sätt illustrera skillnaden i omfattning mellan olika näringsgrenars organisationsväsenden kan ett mått liknande den ovannämnda organisationstätheten beräknas. Detta mått benämns här ”personaltätheten”. Vid beräkningen har hänsyn endast tagits till intresseorganisationerna, medan det har bortsetts från de 1.350 anställda i icke-partsorganen.

”Personaltätheten” är kvoten mellan en näringsgrens andel av de anställda⁴⁸ i näringslivets *intresseorganisationer* och dess andel av de 17 näringsgrenarnas totala bidrag till nationalprodukten.⁴⁹ Från de erhållna värdena för personaltätheten — se tabell 2:10 — kan två intressanta slutsatser dras. Dels förefaller en rad näringsgrenar ha skaffat sig ungefär lika mycket ”organisationskapacitet”, betraktat i relation till sin andel av nationalprodukten. Dels belyser siffrorna förhållandet att jordbruket har det, utan varje jämförelse, starkaste organisationsväsendet. Trots att LRF:s branschorganisationer med sina 53.000 anställda inte tagits med i beräkningen blir personaltätheten inom ”Jordbruk, skogsbruk, fiske m m” så hög som 3,75 — nästan det dubbla jämfört med ”Grafisk industri, förlagsverksamhet o likn”. Ett högt värde har också ”Järn-, stål- och metallverk”. Om Ica-förbundet och övrig producentkooperation inom handeln medräknats skulle ”Varuhandel” ha intagit andra platsen.

I några fall påverkas siffrorna starkt av en enda organisation med många anställda. Inom ett par näringsgrenar är långt mer än hälften av organisationstjänstemännen anställda hos samma förening där de arbetar inom de producentkooperativa verksamhetsgrenarna. Siffrorna inom parentes i tabellen är de lägre värden för personaltätheten som gäller då det vid beräkningen bortses från några av de mest framträdande exemplen på stora personalstyrkor som sysselsätts med service- eller andra producentkooperativa aktiviteter.⁵⁰

Tabell 2:10 Intresseorganisationernas "personaltäthet"⁵¹

Näringsgren	Personaltäthet
Jordbruk, skogsbruk, fiske m m	3,75
Gruvindustri	0,10
Livsmedelsindustri m m	0,43
Textil- och läderindustri	0,57 (0,38)
Trä- och pappersvaruindustri	0,44
Kemisk och kemisk-teknisk industri	0,50
Jord-, sten- och glasindustri	0,42
Järn-, stål- och metallverk	1,08
Verkstadsindustri	0,48
Grafisk industri, förlagsverksamhet o likn	2,02
El, gas, värme, vatten, avlopp och renhållning	0,26
Byggnads- och anläggningsverksamhet	0,61 (0,49)
Restaurang- och hotellrörelse	0,51
Varuhandel	0,89
Samfärdsel, post- och telekommunikation	0,95 (0,28)
Bostads- och fastighetsförvaltning, bank, försäkring m m	1,73 (0,27)
Övriga tjänster	0,56 (0,33)

Inom kommunikations-, bostads- och kreditmarknadssektorerna samt när det gäller el-, värme- och vattenförsörjning etc faller en betydande del av produktionen på den offentliga sektorn. Därför innebär siffrorna för dessa näringsgrenar en underskattning av styrkan hos privatföretagens organisationsväsende. Eftersom tabellens värden av de två nämnda skälen är osäkra eller rent av godtyckliga på några punkter, måste försiktighet givetvis iakttas när det gäller slutsatserna. Men förutom konstaterandet att framförallt jordbruket har ett särskilt väl utbyggt organisationsväsende kan ytterligare en intressant iakttagelse göras. Påfallande många näringsgrenar ligger nämligen samlade i ett smalt intervall. Sex av dem har en personaltäthet mellan 0,38 och 0,51. Personaltätheten inom textil- och byggnadssektorerna blir av storleksordningen 0,60 till följd av stora producentkooperativa personalstyrkor hos ett par organisationer. Om dessa inte tas med i beräkningen (siffrorna inom parentes i tabellen) ligger värdena inom det nämnda intervallet. Ytterligare en näringsgren

(”Övriga tjänster”) hamnade i intervallets omedelbara närhet. En del av de värden som blev lägre än 0,38 hänför sig just till de näringsgrenar där den offentliga sektorns stora andel ger låga siffror.

Även om det finns markanta undantag tycks alltså en stor del av näringslivet ha satsat ungefär lika mycket på sina intresseorganisationer, sett i relation till respektive sektors totala förädlingsvärde. För varje procentenhet dessa näringsgrenar har av näringslivets bidrag till BNP synes deras organisationer ha anställt 25 à 35 tjänstemän.

Blir organisationerna fler och fler?

NYTT FÖRBUND

Vid sammanträde i Jönköping har bildats Auktoriserade Skyltfabrikanter Riksförbund. Medlem är bl a Hults skyltindustri i Växjö, vars innehavare, Jan Hult, även ingår som suppleant i interimsstyrelsen.

(Växjöbladet den 2/6-73)

Denna notis kungjorde för offentligheten att ännu en näringslivsorganisation kommit till världen. Den är en sammanslutning av tillverkare, leverantörer och montörer av (framförallt elektriska) skyltar. Ordet ”auktoriserade” ingår i namnet eftersom medlemskap kräver, att den personal inom företaget som handhar elinstallationer skall vara behörig enligt Kommerskollegiums regler. En del medlemmar tillhör den äldre, fortfarande existerande, branschorganisationen Svenska Ljusreklamförbundet.

Auktoriserade Skyltfabrikanter Riksförbund är ett exempel på den ständigt fortgående nybildningen av föreningar och andra organ som representerar företagen. Organisationsväsendets struktur har i flera avseenden förändrats de senaste åren. En utvikning om näringslivsföreningarnas historia får ge en bakgrund till redovisningen av förändringarna. 491 självständiga intresseorganisationer lämnade uppgift om när organisationen (eller dess föregångare) bildats. Dessutom resulterade material-

insamlingen i uppgifter om tidpunkterna för fusioner mellan och nedläggningar av föreningar. Ur data om vilka år sammanslutningar startat och upphört kan man givetvis inte få mer än en ensidig bild av hur företagens organisationsväsende utvecklats under olika perioder. Men uppenbarligen har takten i nybildningen av näringslivsorganisationer varierat avsevärt.

Av den mellersta spalten i tabell 2:11 framgår hur många av de nu existerande självständiga intresseorganisationerna som bildats under olika treårsintervall. Siffrorna inom parentes till höger i tabellen gäller organisationer, som nu lagts ned eller gått upp i andra föreningar. 1898—1900 grundades alltså åtta ännu verk samma samt minst två nu nedlagda näringslivsföreningar.

Tabell 2:11   Antal nybildade självständiga intresseorganisationer

År	Ännu existerande	Nu upphörda
1892—94	3	(1)
1895—97	4	
1898—1900	8	(2)
1901—03	9	(1)
1904—06	16	(3)
1907—09	26	(5)
1910—12	9	
1913—15	9	(2)
1916—18	19	(5)
1919—21	13	(1)
1922—24	14	(3)
1925—27	10	(1)
1928—30	17	(2)
1931—33	18	(1)
1934—36	24	(8)
1937—39	26	(7)
1940—42	27	(6)
1943—45	11	(2)
1946—48	33	(4)
1949—51	17	(3)
1952—54	15	(4)
1955—57	15	(1)

RIKSORGANISATIONERNA

1958—60	19	(2)
1961—63	19	
1964—66	19	(3)
1967—69	34	(1)
1970—72	22	(1)

Den äldsta av näringslivets nu existerande riksorganisationer, Jernkontoret, grundades 1747.

För ett antal sammanslutningar erhöles inte *exakta* uppgifter om under vilket treårsintervall de grundats. Av tabell 2:12 framgår under vilka längre perioder de kom till:

Tabell 2:12

1800—50	1	
1851—91	7	(5)
1910-talet		(1)
1920-talet	3	(1)
1930-talet	2	(6)
1950-talet	3	(1)
1960-talet	2	
1900—60	13	(3)

Många nutida organisationer är resultatet av fusioner mellan äldre föregångare. Det är den äldsta av dessa grundades har betraktats som den nuvarande organisationens startår, medan den yngre föregångaren har räknats till de nu upphörda. Nedlagda föreningar som satt spår i tabellerna 2:11 och 2:12 tillhör i regel endera av två grupper: de som upphört de sista åren eller de som hade någon anknytning till nu existerande topp- eller branschorganisationer. Siffrorna visar alltså, utom för de sista åren, inte hela antalet nybildningar av organisationer. Men oavsett detta kan man, då siffran för ett eller flera treårsintervall ligger klart över omgivande perioders, på goda grunder mistänka, att detta var en tid då organisationsväsendets tillväxt gick jämförelsevis snabbt.

Några sådana perioder förefaller ha varit 1907—09, mitten och slutet av 30-talet, åren i början av och strax efter andra

världskriget samt de sista åren på 60-talet, möjligen också 1904—06 och 1916—18.

Det insamlade materialet ger ingen grund för slutsatser rörande variationernas orsaker. Några faktorer som kan tänkas påverka nybildningen och nedläggningen av näringslivsföreningar diskuteras dock i korthet i slutet av kapitlet. Dessförinnan kan konstateras att ytterligare några omständigheter gör det sannolikt att 1960-talet var en av de relativt intensiva perioderna i organisationsväsendets historia.

Skillnaderna i medianålder mellan olika grupper av näringslivssammanslutningar är påfallande stora. Många arbetsgivarföreningar bildades i början på 1900-talet. Nästan hälften av de nu existerande självständiga arbetsgivarorganisationerna är grundade 1921 eller dessförinnan. Genomsnittligt är SAF-förbunden betydligt äldre än de fristående föreningarna. ”Medelföreningen” i hela gruppen självständiga intresseorganisationer är avsevärt yngre och kom till ungefär vid andra världskrigets utbrott. Knappt en femtedel är bildade 1961 eller senare. För vissa typer av organisationer gäller däremot att åtminstone hälften startats under denna tid.

Tabell 2:13 Medianålder inom olika grupper av år 1973 existerande organisationer

	Antal år
Samtliga självständiga intresseorganisationer	34
Självständiga arbetsgivarorganisationer	46
Sektioner o likn inom allmänna intresseorganisationer	högst 13
Allmänna intresseorganisationer: samarbetsorgan utan anknytning till en speciell bransch	ca 10
Organisationer för marknadsföring	10
Forskningsstiftelser	troligen 10—15

Inom flertalet av näringslivets grenar finns arbetsgivar- och allmänna intresseorganisationer sedan gammalt. Nybildning av sådana föreningar har trots detta varit tillräckligt vanlig för att göra åren 1967—69 till en period då förhållandevis många själv-

ständiga intresseorganisationer kom till.

Men som visas av tabell 2:13 ägde det dessutom rum en långt mer drastisk tillväxt av antalet föreningar inom de grupper av organisationer som — till skillnad från t ex arbetsgivarföreningarna — inte redan är "heltäckande". Det gäller alltså underordnade allmänna intresseorganisationer samt sådana som har marknadsföring eller forskning som sitt syfte.

Personalökning hos SAF och Industriförbundet

Ett annat tecken på att organisationsväsendet vuxit i omfattning under 1960-talet är att vissa — men inte alla — viktiga organisationer kraftigt utökat sina kanslier. Antalet anställda i SAF (endast topporganisationen, dvs exkl yrkesförbunden) ökade 40 procent 1960—65, och därefter med ytterligare en tredjedel fram till 1972. För Grossistförbundet var ökningen under årtiondets första hälft cirka en tredjedel, medan kansliets storlek

Tabell 2:14 Industriförbundets kostnadsutveckling i fasta priser 1958—1972.

År	Procentuell förändring från föregående år
1959	24,6
1960	— 9,2
1961	29,2
1962	22,6
1963	25,0
1964	— 2,5
1965	— 9,9
1966	— 3,5
1967	1,9
1968	2,2
1969	8,3
1970	32,3
1971	1,8
1972	— 6,7

var ungefär densamma 1972 som 1965. Köpmannaförbundet däremot har sedan 1960 minskat sin personal med en dryg tiondel. Särskilt anmärkningsvärd är kansliets tillväxt hos Industrieförbundet, där personalen mer än fördubblades de fem första åren på 60-talet. Ökningen fortsatte sedan i lugnare tempo: en knapp fjärdedel från 1965 till 1972. Takten i expansionen har varit ytterst ojämn. Förbundets kostnader, räknat i fasta priser,⁵² ökade med cirka 175 procent från 1958 till 1972. Men den *årliga* förändringen varierar mellan +32 procent och —10 procent.

Nettotillväxt trots fusioner

Det är inte bara när det gäller nybildningen utan även vad beträffar nedläggningen av näringslivsorganisationer som åtskilligt inträffat det sista årtiondet. Tabell 2:15 visar att man måste sätta ett frågetecken för en av de populära uppfattningarna om företagens sammanslutningar — att det ständigt startas nya men aldrig läggs ned några. Som framgick av tabellerna 2:11 och 2:12 nybildades 101 självständiga intresseorganisationer 1961—72. Under samma tid lades minst 59 ned eller gick upp i någon annan förening.

Av siffran 59 avskaffade föreningar utgörs 36 av den minskning av organisationsantalet som blivit resultatet av sammanslagningar. (En fusion mellan tre sammanslutningar har alltså betraktats som en nedläggning av två av dem.)

De organisationer vars verksamhet upphört utan att de slagits samman med en annan förening har i regel varit mindre sammanslutningar utan eget kansli. En rad fusioner har gällt yrkesförbund inom SAF. Exempelvis har Grafiska Arbetsgivareförbundet och Sveriges Skogsindustrieförbund bildats genom etappvis genomförda sammanslagningar av fyra respektive tre äldre organisationer. Även inom Industrieförbundet har skogsindustrins organisationsstruktur rationaliserats. Tre branschföreningar gick 1968 samman i Svenska Cellulosa- och Pappersbruksföreningen. Vid

Tabell 2:15 Nedläggningar av och strukturrationalisering bland näringslivets självständiga intresseorganisationer 1961—1972

År	Minimiantal vars verksam- het upphört utan att de slagits samman med någon annan organi- sation	Minimisiffra med vilken antalet minskat p g a strukturratio- nalisering inom organisations- väsendet
1961—63	—	1
1964—66	3	7
1967—69	5	13
1970—72	11	15
1961—69 (exakta årtalet okänt)	4	—
	23	36

ingången av 1974 skedde ännu en fusion: mellan Sågverkens Riksförbund och Svenska Trävaruexportföreningen. Bland de inträffade fusionerna mellan fristående intresseorganisationer kan nämnas att Kemisk-Tekniska Leverantörsförbundet gick upp i Dagligvaruleverantörers Förbund 1968. Den viktigaste samman-
slagningen på senare år ägde dock rum vid årsskiftet 1970—71, då Sveriges Lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens Folk gick samman och bildade Lantbrukarnas Riksförbund.

Alla sammanslutningar som upphörde i början av 60-talet torde inte ha kommit med i tabell 2:15. Därför kan det antas att ökningen av antalet självständiga intresseorganisationer varit mindre än 42. Men ändå har denna del av organisationsväsendet sannolikt växt i antal under perioden 1961—72. Dessutom har ju de underordnade allmänna intresseorganisationerna blivit avsevärt fler. Detsamma gäller marknadsföringsorganisationerna samt — bland icke-partsorganen — arbetslöshetskassorna för företagare, forskningsstiftelserna m fl. Följaktligen har totalantalet näringslivsorganisationer uppenbarligen ökat sedan 1960-ta-

lets början. Ökningens storlek är svår att ange exakt. Maximalt torde den dock vara 20 procent.

Antalet självständiga intresseorganisationer har ökat i klart långsammare takt. Inom vissa näringsgrenar har det faktiskt varit en kraftig minskning sedan 1961. Det behöver inte innebära att dessa sektors organisationsväsende blivit "svagare", mätt i t ex antalet tjänstemän på kanslierna. Sålunda beror minskningen av antalet föreningar som företräder skogsindustrin till stor del på de nämnda sammanslagningarna av branschförbund inom Industriförbundet och inom SAF.

Nybildningen och nedläggningen⁵³ av självständiga intresseorganisationer 1961—72 redovisas i tabell 2:16 såsom andelar av antalet sådana organisationer inom respektive näringsgren 1973.

Organisationsväsendets "strukturomvandling" har som synes gått snabbt inom vissa näringsgrenar. Andelen nybildade sammanslutningar är störst inom "Övriga tjänster" och inom "El, gas, värme, vatten, avlopp och renhållning". Därefter följer verkstadsindustrin, den kemiska industrin och handeln. Vad den sistnämnda beträffar kan det tilläggas att flertalet bland de s k frivilliga fackkedjorna inom detaljhandeln kommit till efter 1960. Nybildningen av sådana kedjor⁵⁵ förefaller fortgå i snabb takt.

Tillkomsten av sektioner under branschorganisationerna har varit särskilt omfattande inom den kemiska och kemisk-tekniska industrin samt inom verkstadsindustrin.

Inom fyra näringsgrenar har det inte bildats en enda självständig intresseorganisation under 60- eller 70-talen.

Tillväxtens orsaker är oklara

Sammanfattningsvis tyder alltså det insamlade materialet på att vissa perioder kännetecknats av snabba förändringar av organisationsväsendet. Åren närmast före 1910 samt delar av 30-, 40- och 60-talen tycks ha varit sådana tillväxtperioder. En lika intressant som svårbesvarad fråga är givetvis vad dessa skillnader mel-

Tabell 2:16 Självständiga intresseorganisationer: Nybildningar och nedläggningar i olika näringsgrenar 1971—72

Näringsgren	Kvoten mellan antalet ännu existerande som bildats 1961—72 och antalet som existerar 1973	Kvoten mellan antalet som lagts ned ⁵³ 1961—72 och antalet som existerar 1973
Jordbruk, skogsbruk, fiske m m	0,18	0,04
Gruvindustri	—	— ⁵⁴
Livsmedelsindustri m m	0,09	0,12
Textil- o läderindustri	0,12	0,24
Trä- o pappersvaruindustri	0,04	0,28
Kemisk och kemisk-teknisk industri	0,27	0,07
Jord-, sten- och glasindustri	—	0,15
Järn-, stål- o metallverk	—	—
Verkstadsindustri	0,27	0,14
Grafisk industri, förlags- verksamhet o likn	0,19	0,25
El, gas, värme, vatten, avlopp och renhållning	0,33	—
Byggnads- och anläggnings- verksamhet	0,16	0,16
Restaurang- och hotellrörelse	—	0,25
Varuhandel	0,26	0,06
Samfärdsel, post- och telekommunikation	0,17	0,04
Bostads- och fastighetsförvalt- ning, bank, försäkring m m	0,08	0,12
Övriga tjänster	0,45	0,13

lan olika årtionden kan ha berott på. Även om man kan spekulera kring orsakerna bakom förändringar i organisationsväsendet, måste det konstateras att det inte finns underlag för att här dra slutsatser annat än på någon enstaka punkt.

Det bör vara en inte alltför dålig gissning att den snabba nybildningen under 30-talet och i början av andra världskriget åt-

minstone delvis hängde samman med depressionen och införandet av ransoneringar och regleringar. I det förra fallet bildade företagen, om antagandet är riktigt, organisationer sedan den ekonomiska utvecklingen ställt dem inför svåra problem. Det andra fallet exemplifierar att en organisation kan bildas för att företräda branschen vid ökade statliga ingrepp i dess verksamhet. Det är inte möjligt att säga något bestämt om vilka av dessa båda och andra tänkbara förklaringar som ligger bakom 60-talets utveckling. När det gäller hypotesen att organisationsväsendets struktur påverkas av olika näringars expansion och tillbakagång, finns det — om man använder värdena i tabell 2:16 — intressant nog inte något statistiskt samband mellan takten i nybildningen och ökningstakten för bidraget till BNP.⁵⁶ Inte heller finns det något samband mellan näringsgrenarnas tillväxttakt och nedläggningen av organisationer. Men därmed är det inte sagt att den ekonomiska utvecklingen lämnat organisationsväsendet opåverkat. Det kan ju tänkas att näringsgrenarnas expansionstakt inverkat, inte på antalet organisationer utan på antalet tjänstemän, på kostnaderna eller på verksamhetsinriktningen. Att något samband inte går att upptäcka kan också bero på att näringsgrenar och ej branscher studerats. Det ligger t ex nära till hands att nybildade organisationer ofta skulle höra hemma i nyligen framväxta branscher. Att för olika branscher ställa upp en tabell av samma slag som tabell 2:16 är inte möjligt. Emellertid visar det sig, att mellan 20 och 40 procent av de branschföreningar som kommit till efter 1960 företräder ”nya” branscher. Organisationer av företag som sysslar med charterresor, helikoptertransporter, aerosolförpackningar, betongelement och snöfordon är några klara exempel, likaså föreningar för dataanvändare. Men ungefär lika många av organisationssveriges nykomlingar representerar äldre branscher: färskpotatisodling, armaturtillverkning, import av lantbruksmaskiner osv. Framväxten av nya branscher kan följaktligen bara delvis förklara nybildningen av organisationer.

Slutligen skall frågan ställas i vad mån nybildningen och nedläggningen av näringslivssammanslutningar har ägt rum inom samma sektorer i ekonomin. Enligt tabell 2:16 är svaret i några

fall nej. Det gäller t ex kemisk, skogs- och textilindustri samt "Varuhandel". Där motsvaras höga "dödstal" av låga "födelse-tal" och vice versa. Men detta gäller långt ifrån alla näringsgrenar och något samband låter sig inte påvisas statistiskt. Fastän det står klart att organisationer både kommit till och försvunnit i stor utsträckning de senaste åren går det alltså inte att fastslå vilken kombination av orsaker som ligger bakom strukturförändringarna.

- 1) I Föreningen Norden ingick 1972 14 näringslivsorganisationer som samverkande medlemmar och ytterligare 15 (samt över 100 företag) som stödjande medlemmar.
- 2) Sur- och saltströmmingsbranschen företräds av Intressentföreningen för Norrlands Salterier (615).
- 3) De frivilliga fackkedjornas arbetsuppgifter är vanligen inköp och marknadsföring. De är i regel organiserade som aktiebolag, ägda av detaljisterna direkt eller genom aktieägarföreningar, vars enda syfte är att driva bolaget i fråga. I en utredning från Statens Pris- och Kartellnämnd (Ekonomisk samverkan inom fackhandeln I—II, april 1972, stencil) presenteras 33 frivilliga fackkedjor utförligt. En sammanslutning av elva kedjor (Frivilliga Fackkedjorna, ek. för.) har medtagits bland de allmänna intresseorganisationerna (447).
- 4) En annan typ av pappersorganisationer kan exemplifieras med Sällskapet Skorpfrämjandet, ett bihang till Brödinformation (726), som använde "sällskapet" namn för en reklamkampanj 1973. "Sällskapet" president var museilektor Paridon von Horn och bland övriga styrelseledamöter märktes Tore Wretman, Pernilla Tunberger, Bageriförbundets ordförande samt Brödinformations VD (i detta sammanhang benämnd generalsekreterare).
Bland pappersorganisationerna finns vidare ett antal branschföreningar, för vilka det enda tecknet på deras existens är att de prydligt annonseras i topporganisationernas matriklar. En av dessa Potemkinföreningar har enligt tillförlitliga källor inte visat några livstecken de sista 20 åren.
- 5) Den roll branschförbunden spelar varierar t ex avsevärt mellan olika topporganisationer. Branschföreningarna inom Industriförbundet arbetar, jämfört med SAF-förbunden, betydligt mer fristående från sin topporganisation. (Se Schwartz—Kritz: "Näringslivets organisationsförhållanden", kap 2—4).
- 6) Att döma av boken "Norske organisasjoner" förefaller samma ten-

dens till långtgående uppdelning på exklusiva branschföreningar råda även i Norge, där bl a Grastørkerienes Landsforening och Reinlav-eksportørenes Landsforbund är verksamma. I boken, vars syfte är ”. . . å dekke alle frivillige organisasjoner som i 1970/71 virket eller i det minste hadde som mål å virke på landsplan, . . .” omnämns över 1.200 organisationer. Av dessa förefaller ungefär 475 vara näringslivsorganisationer enligt den definition som används i detta kapitel. Om detta verkligen är en fullständig inventering av de norska näringslivsföreningarna är omöjligt att avgöra.

Av de 475 sammanslutningarna torde åtminstone ett 75-tal vara arbetsgivarföreningar. Inemot 350 torde kunna betecknas som allmänna intresseorganisationer. Något mer än hälften av dessa 350 är fristående från topporganisationer. (Norske organisasjoner, Oppslagsbok over landsomfattende organisasjoner, foreninger og forbund, Johan Grundt Tanum Forlag, Oslo 1972.)

- 7) De nämnda sektionerna ingår i Handelsträdgårdsmästareförbundet, Dagligvaruleverantörers Förbund, Svenska Fotografernas Förbund, Mekanförbundet respektive Sveriges Färgfabrikanters Förening.
- 8) Anslutning övervägs dessutom av Sveriges Begravningsentreprenörers Förbund.
- 9) Tabellen bygger i huvudsak på material som sammanställts av SAF och som i annan form redovisats i Schwartz—Kritz: ”Näringslivets organisationsförhållanden”. Antalet anställda i hela näringslivet har erhållits genom att totalantalet anställda (genomsnitt för SCB:s arbetskraftundersökningar 1971) minskats med antalet anställda i offentlig förvaltning, undervisning och sjukvård.
- 10) Två av topporganisationerna, LRF och HAO, har utelämnats ur tabellen. Det största av de icke SAF-anslutna HAO-förbunden, Bankinstitutens Arbetsgivareorganisation, har redovisats separat. Resten av HAO stod för cirka 7½ % av de anställda i näringslivet, varav 7 % arbetade i företag vilka tillhörde SAF-anslutna förbund. De jordbrukskooperativa företagen svarade för cirka 2½ % av alla anställda.
Som jämförelse har kooperationens och statsföretagens arbetsgivarorganisationer tagits med i tabellen.
- 11) STR, Sveriges Trafikbilägares Riksorganisation (715), är ett samarbetsorgan som består av Busstrafik-, Taxi- och Åkeriförbunden.
- 12) Av de 119 allmänna intresseorganisationer, som är sektioner inom branschföreningar anslutna till topporganisationer, är:
  - 4 anslutna till branschföreningar som tillhör två topporganisationer
  - 1 ansluten till två olika branschföreningar
  - 16 sektioner inom andra sektioner (exempelvis Kontorsmöbelsektionen — 311)

RIKSORGANISATIONERNA

- 13) FFGH (688) är en av Försäkringsanställdas Förbunds s k centralorganisationer.
- 14) Exkl topporganisationer, handelskammарväsendets huvudorganisationer samt sammanslutningar vilka är anslutna till löntagarorganisationer.
- 15) Underorganisation till Industriförbunds-anslutna Svenska Byggnadsentreprenörföreningen.
- 16) Schwartz—Kritz, a a, kap 4.
- 17) Vidare är Vattenfallsverket s k företagsmedlem i Sveriges Marknadsförbund, Yngeredsfors Kraft AB tillhör Trädgårdsbranschens Arbetsgivareförbund osv.
- 18) IBM:s anknytning till Sveriges Marknadsförbund består endast i att företaget betalar ett antal anställdas årsavgifter till förbundets Stockholmsförening.
- 19) Därav är sex internationella, medan 20 är yrkessammanslutningar.
- 20) Stockholms Köpmannaförbund.
- 21) I Livsmedelshandlareförbundet har Åhlén & Holm AB enbart ett lokalt medlemskap i Skåne-Blekinge Livsmedelshandlareförbund.
- 22) Svenska nationalkommittén av International Cargo Handling and Coordination Association (431).
- 23) MoDo är s k passiv medlem i Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund.
- 24) Uppgifterna avser 1973. Sveriges Jordbrukskasseförbund har sedan dess bytt namn. Vidare har Vår Näring omorganiserats så att enbart föreningar är medlemmar.
- 25) Stadgar för RUFI, § 2.
- 26) Ett samarbetsorgan (327), till vilket Cellulosa- och Pappersbruksföreningen, Sågverks- och Trävaruexportföreningen samt Wallboardföreningen är anslutna.
- 27) Exkl UD-anställda och kommittépersonal.
- 28) 394—403, 405—517, 519—678. Exkl sektioner.
- 29) ”Vad är MVR? Vad gör MVR? Vad vill MVR?”, juli 1972.
- 30) För Sveriges Industriförbund intar service, utbildning o dyl alltså en jämförelsevis undanskymd plats på listan över aktiviteterna. Tyngdpunkten ligger i stället på bevakning av industrins intressen inom det politiska systemet. De olika verksamheternas andelar (i procent) av kansliets avdelningsbundna kostnader var 1972 följande:

Ekonomisk-politiska avdelningen	7
Skattepolitiska avdelningen	3 ½
Samhällsplanerings- och miljöavdelningarna	11
Forsknings- och utbildningsavdelningen	4 ½
Rätts- och marknadsavdelningarna	14
Utrikesavdelningen	9 ½

Planering, organisation och VD-kansli	27 ½
Information	18
Industrins byrå för strukturstudier m m	5
	100

Industriåret 1972, verksamhetsberättelse från Sveriges Industrieförbund, sid 9

- 31) Personalen hos organisationerna för marknadsföring (knappt 70 tjänster) och personal med motsvarande arbetsuppgifter i andra organisationer har inte räknats med. I de 6—8 procenten ingår delar av skriv-, bokförings- m m personalen.
- 32) För att handha några av de nedan nämnda arbetsuppgifterna (t ex marknadsföring, utbildning, forskning och standardisering) har en del allmänna intresseorganisationer bildat samarbetsorgan eller andra underordnade organisationer. Ett exempel på detta är Stiftelsen Industrins Vatten- och Luftvårdsforskning, vars huvudmän är Bruksindustriföreningen, Gruvföreningen, Kemikontoret, Mekanförbundet, Textilrådet, LRF, Petroleuminstitutet och Stiftelsen Skogsindustriernas Vatten- och Luftvårdsforskning.
- 33) Bevakning av företagens intressen inom det politiska systemet ingår inte bland exemplen. Flertalet kapitel i denna bok behandlar dock denna del av organisationernas verksamhet.
- 34) Checkkonflikten uppkom genom att Rikspolisstyrelsen krävde, att bankgarantin för falska checkar skulle avskaffas. Sedan checkstoppet trätt i kraft 1971 blandade sig dessutom TCO och SACO i konflikten och verkade för att checken åter skulle accepteras av handeln, alternativt för en övergång till ett nytt lönesystem.
- 35) Intresseföreningarnas ställning är starkast inom broilerbranschen, där det inte existerar någon riksorganisation men däremot tre regionala föreningar. Den viktigaste är Skåne-Blekinge Broileruppfödarförening (grundad 1963). Föreningen organiserar 100 % av leverantörerna till AB Ivo Foods och Kronfågels slakterier (Kronfågel ägs av Slakteri- och Ägghandelsförbunden inom LRF). Föreningen och slakterierna sluter regelbundet avtal om priser och andra bestämmelser i leveranskontrakten. Inom produktionen av slaktsvin finns intresseföreningar för tre olika produktionsled (382, 381, 380). Föreningarna bevakar varandra samt slakteriföreningarna, vilka köper slaktsvinen och driver s k smågrisförmedling.
Inom nötköttsbranschen är slaktdjursuppfödarna organiserade i köttklubbar, mellankalvsklubbar m m. Dessa bildade 1971 en riksorganisation, Sveriges Köttproducenter (555). Det tidigare produktionsledet, aveln, representeras av de s k avelsföreningarna. Ett par av dessa, t ex Nordiska Avelsföreningen för Biffraser (jfr 372—374)

fyller funktionen av intresseförening. (Bla bevakas frågor rörande livdjursförmedling, auktioner och kreatursexport.)

Svenska Fåravelsförbundet (470) försöker också tillvarata medlemmarnas intressen hos slakteriföreningarna. Förbundet har dock (i ännu högre grad än nöt- och svinbranschens intresseföreningar) en mycket svag ställning jämfört med broileruppfödarnas föreningar.

Till intresseföreningarna torde även den nybildade Äggproducenters Intresseförening (678) kunna räknas. Föreningen, som är en sammanlutning av större äggproducenter, har dock som främsta uppgift att råda bot på den akuta överproduktionen inom branschen.

Inom växtodlingen finns det två fall där jordbrukskooperativa föreningar sluter avtal om priser och kontraktsbestämmelser på motsvarande sätt som gäller för broilerbranschen. Lokalföreningarna inom Sveriges Konservväxtodlares Samorganisation (385) sluter avtal med de olika konservföretagen. Numera är det dock sällan som motparten är ett jordbrukskooperativt företag. Sveriges Fröodlareförbund (370) har däremot Svenska Lantmännens Riksförbund (386) som förhandlingsmotståndare. Fröodlareförbundet förhandlar inte med de olika företagen ett och ett. Köparna har en gemensam förhandlingsdelegation med representanter för Lantmännen samt för privatföretagens organisationer, Sveriges Fröengrossistförening (467) och Svenska Utsädesfirmornas Förening (664).

Relationerna mellan LRF:s riksorganisationer och intresseföreningarna uppges som regel kännetecknas mer av samarbete än av konflikter. I flera fall har dock ganska hårda motsättningar uppstått beträffande priser eller andra frågor. Sådana motsättningar verkar råda bla mellan Sveriges Smågrisproducenters Intresseförening (381) och Slakteriförbundet. Den förstnämnda organisationen för (vid sidan av direktkontakter med Slakteriförbundet) fram sina åsikter vid "uppvaktningar" av ordföranden i topporganisationen LRF samt i ilskna insändare i tidningen LAND. (LAND 2/3 och 16/11 1973.)

- 36) Se exempelvis § 3 i stadgarna för Represenantföreningen för Utländska Farmaceutiska Industrier.
- 37) Förutom av Statens Pris- och Kartellnämnd förs kartellregister av bankinspektionen och försäkringsinspektionen.
- 38) Nedlagda näringslivsorganisationer som står kvar i kartellregistren har inte medräknats.
- 39) Indelning i näringsgrenar enligt ISIC.
- 40) Denna vänder sig numera även till andra företagare än jordbrukare.
- 41) Ett exempel på detta är FASS (Förteckning över farmaceutiska specialiteter i Sverige), som utges av ett dotterbolag till Läkemedelsindustriföreningen och RUFI.

- 42) Jämför kapitlet "Organisationernas tidskrifter".
- 43) "Målning — mer eller mindre", Stockholm 1969.
- 44) BNP till faktorkostnad 1968.
- 45) Eller 5,7 självständiga organisationer; eller 7,5 intresseorganisationer (dessa är ju 570 respektive 746 till antalet). Det gäller alltså inte procentenheter av hela BNP utan procentenheter av de 17 näringsgrenarnas bidrag till densamma. De svarade 1968 för 6/7 av nationalprodukten.
- 46) Med hänsyn tagen till samtliga organisationer. Den stiger till 7,3 då bara de självständiga sammanslutningarna medräknas och sjunker till 6,0 för intresseorganisationerna.
- 47) Inom dessa tre sektorer är den offentliga sektorns andel stor. Detta bidrar till de låga siffrorna. Jämför det följande avsnittet om personaltätheten i olika näringsgrenar.
- 48) En fördelning av näringslivssammanslutningarnas personalstyrka på olika näringsgrenar blir i vissa fall något osäker. Många organisationer har medlemsföretag från ett par olika näringsgrenar. Dessa har då vanligen påförts vardera hälften av organisationens anställda. Personalen hos SAF, HAO, SHIO, Industriförbundet, Svensk Industrieförening och Industriens Utredningsinstitut har fördelats på en rad näringsgrenar efter deras uppskattade "tyngd" inom respektive organisation. För varje näringsgren har därvid beräknats dess andel av:
SAF och HAO: antalet anställda i medlemsföretagen.
SHIO: förbundens kongressrepresentationsgrundande medlemsantal.
Industriförbundet: medlemsavgifterna.
Svensk Industrieförening: antalet branschförbund och antalet medlemsföretag.
För IUI har använts genomsnittet av vikterna för SAF (de industriella näringsgrenarna samt byggnads- och anläggningsverksamheten) och Industriförbundet.
- 49) BNP till faktorkostnad 1968.
- 50) Dvs om näringsgrenens personaltäthet beräknas sedan man subtraherat antalet anställda inom producentkooperativa verksamhetsgrenar hos Sveriges Konfektionsindustriförbund, Svenska Byggnadsentreprenörföreningen, Svenska Åkeriförbundet, Svenska Sparbanksföreningen och Föreningen Sveriges Praktiserande Arkitekter.
- 51) Exkl ASK-bolagens Ekonomiska Förening, Ica-förbundet och LRF:s underorganisationer.
- 52) I löpande priser var ökningen cirka 535 %. Omräkning till fasta priser har skett enligt ett tillvägagångssätt som användes för en liknande beräkning (för tiden 1967—73), vilken ingick i Industriförbundets verksamhetsberättelse för 1972. Kostnaderna deflaterades med hjälp av ett vägt prisindex där konsumentprisindex getts vikten

- $\frac{1}{3}$, medan löneindex för manliga industritjänstemän getts vikten $\frac{2}{3}$.
- 53) Till de "nedlagda" organisationerna räknas här, liksom i början av detta avsnitt, även de vars verksamhet upphört då de gått upp i en annan förening. (Det innebär alltså att en fusion mellan tre föreningar räknas som en nedläggning av två av dem.)
- 54) Gruvornas Arbetsgivareförbund började sin verksamhet 1973. Förbundet kom till genom en omorganisation inom SAF och bildades av två äldre förbund samt företag från Allmänna Gruppen. Det ena av de båda förbunden, Grängesbergskoncernens Gruvförbund, bestod dock av företag från en enda koncern och måste därför betraktas som en pappersorganisation.
- 55) Dessa ingår inte bland de 897 organisationerna; se not 3.
- 56) Dvs det procenttal, med vilket näringsgrenens bidrag till BNP (till faktorkostnad, fasta priser) i genomsnitt förändrades per år 1963—68.

3 Näringslivets lokala och regionala organisationer

av ÅKE WREDÉN

Näringslivets organisationer är inte bara en mängd centrala styrelser och kanslier. SNS och en rad andra riksorganisationer har lokalavdelningar och andra underordnade organ ute i landet. Det finns dessutom organisationer vilkas hela verksamhet utövas inom ett län, en kommun eller en på annat sätt geografiskt avgränsad del av landet.

Vilka är de lokalt eller regionalt verksamma organisationerna? Vilka av dem fungerar som företagens språkrör? SNS har sökt ge en första belysning av dessa frågor bl a genom två stickprov. De har utförts som seminariearbeten vid Uppsala universitet och Linköpings högskola och avsåg de organisationer inom näringslivet som är verksamma inom Uppsala respektive inom Linköping och Norrköping samt i områdena kring dessa städer. Uppsalaarbetet utfördes av ekonom Bo Engman och fil kand Josephine Norberg, Linköping/Norrköpingsarbetet av pol mag Leif Melin och ekonom Hans Wester.¹

Uppgifterna i kapitlet bygger på dessa båda uppsatser samt på intervjuer med organisationstjänstemän och material från studien om riksorganisationerna. I den följande texten förekommer en rad exempel hämtade från de båda län där stickproven gjordes. Det är därmed inte sagt att förhållandena i dessa båda regioner är representativa för landet i övrigt. Tvärtom finns det anledning att anta att det lokala organisationsväsendet i storstadsområdena och i glesbygds länen på vissa punkter kan skilja sig avsevärt från C- och E-länen.

I tablån på sid 102ff redovisas en bearbetning av uppsatsför-

fattarnas inventeringar av företagens organisationsväsende i Östergötlands och Uppsala län. Sammanslutningarna är där uppdelade i två grupper. Den första och större gruppen omfattar underavdelningar till landsomfattande organisationer. Där har medtagits lokalt och regionalt verkande sammanslutningar, anslutna till föreningar som ingår i den inventering som redovisas i kapitlet "Näringslivets riksorganisationer". Dock har organisationer inom jordbruk, trädgårdsskötsel, skogsbruk och fiske utelämnats. Uteslutningen av organisationer hemmahörande inom näringsgrenen "Jordbruk, skogsbruk, fiske m m" innebär att den i särklass största gruppen lokala näringslivsorganisationer, de jordbrukskooperativa, utöver de närmast följande kommentarerna inte behandlas i detta kapitel.

Det har inte varit möjligt att med exakthet beräkna totalantalet lokala underavdelningar till LRF och dess anslutna riksorganisationer. Detta antal torde dock åtminstone vara av storleksordningen 3.500, varav:

Tabell 3:1

Läns- och provinsförbund inom LRF	26
Lokalavdelningar inom LRF	inemot 1.800
Regionala föreningar anslutna till Sveriges Föreningsbankers Förbund, Svenska Lantmännens Riksförbund, Svenska Mejeriernas Riksförening, Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund eller Sveriges Slakteriförbund	72
Kretsar och andra lokala underavdelningar inom de ovan nämnda riksorganisationerna	1.400—1.600
Underavdelningar till övriga riksorganisationer inom LRF	drygt 110
Underavdelningar inom de till Svensk Husdjursskötsel anslutna avelsföreningarna	minst 40

Handelskamrarna har förts till den andra gruppen i tablån, de föreningar vilka ej är underavdelningar till någon riksorganisation. Detta beror på att handelskamrarna inte är underorganisationer till Svenska Handelskammarförbundet. Detta är tvärtom ett samarbetsorgan som är underställt de anslutna handelskamrarna.

Ett kryss i tablån markerar att organisationen i fråga har en lokal- eller regionförening inom respektive län eller kommun. (Eller, beträffande de fristående lokala organisationerna, att en organisation av denna typ finns inom området i fråga.)

Näringslivsföreningarnas distriktsindelning sammanfaller långtifrån alltid med läns- och kommungränserna. Det är vanligt att en regional sammanslutning omfattar företag inom två eller kanske tre angränsande län. Detta gäller handelskamrarna och flera andra av de organisationer där en markering gjorts i kolumnen för Östergötland eller Uppland. Det förekommer vidare att en organisations medlemsföretag inom ett län tillhör två eller flera olika avdelningar eller distrikt. I Uppsala län är detta mindre vanligt. Men i det betydligt större Östergötlands län finns ofta inte en organisation som omfattar hela länet utan däremot två eller tre distriktsföreningar. Sådana distriktsorganisationer redovisas i kolumnerna för Norrköping och Linköping. Det framgår även av tablån att riksorganisationernas system med lokala underavdelningar ofta är olika uppbyggt i olika län.

Sveriges Fastighetsägareförbund är ett exempel på flera av de ovannämnda företeelserna. Medlemmarna i Uppsala län tillhör en lokalförening som omfattar två län, Västerås-Uppsalaregionens Fastighetsägareförening. I Östergötland finns det däremot två föreningar i samma län: Östra Östergötlands Fastighetsägareförening med kansli i Norrköping samt Västra Östergötlands Fastighetsägareförening, vars kansli är förlagt till Linköping.

Siffrorna i diagrammets vänsterkant är respektive riksorganisations nummer i den organisationsförteckning som ingår som bilaga i boken.

LOKALA ORGANISATIONER

UNDERAVDELNINGAR TILL RIKSORGANISATIONER

		Öster- götland	Norr- köping	Lin- köping	Upp- land	Upp- sala
11	Svenska Byggnadsindustri- förbundet		×	×	×	
14	Elektriska Arbetsgivare- föreningen	×			×	
28	Målaremästarnas Riks- förening i Sverige		×	×	×	
30	Plåtslageriernas Riks- förbund	×			×	
40	Sveriges Verkstads- förening		×	×		×
51	Svenska Frisörföreningen		×	×	×	²
52	Sveriges Skomakar- mästareförbund	×				×
63	Fastigheternas Förhand- lingsorganisation	×				
92	Svenska Boktryckare- föreningen	×				
166	<i>Sveriges Hantverks- och Industriorganisation</i>	×	×	×	×	×
172	Sveriges Byggmästare- förbund	×			×	
174	Elektriska Installatörs- organisationen	×			×	
176	Svenska Fotografernas Förbund	×				
180	Sveriges Glasmästeri- och Förgylleriidkares Riksförbund	×				
184	Sveriges Juvelerare- och Guldsmedsförbund		×	×		×
194	Motorbranschens Riks- förbund	×			×	
208	Sveriges Radiomästare- förbund					×
210	Rörfirmornas Riksförbund		×	×	×	
221	Sveriges Tapetseraremä- stares Centralförening		×	×	×	
224	Sveriges Urmakare- och Optikerförbund	×			×	

LOKALA ORGANISATIONER

		Öster- götland	Norr- köping	Lin- köping	Upp- land	Upp- sala
232	Sveriges Bageriförbund	×				
313	Snickerifabrikernas Riksförbund	×			×	
321	Svenska Trävaruexport- föreningen	×				
341	<i>Sveriges Köpmannaförbund</i>	×	×	×	×	×
343	Svenska Bokhandlare- föreningen	×				
344	Cykel- och Sporthandlarnas Riksförbund		×	×	×	
346	Sveriges Färghandlares Riksförbund	×				
348	Interflora	×			×	
349	Sveriges Järnhandlare- förbund	×			×	
352	Sveriges Livsmedels- handlareförbund	×	×	×	×	
354	Sveriges Möbelhandlares Centralförbund	×			×	
355	Svenska Pappershandlare- föreningen	×				
357	Sveriges Pälshandlares Riksförening	×				
362	Sveriges Skohandlareförbund				×	
364	Sveriges Textilhandlare- förbund	×	×	×	×	
365	Tobaks- och Servicehan- delns Riksförbund		×	×	×	
411	Sveriges Begravningsentre- prenörers Förbund	×				
427	Svenska Busstrafikförbundet	×			×	
443	Däckspecialisternas Riksförbund	×				
451	Auktoriserade Fastighets- mäklares Riksförbund	×				
452	Sveriges Fastighetsägare- förbund		×	×	×	
465	Sveriges Fotvårdsspecia- listers Riksförbund	×			×	
518	Ica-förbundet	×			×	

LOKALA ORGANISATIONER

		Öster- götland	Norr- köping	Lin- köping	Upp- land	Upp- sala
524	Sveriges Jordägare- förbund	×				
548	Riksförbundet Kiosk och Gatukök	×			×	
584	Petroleumhandelns Riksförbund	×			×	
616	Sveriges Schaktentreprenörers Riksförbund	×			×	
643	Svenska Taxiförbundet	×	×	×	×	×
645	Svenska Tidningsut- givareföreningen	×				
651	Trafikskolornas Riks- förbund		×	×	×	
659	Sveriges Trä- och Bygg- varuhandlares Central- förbund	×			×	
676	Svenska Åkeriförbundet	×	×	×	×	×
721	Svenska Företagares Riksförbund		×	×	×	
730	Föreningen för elektri- citetens rationella användning	×				
763	SNS		×	×		×
872	Sveriges Marknadsförbund		×	×	×	

ORGANISATIONER SOM ICKE ÄR UNDERAVDELNINGAR TILL RIKSOMFATTANDE SAMMANSLUTNINGAR

	Öster- götland	Norr- köping	Lin- köping	Upp- land	Upp- sala
Industriförening					×
Grossistförening					×
Handelskammare	×			×	
Näringslivskommitté ³	×	×		×	×

I tablån förekommer regionala och lokala underavdelningar inom inte mindre än 56 olika näringslivsorganisationer. Av de båda inventeringarna att döma har alltså det lokala organisationsväsendet en på papperet högst anmärkningsvärd omfattning. Detta är dock bara halva sanningen. För det första har nämligen flertalet näringslivsföreningar i Uppland och Östergötland mycket små resurser och en mindre omfattande, ibland närmast obefintlig, verksamhet. För det andra ingår, på ett par undantag när, alla dessa distrikt och lokalavdelningar i riksorganisationer där en betydande del av medlemmarna (ofta samtliga) är småföretag. Detta avspeglar sig bl a i att av de 56 organisationerna hör hela 23 hemma inom detaljhandeln och ytterligare åtta inom byggnadssektorn. Vidare fördelar sig de till topporganisationer anslutna branschföreningarna enligt följande:

Tabell 3:2

SHIO	15
Köpmannaförbundet	12
SAF	5
Industriförbundet	3
Grafiska Industriförbundet	1

Inom SHIO och Köpmannaförbundet finns, förutom de olika branschorganisationernas underavdelningar, föreningar på både läns- och kommunnivå. Som framgår av tablån är dessa båda topporganisationer samt Taxi- och Åkeriförbunden ensamma i de undersökta länen om att ha underavdelningar dels i båda länen, dels i alla städerna.

Några viktigare organisationer

När det gäller näringslivsorganisationernas roll som språkrör för företagarna gentemot myndigheterna är det bara en mindre grupp lokala och regionala sammanslutningar som är av intresse. Visserligen kan lokalföreningarna i många fall ha stor betydelse

för arbetet i organisationerna. De kan vara ett forum för utbyte av information mellan de anslutna företagen och mellan dessa och riksorganisationen. De kan ha vissa serviceuppgifter, bl a att utfärda prislistor och handlägga andra konkurrensbegränsande åtgärder. Sålunda innehöll kartellregistren i februari 1973 exempel från 18 olika branscher (förutom jordbruk etc) på att lokala näringslivsorganisationer utfärdat prislistor m m.

Ofta är dock den lokala föreningens enda nämnvärda funktion att utse representanter till kongresser och andra arrangemang på riksplanet. Som närmare belyses i ett följande avsnitt har bara relativt få organisationer mer omfattande kontakter med myndigheterna. Nedan presenteras kortfattat de viktigaste bland dessa samt ytterligare ett par sammanslutningar.

Handelskamrarna är de mest betydelsefulla av de regionalt verkande näringslivssammanslutningarna. *Handelskammaren i Gävle*, vars distrikt är Gävleborgs, Kopparbergs och Uppsala län, och *Östergötlands och Södermanlands Handelskammare* är två av landets sammanlagt 12 handelskammare.⁴ Dessa samverkar inom Svenska Handelskammarförbundet (f d Handelskamrarnas Nämnd). De auktoriseras av Kungl Majt genom att deras stadgar stadfästs. Medlemmarna är företag och näringsidkare. Kamrarnas ändamål är att inom respektive handelskammardistrikt främja och inför myndigheterna företräda handels, industrins och sjöfartens gemensamma intressen. Målet⁵ är att "försöka sammanställa det totala näringslivets synpunkter".

En huvuduppgift för handelskamrarna är att avge remissyttrandet, främst på det regionala och kommunala planet. Planfrågor av olika slag är en ofta återkommande typ av ärenden. Kamrarna auktoriserar vidare bl a fastighetsmäklare. De förordnar besiktningsmän för olika varugrupper och utfärdar olika typer av intyg som används i internationell handel. Slutligen ger vissa handelskamrar sina medlemmar service i företagsekonomiska, transporttekniska och patenträttsliga frågor.

En viktig del av handelskamrarnas verksamhet bedrivs inom olika kommittéer och utskott. Exempelvis har handelskammaren i Gävle tre trafikkommittéer (en för vart och ett av de tre län,

vilka ingår i verksamhetsområdet) samt fastighetsmäklarenämnd, finans- och skatteutskott, industriutskott, lagstiftningsutskott, revisorsnämnd, speditörnämnd och slutligen en stipendienämnd. Även de lokala och regionala näringslivskommittéerna brukar formellt sett vara sådana handelskamarutskott.

Handelskamrarnas organisatoriska styrka varierar avsevärt mellan olika delar av landet. Särskilt starka är de i de tre storstäderna. Stockholms Handelskammare — som kan sägas vara *primus inter pares* — har ett kansli på 45 personer. Därmed befinner sig kammaren bland de, vad gäller kansliresurser för politisk bevakning, halvdussinet starkaste näringslivsorganisationerna i Sverige. Några andra handelskammare saknade så sent som för ett par år sedan kansli med heltidsanställd personal. Detta håller nu på att avhjälpas, men fortfarande är flera kammare organisatoriskt sett relativt svaga. Kamrarna i Gävle och Norrköping tillhör båda en mellangrupp med ett för lokala organisationer aktningvärt kansli och ställning som etablerade företrädare för sin regions näringsliv.

Verksamheten finansieras genom medlems- och serviceavgifter, vilka varierar med företagets storlek. Handelskammaren i Gävle har 68 medlemmar inom Uppsala län (450 totalt). Omsättningen är 700.000 kronor och kansliet består av fem anställda på heltid och två på deltid. Handelskammaren i Norrköping har 250 medlemsföretag. Därav hör 170 hemma i Östergötland, varav 90 i Norrköping och knappt 40 i Linköping. Kansliet består av en direktör på heltid och tre deltidsanställda. Omsättningen är cirka 350.000 kronor.

Handelskamrarna har alltså ambitionen att inom sina regioner vara intresseorganisationer för hela företagsamheten. ”Handelskammaren företräder alla grenar av näringslivet och är helt självständig i förhållande till olika intresseriktningar och organisationer”, skriver Östergötlands och Södermanlands Handelskammare i sin verksamhetsberättelse för 1971.

Det är dock uppenbart att dessa anspråk på representativitet för hela näringslivet på en del punkter är överdrivna. Medlemsförteckningarna för handelskamrarna i Gävle och Norrköping

visar tydligt att de i första hand är organisationer för de medelstora och större företagen. Affärsbanks- (och i någon mån det övriga kredit-) väsendet tycks vara väl företrätt. Motsatsen gäller framför allt hantverksbranscherna och i huvudsak även detaljhandeln och andra småföretagsdominerade servicebranscher. Även om en stor procent av medlemsstocken är detaljhandelsföretag är endast en liten andel av t ex Köpmannaförbundets medlemmar anslutna. Det förekommer dock en form av kollektivmedlemskap. De båda studerade kamrarna omfattar fem län och i alla fem är länets åkeriförening medlem i handelskammaren. Detsamma gäller tre av de fem länsförbunden inom Sveriges Köpmannaförbund samt vissa andra lokala näringslivsorganisationer.⁶

För att belysa representativiteten för de större företagen har de båda handelskamrarnas medlemsmatriklar jämförts med Veckans affärers sammanställningar över de största företagen i varje län:⁷

Tabell 3:3   Större företag anslutna till resp handelskammare

Län	Samtliga	Exkl statliga, kommunala, konsument- eller producentkoope- rativa företag
Södermanlands	14 av 35	12 av 29
Östergötlands	30 av 57	26 av 42
Uppsala	16 av 28	14 av 24
Kopparbergs	17 av 29	17 av 24
Gävleborgs	25 av 36	22 av 30

När anslutningsfrekvensen för de största företagen varierar mellan 40 och 70 procent (om endast enskild företagsamhet räknas: mellan 41 och 73 procent) är det förklarligt att handelskamrarnas anspråk på att representera det samlade näringslivet emellanåt har betraktats med en viss skepsis inte bara av handelns och hantverkets företrädare. Det bör emellertid observeras att de allra största företagen brukar vara anslutna. Exempelvis är i

samtliga de fem undersökta länen alla de fyra största⁸ privata företagen medlemmar i handelskammaren. Vidare bör det observeras att åtskilliga av icke-medlemmarna är företag vars huvudkontor är förlagda utanför handelskammarens verksamhetsområde.

Näringslivskommittéerna i Östergötlands och Uppsala län är utskott under handelskamrarna. Kommittéernas arbete gäller länsstyrelseärenden och då i synnerhet de regionala planeringsfrågorna. Deras verksamhet och historia behandlas närmare i kapitlets avslutande avsnitt. Även *Näringslivskommittén i Uppsala* är formellt sett en av Handelskammarens i Gävle många kommittéer. En mer korrekt beskrivning är dock att den är ett samarbetsorgan mellan en rad näringslivsorganisationer samt vissa företag. Detta organ, som bildades 1966, har en central ställning i relationerna kommun—näringsliv i Uppsala. Kommittén fungerar som remissinstans och språkrör i övrigt för merparten av stadens näringsliv. Tyngdpunkten i dess arbete har legat på stadsplane- och liknande frågor. Flera medlemsorganisationer har i praktiken överlåtit större delen av sin kommunalpolitiska bevakning på kommittén. Dess fem styrelseledamöter ingår som näringslivsrepresentanter i samrådsorganet Uppsala Kommuns Näringsråd. (Beträffande detta och näringslivskommitténs medlemmar: se figur 3:1.) Näringslivskommittén i Uppsala har ingen motsvarighet i Östergötland.⁹ När kommittéer med företrädare för hela eller större delen av en orts näringsliv inrättas är den vanliga konstruktionen ett utskott som utsetts av handelskammaren.

SHIO och Köpmannaförbundet är (bortsett från jordbrukar-rörelsen) de företagarorganisationer som har det mest vittförgrenade nätet av lokala och regionala föreningar. Inom vardera organisationen finns ungefär 400 föreningar som verkar på orts- eller kommunnivå. Köpmannaförbundet har 20 och SHIO 26 distriktsorganisationer. Därtill kommer, som framgick av tablån, en mängd lokalföreningar anslutna till branschorganisationerna.

Östergötlands Köpmannaförbund och *Upplands Köpmannaförbund* har 15 respektive 11 lokala underorganisationer. Dessa "... har bildats under den tid då varje liten by hade sin handels-

bod. Idag är deras medlemsantal reducerat . . . Flera av dessa föreningar uppger sig vila i avvaktan på eventuella sammangåenden.”¹⁰

De båda distriktsorganisationerna har vardera två bokföringsbyråer, vilka svarar för huvuddelen av de drygt 30 respektive 45 anställda. Förutom dessa bokföringsbyråer, där verksamhetens tyngdpunkt ligger, uppgav sig de båda köpmannaorganisationerna (endera eller båda) syssla med bl a:

- konsultverksamhet
- viss utbildning
- information i cirkulär till medlemmarna
- prislistor
- assistans vid medlemmars myndighetskontakter
- bevakning av stads- m fl planer
- andra myndighets- och presskontakter.

Listan är tämligen lång men resurserna för varje punkt är begränsade — huvuddelen av personalen arbetar på bokföringsbyråerna. Östergötlands Köpmannaförbund är representerat i Handelskammarens Näringslivskommitté i Östergötlands län.

SHIO:s länsorganisationer, *hantverksdistrikten*, arbetar i båda länen utan kansli och i stort sett utan anställd personal. Uppsala läns hantverksdistrikt uppgav att dess enda verksamhet var att utse representanter till SHIO:s kongress.¹¹

I Östergötland förefaller man vara aktivare. Bl a eftersträvas att stödja de 15 lokala föreningarna. De lokala hantverksföreningarna är ibland mycket anrika. I likhet med sina motsvarigheter i en rad andra städer bildades Upsala Fabriks- och Hantverksförening 1847, sedan skråväsendet avskaffats. Norrköpings Hantverksförening är rent av ännu äldre och grundades redan 1790.¹²

De s k lärlingsnämnderna står för ett viktigt inslag bland de lokala SHIO-organisationernas aktiviteter. I årsberättelsen för Upsala Fabriks- och Hantverksförening nämns däremot ”. . . inget om utåtriktad verksamhet . . . (utan) . . . i huvudsak . . . kontaktskapande verksamhet som klubbverksamhet och bibliotek.”¹³ I vissa andra län äger distriktsorganisationerna däremot

bokföringsbyråer.

Att döma av de refererade uppsatserna förekommer det att SHIO:s regionala organisationer befinner sig i ett tillstånd av politisk viktlöshet. Varken i Uppsala eller Linköping (men däremot i Norrköping) har man några nämnvärda kontakter med myndigheterna i syfte att tillvarata medlemmarnas intressen.

För en annan småföretagarsammanslutning som också brukar låta höra av sig på riksplanet, nämligen *Svenska Företagares Riksförbund*, gäller detsamma. Dess avdelningar i Östergötland och Uppland förefaller inte ha några som helst myndighetskontakter.

Byggmästareföreningarna — Linköpings, Norrköpings och Upplands — är regionala underavdelningar till det SAF-anslutna Svenska Byggnadsindustriförbundet. (De bör ej förväxlas med distriktsföreningarna inom Sveriges Byggmästareförbund, vilket tillhör SHIO.)

Upplands Byggmästareförening ”. . . utbildar arbetsgivare och personal i avtalsfrågor, vidare har man ett mätkontor . . . Medlem i föreningen är den som bygger inom föreningens distrikt. Ofta är man enbart medlem under den tid bygghuset pågår. Anslutningen är nästan total, endast vissa mycket små företag står utanför föreningen. . . . Föreningen har 18 anställda på heltid och två på deltid. Årsomsättningen är 1,3 miljoner kronor och inkomsterna utgörs av ersättning för utförda tjänster.”¹⁴ Föreningen är representerad i länsarbetsnämnden. Den är vidare ansluten till Näringslivskommittén i Uppsala.

1973 hade byggmästareföreningarna sammanlagt drygt 400 anställda. Denna väl utbyggda regionala organisation ställer Svenska Byggnadsindustriförbundet i särklass bland branschföreningarna.

Även det största SAF-förbundet, *Sveriges Verkstadsförening*, har en rad lokala underorgan. Föreningen har dock inte den pyramidartade uppbyggnad som brukar känneteckna organisationer med distrikts- och lokalföreningar. Medlemsföretagen är anslutna till riksorganisationen direkt och inte genom medlemskap i den lokala föreningen. Verkstadsföreningens underavdelningar kallas ”lokala samarbetsgrupper”. 1973 fanns sådana i Uppsala, Norrköping, Linköping och på 89 andra orter. Inemot hälften av

medlemsföretagen (liksom vissa företag från andra branscher) deltog i verksamheten. Förutom de lokala samarbetsgrupperna tillhör Verkstadsföreningens medlemmar någon av fem ”kretsar”. Var och en av dessa omfattar ett flertal regioner.

Enligt en artikel i tidskriften *Arbetsgivaren* ”. . . växte . . . (de lokala samarbetsgrupperna) . . . fram när löneglidningsproblemet var som störst. För att inte tappa kontrollen över lönesättningen behövde man veta vad kollegorna betalade . . . Nu spelar kontakten mellan företag och skola stor roll . . . , liksom kontakterna med kommunen.”¹⁵ *Arbetsgivaren* skildrade ett sammanträde med samarbetsgruppen i Järfälla-Vällingby, där frågorna på ”dagordningen” var den lokala arbetsmarknadssituationen, frånvaro, personalomsättning, kontakter med skolan, konsekvenser av den s k Åmanska utredningen, en trafikplaneringsfråga, Barkarby flygfälts framtid samt utfallet av årets löneförhandlingar.¹⁵

På vissa orter torde Verkstadsföreningens samarbetsgrupper tillhöra de mest betydelsefulla lokala organisationerna, även om de arbetar tämligen informellt och inte är så välkända som t ex hantverksföreningarna. I Norrköping, Linköping och Uppsala spelar de dock en förhållandevis underordnad roll, fastän Linköpingsgruppen ”. . . ibland . . . (agerar) . . . på det kommunala planet . . . i frågor som rör bostadskvoter, arbetsmarknad och byggnadstillstånd.”¹⁶

Uppsala Industrieförening är en intresseorganisation utan moderförening på riksplanet. Den har ingen motsvarighet i Östergötland men liknande sammanslutningar finns i andra städer, t ex Nyköping, Katrineholm och Eskilstuna. Föreningen, som grundades 1941, har 21 medlemsföretag, vilket innebär 100-procentig anslutning bland de större industrierna. Föreningen är en av de tyngre näringslivssammanslutningarna i Uppsala. Den politiska bevakningen sker dock främst inom ramen för Näringslivskommittén i Uppsala. Denna delar sin (deltids-)ombudsman med Industrieföreningen.

De lokala organisationernas personal

Ett kansli med personal som kontinuerligt kan hålla kontakt med myndigheter och utföra nödvändigt utredningsarbete är ofta en oundgänglig förutsättning för att en organisation på ett tillfredsställande sätt skall kunna företräda medlemmarna inför de politiska instanserna. De näringslivsföreningar som endast sporadiskt behöver ta kontakt med myndigheterna kan klara sig utan att anställa personal för ändamålet. Vidare kan goda personliga kontakter mellan föreningens förtroendemän och myndighetspersoner ibland vara en fullgod ersättning för ett kansli. Särskilt fördelaktigt kan det vara att vissa medlemmar har en ledande ställning i kommunalpolitiken. Bl a lär många hantverksföreningar kunna dra nytta av sådana personalunioner.

Men för en organisation med mer än måttliga ambitioner att påverka myndigheternas åtgärder torde det vara ofrånkomligt att satsa en del kansliresurser. Mot den bakgrunden visar sig antalet organisationstjänstemän med uppgift att hålla kontakt med myndigheterna i Östergötlands och Uppsala län vara påfallande lågt. (En del av den personal som faktiskt finns skall ägna sina krafter åt frågor som rör två eller tre län.) Författarna av uppsatsen om Uppsala konstaterar sammanfattningsvis att ”. . . organisationernas personal är så gott som uteslutande sysselsatt med serviceverksamheten.”¹⁷

I vardera länet förefaller de kansliresurser näringslivsföreningarna avsatt för kontakter med myndigheterna motsvara (och detta är möjligen generösa uppskattningar) knappt fem heltidstjänster. I båda fallen finns många gånger fler anställda inom serviceverksamheten. Sammanlagt 20 organisationer i E-län och 15 i C-län uppgav sig ha någon form av bemannat kansli. Ofta finns dock bara en deltidstjänst. En advokatbyrå i Uppsala handhar kanslifunktionerna för en rad föreningar, däribland handelskammarens lokalkontor, Näringslivskommittén i Uppsala och Uppsala Industriförening. Observera att de båda sista föreningarna, som spelar en stor roll vid näringslivets kontakter med kommunen, inte har tillgång till heltidsanställd personal.

Enligt de uppgifter som inhämtats från riksorganisationerna har de lokala näringslivsföreningarna i hela landet inemot 1.400 anställda.¹⁸ Cirka 85 procent av den summan faller på fem grupper, nämligen i storleksordning byggmästareföreningarna, Köpmannaförbundets underavdelningar, fastighetsägareföreningarna, handelskammарväsendet och åkeriföreningarna.

Något om kontaktvägarna

På länsplanet (och av de båda uppsatserna att döma, även i större kommuner) existerar det en motsvarighet till det statliga remissväsendet. Ett uttalat syfte med bildandet av Näringslivscommitén i Uppsala var att samordna de olika företagssammanslutningarnas remissvar till Uppsala stad.¹⁹ Handelskamrarna är dock de viktigaste remissinstanserna bland näringslivsorganisationerna i länen. Det är i första hand länsstyrelserna som utnyttjar dem som remissinstanser. Som exempel kan tas Handelskammarens i Norrköping skriftliga framställningar i lokala och regionala frågor 1971 och 1972.²⁰ Plan- och transportfrågor dominerar bland ärendena:

Till länsstyrelserna:

- preliminär version av länsprogram 1970
- flerårsplanerna för vägbyggandet m fl vägfrågor
- regionplan för stockholmstrakten
- maximitaxor vid godsbefordran
- taxorna för taxiresor

Till Norrköpings kommun:

- dispositionsplan för innerstaden
- dispositionsplan för Norsholm

Till tullkamrarna:

- tullkontrolltiderna

Dessutom besvarades en remiss från civildepartementet och de båda länsstyrelserna rörande betänkandet "Hushållning med mark och vatten" och förslaget till lagstiftning om fysisk riksplanering.

Handelskamrarna, och i någon mån även vissa andra regionala organisationer, fungerar även som remissinstanser på riksplanet i näringspolitiska frågor. Det rör sig då i regel om ett indirekt remissförfarande, där organisationen inger sitt svar till ett ämbetsverk för vidare befordran till departementet. Under 1971 och 1972 fick Handelskammaren i Norrköping på detta sätt 19 remisser från Kommerskollegium och nio från länsstyrelserna i Linköping och/eller Nyköping.

Det förekommer även partsrepresentation för näringslivsorganisationerna i vissa regionala myndigheter. Förutom arbetsgivarrepresentanterna i länsarbetsnämnder och läns skolnämnder tillkom 1971 företrädare för näringslivet i de verksstyrelser som inrättades för länsstyrelserna. I båda länsstyrelserna representeras näringslivet av ledande tjänstemän från något av länets storföretag (Saab-Scania resp Pharmacia). Suppleanter är i Östergötland handelskammarens vice ordförande och Köpmannaförbundets distriktsordförande samt i Uppsala Byggmästareföreningens och Näringslivskommitténs i Uppsala gemensamme ordförande. Även Lantbrukarnas Länsförbund är representerade i båda länsstyrelserna. Partsrepresentation för näringslivsföreningar förekommer vidare i hyresnämnderna m fl organ.

I uppsatserna omvittnas att för vissa av de viktigare organisationerna spelar, liksom på riksplanet, underhandskontakter en stor roll vid sidan av det formella remissväsendet. I Östergötland är det främst handelskammaren som har dessa kontakter (med länsstyrelsen) väl utvecklade.

Ett intervjuat kommunalråd menade: "De personliga kontakterna, som ju även finns utanför kommunalmanrollen, är av ovärderlig betydelse. Det finns ett par 'tunga' namn, personer som är ledamöter av såväl lokal som regional myndighet och samtidigt representanter för näringslivet."²¹

I Linköping uppgavs Rotarys och diskussionsföreningen Stångebroklubbens sammanträden fungera som mötesplatser för

näringslivs- och kommunalfolk.

Med undantag för handelskamrarna och ett par andra föreningar företräder de lokala näringslivsorganisationerna småföretagsamheten. Författarna av uppsatsen om Östergötland konstaterar att ”de medelstora och större företagen i regionen . . . , speciellt de största (typ Holmen och Saab-Scania), har någon befattningshavare som upprätthåller direktkontakter med de lokala och regionala myndigheterna . . . Dessa företag deltar dock aktivt i Handelskammarens aktiviteter, framförallt gäller detta bevakningen av den regionala samhällsplaneringen, medan de på lokal nivå oftast kontaktar kommunen var för sig . . .”²²

De medelstora verkstadsföretagen ”. . . dyker upp när de har sina problem. Då sätter de igång själva utan att gå via någon organisation.”²³

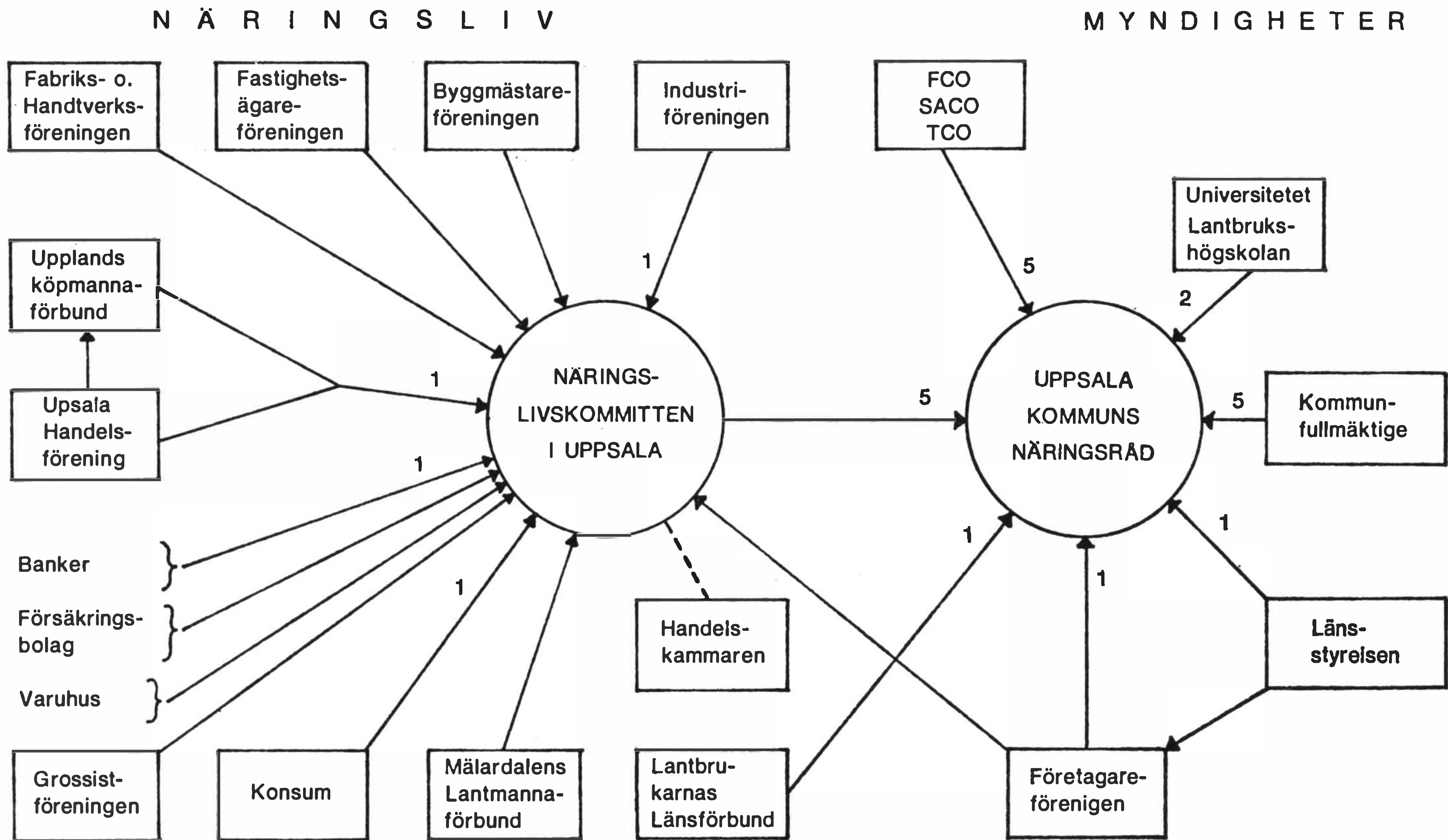
Det påpekades inom en av de referensgrupper som SNS lokalgrupper bildade i anknytning till de båda undersökningarna, att stora företag då de vänder sig till sin intresseorganisation ofta går direkt på riksorganisationen. Medlemskapet i den lokala föreningen (i detta fall t ex en fastighetsägareförening) betraktas mer som en formsak.

Stora företag brukar alltså ibland avdela någon befattningshavare till att bl a sköta myndighetskontakterna. Motsvarigheter till dessa tjänster blir allt vanligare på den kommunala sidan: antalet näringslivskonsulenter och liknande har ökat snabbt de senaste åren. Även om de ofta framförallt skall fungera som ”företagsraggare” kan de också ha till uppgift att på ett mer allmänt plan verka för samarbete och informationsutbyte mellan kommun och näringsliv. (Detta informationsutbyte är sedan 1973 reglerat i lagen om uppgiftsskyldighet i vissa planeringsfrågor.)

Förutom tjänsterna som näringslivskonsulenter synes kommunerna även inrätta allt fler samrådsorgan, där kommunalmän och organisationsföreträdare kan utbyta synpunkter. Bl a inrättades ett sådant organ i Uppsala kommun 1971. Det kom till efter önskemål från näringslivet och gavs namnet Uppsala Kommuns Näringsråd. Dess uppgift anges vara att kontinuerligt följa och sti-

Figur 3:1 Näringslivskommittén och Näringsrådet i Uppsala

mulera näringslivets utveckling i kommunen samt att i samverkan med kommunstyrelsen och befintliga näringslivsorganisationer verka för en ändamålsenlig utformning av kommunens informationsverksamhet på för näringslivet väsentliga områden.

Näringsrådets viktigaste aktivitet är överläggningar mellan de ingående parterna, vanligen i konkreta ärenden. Rådet sammanträder ungefär sex gånger om året och fungerar som remissinstans i vissa frågor. Enligt intervjuerna med kommunalråd i Uppsala brukar kommunen inte sända ”frågor av mer specifik art” på remiss till näringslivsorganisationerna. I stället tas de upp i Näringsrådet. Samordningen av näringslivets kommunala bevakning inom ramen för Näringslivskommittén går igen i Näringsrådet på så sätt att företagen där representeras av kommitténs fem styrelseledamöter. Eftersom dessa utses så att Industrieföreningen, bankerna, köpmannaorganisationerna och Konsum alltid har en ledamot vardera har dessa automatiskt representation i Näringsrådet. Den återstående styrelseledamoten utses bland de övriga kommittémedlemmarna. Vilka dessa är framgår av figuren på motstående sida. Siffrorna vid pilarna i figuren anger antalet representanter i Näringsrådet, som alltså är en tämligen otymplig församling med hela 20 ledamöter.

Ett liknande organ med företrädare för kommun, näringsliv och fackorganisationer har inrättats i Norrköping. Näringslivet representeras där av företrädare för handelskammaren, hantverksföreningen, Föreningen Norrköpings Köpmän och Konsum.

Linköpings kommun använder sig när det gäller frågor som rör detaljhandeln av ett särskilt remissorgan — detaljhandelsrådet. I detta är Köpmannaföreningen, Konsum, Byggmästareföreningen och HSB företrädare.

Östsvenska Trafikflygkommittén, vars syfte är att främja regionens flygförbindelser, representerar en tredje typ av samsamhetsorgan med kommuner och landsting. I kommittén, vars kansli är knutet till handelskammaren, ingår personer med anknytning till företag, kommuner, landsting och Östergötlands Turisttrafikförbund.

En aktiv minoritet

En mängd lokala organisationer förefaller då och då ha någon form av skriftliga eller muntliga kontakter med någon myndighet. Drygt 60 procent av sammanslutningarna i Östergötland uppgav sig ha kommunicerat med något offentligt organ under 1972. Länsstyrelsen var den myndighet som nämndes i det största antalet enkätsvar.²⁴ Men det är bara ett mindre antal av organisationerna som är verkligt flitiga "påtryckare". Detta kan belysas med exempel från Uppsala län. Även då gränsen sätts så lågt som fem (!) kontakter under åren 1971—1972 var det inte fler än åtta föreningar som hade regelbundna relationer med offentliga organ inom två eller flera av grupperna kommunala, landstings-, länsstyrelse- och statliga myndigheter på riksnivå. Dessa åtta var Handelskammaren (inkl länskommittén), Näringslivskommittén i Uppsala, Upplands Åkeriförening, Västerås-Uppsalaregionens Fastighetsägareförening, Upplands Byggmästareförening, Upplands Köpmannaförbund, Industriföreningen och Upsala Fabriks- och Handtverksförening.²⁵ Ytterligare några hade täta förbindelser med någon enstaka instans. Detta gällde t ex Uppsala Läns Busstrafikförening, Upplands Schakt och Uppsala Läns Taxiförbund (i samtliga fall länsmyndigheterna).

Vilka ärenden behandlas vid dessa meningsutbyten mellan samhällsorganen och de lokala näringslivssammanslutningarna? För det första visar det sig att resultaten från Uppland och Östergötland skiljer sig något på en intressant punkt. I det förra fallet uppgav samtliga organisationer att de i regel inte företrädde enskilda företagare utan tvärtom oftast agerade i frågor av samfällt intresse för medlemmarna. I Östergötland erhöles det motsatta svaret från en liten grupp föreningar, däribland ett par köpmannaorganisationer. De ärenden där organisationer agerade gentemot myndigheterna såsom ombud för medlemmar gällde bl a tillståndsfrågor för yrkestrafiken.

Arbetsmarknadsfrågor var den grupp ärenden som av flest föreningar i Östergötland angavs som viktigast under 1972. Därefter följde trafik- och vägfrågor samt lokaliserings-, etablerings-

och stadsplaneärenden. Endast Handelskammaren menade att Länsprogram 70 varit mest betydelsefullt. Bland "övriga ärenden" märktes bl a parkeringshusfrågan i Linköping.

Konkurrens om arbetsuppgifter

Förutsättningarna för näringslivsorganisationernas bevakning av medlemmarnas intressen i län och kommuner har drastiskt förändrats de senaste åren. Dels har nya arbetsuppgifter tillkommit genom den fysiska riksplaneringen, den nya regionala trafikplaneringen osv. (För hantverksorganisationerna dessutom genom företagareföreningarnas utökade arbetsuppgifter). Dels har kommunsammanslagningar, ny länsstyrelseorganisation och nya former för regional planering gett nya motparter vid kontakterna med myndigheterna.

I kapitlet "Näringslivets riksorganisationer" underströks att företagens sammanslutningar endast i undantagsfall konkurrerar om medlemmar och arbetsuppgifter. Ett av undantagen uppkom då näringslivsföreningar på riks- och länsplan i början av 1970-talet försökte anpassa sig till den nämnda nyordningen på myndighetssidan. När de regionala frågorna kring 1970 tilltog i vikt saknades en tillfredsställande näringspolitisk bevakning från organisationernas sida i många län — främst i de med mycket svaga handelskamrar. Det blev då aktuellt att skapa en ny organisationsform på regional nivå: ett samarbetsorgan mellan olika näringsgrenars och företagsgruppers organisationer. Särskilt intressant var detta för rikssammanslutningar som Industriförbundet, vilka inte är uppbyggda av lokala föreningar. Även för en organisation som SHIO, (vars många underavdelningar har obetydliga resurser vad avser kansli och dylikt) var inrättandet av sådana nya organ värdefullt, då det skapade en ny kontaktyta mot myndigheterna.

Riksorganisationerna strävade alltså — förutom efter att ge sig själva, och därmed sina medlemmar, ett större inflytande på den regionala planeringen — efter att skapa nya organ med rep-

representativitet för "hela näringslivet".²⁶ Men just detta att företräda "hela näringslivet" inom respektive regioner överensstämmer helt med hur handelskamrarna ser sin uppgift. Handelskamrarna och riksorganisationerna har dessutom delvis samma medlemskrets. I hur hög grad det sista gäller varierar dock kraftigt mellan olika riksorganisationer och mellan olika delar av landet.

För handelskamrarna blev det angeläget att samarbetet mellan organisationerna skedde i sådana former att de inte såsom språkrör för företagen överflyglades av nyinrättade samarbetsorgan. De olika näringslivsorganisationernas delvis motstridande ambitioner ledde till att det samarbete inom s k länskommittéer som inleddes 1971 stördes av en ständig dragkamp om verksamhetens inriktning och omfattning. Slutet blev, att allt organiserat samarbete mellan organisationerna i dessa frågor upphörde. Handelskamrarna, som under 1970-talets första del förstärkt sina resurser, tog ensamma hand om rollen som språkrör för "det samlade näringslivet" ute i länen.

En liknande konkurrens om arbetsuppgifter har också uppstått då handelskamrarna, som traditionellt arbetat på länsnivå, skaffat sig ambitioner att påverka kommunalpolitiken. Detta har mötts med misstänksamhet från SHIO och Sveriges Köpmannaförbund, som har egna föreningar på kommunplanet. Dessa småföretagarsammanslutningars intressen gynnas inte av att de av stora företag dominerade handelskamrarna uppträder med anspråk på ett företräda hantverk och detaljhandel. Dessutom kan vissa medlemmar komma att se handelskamrarna som ett alternativ när det gäller medlemskap och villighet att betala avgifter.

Även om en del diskussioner i frågan förekommit redan under 60-talet var det den förestående länsstyrelsereformen som utlöste riksorganisationernas försök att förändra den regionala organisationsstrukturen.

Våren 1970 inleddes inom en arbetsgrupp förhandlingar mellan en rad av de viktigaste näringslivsföreningarna angående ökat engagemang i de regionala samhällsplaneringsfrågorna.

Vid 1970-talets början var näringslivet mycket olika rustat i olika delar av landet när det gällde att på ett effektivt sätt hålla

kontakt med de regionala och lokala myndigheterna. Bl a var skillnaderna mellan handelskamrarnas organisatoriska styrka ännu mer utpräglade än i dag. Några av dem saknade helt personal som kunde ägna sig åt den politiska bevakningen.

1966—1969 hade vissa handelskamrar, däribland de i Norrköping och Gävle, inrättat särskilda kommittéer för handläggning av de på länsplanet aktuella frågorna.²⁷

Den ovannämnda arbetsgruppen fann ”att handelskamrarna i tiotalet län hade byggt upp en egen tillfredsställande regional bevakningsverksamhet (genom länskommittéer eller på annat sätt) samt att bevakningsfunktionerna i övriga län saknades helt eller behövde reorganiseras . . .”²⁸

Arbetsgruppen ”. . . kom fram till att det inte skulle vara möjligt att i samtliga län bygga på handelskamrarnas resurser . . .” Man borde då ”. . . i stället satsa på formellt fristående s k länskommittéer som emellertid om möjligt skulle anknytas till handelskamrarna. Länskommittéerna skulle tillsättas av de centrala och regionala organisationerna.”²⁸ Deras arbetsområde skulle normalt begränsas till samhällsplaneringsfrågor.

Dessa länskommittéer skulle alltså skilja sig från ”handelskammarkommittéerna” genom att arbeta formellt oberoende av respektive kammare (t ex genom att själva vara remissinstanser) och genom att vara samarbetsorgan mellan olika näringslivssammanslutningar. (Handelskammarkommittéernas ledamöter brukar som regel utnämnas av handelskammarens ledning, varvid representation för olika näringsgrenar och branscher eftersträvas, ibland genom att organisationsföreträdare utses.)²⁹

Förhandlingarna ledde vidare fram till att samarbetet begränsades till regionala frågor. Propåer om en liknande samverkan rörande kommunala problem avvisades av Köpmannaförbundet och SHIO. Dessutom inrättades våren 1971 ett centralt organ, Näringslivets Regionalbyrå. Dess uppgift var att biträda länskommittéerna bl a genom att förmedla information. Huvudmän för Stiftelsen Näringslivets Regionalbyrå blev Bankföreningen, Svenska Försäkringsbolags Riksförbund, Grossistförbundet, Industriförbundet, Köpmannaförbundet, SHIO och Handelskamrar-

nas Nämnd.³⁰ Vissa organisationer, bl a SAF och Fastighetsägareförbundet, som deltagit i det förberedande utredningsarbetet ställde sig trots detta utanför det nya samarbetsorganet.

Genom Regionalbyråns försorg bildades 12 länskommittéer 1971. Dessutom utsåg vissa handelskammare ytterligare sex kommittéer under åren 1970—1972. På papperet hade därmed näringslivets regionala organisationsväsende i ett flertal län genomgått en radikal förändring. Länsmyndigheter och landsting hade som motpart på näringslivssidan (utöver de traditionellt förekommande sammanslutningarna) fått ett organ med stor representativitet för olika branscher och företagarkategorier.

De kommittéer Regionalbyrån startat eftersträvade ett nära samarbete med länsstyrelserna: ”. . . Samtliga näringslivskommittéer . . . (gick) . . . från början in för att till sina . . . sammanträden inbjuda . . . tjänstemän från länsstyrelserna. Detta har gällt landshövdingar, (m fl) . . . Som stående punkt på föredragningslistan . . . (finns) . . . aktuella länsstyrelseärenden. Vidare har kommittéerna fått ett antal remisser från länsstyrelserna. Det har gällt länsspecifika frågor men även utredningar och betänkanden från departement och nämnder. Några kommittéer har bedrivit egen utredningsverksamhet som i några fall också resulterat i framställningar till myndigheter, speciellt i kommunikationsfrågor . . . Sammanträdesfrekvensen . . . (skiftar) . . . från ett . . . i kvartalet upp till ett eller två i månaden . . .”³¹ Vidare brukade kommittéerna ofta fungera som referensgrupp för näringslivets företrädare i länsstyrelserna.

Emellertid tvingades Regionalbyrån konstatera, att ”. . . flera av . . . kommittéerna . . . (saknade) . . . en fast organisatorisk bas för verksamheten samtidigt som den ekonomiska grunden för kommittéarbetet . . . (var) . . . bräcklig . . .”³² Fastän flera av näringslivets huvudorganisationer i princip föredrog denna organisationsform var de inte villiga eller kapabla att mobilisera tillräckliga ekonomiska resurser, vare sig ur den egna budgeten eller genom bidrag från medlemsföretagen i respektive län.

Handelskammарväsendet förstärkte däremot sina resurser för bevakning av samhällsplaneringen och andra regionala frågor.

Målet blev att minst en heltidstjänst per kammare skulle finnas för handläggning av dessa ärenden. Även de stora kamrarna expanderade sina kanslier något och utsträckte i ett par fall sin verksamhet till nya regioner. Totalt utökades handelskammarsväsendets kansliresurser på ett par år med ett 20-tal tjänster.

Mot denna bakgrund rekommenderade Regionalbyråns huvudmän i slutet av 1972, att samtliga länskommittéer skulle anknytas till respektive handelskamrar. Emellertid skulle SHIO:s och Köpmannaförbundets länsorganisationer själva utse sina ledamöter. Överenskommelsen innebar att handelskamrarna skulle svara för sekretariatet och (i huvudsak) även för finansieringen. Beträffande verksamhetens former i övrigt visade sig enigheten vara mindre fullständig. Oavsett anknytningen till handelskamrarna önskade riksorganisationerna bevaka verksamhetens utveckling och ha resurser tillgängliga för att influera den. Deras avsikt var att länskommittéerna inte skulle reduceras till diskussionsklubbar utan själva fungera som remissinstanser. Handelskamrarna å sin sida infogade dock successivt kommittéerna i den egna organisationen. Det fanns givetvis ingen möjlighet för riksorganisationerna att mot handelskamrarnas vilja sätta sin prägel på länskommittéverksamheten. På våren 1973 började man avveckla Näringslivets Regionalbyrå. Sedan ett utredningsförslag om samordning med Byggnads- och Trafikdelegationerna strandat på SAF:s motstånd,³³ ägde den formella nedläggningen av Regionalbyrån rum under första halvåret 1974. Åsiktsskillnaderna mellan Handelskamrarnas Nämnd och Regionalbyråns övriga intressenter var betydande när det gällde länskommittéernas relationer till handelskamrarna, varför samarbetet helt upphörde.

Näringslivskommittéerna är nu på väg att helt försvinna såsom samarbetsorgan för regionalt verkande näringslivsorganisationer. I den mån de kommer att finnas kvar blir de helt integrerade i de olika handelskamrarna. (Västerbottens län utgör något av ett undantag. Där förvandlades länskommittén till en nybildad handelskammare.) Handelskamrarna har lyckats bli ensamma företrädare för "det samlade näringslivet" på länsnivå. Genom att de till skillnad från flertalet riksorganisationer fungerar ute i regio-

nera och haft resurser att utöka sin bevakning gentemot länsmyndigheterna har de kunnat hävda sig som språkrör för företagen i de regionala planeringsfrågorna. Deras större ambitioner vad gäller samarbetet sinsemellan och service till de svagare i kretsen har tagit sig uttryck i en förstärkning av Handelskammarnas Nämnd som omorganiserats och bytt namn till Svenska Handelskammarförbundet. Vidare finns en klar tendens till ett ökat intresse för kommunala frågor från kamrarnas sida. I en rad kommuner skapas lokala näringslivskommittéer bland medlemsföretagen. Sådana finns som framgick av tablån i början av kapitlet i bl a Norrköping. Handelskammaren i Gävle har sex dylika organ (förutom särfallet Näringslivskommittén i Uppsala) och Stockholms Handelskammare, som satsat hårdast på detta område, ett tiotal.

- 1) Bo Engman och Josephine Norberg: "Näringslivsorganisationerna — är de företagens språkrör?", Företagsekonomiska institutionen vid Uppsala universitet, april 1973 (stencil);

Leif Melin och Hans Wester: "Näringslivsorganisationer i Linköpings-Norrköpingsregionen — En kartläggning samt en begränsad effektivitetsstudie", Ekonomiska institutionen vid Linköpings högskola, juni 1973 (stencil);

Uppsatserna kan lånas från SNS eller från respektive institutioner.

Uppgifterna i uppsatserna bygger dels på postenkäter, dels på en rad intervjuer med företrädare för lokala organisationer och myndigheter. SNS lokalgrupper i Uppsala, Norrköping och Linköping har bidragit med synpunkter på uppläggningsav arbetet.

Inom ramen för detta kapitel kan endast begränsade delar av det omfattande materialet i uppsatserna redovisas. I övrigt kan bl a nämnas att Melin och Wester diskuterar några organisationers (främst handelskammaren, hantverksdistriktet och Östergötlands Köpmannaförbund) s k "externa effektivitet" med utgångspunkt från den systemmodell Bengt Stymne lanserade i boken "Values and Processes — A Systems Study of Effectiveness in Three Organizations", Lund 1970.

- 2) Uppsala Herrfrisör Club är ej en lokalavdelning inom Svenska Frisörföreningen, men för medlemskap krävs anslutning till den senare organisationen.
- 3) Näringslivskommittéerna är av två olika typer. Näringslivskommittén

LOKALA ORGANISATIONER

i Uppsala skiljer sig från de övriga genom att vara ett samarbetsorgan mellan ett antal näringslivsorganisationer och några företag. De övriga tre är kommittéer utsedda inom respektive handelskammare.

- 4) Den traditionella indelningen av landet i handelskamarområden har de sista åren ändrats något. Handelskammaren i Borås har gått upp i Handelskammaren i Göteborg, vars nya namn är Västsvenska Handelskammaren. Vissa områden har även överförs från Handelskammarens i Karlstad verksamhetsområde till Västsvenska Handelskammarens. Vidare har en ny handelskammare grundats i Skellefteå. Dess verksamhetsområde är Västerbottens län, vilket tidigare liksom Norrbottens län hörde till handelskammaren i Luleå.
- 5) Handelskammarens i Östergötland och Södermanland VD enligt Melin och Wester, a a, s 41.
- 6) Upplands, Mälardalens och Östergötlands Köpmannaförbund. Vidare är Handelsföreningen i Norrköping, Eskilstuna Fabriksförening — en motsvarighet till Uppsala Industriförening — samt Östergötlands Trä- och Byggnadsvaruförening anslutna till handelskammaren i Norrköping.

Bland handelskamrarnas medlemmar förekom även kommunala, statliga samt konsument- och jordbrukskooperativa företag. Vidare är företagareföreningarna i Kopparbergs och Gävleborgs län anslutna.
- 7) Sveriges 1000 största företag, en kartläggning och analys utförd av Veckans affärer, Stockholm 1972.
- 8) Räknat efter antalet anställda 1971.
- 9) En motsvarighet på länsplanet fanns tidigare i Jönköpings län. De av Regionalbyrån (se nedan) skapade länskommittéerna var också konstruerade på ett likartat sätt.
- 10) Engman-Norberg, a a, s 9.
- 11) Ibid.
- 12) Den äldsta av SHIO:s lokala föreningar är Gefle Hantverksförening, bildad 1756.
- 13) Engman-Norberg, a a, s 27.
- 14) Ibid, s 18.
- 15) Arbetsgivaren nr 21/1973.
- 16) Melin-Wester, a a, s 78.
- 17) Engman-Norberg, a a, s 11.
- 18) Dessa 1.400 tjänstemän ingår inte i den i ett föregående kapitel nämnda summan drygt 7.700 organisationsanställda, vilken enbart avser sammanslutningar på riksplanet. Till de 1.400 kommer vissa lokalt anställda inom LRF och inom skogsbrukets och fiskets organisationer.
- 19) Engman-Norberg, a a, s 17.

- 20) Östergötlands och Södermanlands Handelskammare; Verksamheten 1971; Verksamheten 1972.
- 21) Engman-Norberg, a a, s 36.
- 22) Melin-Wester, a a, s 78.
- 23) Ibid; Intervju med företrädare för Linköpings kommun.
- 24) Melin-Wester, a a, tab 4:7A — Även myndigheter på riksplanet fick enstaka markeringar. Detta gäller AMS och flera av departementen.
- 25) Det är betecknande att Upsala Fabriks- och Handtverksförenings myndighetskontakter till stor del har gällt föreningens pensionskassa. — Jfr Engman-Norberg, a a, s 33.
- 26) Enligt en intervjuad företrädare för en större näringslivsorganisation på riksplanet, lär ännu ett motiv för utökad regional aktivitet ha förekommit: på lång sikt kunde man kanske "föra in näringslivssynpunkter bakvägen i kanslihuset". Om man genom att diskutera näringslivets konkreta och handfasta problem med kommuner och länsstyrelser lyckades skapa förståelse för sina synpunkter, kunde man hoppas att de lokala myndigheterna skulle vidarebefordra denna inställning till kanslihuset. Något systematiskt arbete för att nå ett sådant resultat förekom dock inte.
- 27) Sådana "länskommittéer" hade bildats i D-, E-, L-, X- och W-län. Dessutom hade beträffande F-län Smålands och Blekinge Handelskammare tagit initiativ till ett samarbetsorgan mellan länets näringslivsorganisationer. Detta var emellertid formellt fristående från handelskammaren.
- 28) "PM rörande näringslivets regionalbyrå — bakgrund och verksamhet 1/5 1971—31/12 1972", (stencil, Näringslivets Regionalbyrå, 1973).
- 29) ". . . Vi sa oss då att vi bör få med människor i denna kommitté, som täcker olika branscher . . . och om möjligt . . . olika geografiska områden . . . (Handelskammarens arbetsutskott) . . . plockade helt enkelt för hand ut dessa människor . . .
 . . . Vår principiella inställning till länskommittéerna, enligt beslut av vårt arbetsutskott, är att vi vill ha länskommittén så nära knuten till Handelskammaren som möjligt, inte minst av praktiska skäl . . .
 . . . Vi hoppas att länskommittén skall innebära en upprustning och en framflyttning av handelskammarväsendets positioner . . .
 . . . För närvarande är Handelskammaren remissinstans, och vi ser det . . . inte som något särskilt önskemål att vi skulle ha två remissinstanser, dels Handelskammaren, dels länskommittén . . .
 . . . Vi vill gärna ha det så att länskommittéerna är expertorgan underställda arbetsutskottet, och de ska inte skriva på egen hand till myndigheterna . . .
 . . . Vad länskommittén har sagt beträffande remissvaret måste handelskammarens arbetsutskott ta hänsyn till. Konstruktionen är sådan,

det går inte för arbetsutskottet att inta en annan position än den länskommittén har tagit . . .”

Dessa citat rörande näringslivskommitténs ställning i förhållande till Handelskammaren i Norrköping är hämtade från intervjuer med kommitténs ordförande och sekreterare (=kammarens vice ordförande och VD); Melin-Wester, a a, ss 43, 45f. Från samma källa (citerat på ss 46, 63) härrör även följande omdömen:

”Länskommittéverksamheten är en helt sluten verksamhet som inte ger möjlighet till någon publicitet, trots att där sker kvalificerade meningsutbyten . . .

. . . Länsstyrelsen vill ha något organ som de kan vända sig till . . . och samtidigt kunna säga att genom denna kontakt så har vi nog täckt in allt . . .

. . . När de vänder sig till länskommittén bör de få höra i stort sett vad näringslivet anser . . .

. . . Praktiskt taget hela näringslivet vet mycket litet om vad länskommittén är och gör”.

- 30) Under 1971 dessutom Svenska Byggnadsentreprenörföreningen.
- 31) PM rörande Näringslivets Regionalbyrå.
- 32) Diskussionspromemoria från Näringslivets Regionalbyrå, oktober 1972.
- 33) SAF är en av huvudmännen för såväl Näringslivets Byggnadsdelegation som Näringslivets Trafikdelegation men tillhörde inte Regionalbyråns intressenter. En motivering för förslaget om gemensamt kansli för de tre samarbetsorganen var att de alla sysslar (sysslade) med samhällsplaneringsfrågor av regional karaktär.

4 Organisationernas tidskrifter

av ÅKE WREDÉN

I oktober 1972 gav 161 av näringslivets riksorganisationer ut sammanlagt 159 tidskrifter. Dessa utgör visserligen bara en begränsad del av organisationernas informationsaktiviteter. Medlemsföretagen får dessutom ett oräkneligt antal cirkulärmeddelanden från sina föreningar. Enbart Svenska Trävaruexportföreningen skickade under 1971 ut 169 rundskrivelser. (Medlemmarna mottog också tidskrifter och cirkulär från topporganisationen Sveriges Industriförbund.) Men eftersom en tidskrift kan fylla funktionen att sprida kunskap om organisationen och dess ståndpunkter till offentliga beslutsfattare, massmedia etc, finns det anledning att se närmare på de periodiska publikationer som organisationerna ger ut.

Syftet med tidskriftsutgivning kan också vara

- att göra reklam för branschens produkter
- att förse medlemsföretagen med en gemensam personaltidning
- att publicera vetenskapliga rapporter och andra fackartiklar
- att hålla företagen informerade om organisationens verksamhet

Vilka av dessa och andra tänkbara uppgifter är föreningstidningarna främst avsedda att fylla? Har de kanske en politisk roll liknande den som spelas av fackförbundspressen? När de egentligen utanför näringslivets egna led? De svar på frågorna som ges i detta kapitel bygger på en genomgång av några exemplar av varje tidskrift som publiceras av någon av näringslivets riksorganisationer. Sex tidskrifter, som börjat utkomma efter oktober 1972, medtogs inte i undersökningen men återfinns liksom alla andra existerande organisationstidningar i registret på sidorna

219—346. Elva av de studerade tidskrifterna förekommer däremot inte i registret. De har lagts ned under tiden från november 1972 till bokens tryckning.¹

Det bör inledningsvis påpekas, att det inte är fråga om några detaljerade innehållsanalyser. Antalet genomgångna exemplar är (med något undantag) högst sju och vanligen tre—fem. Även om materialet är tillräckligt stort för att ge underlag för slutsatser om organisationernas tidskriftsflora som helhet, är det vanligen för litet för att detsamma skall gälla om enskilda tidskrifter. Som regel är de undersökta exemplaren från första halvåret 1972 men i omkring 25 fall rör det sig om äldre eller yngre utgåvor.

Några näringslivsorganisationer (t ex Åkeriföretagarnas Centralförbund) ger inte själva ut någon tidskrift utan kollektivprenumererar på en privat tidning,² i vilken organisationen och dess verksamhet ges ett visst utrymme. I det följande bortses från dessa tidningar.

Alla tidskrifter fungerar inte som språkrör

Tidskrifterna kan hänföras till sex kategorier plus en restgrupp.³ Bara 114 kan rimligen betraktas som *medlemsblad eller språkrör* för en organisation. De flesta *reklamtidningarna* har till uppgift att främja försäljningen av någon bestämd produkt, såsom tegelsten eller hälsokost. *Sweden Now* och dess tyskspråkiga motsvarighet *Schweden Heute* söker främja exporten genom att skapa ett mer allmänt intresse för Sverige och svenska produkter. Fyra av reklamtidningarna ges ut av organisationer för marknadsföring medan allmänna intresseorganisationer står för de övriga 11. Dessa tidningar kommer ut sällan, som regel med tre—fyra nummer om året. Upplagorna låg då undersökningen gjordes vanligen mellan 5.000 och 20.000 ex, men i några fall var de mycket stora. *Lyckoslanten* kom ut i drygt 475.000 och *EL* nådde hela 715.000 ex.

Flertalet av de 14 *facktidskrifterna* hade desto mindre upplagor, 1.000—4.000 ex per nummer. Huvuddelen av materialet

brukar bestå av vetenskapliga uppsatser eller teknisk och kommersiell information med syfte att höja yrkesskickligheten inom branschen. Till denna grupp har även räknats Sveriges Standardiseringskommissions tidskrift *Standard*.

ICA-Kuriren och *Hem och Fritid* ges ut på kommersiell basis. De vänder sig till *hushållen* och har ett *allmänt innehåll*, helt utan anknytning till näringslivsfrågor. Bland Ica-förbundets sju tidningar märks även *ICA-Kontakten*, som är *personaltidning* för förbundet och dess dotterbolag.⁴ Även Slakteriförbundet och Svensk Husdjursskötsel har tidningar för att förmedla information till de anställda vid slakterierna, seminstationerna och föreningarnas övriga anläggningar. Dessa, *Köttjournalen* och *SHS-Information*, går dock bara ut till vissa grupper bland personalen.

Stuveri, som började utkomma 1971, tillhör den lilla grupp tidningar som publiceras av en näringslivsorganisation och till målgrupp har anställda i organisationens medlemsföretag. Den utges av SAF-förbundet Sveriges Stuvareförbund och sänds till alla anställda i medlemsföretagen. I en bransch där företagen är tämligen små kan utgivandet av en personaltidning alltså bli branschföreningens uppgift.

De tidskrifter som inte är att betrakta som medlemstidningar eller som organisationernas språkrör gentemot omvärlden, står för merparten av den totala upplagan under ett år. Att så är fallet beror, som framgår av tabell 4:1, helt på två av de 45 tidningarna, nämligen *ICA-Kuriren* och *Hem och Fritid*.

Den sammanlagda årsupplagan för den grupp tidskrifter, medlemstidningarna och organisationernas språkrör, som är av särskilt intresse för det här kapitlet var alltså drygt 32 miljoner exemplar. Detta är en dryg sjundedel av vad Expressen ensam når upp till. Som jämförelse kan också nämnas att LO:s och dess fackförbunds 23 tidskrifter vid samma tid nådde en upplaga på 48,4 miljoner exemplar per år. TCO och TCO-förbunden gav ut 26 tidningar med en sammanlagd årsupplaga på knappt 15 miljoner exemplar.

Siffran 32 miljoner distribuerade exemplar per år blir inte lika imponerande när det visar sig att inemot 18 miljoner faller på

ORGANISATIONERNAS TIDSKRIFTER

Tabell 4:1

Kategori av organisationstidskrifter	Antal	Sammanlagd årsupplaga ⁵ (Milj ex)
Reklamtidningar	15	5,39
Facktidskrifter (för vetenskap och yrkesutbildning ¹)	14	1,50
Kommersiellt drivna tidningar med allmänt innehåll, riktade till hushållen	2	37,51
Tidningar som vänder sig till medlemsföretagens anställda	4	0,18
Tidningar som vänder sig till organisationens och dess dotterbolags anställda	3	0,09
Diverse tidskrifter	7	0,44
	45	45,11
Medlemstidningar och andra språkrör för organisationerna	114	32,04
	159	77,15

en enda tidning, Lantbrukarnas Riksförbunds veckotidning *Land*. De fem tidningarna som följer därefter — *Arbetsgivaren*, *Annonssblad till Tidskrift för Landtmän*, *Fri Köpenskap*, *Köpmannen* samt *ICA-nyheter och debatt* — står för ytterligare sju miljoner exemplar per år. De flesta av de 114 tidskrifterna i denna grupp är alltså mycket små. De 24 minsta åstadkom tillsammans ungefär fyra promille av de 32 miljoner exemplaren.

Utgivarna

När uppgifterna fördelats mellan arbetsgivar- och allmänna intresseorganisationer har utgivandet av branschens tidning nästan alltid fallit på de senares lott. Fem tidskrifter ges ut i samarbete

mellan olika SAF-förbund och de allmänna intresseorganisationerna inom branscherna ifråga.

I kapitlet "Näringslivets riksorganisationer" påpekades att inom somliga branscher finns bara arbetsgivarföreningar, medan parallellorganisationer inom t ex Industriförbundet saknas. Den gruppen svarar för nio av de 11 tidskrifter som ges ut av arbetsgivarorganisationer. De båda övriga är SAF:s *Arbetsgivaren* och Verkstadsföreningens *Verkstäderna*. Den sistnämnda är alltså det enda exemplet på att branschens allmänna intresseorganisation (Mekanförbundet) inte står för tidskriftsutgivningen.

Tabell 4:2

Medlemstidningar och andra språkrör: utgivande organisationers syfte	Antal tidskrifter
Arbetsgivarorganisationer	11
Arbetsgivarorganisationer, i samarbete med allmänna intresseorganisationer	5
Allmänna intresse- organisationer	91
Propagandaorganisationer	2
Organisationer för forskning och utveckling, utbildning eller standardisering ⁶	1
Utländska handelskammare i Sverige	1
Övriga organisationer	3
	114

HAO är ensam bland topporganisationerna om att inte ge ut någon tidskrift. Välkända språkrör för näringslivet är *Arbetsgivaren* (SAF), *Vår industri* (Industriförbundet), *Köpmannen* (Köpmannaförbundet) och *Land* (LRF). Grafiska Industriförbundet och närstående organisationer företräds av *Grafiskt Forum*, SHIO av *Hantverk & Industri* och Svensk Industriföre-

ning av *Svensk Industritidning*. Grossistförbundets organ, slutligen, heter *Svensk Handel*.

Branschföreningarna inom särskilt SHIO och Köpmannaförbundet är dessutom flitiga tidskriftsutgivare:

Tabell 4:3 Medlemstidningar och andra språkrör, som utges av *underorganisationer* till de nio topporganisationerna.

	Antal	Varav utgivna i samarbete med sammanslutningar som står utanför resp. topporganisation
SAF	8	5
HAO	—	—
Grafiska industriförbundet	7	7
Grossistförbundet	2	1
SHIO	25	3
Industriförbundet	8	3
Svensk Industriförening	1	1
Köpmannaförbundet	15	1
LRF	7	—

Den samlade industrins organisationer företräds bara av 22 tidningar. Jordbruket och skogsbruket representeras däremot av 17, handeln av 32 och "övriga tjänster" av 7 tidskrifter.

Att tidskriftsutgivandet är så vanligt just inom dessa topporganisationer och näringsgrenar hänger samman med att många tidskrifter är organ för organisationer som består av ett stort antal småföretagare. Det bästa svaret på frågan vilka organisationer som ger ut de 114 tidskrifterna är nämligen: de som har tillräckligt många medlemsföretag.

Tabell 4:4 Tidskriftsutgivning bland självständiga intresseorganisationer^{8 9} i olika storleksgrupper

Antal medlemsföretag	Procentandel av organisationerna i gruppen som publicerar en tidskrift (medlemstidning eller annat språkrör) ¹⁰
—250	7
251—500	43
501—750	70
750—	83

Om en branschförening når upp till 500 anslutna företag, kan man alltså förmoda att den börjar publicera en tidskrift. Bland de organisationstidningar som ges ut av föreningar med mindre än 500 medlemmar, finns flera som vänder sig till en betydligt vidare läsekrets än medlemmarna. *Ekonomisk Revy*, *Fri Köpen-skap* och *Fakta från Svenska Bryggareföreningen* är några exem-pel på detta. Tio tidskrifter utgavs (oktober 1972) i samarbete mellan flera näringslivsorganisationer. De är:

<i>Svensk Bokhandel</i>	Bokhandlare- och Bokförläggareföreningarna
<i>Byggnadsindustrin</i>	Byggnadsindustriförbundet, Svenska Väg- och Vattenbyggarnas Arbetsgivareförbund, Bygg-mästareförbundet och Byggnadsentreprenör-föreningen
<i>Foder och Spannmål</i>	Svenska Foderämnes- och Spannmålsimpor-törernas Förening och Sveriges Kvarn- och Spannmålshandlareförbund
<i>Svensk Frötidning</i>	Sveriges Fröodlareförbund och Sveriges Olje-växtodlares Centraförening
<i>Grafiskt Forum</i>	Grafiska Arbetsgivareförbundet och Grafiska Industriförbundet med branschföreningar
<i>Motorbranschen</i>	Motorbranschens Riksförbund och Däckspe-cialisternas Riksförbund
<i>Restauratören</i>	Sveriges Arbetsgivareförening för Hotell och Restauranger och Sveriges Hotell- och Res-taurangförbund
<i>Svensk Snickeri-tidskrift/Träföräd-lingen</i>	Sveriges Snickeriföretagares Riksförbund och Snickerifabrikernas Riksförbund
<i>Textil och Konfektion med Läder och Skor</i>	Sveriges Konfektionsindustriförbund, Läder-industriernas Arbetsgivareförbund, Sveriges Textilindustriförbund, Svenska Garveriidkare-föreningen, Konfektionsindustriföreningen, Svenska Skofabrikantföreningen och Textil-rådet

Verkstadsinformation Smidesverkstädernas Arbetsgivareförbund och
Mekaniska Verkstädernas Riksförbund

I fem av de tio fallen är det följaktligen arbetsgivar- och allmänna intresseorganisationer med delvis gemensam medlemskrets som samarbetar. Flera av de 35 organisationerna har alldeles för få medlemmar för att underlag skall finnas för utgivning av en egen tidning.

Grafiskt Forum fungerar alltså som officiellt organ för GIF:s branschföreningar. Något liknande kan sägas gälla inom jordbrukskooperationen. Endast sju av de till LRF anslutna riksorganisationerna har egna tidskrifter. Lantmännen samt slakteri-, mejeri-, ägghandels- m fl organisationer är för den skull inte utan tidning. Varje vecka innehåller nämligen *Lands* jordbruksdel flera sidor information om de anslutna branschföreningarnas verksamhet, samt annat material som kunde ha fyllt sin plats t ex i en medlemstidning för Slakteriförbundet. Genom denna samordning har de olika jordbrukskooperativa organisationerna (vars medlemmar ju till stora delar är desamma) troligen kunnat göra avsevärda besparingar, jämfört med om var och en av dem publicerade en egen medlemstidning.

Variationerna mellan organisationstidskrifterna är mycket stora beträffande såväl det yttre som periodiciteten, upplagan, innehållet m m.

För att tidskriftsfloran skall presenteras på ett mer gripbart sätt än genom tabeller och medelvärden kommer på en rad punkter i fortsättningen tidningen *Petroleumhandeln* att användas som ett exempel. Den är inte en "medeltidning" i strikt mening. Att räkna fram en sådan är lika meningslöst som omöjligt. Men *Petroleumhandeln* (t o m 1972 hette den Bensinbladet) är en god representant för en stor grupp bland tidskrifterna. Den är organ för Petroleumhandelns Riksförbund¹¹ och företräder alltså — i likhet med sju åttondelar av tidskrifterna — en klart avgränsad bransch. Förbundet består av 2.700 (dvs klart fler än 500) bensinstationsägare. Det är, liksom så många andra tidningsutgivande sammanslutningar, en småföretagarorganisation. *Petroleumhan-*

deln är en av närmare 30-talet tidskrifter som representerar detaljhandeln.

Riksförbundets VD är både chefredaktör och ansvarig utgivare. Att samma person har alla tre befattningarna är inte så vanligt. Det förekommer i 18 fall av de 107 där uppgift ges om ansvarig utgivare. Dubbelt så vanligt är det att VD eller motsvarande tjänsteman dessutom är ansvarig utgivare men inte redaktör. *Petroleumhandeln* är en av drygt 30 tidskrifter där den utgivande organisationens chefstjänsteman fungerar som redaktör.

Spridningen

Liksom 59 andra tidskrifter kommer *Petroleumhandeln* ut ungefär en gång i månaden (11 utgåvor om året). Endast nio av de 114 tidskrifterna hade veckoutgivning under hela eller större delen av året, dvs minst 40 utgåvor. Ytterligare sju utkom med 13—25 nummer. Vanligare är, att de kommer ut mycket glest. I 20 fall var antalet utgåvor sex—nio och i 18 fall två—fem per år.

Att årsupplagan, som påpekades ovan, ofta är obetydlig beror inte bara på periodiciteten utan också på att antalet distribuerade exemplar per nummer är litet. 25 tidskrifter kom ut i en upplaga på mindre än 1.500 ex. Ytterligare ett 65-tal hade upplagesiffror på under 10.000 ex. I upplagetoppen kom *Land, Husdjur* (organ för Svensk Husdjursskötsel) samt *Arbetsgivaren*. Därefter följde *Fri Köpenskap, Hantverk & Industri, Annonsblad till Tidskrift för Landtmän, Köpmannen* samt *ICA-nyheter och debatt*.

Med 3.670 ex per utgåva och 11 nummer om året ligger *Petroleumhandeln* nästan exakt vid medianvärdet för både upplaga och periodicitet.

Petroleumhandelns upplaga är ungefär 35 procent större än antalet medlemmar. För merparten av tidskrifterna var upplagan mindre än tre exemplar per medlemsföretag. Man kan anta, att varje företag inom sammanslutningar av medelstora eller större

bolag får flera exemplar av föreningens tidskrift (för distribution till chefstjänstemän m fl). Det är mycket vanligt att leverantörer, kunder och myndigheter får gratisexemplar. För dryga 20-talet tidningar hade upplagan stigit till över tio gånger medlemsantalet. Det förefaller då röra sig antingen om branscher med stora företag (järnverk, verkstadsindustrier, tidningar, försäkringsbolag, rederier osv) eller om satsningar på att nå en stor mängd kunder och leverantörer.

Innehållet

Tidskrifternas yttre varierar lika mycket som deras innehåll — från den tjocka, annonsspäckade och 4-färgstryckta *Verkstäderna* till den anspråkslösa 4-sidiga *Textilkontakt*. *Petroleumhandeln* brukar ha 32 sidor, varav cirka 45 procent upptas av annonser. Medianvärdena bland de 114 tidskrifterna var 35 sidor och 43 procent annonser. Åtta procent av tidskrifterna innehöll inga eller nästan inga annonser.

Tabell 4:5 Andel annonser i organisationstidskrifterna

Procent	Antal tidskrifter
60—69	7
30—59	75
5—29	23
0— 4	9
	114

Det brukar ibland påstås att annonseringen i mer eller mindre hög grad utgörs av stödannonser, som föreningens egna medlemmar känner sig förpliktigade att sätta in. I småföretagarorganisationernas tidningar är detta knappast möjligt. Men även i de flesta tidskrifter som utges av sammanslutningar av stora företag förefaller nästan alla annonser vara insatta av branschens leverantörer.

Fackförbundspressen anses ha en mycket betydelsefull roll i

den politiska opinionsbildningen. Gäller något motsvarande för näringslivsorganisationernas tidningar? Somliga verkar mena det: När Olle Svenning i sin bok "Socialdemokratin och näringslivet" skall beskriva "den svenska kapitalismens" organisatoriska styrka, framställer han "de massmedia, som näringslivet direkt kontrollerar" såsom viktiga "politiska påverkningssinstrument". Bland organisationstidskrifterna verkar han främst avse *Ekonomisk Revy* och *Vår industri*, vilka sägs spela "en oproportionerlig roll", därför att de uppfattas som "sakliga" och "värderingsfria".¹² Vid Göran C-O Claessons intervjuer med höga kanslihus-tjänstemän (se kapitlet "Kanslihusets motståndare och medhjälpare" i denna bok) uppgavs "facktidskrifter" — vid sidan av statistik och de statliga verkens sakkunskap — vara en av "huvudkällorna för information om näringslivet".

Organisationerna själva skattar gärna sina tidskrifters inflytande högt: ". . . en kraftfull opinionsbildning (äger) rum till förmån för den mindre och medelstora industrin genom Svensk Industriförenings tidning, *Svensk Industritidning*".¹³ (Det kan tilläggas att *Svensk Industritidning* utkommer med tio nummer om året i en upplaga på 3.200 ex. Merparten av upplagan går till de drygt 1.600 medlemsföretagen. Övriga mottagare är inköpschefer, bibliotek samt myndigheter och institutioner.)

Ändå kan näringslivsorganisationernas officiella språkrör uppenbarligen inte ha mer än på sin höjd ett marginellt inflytande på opinionsbildningen. En orsak till detta är att de som regel når en ytterst begränsad läsekrets. Som framgick ovan är den normala organisationstidningen en månads- eller kvartalstidskrift, vars mycket måttliga upplaga i huvudsak distribueras till medlemsföretagen själva (eventuellt också till deras leverantörer eller kunder). Att som Olle Svenning använda uttrycket "massmedia" om organisationstidskrifterna är förvisso att tänja ut detta ords innebörd ganska långt. Det stora undantaget är givetvis *Land*, organ för LRF. *Land* ägnar sig visserligen i tämligen hög grad åt opinionsbildning, och inte alltid på jordbrukets eller skogsbrukets område. Liksom jordbrukskooperationen i övrigt står den dock ideologiskt utanför vad som i dagligt tal kallas näringslivet.

Det är givetvis tänkbart att en organisationstidning, fast läsekretsen är liten, kan ha en betydande opinionsbildande effekt just bland företagarna i den bransch den representerar. Men flertalet av tidskrifterna skriver mycket litet eller ingenting om frågor av politisk innebörd. I de fall det förekommer håller man sig vanligen till problem, som direkt berör den egna branschen. *Petroleumhandeln*, som även på detta område är representativ, innehåller en ledande artikel i varje nummer. Men i 13 utgåvor från 1972 och 1973 var det bara två gånger den handlade om, i vid mening, politiska frågor. I nummer 11/1972 betecknas en SPK-undersökning av oljebolagen som en "ytbesiktning". Risker för en framtida energi- och naturresurskris är ämnet för ledaren i nummer 4/1973.

27 tidskrifter, dvs nästan en fjärdedel av de 114, uttryckte (inom den undersökta tidsperioden) inte en enda åsikt i någon politisk fråga. 41 av dem begränsade sina ställningstaganden till ärenden som särskilt berörde medlemsföretagen. Det är följaktligen bara en mindre grupp organisationstidskrifter som har för vana att göra inlägg i den allmänpolitiska eller allmänekonomiska debatten. Till denna grupp hör givetvis de olika topporganisationernas tidningar.¹⁴ Topporganisationerna företräder ju inte någon klart avgränsad bransch utan bevakar mer generella näringslivsintressen. I 28 tidskrifter togs allmänpolitiska eller allmänekonomiska frågor upp i minst hälften av numren.

Några tidskrifter som i jämförelsevis stor omfattning ägnar sig åt politiska frågor är *Den Svenska Marknaden* (Marknadsförbundet), *Svensk Fastighetstidning* (Sveriges Fastighetsägarförbund), *Världsmarknad* (Handelsagentförbundet) samt Rederiföreningens för mindre fartyg *Medlemsblad*. De båda sistnämnda har relativt små upplagor. I två tidskrifter upptogs mer än 25 procent av textutrymmet av artiklar med opinionsbildande syfte. Den ena av dessa var *Företagaren*, organ för propagandaorganisationen Svenska Företagares Riksförbund. Den andra, *Skrivet och tryckt* (årsupplaga någonstans under 1.000 ex) är medlemstidning för Svenska Skrivbyrå- och Kontorstryckeriförbundet.

Explicita partipolitiska ställningstaganden är tämligen sällsyn-

ta. Bland alla tidskriftsexemplaren fanns bara ett exempel — Radiohandlarnas Riksförbunds *Rateko* — på att medlemmarna uppmanades att rösta på ett visst sätt, dvs inte på socialdemokraterna.

Som helhet upptar propaganda för vissa åsikter ett mycket obetydligt utrymme i tidskrifterna. Många "inlägg i den allmänpolitiska debatten" gäller dessutom ytterst perifera ämnesområden eller ligger på annat sätt helt utom ramen för debatten i samhället i stort. De ovan redovisade siffrorna ger därför snarast en överdriven bild av tidskrifternas "politisering".¹⁵

1972 var inte ett valår, och det kan tänkas att organisationstidningarna var mer politiserade 1970 och 1973. Å andra sidan var både reklambeskattningen och höjningen av arbetsgivaravgiften högaktuella under vintern och våren 1972. En stor del av alla opinionsyttringar i organisationspressen gällde just dessa två frågor. Bl a förekom en lång rad referat från SHIO:s demonstration på Sergels torg där arbetsgivaravgiften kritiserades. Det är därför inget som säger att 1972 var ett särskilt lugnt år då organisationstidningarna var ovanligt ointresserade av politik.

Om nu näringslivsorganisationernas tidskrifter som regel inte deltar särskilt flitigt i samhällsdebatten, vad skriver de då om? Det ligger nära till hands att anta, att de informerar medlemmarna om organisationens aktiviteter. I 77 av tidskrifterna förekom sådan information (årsmötesreferat m m) i åtminstone hälften av numren. Bland de viktigare tidskrifterna fick den störst andel av utrymmet i SHIO:s *Hantverk & Industri*. Att siffran inte är ännu högre beror troligen på att många sammanslutningar förutom tidskriften sänder ut rundskrivelser till de anslutna företagen. I 13 tidskrifter fanns inte material om den utgivande organisationens verksamhet i något av numren. Inemot hälften av dessa vände sig dock främst till en läsekrets utanför organisationen själv.

Visserligen förekom enstaka insändare i 33 av tidskrifterna, men det vore fel att påstå att de i någon nämnvärd utsträckning fungerar som debattforum för medlemmarna. Kommunikationen går i den motsatta riktningen — från organisationsledningen till företagen.

I 36 tidskrifter refererades remissvar som organisationen ingivit till statliga myndigheter. Vanligast är artiklar om tekniska eller kommersiella frågor som direkt berör respektive bransch. *Petroleumhandelns* läsare kunde ta del av artiklar som "Är verkstaden på väg att bli bilklinik?", "Dags igen för gasol" och "Däckförsäljning vid bensinstationer". *Textilbranschen* (Sveriges Textilhandlareförbund) innehåller till stor del modebilder och i *Svenska Frisörtidningen* hittar man foton på moderna frisyrrer.

Sex tidningar, däribland *Arbetsgivaren* och *Vår industri*, vänder sig inte främst till företag inom en viss bransch eller näringsgren. Andelen av den nämnda sortens material i de övriga 108 framgår av tabell 4:6:

Tabell 4:6 Tidskrifternas innehåll: artiklar i tekniska eller kommersiella frågor med omedelbar anknytning till medlemsföretagens verksamhetsområde

Andel av innehållet i tidningen (exkl annonser)	Antal tidskrifter
Nästan allt material	7
Mer än 25 %	62
Mindre än 25 %, men i åtminstone hälften av utgåvorna	34
Mindre än 25 % och endast i enstaka utgåvor	3
Förekommer inte alls	2
	108

Är en rationalisering möjlig?

I en rad fall är annonsintäkterna så små att tidskriften går med förlust och blir en belastning för organisationens ekonomi. En intressant fråga är därför om det verkligen behövs över 100 tidskrifter. Finns det förutsättningar för en långtgående rationalisering av näringslivsorganisationernas tidskriftsutgivning?

Bland de intresseorganisationer som har mer än 500 medlemmar ger, som framhölls tidigare i kapitlet, en överväldigande majoritet ut tidskrifter. Dessa kan som regel betecknas som medlemsblad. I enstaka fall kan naturligtvis en tidskrifts fortsatta utgivning bero på slentriantänkande hos organisationsledningen. Men detta kan inte vara orsaken till att i stort sett *alla* större intresseorganisationer håller sig med ett språkrör av något slag. En tänkbar förklaring kunde däremot vara att de vill göra sig hörda i den offentliga debatten. Men med det innehåll och den spridning de 114 tidskrifterna har kan detta bara gälla några få av dem. Då gratisexemplaren till branschens kunder utgör mer än en obetydlig del av upplagan, kan det förmodas att ett av syftena med utgivningen är att göra reklam för medlemsföretagen.

De flesta föreningstidningarna innehåller främst information om organisationens aktiviteter samt nyheter, fackartiklar och annat material, som har anknytning till den bransch medlemsföretagen verkar i. Ett syfte med utgivningen kan följaktligen vara att tillfredsställa de anslutna företagarnas eventuella längtan efter en facktidskrift. De viktiga skälen för att ge ut tidskrifter torde dock vanligen vara att man behöver ett effektivt sätt att föra ut information till medlemsföretagen och engagera dem för organisationen och dess syfte. För de relativt stora organisationer som svarar för utgivandet av organisationstidskrifterna är det antagligen svårt att hitta ett alternativ som är överlägset tidningen när det gäller att lösa dessa uppgifter.

Närmare till hands än nedläggningar ligger därför tidskriftsutgivning i samarbete mellan närstående organisationer. Sådant samarbete har ovan exemplifierats med bl a *Land*, *Grafiskt Forum*, *Byggnadsindustrin* samt *Textil och Konfektion med Läder och Skor*. Vad beträffar sidouppgiften att vara språkrör för organisationerna gentemot myndigheter och massmedia är det möjligt att en enda tidning som representerar flera organisationer kan mötas av större intresse bland opinionsbildare och beslutsfattare, jämfört med två (eller flera) mindre tidskrifter. Antalet fall där ett sådant samarbete är tänkbart är starkt begränsat, eftersom förutsättningen måste vara att organisationerna representerar,

om inte samma så åtminstone angränsande branscher.

Det är följaktligen inte troligt att organisationerna kommer att företa någon mer genomgripande rensning i tidskriftsfloran.

- 1) Följande tidskrifter började utges eller lades ned under tiden november 1972—januari 1974. (Siffrorna efter tidskriftsnamnen är den utgivande organisationens nummer i organisationsförteckningen.)

Nedlagda:

Fotohandlaren (359), Konditoribranschen (lades ned då den utgivande organisationen, Svenska Konditorföreningen, upphörde), Att sälja el (174), Svensk Travkalender (654), Vår Näring P (746).

Nystartade:

ERU-kontakt (744), Vårt Hus (518), Reklam på bio (se under 610).

Vidare har Svensk Sparbankstidskrift och Sparfrämjaren ersatts av Sparbankerna (635). Bröd (232) och Konditorn (186) har slagits samman till Bröd med Konditorn. Då de utgivande organisationerna slogs samman ersattes Kioskidkaren och Gatuköket-Kiosknäringen av Kiosk (548).

- 2) Dvs en tidning som utges av en privatperson eller av ett från organisationen fristående förlag.
- 3) De tidskrifter som ej är att betrakta som medlemstidningar eller språkrör för den utgivande organisationen har hänförts till följande kategorier:

Reklamtidningar: Sten (217), Schweden Heute och Sweden Now (229), Tegel (301), Interiör (310), Hälsoaktuellt (360), Köttmästarbulletinen (391), Gasnytt (487), Rent Nytt (611), Lyckoslanten (635), Oljeskydd (642), EL (730), Svenska Provinspressen (738), ERU-aktuellt (745), Vår näring K (746), Reklam på bio (se under 610 — *nystartad*).

Facktidskrifter (för vetenskap och yrkesutbildning):

Att sälja el (174 — *nedlagd*), Svensk Papperstidning (242), Lantmannen (367), Svenska Mejeritidningen (387), Praktiskt butiksarbete och Supermarket (518), Scandinavian Journal of Metallurgy (522), ERA (730), Vår näring P (746 — *nedlagd*), Standard (768), Näringsforskning (813), Sveriges Skogsvårdsförbunds Tidskrift (833), Sveriges Utsädesförenings Tidskrift (840), Marknadsvetande (872).

Kommersiellt drivna tidningar med allmänt innehåll, riktade till hushållen: ICA-Kuriren och Hem och Fritid (518).

Tidningar som vänder sig till medlemsföretagens anställda:

Stuveri (36), Verkstadsindustrins Konjunkturläge (40, 262), LF-Eko (562), Sparfrämjaren (635 — *nedlagd*).

Tidningar som vänder sig till organisationens och dess dotterbolags anställda:

SHS-Information (371), Köttjournalen (391), ICA-Kontakten (518).

Diverse tidskrifter: Hästen (367), Ekonomiska meddelanden och Ekonomisk orientering (408), Svenska Galoppsportens Kalender (486), Vårt hus (518 — *nystartad*), Svensk Travkalender (654 — *nedlagd*), Arkivinformation (864), Affärsvärlden/Finanstidningen (878).

De tidskrifter som icke nämnts i denna not tillhör kategorin "Medlemstidningar och språkrör för organisationerna".

- 4) *ICA-Kontakten* sänds däremot inte ut till de anställda i Ica-butikerna.
- 5) Årsupplaga = Antal utgåvor/år $\times$ genomsnittliga antalet distribuerade exemplar.
- 6) Den medräknade tidskriften från gruppen "Organisationer för forskning och utveckling, utbildning eller standardisering" är Sveriges Skogsvårdsförbunds *Skogen*. Under 1973 startade Föreningen Ekonomisk Rationell Uppvärmning (marknadsföringsorganisation) tidskriften *ERU-kontakt* för information främst till de anslutna organisationernas medlemmar.
- 7) GIF:s och Grafiska Arbetsgivareförbundets månadstidning *Grafiskt Forum* är även officiellt organ för GIF:s branschföreningar. I tabellen är *Grafiskt Forum* inte inräknad i SHIO:s och Industriförbundets, men däremot i SAF:s siffror.
- 8) Exklusive marknadsföringsorganisationer samt de arbetsgivarorganisationer, vilka har "parallellföreningar" bland de allmänna intresseorganisationerna.
- 9) Organisationer som utger tidskrifter i samarbete med andra sammanlutningar är inte medräknade, inte heller organisationer för vilka det gäller att en närstående organisation utger en tidskrift. Till den senare gruppen hör branschföreningarna under Grafiska Industriförbundet samt de av LRF:s riksorganisationer vilka saknar tidskrift.
- 10) Flertalet bland det dussintal intresseorganisationer som har mer än 500 medlemmar men ingen tidskrift utgörs av några av de svagare jordbruksorganisationerna (Svenska Spannmålsföreningarnas Samorganisation, Jordbrukarnas Riksförbund, Fiskevattenägareförbundet, hästavelsföreningar m fl). Här återfinns också sådana särlingar i organisationsvärlden som ASG-Transportörernas Förening och SAF:s Allmänna Grupp. I ett par fall utges tidskrifter av en regional underorganisation eller av en arbetsgivarförening i samma bransch (verkstadsindustrin). Undantag från regeln att organisationer med mer än 500 medlemmar ger ut tidningar är alltså i praktiken ännu sällsyntare än vad som framgår av siffrorna 70 och 83 procent i tabell 4:4.

- 11) F d Sveriges Bensinhandlares Riksförbund.
- 12) Olle Svenning: Socialdemokratin och näringslivet, Tidens förlag, 1972.
- 13) Svensk Industriförening, verksamhetsberättelse avseende år 1970, sid 8.
- 14) Utom *Grafiskt Forum*.
- 15) Den ledare från *Memento* (organ för Sveriges Begravningsentreprenörers Förbund) nummer 1/72 som här skall citeras är ett något extremt, men inte helt orepresentativt exempel på artiklar som gjort att siffran för "inlägg i den allmänpolitiska eller allmänekonomiska debatten" ger ett något överdrivet intryck av tidskrifternas politisering.

"VART ÄR VI PÅ VÄG? . . . Seklet föddes i en tid, då man ännu trodde på utveckling och fredlig vilja mellan folken . . . 1914 kom det första stora världskriget . . . Efter detta krig tog den tekniska utvecklingen fart . . . De stora industriländerna bredde ut sig på jordklotet på bekostnad av de s k utvecklingsländerna, ett ohyggligt totalt krig, då den vita rasen förlorade ansiktet och den västerländska kulturens sol började gå ned. Efter detta krig vaknade den tredje världen till liv . . . Den färgade världen började vakna. Och det var inte längre så självklart att den vita rasen skulle vara den ledande. Världsbefolkningen växte hastigt och man började tala om miljöförstöring och undergång . . . Världens naturforskare blev 60-talets apokalyptiska undergångsprofeter. Mitt i detta kom det ena kriget efter det andra, krig som bara var en följd av de politiska ideologiernas fruktan för varandra. I vårt land har vi . . . fått ett socialsverige. Men nu börjar det ta emot litet överallt. Har vi månne socialiserat oss till döds? Och den materialistiskt inriktade politiken har satt de andliga värdena på undantag . . . Unga människor börjar fråga om det är lönt att kosta på sig en utbildning . . . Vår tid och de sista decennierna på vårt sekel ter sig i sanningens namn helt annat än ljusa och förhoppningsfulla. Beträffande vårt verksamhetsområde kan vi med tacksamhet se tillbaka på det gångna året . . . Den privata sektorn inom begravningsbranschen (har) . . . ytterligare befast sina ställningar . . . Nu börjar man från visst politiskt håll propagera för kommunala begravningsbyråer, . . . Tror verkligen hjärnan bakom detta förslag att det är ett vettigt framtidsperspektiv, kanske sett från deras synpunkt, det kommer att skapa nya tjänster med dito fasta löner, . . . med medel betalda av skattebetalarna . . . Men tål det svenska folket ytterligare skattetryck, . . . Förslaget är i alla avseenden ansvarslost, dåligt genomtänkt och framförallt ett dråpslag mot svensk näringsfrihet. Så får vi trots allt se framtiden an med tillförsikt och förtröstan . . ."

5 Näringslivets åsikter

av OLLE WÄSTBERG

Skrivelser och remissvar strömmar från näringslivets organisationer till olika myndigheter. På företagens vägnar framför organisationerna varje år åsikter i hundratals frågor.

Ändå är det en vanlig klagan bland företagsfolk att näringslivet saknar en "ideologi". När angreppen mot näringslivet haglat har dess företrädare velat ha något att ta till. Kritikerna håller sig ju med ideologi — varför har inte näringslivet någon?

Näringslivet har också gjort åtskilliga försök att skapa sig ideologier. När SNS bildades 1948 skrev Tore Browaldh i en PM att "SNS arbete bör givetvis så småningom mynna ut i något slags program för näringslivet, där vissa allmänna riktlinjer för den ekonomiska, sociala och kulturella politiken fastslås eller i varje fall diskuteras". 1953 startade Curt-Steffan Giesecke på Arbetsgivareföreningen och Hans Thorelli på SNS ett programarbete som resulterade i flera promemorior. Ännu tjockare PM framställdes i början på 60-talet inom Industriförbundet. Men alla försök har hittills runnit ut i sanden. Resultatet av näringslivets programarbete har alltså hittills blivit präktiga byrålådesuccéer.

I England och USA har en rad skrifter med etiska rekommendationer, programförslag och riktlinjer för näringslivet lagts fram.

Att det varit svårt att formulera en näringslivets ideologi eller ett framtidsprogram är ganska lätt att förklara: näringslivet är ingen sluten enhet. Därför har dess organisationer svårt att tala för sina medlemmar utom i de rena intressefrågorna. Dessutom kan det vara svårt för företagsledare att fästa långtgående reformkrav på papper. De fackliga organisationerna lär klappa på dörren och uppmana företagsledarna att omedelbart förverkliga idéerna i de egna företagen — och det var kanske inte just det

programskrivarna tänkt sig.

Samtidigt som försöken att formulera program för näringslivet strandat har näringslivets organisationer oförtrutet fortsatt att — med eller utan ideologi — framföra sina uppfattningar i olika samhällsfrågor. Den verksamheten har expanderat kraftigt. År 1950 avgav t ex Industriförbundet endast 25 remisser och skrivelser. 20 år senare hade antalet vuxit till 149.

Det här inlägget är ett blygsamt försök att se efter om det ur de åsikter som näringslivets organisationer för fram i skrivelser och remisser går att läsa ut ett program eller en ideologi. Själva ämnet skulle lämpa sig för en tjock bok: det skulle kunna vara möjligt att genom VD-uttalanden i företagstidningar, årsberättelser, ledare i näringslivets tidskrifter, intervjuer med och artiklar av näringslivets företrädare ge en ganska utförlig bild av vad som skulle kunna vara en näringslivets ideologi. En omfattande studie av detta slag gjordes t ex för några år sedan i USA. Mina ambitioner är långt mer begränsade: för åren 1966—70 har remissvar och skrivelser från två näringslivsorganisationer — Sveriges Industriförbund och Sveriges Hantverks- och Industriorganisation (SHIO) — penetrerats.

Att studien begränsats endast till dessa två organisationer är naturligtvis en brist. Handelns organisationer kommer inte med. Samtidigt är Industriförbundet och SHIO något av "poler" inom näringslivet: de största och de minsta företagens företrädare.

Under de fem undersökta åren avgav Industriförbundet sammanlagt 675 yttranden och skrivelser, medan SHIO sände iväg 247.

Många skrivelser och remissyttranden avges gemensamt av två eller flera näringslivsorganisationer. 1950 var cirka en sjundedel av Industriförbundets yttranden gemensamma med andra näringslivsorganisationers. 20 år senare hade andelen stigit till en tredjedel. Under hela den undersökta perioden var drygt 26 procent av Industriförbundets yttranden gemensamma med andra organisationer. SHIO sammanskrev sig dock bara när det gällde drygt 8 procent av yttrandena. Arbetsgivareföreningen, Exportföreningen och Grossistförbundet var Industriförbundets vanligaste

samarbetspartners. Industriförbundet, SAF och Exportföreningen yttrade sig tillsammans i en sådan omfattning att man bör kunna anta en allmän samstämmighet.

Näringslivets prioriteringar

Näringslivsorganisationerna bestämmer bara i mindre utsträckning själva vad de vill ta upp. Departement, utredningar, riksdagsutskott och ämbetsverk skriver och ber om synpunkter på statistikuppdelning, skatt på pälsskinn, postnummersystem och värnpliktslagar. Det går inte att få fram vad näringslivet självt tycker är viktigt bara genom att se vilka yttranden som avges.

I stället har jag undersökt vilka frågor näringslivets organisationer tar upp i de skrivelser de på eget initiativ avger till statsmakterna, vilka yttranden de finner värda att omnämna i årsberättelser och vilka som refereras i organisationernas tidskrifter. Självfallet ger en sådan undersökning endast ett ganska grovt mått på intresseinriktningen. Text påverkar sannolikt en energisk avdelningschef frekvensen av skrivelser inom ett område. Samtidigt finns det knappast någon annan utväg för den som vill få ett intryck av vilken vikt en organisation vid tidpunkten för en frågas aktualitet lägger vid den, än att se i vad mån organisationen brytt sig om att informera sina medlemmar om sin aktivitet i frågan. Den alternativa metoden är att göra intervjuer. Det är dock inte sannolikt att intervjusvar som lämnas många år efter en skrivelse angivits speglar den vikt organisationen vid det tillfället lade vid frågan.

Som grund för nedanstående uppställningar ligger samtliga de skrivelser som organisationerna på eget initiativ avgivit under perioden 1966—70. Med skrivelser avses endast yttranden riktade till offentliga instanser, alltså inte text skrivelser till organisationernas egna medlemmar. Det bör inledningsvis också påpekas att organisationerna tar relativt få egna initiativ. Främst har näringslivsorganisationerna reagerat på initiativ utifrån — inte själva agerat.

NÄRINGSLIVETS ÅSIKTER

Skrivelser från Industriförbundet 1966—70

	1966	1967	1968	1969	1970	1966—70
1. Ekonomisk politik	3	2	1		3	9
2. Kapitalmarknaden			1	1		2
3. Skatter	1		3	1	2	7
4. Lokaliserings- och regionalpolitik	1					1
5. Arbetsmarknadspolitik					1	1
6. Handel och tullar	3	2	3	1		9
7. EEC		2				2
8. Stat — företag			1		1	2
9. Statlig förvaltning		2	2	2	1	7
10. Data- och statistikfrågor			1		1	2
11. Begäran om remisser och representation	2				1	3
12. Konsumentpolitik, konkurrensfrågor	1				3	4
13. Miljö					2	2
14. Utbildning och forskning		1			1	2
15. U-landsbistånd	1	2				3
16. Sociala frågor	1	1				2
17. Övrigt	1		2			3
Summa	14	12	14	5	16	61

Skrivelser från SHIO 1966—70

	1966	1967	1968	1969	1970	1966—70
1. Ekonomisk politik				1	1	2
2. Kapitalmarknaden						
3. Skatter			2		3	5
4. Lokaliserings- och regionalpolitik			1			1
5. Arbetsmarknadspolitik			1		1	2
6. Handel och tullar		1				1
7. EEC						
8. Stat — företag		1				1
9. Statlig förvaltning						
10. Data- och statistikfrågor				1		1
11. Begäran om remisser och representation		2	3	1	3	9

	1966	1967	1968	1969	1970	1966—70
12. Konsumentpolitik, konkurrensfrågor					1	1
13. Miljö					1	1
14. Utbildning och forskning	1	3	5	2	3	14
15. U-landsbistånd						
16. Sociala frågor						
17. Övrigt		1	2		3	6
Summa	1	8	14	5	16	44

En gradering av frekvensen av skrivelser i olika frågor från de båda organisationerna får följande utseende:

Industrieförbundet

Handel och tullar
Ekonomisk politik
Skatter
Statlig förvaltning
Konsumentpolitik, konkurrens-
frågor
Begäran om remisser och repre-
sentation
U-landsbistånd
Övrigt
Miljö
EEC
Data- och statistikfrågor
Stat — företag
Kapitalmarknaden
Utbildning och forskning
Sociala frågor
Lokaliserings- och regional-
politik
Arbetsmarknadspolitik

SHIO

Utbildning och forskning
Begäran om remisser och
representation
Övrigt
Skatter
Arbetsmarknadspolitik
Ekonomisk politik
Konsument- och konkurrens-
politik
Lokaliserings- och regional-
politik
Handel och tullar
Data- och statistikfrågor
Stat — företag

Det framgår att Industrieförbundet i sina egna initiativ valt att prioritera ekonomisk-politiska frågor av betydande räckvidd, medan däremot SHIO främst tagit upp frågor av direkt betydelse

för de egna medlemmarna. Den höga siffran för utbildningspolitik för SHIO:s del förklaras av en rad skrivelser i frågor om lärlingsutbildningen. Placeringen för avdelningen "övrigt" beror när det gäller SHIO på att under denna rubrik har förts skrivelser rörande olika småföretagsproblem.

Att SHIO under perioden överhuvudtaget inte berört frågor om statlig förvaltning, EEC, kapitalmarknaden, u-landsbistånd eller sociala frågor är också värt att notera.

En granskning av hur initiativen fördelar sig under de olika år som undersökts visar för Industriförbundets del att de frågor som är mest frekventa också är relativt jämnt fördelade under perioden. Tyngdpunkten när det gäller såväl miljöfrågorna som konsumentpolitiken ligger i slutet av perioden — något som naturligtvis hänger samman med att frågorna då var aktuella i den offentliga debatten.

Att döma av de mycket få skrivelser som begär frågor på remiss eller kräver att förbundet skall bli representerat i offentliga utredningar eller organ känner sig förbundet väl företrätt inom det politiska systemet. Att så inte skulle vara fallet med SHIO kan utläsas av det större antalet skrivelser med krav på representation eller remisser.

En uppställning av hur många gånger skrivelser och remissvar nämns i de båda organisationernas verksamhetsberättelser ger följande resultat:

Industriförbundet

Utbildning och forskning
Konsumentpolitik och konkurrensfrågor
Miljö
Statlig förvaltning
Övrigt
Skatter
Handel och tullar
U-landsbistånd
Kapitalmarknaden
Ekonomisk politik

SHIO

Övrigt
Skatter
Utbildning och forskning
Kapitalmarknaden
Statlig förvaltning
Sociala frågor
Konsumentpolitik och konkurrensfrågor
Arbetsmarknadspolitik
Stat — företag
Ekonomisk politik

Lokaliserings- och regional-
politik
EEC
Data- och statistikfrågor
Sociala frågor
Arbetsmarknadspolitik
Stat — företag

Lokaliserings- och regional-
politik
Data- och statistikfrågor
U-landsbistånd

Den prioritering som görs i årsberättelserna överensstämmer uppenbarligen inte med skrivelsematerialet. Detta är knappast förvånande. I årsberättelserna refereras inte bara organisationernas egna initiativ utan också deras remissvar på en rad viktiga förslag från utredningar och i riksdagsmotioner.

Den höga placeringen av "övrigt" hos SHIO har också här sin förklaring i att yttranden över en rad speciella småföretagsfrågor återfinns här.

Bland de fem mest frekventa frågorna hos Industriförbundet återfinns endast "statlig förvaltning" och "konsumentspolitik och konkurrensfrågor" i såväl skrivelsematerialet som i verksamhetsberättelserna. Hos SHIO finns "övrigt", "skatter" samt "utbildning och forskning" på båda listorna.

Det bör också noteras att hos SHIO frågor om "kapitalmarknaden" och "statlig förvaltning" liksom "sociala frågor" inte gjordes till föremål för några egna initiativ men kommer relativt högt upp på listan över i årsberättelserna nämnda områden.

En undersökning har också gjorts över hur ofta skrivelser och remisser nämns i de två organisationernas tidskrifter, *Industriförbundets Tidskrift* och *Hantverk & Industri*. Det bör påpekas att redigeringsprinciperna varierar mellan tidskrifterna och under den undersökta perioden.

En uppställning av antalet omnämnanden i tidskrifterna får följande utseende:

Industriförbundet
Utbildning och forskning
Statlig förvaltning
Handel och tullar

SHIO
Utbildning och forskning
Skatter
Övrigt

NÄRINGSLIVETS ÅSIKTER

Stat — företag
Konsumentspolitik och konkurrensfrågor
Övrigt
Miljö
Ekonomisk politik
Arbetsmarknadspolitik
Data- och statistikfrågor
Kapitalmarknaden
Sociala frågor
Lokaliserings- och regionalpolitik
U-landsbistånd
Skatter

Konsumentspolitik och konkurrensfrågor
Sociala frågor
Kapitalmarknaden
Lokaliserings- och regionalpolitik
Data- och statistikfrågor
Stat — företag
Arbetsmarknadspolitik
Statlig förvaltning
Ekonomisk politik
Begäran om remisser och representation
U-landsbistånd

En jämförelse mellan samtliga tre mätningar visar att de två organisationernas prioriteringar starkt skiljer sig från varandra. Hos Industriförbundet återkommer två områden bland de fem mest prioriterade i samtliga tre mätningar: ”konsumentspolitik och konkurrensfrågor” samt ”statlig förvaltning”. Hos SHIO återkommer ”utbildning och forskning”, ”skatter” och ”övrigt”. Inget av de mest noterade områdena återfinns alltså hos båda organisationerna.

Det är intressant att SHIO i så mycket högre grad än Industriförbundet intresserar sig för sociala frågor, liksom att SHIO inte någon gång tar upp miljöfrågorna.

Lika intressant är att såväl Industriförbundet som SHIO givit EEC-frågan en mycket låg prioritet. Under åren 1968—70, då EEC-debatten var intensiv, avsändes inte en enda skrivelse från någon av de två organisationerna i den frågan.

Är näringslivet konsekvent?

En ganska vanlig kritik mot näringslivets organisationer är att de ”tycker till”, att ståndpunkterna är ad-hoc-betonade och skiftar från tid till annan.

I det material som ligger till grund för den här studien är det svårt att hitta något belägg för en så generell kritik.

Att åsikter ändras under en femårsperiod är ingenting märkligt. Det vore mera anmärkningsvärt om organisationerna i varje nyans behållit sina tidigare ståndpunkter. I förvånansvärt hög grad tycks åsikterna upprepas genom åren. Det viktigaste undantaget är Industriförbundets inställning till lokaliseringsspolitiken. Förbundets tidigare uppfattning att marknadskrafterna borde råda och lokaliseringsstödet upphöra har ersatts med ett accepterande och t o m krav på en viss utbyggnad.

Industriförbundet är motståndare till "reglering underhand genom individuella lösningar efter förhandlingar" och pläderar för en klar ansvarsfördelning mellan stat och företag. Men när det gäller miljöpolitiken avvisar förbundet bindande bestämmelser och vill ha överläggningar mellan centrala statliga organ och industrins organisationer.

Någon oklarhet råder också när det gäller Industriförbundets ställningstagande till alliansfriheten. Första gången EEC-frågan tas upp i det av Industriförbundet publicerade materialet är i höstuttalandet 1967 där det hävdas att fullt medlemskap i EEC är nödvändigt för det ekonomiska framåtskridandet i Sverige och är "helt förenligt med Sveriges alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig". Strax innan, den 22 september 1967, avsände Industriförbundet en skrivelse till statsministern. Skrivelsen gavs ingen publicitet och lämnas inte ut av Industriförbundet. Den har dock inte hemligstämplats på statsrådsberedningen. Industriförbundet betonade i den skrivelsen "att frågor av denna art självfallet inte faller inom industrins domvärjo, utan att det tillkommer statsmakterna att ta ställning till den svenska neutralitetspolitikens form och innehåll". Förbundet uttalar också sin "fulla anslutning till den traditionella svenska utrikespolitiken — alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig".

Hos såväl Industriförbundet som hos SHIO finns en motsättning mellan å ena sidan näringslivets krav på säkerhet inför framtiden och på fasta ramar att planera inom och å andra sidan flexibilitet och anpassning efter nya krav. Industriförbundet pläderar

t ex dels för värdet av generella regler från statens sida, dels för en lägre ambitionsgrad när det gäller den statliga riksplaneringen så att en anpassning till ändrade förhållanden inte försvåras.

Följer åsikterna konjunkturerna?

Eftersom det undersökta materialet främst består av remissvar på förslag från departement, riksdagsutskott eller offentliga utredningar är det mer sällan som den aktuella ekonomiska politiken behandlas. Någon tendens att anpassa de principiella kraven efter de ekonomiska konjunkturerna har inte kunnat återfinnas.

Följande krav av konjunkturpolitisk karaktär har under perioden ställts av Industriförbundet. Datum inom parentes.

Sänkning av marginalsatten (660321)

Lindring av indirekta skatter (660509)

Stimulans för industriinvesteringar (660704)

Efterfrågetrycket i ekonomin måste dämpas (661028)

Stimulans för investeringar (670209)

Frisläpp av investeringsfonder (670209)

Stimulans för investeringar (671115)

Skattelättnader för företagen (671115)

Förbättrade avskrivningsmöjligheter för företagen
(Årsberättelsen 1967)

Sänkt ränta (681112)

Stimulans för investeringar (681112)

Lindring av indirekta skatter (681112)

Uppskjutande av arbetsgivaravgift (681112)

Förbättrade avskrivningsmöjligheter för företagen (681112)

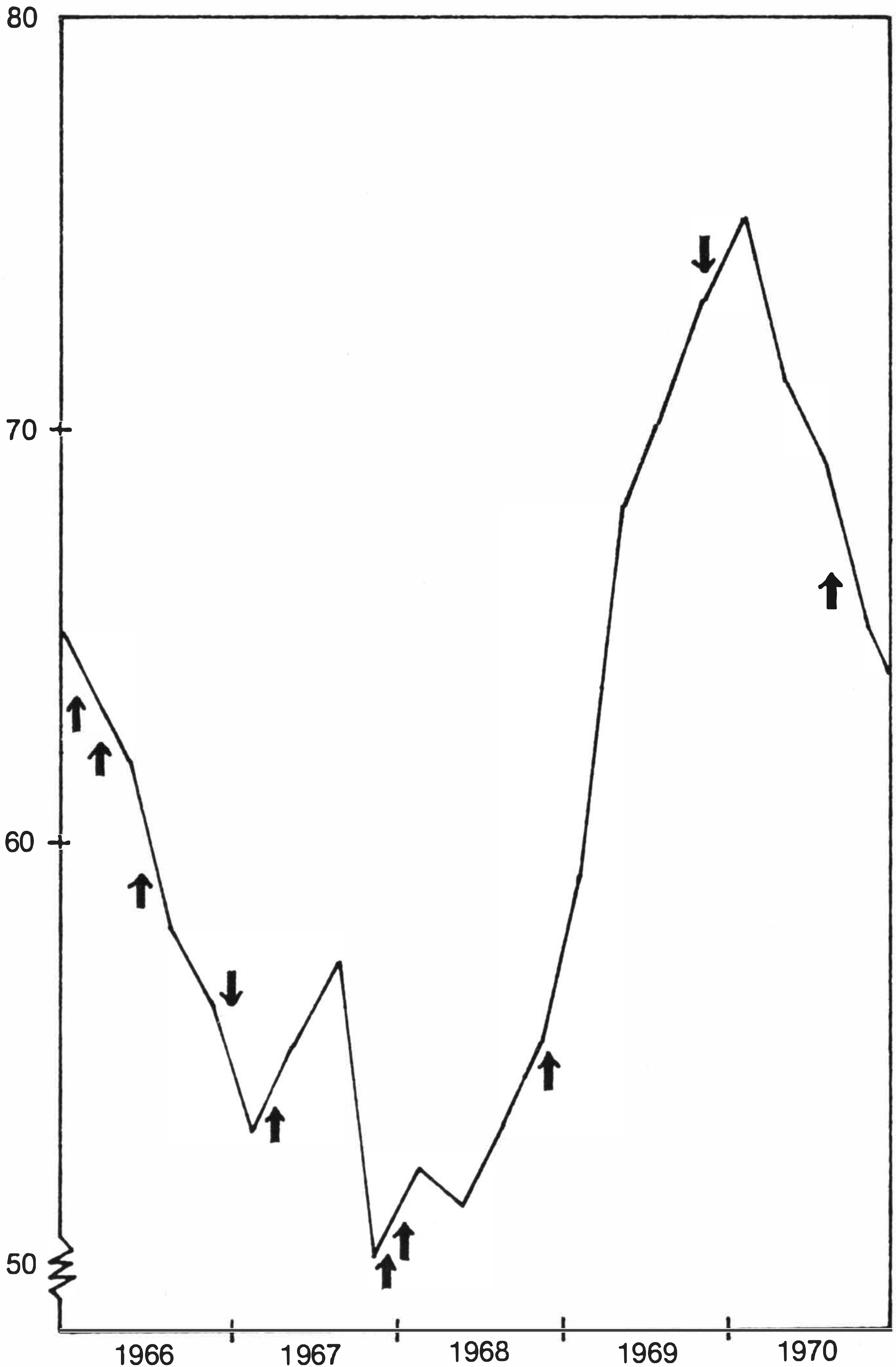
Minskning av offentliga utgifter (Våren 1970)

Höjning av mervärdeskatt (Våren 1970)

Stimulans för industriinvesteringar (701104)

Figur 5:1 Industriförbundets konjunkturpolitiska initiativ 1966—70

Källa: Konjunkturinstitutets kvartalsrapport 1966—70. Diagrammet mäter fullt kapacitetsutnyttjande inom industrin i procent ja-svar i KI:s konjunkturenkät.

De olika konjunkturpolitiska kraven har markerats på en kurva över konjunkturutvecklingen. Uppåtriktad pil markerar konjunkturstimulerande förslag, nedåtriktad pil konjunkturdämpande.

Industriförbundets konjunkturdämpande förslag har varit relativt få. Det viktigaste dämpningskravet (höjning av mervärdesskatten) kom strax innan konjunkturen nådde sin topp 1970. Stimulanspropåerna är mer frekventa. Det tyngsta stimulanspaketet levererades i slutet av 1968. Då föreslogs omfattande lättnader i form av räntesänkning, förbättrade avskrivningsmöjligheter och skatteminskningar. Rent konjunkturpolitiskt hade det sannolikt verkat starkt inflationsdrivande att vid den tidpunkten genomföra förbundets förslag. Regeringen avstod klokt nog från att följa Industriförbundets råd.

SHIO:s konjunkturpolitiskt betonade initiativ är långt färre än Industriförbundets och inskränker sig främst till protester mot de hårda kreditrestriktionerna 1969—70:

Stimulans för industriinvesteringar (660926)

Lättnader i kreditrestriktioner (691113)

Lättnader i kreditrestriktioner (700615)

Lättnader i kreditrestriktioner (701202)

Inplacerade i konjunkturdiagrammet ger förslagen följande tendens (se figur 5:2):

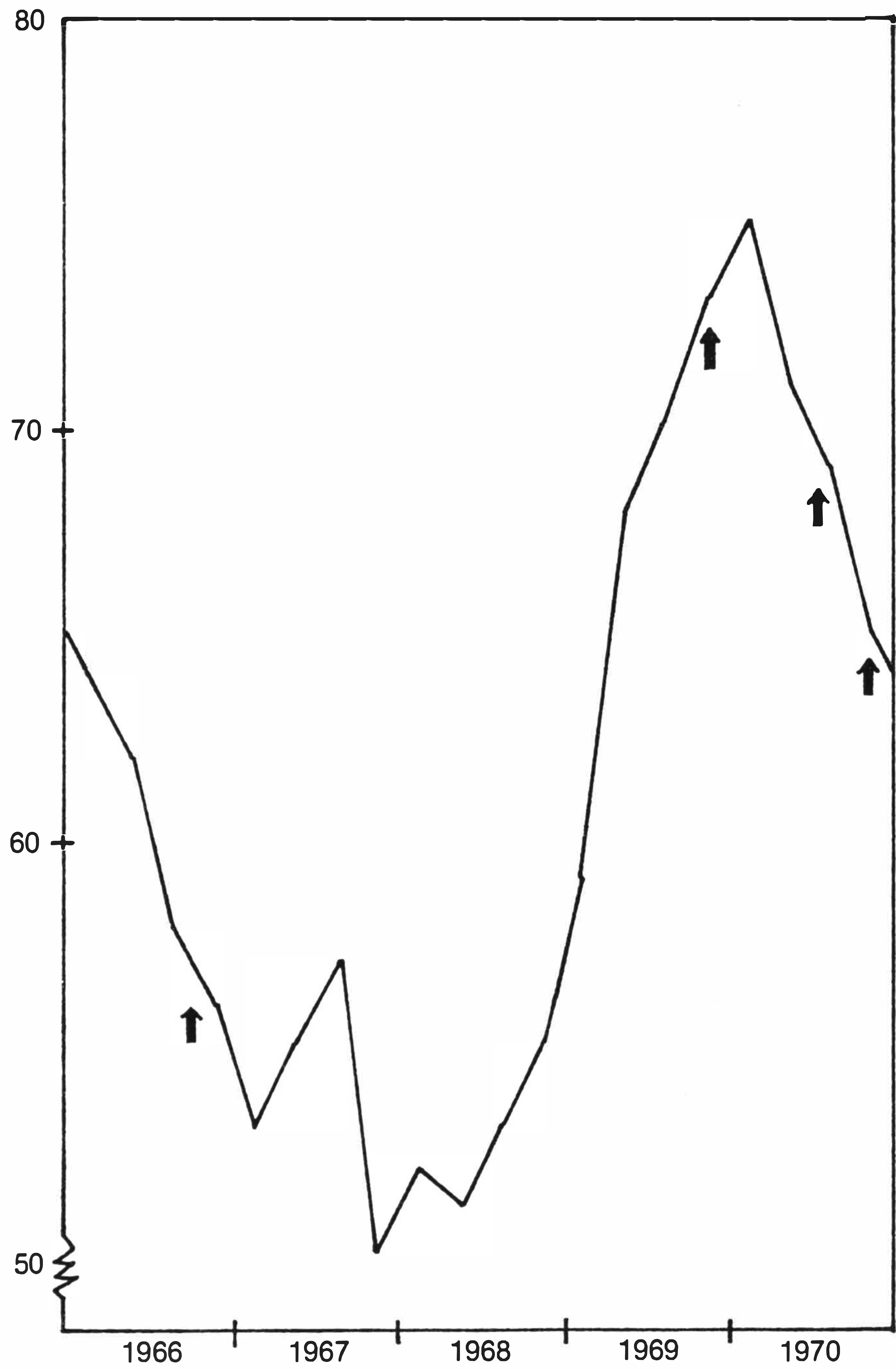
I den mån det begränsade materialet ger anledning till slutsatser har SHIO:s konjunkturpolitiska förslag varit bättre anpassade till konjunkturen än Industriförbundets.

Har näringslivet ett program?

En sammanställning av de resonemang och ståndpunkter som förs fram av Industriförbundet och SHIO ger bilden av ett ganska väl sammanhållet program — väl att jämföra med de politiska partiernas program.

Figur 5:2 SHIO:s konjunkturpolitiska initiativ 1966—70

Industriförbundets program

De åsikter som Industriförbundet framför utgår naturligtvis från förbundets roll som företrädare för industrin i Sverige.

Förbundet är

- anhängare av en snabb ekonomisk tillväxt
- anhängare av en traditionell marknadsekonomi
- motståndare till höga företagsskatter och till höjning av kapitalbeskattningen
- skeptiskt mot statlig företagsamhet
- motståndare till utvidgning av statens inflytande över ekonomin
- motståndare till underhandsregleringar av företagens verksamhet
- angeläget om god kapitalförsörjning för företagen
- för god arbetskraftsförsörjning: liberal invandringspolitik, stimulans för kvinnor att yrkesarbeta, rörlighetsstimulerande arbetsmarknadspolitik

Industriförbundets samhälls- och människosyn framgår indirekt av de redovisade åsikterna, men framskymtar mer direkt på ett ställe i det undersökta materialet, nämligen när förbundet 1969 kommenterar skolans uppgifter:

”Det vore önskvärt, att det kommer till klarare uttryck, att det samhälle för vilket eleverna fostras inte endast erbjuder förmåner utan begär en solidarisk motprestation. De bör därför undervisas om de regler och ideal som idag accepteras i vårt samhälle som normgivande för såväl relationerna mellan enskilda individer inbördes som för den enskildes relationer till samhället i dess helhet ävensom i detta ingående idé- och intressegrupper. — Konkurrensen inom och utom landet kommer att ställa allt högre krav på de i näringslivet engagerade, när det gäller lojalitet och förmåga till samverkan.”

I citatet framträder Industriförbundet med en — i jämförelse med gällande läroplan — moralistisk och konservativ samhälls-syn: staten skall uppfostra människorna till lojalitet. Den betoning

av kritiskt sinnelag som finns i läroplanen förekommer inte i förbundets framställning.

I förbundets åsikter går det att spåra en tendens till centralisering:

- Beslut i miljöfrågor bör fattas centralt efter förhandlingar mellan statliga organ och näringslivets organisationer.
- Kommunsammanslagningarna bör påskyndas.
- Strukturrationaliseringen bör påskyndas.
- En i stort sett kritisk inställning till regionalpolitiken.

Ur det material som den här undersökningen bygger på kan fyra övergripande värderingar framläsas, värderingar som ofta kommer igen och får motivera ståndpunkter på en rad olika områden och som tar över andra krav.

Mot tvingande lagstiftning

- Förbundet är anhängare av en decentraliserad marknadsekonomi utan politisk styrning.
- Förbundet är motståndare till konkurrensbegränsningar inom näringslivet — men anser att problemet skall lösas genom självsanering, inte genom lagstiftning.
- Förbundet är under slutet av den undersökta perioden anhängare av lokaliseringspolitik — men stark motståndare till t ex etableringskontroll.
- Förbundet anser att näringslivet bör bli mindre beroende av tillståndsgivning för sin finansiering.
- Förbundet är anhängare av miljöskyddande åtgärder — men de bör ske på frivillig väg.

Sammanfattningsvis vill alltså Industriförbundet undvika åtgärder som vidgar statens möjligheter att ingripa i företagen och vill även i de fall där det finns uppenbara problem i en aktuell utredning lösa dem på annat sätt än med lagstiftning.

För konkurrensneutralitet mellan företag i Sverige

- Olika kreditinstitut — med olika ägarformer — måste arbeta i full konkurrens.

- Statliga och privata företag måste konkurrera på lika villkor.
- Offentliga tjänster bör prissättas så att de inte konkurrerar ut de privata.
- Förbundet motsätter sig en selektiv ekonomisk politik.
- Förbundet är motståndare till selektiva inslag i lokaliseringspolitiken.
- Förbundet motsätter sig ett speciellt kreditstöd för miljöinvesteringar, eftersom det skulle missgynna företag som redan gjort sådana.
- Förbundet motsätter sig punktskatter.
- Jordbrukspolitiken bör få större konkurrensinslag.
- Engångsglas bör inte förbjudas, eftersom konkurrensen då försvåras.
- Kravet på insyn i företagen får inte hindra konkurrensen.

Sammanfattningsvis är förbundet starkt angeläget om att statliga organ och företag inte ska få speciella förmåner i förhållande till privata företag. Förbundet värnar också om att åtgärder inte ska vidtas — t ex i form av selektiv politik — som kan gynna vissa företag framför andra.

Konkurrensneutralitet med utlandet

- Miljökraven i Sverige får inte fördyra våra exportvaror i relation till andra länders.
- Förmögenhets- och arvsskatter i Sverige måste anpassas till konkurrentländernas skatter.
- Livsmedelsstadgan får inte bli ett handelshinder.
- Offentliga styrelseledamöter kan leda till misstänksamhet hos kunder i utlandet.
- Kravet på obundet u-landsbistånd måste släppas så att inte andra länder får konkurrensfördelar.
- I ett preferenssystem för u-landsprodukter måste finnas undantag för vissa svenska produkter, eftersom andra länder begärt undantag för sina varor.
- Engångsglas kan inte förbjudas eftersom det skulle försvåra exporten.

Industriförbundet driver endast i mindre utsträckning det principiella kravet på frihandel. Däremot är det en huvudlinje i förbundets politik att svensk exportindustri skall arbeta under så likartade förhållanden som möjligt med konkurrentländernas industri. Sålunda kräver förbundet t ex kreditstöd till svensk industri med motiveringen att andra länder ger sin industri speciellt kreditstöd.

Anpassning till EEC

- Mervärdeskatt bör införas, eftersom EEC gjort det.
- Förbundet är i princip anhängare av lågprislinjen inom jordbrukspolitiken — men förespråkar högprislinje eftersom denna tillämpas inom EEC.

Det är ett relativt vanligt förekommande argument hos Industriförbundet att åtgärder bör vidtas eller undvikas med hänsyn till EEC:s regler. Tydligast kommer harmoniseringstanken fram när det gäller skatte- och jordbrukspolitik. I fallet med jordbrukspolitiken överger förbundet sin gamla lågprislinje — som man fortfarande tycker är den sakligt mest rimliga — till förmån för en EEC-anpassad jordbrukspolitik.

SHIO:s program

Att utläsa övergripande värderingar ur det material som redovisas från SHIO är långt svårare än när det gäller Industriförbundet. Detta beror främst på att medan Industriförbundet valt att ha ståndpunkter över ett brett samhällsekonomiskt och socialt fält tar SHIO främst ställning i frågor som direkt berör småföretagsamheten. Den helt övergripande synpunkten från SHIO är skyddet för och omsorgen om den mindre och medelstora företagsamheten.

Omsorgen om de små företagen

- Småföretagsamhetens villkor bör specialutredas.
- SHIO är motståndare till selektivitet i lokaliseringspolitiken men samtidigt anhängare av en utvidgning av stödet till hantverks- och industriserviceföretag.
- Organisationen motarbetar en ytterligare teoretisering av yrkesutbildningen.
- Forskningsresultaten måste göras mer lättillgängliga för småföretagen.
- Särbeskattning för rörelseidkare bör specialutredas.
- Fåmansbolagen bör behandlas speciellt generöst i skattehänseende.
- Stöd till kreditförsörjningen till små och medelstora företag.
- Speciella investeringsfonder för småföretagen bör inrättas.
- Kapitalskatten bör vara låg för att inte skada småföretagen.
- Informationen från stat och kommun måste utformas så att den också når småföretagen.
- Statlig styrelserepresentation i storföretag kan konkurrens-
mässigt missgynna småföretagen, som ju inte har staten rep-
resenterad i styrelserna.
- Ett statligt utvecklingsbolag bör speciellt hjälpa småföretagen.
- Speciella hänsyn måste tas till småföretagare som inkallas
till militärtjänstgöring.
- Också hyresgäster av affärslokaler bör ha besittningsskydd.
- Avgifterna inom sluten vård bör vara oberoende av förmö-
genhet.
- Skuld till underleverantör bör vid konkurs behandlas på sam-
ma sätt som skuld till anställda.

SHIO är ju småföretagsamhetens representant och ser varje fråga från den utgångspunkten. Trots det principiella motståndet mot en selektiv ekonomisk politik förordar SHIO på en rad olika områden selektiva åtgärder som skall gynna småföretagen.

SHIO agerar inte bara för småföretagen som juridiska personer utan också för de enskilda företagarna. När organisationen t ex kräver speciell hänsyn till värnpliktiga företagare och att

avgifterna inom sluten vård inte skall vara beroende av förmögenhet är det i egenskap av "fackförening" för småföretagare.

Konkurrensneutralitet mellan företag i Sverige

- För lokaliseringsstöd, men mot selektivt stöd.
- Krav på neutralitet i kommunal upphandling.
- Avskaffande av punktskatter.
- Undvikande av konkurrens mellan å ena sidan företag på öppna marknaden och å den andra den produktion som sker i samband med yrkesutbildning.
- Fri konkurrens mellan statliga och privata företag.

Liksom för Industriförbundet är det för SHIO en huvudpunkt att statliga organ och företag inte bör få fördelar i konkurrensen med privata företag. Det är dock värt att observera att SHIO intar en långt mer positiv inställning till lokaliseringpolitiken än vad Industriförbundet gör.

Konkurrensneutralitet med utlandet

- Organisationen är anhängare av miljöskydd — men det får inte fördyra produktionen så att konkurrenskraften äventyras.
- Kapitalskatterna måste anpassas till utlandets skattenivå.
- Statlig styrelserepresentation kan göra utländska kunder missnöjda.

Också här överensstämmer Industriförbundets och SHIO:s åsikter. Det är mindre frihandel än konkurrensneutralitet som står i centrum för organisationens intresse.

EEC-frågorna spelar en långt mindre roll för SHIO än för Industriförbundet. Önskvärdheten av en harmonisering med EEC-länderna betonas knappast alls hos SHIO.

Slutsatsen av den här undersökningen är att näringslivets åsikter sammanfaller till ett rätt enhetligt mönster. Ur de undersökta näringslivsorganisationernas skrivelser och remissvar har det gått att extrahera ett program för näringslivet.

Visst är åsikterna ofullständiga, stundvis diffusa och motstridande. Men frågan är om inte åsiktspaketet består av just den blandning av konsekvens och oklarhet som brukar utmärka ideologier. Så nog har näringslivet en ideologi.

6 Kanslihusets motståndare och medhjälpare

av GÖRAN C-O CLAESSION

Under diskussionerna om en "förtroendeklyfta" är det bilden av en aktivt socialistisk regering som framtonas på många håll inom näringslivet. Denna aktivt socialistiska regering har ansetts vara negativt inställd mot företagandet och företagsledarna. Som förmodade orsaker till denna inställning har nämnts både Olof Palmes tillträde som statsminister och regeringens hänsyn till kommunisterna och till ungdomsgrupper inom det egna partiet som kan tänkas falla ut åt vänster.

"Förtroendeklyftan" skulle alltså helt hänga samman med att regeringen följer en partipolitik som är motsatt näringslivets intressen. Regeringen framstår för många i näringslivet som en politisk motståndare och dess partifärg som orsaken till motsättningen. Samma motsättning frammanas i vissa yttranden från regeringsmedlemmar, t ex de på temat att socialdemokraterna företräder de stora löntagargrupperna, alltså en av företagsledningens viktigaste motparter.

Efter flera decennier av socialdemokratiskt regeringsinnehav i kombination med borgerligt röstande företagsledare har det på något sätt blivit självklart att vänta motsättningar mellan regeringen och näringslivet på partipolitiska grunder. Det som hände i Norge under Borten-regeringens tid motiverar emellertid en fråga om verkligen *alla* problem i relationerna mellan regeringen och näringslivet beror på en skillnad i partifärg. Näringslivets stora organisationer fick nämligen inte någon fördel av att regeringen var uppbyggd av borgerliga partier. Det finns bedömare som tvärtom anser att dessa organisationer fick sämre

relationer med regeringen än vad de haft när den var socialdemokratisk.

Relationerna mellan regeringen och näringslivets organisationer kan alltså inte inskränka sig till relationerna mellan två storheter i partipolitiken. Regeringen är ju inte bara toppen av ett parti, och organisationerna har andra uppgifter än att påverka partipolitiken. Regeringen skall förvalta och förbättra ett samhälle som är helt beroende av att ett komplicerat och sårbart näringsliv fungerar och utvecklas. Organisationerna skall vara fackorgan för detta komplicerade och strategiskt viktiga samhällsområde.

Regeringen och dess kansli har fortlöpande behov av kunskaper om det fackområde som näringslivet utgör. Kanslihuset måste dessutom skaffa sig kännedom om opinionen bland dem som är verksamma i ledande funktioner inom denna samhällssektor. Näringslivets organisationer har fakta och kan förmedla opinioner.

Under sådana omständigheter finns det skäl anta att relationerna mellan kanslihuset och näringslivets organisationer är betydligt mer omfattande och intima än vad som stämmer med uttalanden på temat "förtroendeklyftan". Det finns också skäl anta att de motsättningar som måste uppkomma på ett så stora kontaktfält inte är begränsade till partipolitiska skiljefrågor. Det kan med andra ord vara fråga om motsättningar som uppstår även om regeringen skulle ha en annan partifärg.

För att pröva dessa antaganden måste man bygga upp kunskap om de verkliga relationerna mellan kanslihuset och näringslivets organisationer. Denna uppsats vill ge en del av dessa kunskaper eller åtminstone en utgångspunkt för studier som skall leda till sådana. Uppsatsen behandlar näringslivets organisationer sådana de ter sig i kanslihuset. Den ger alltså en subjektiv bild av dessa organisationer.

I denna uppsats betyder "näringslivets organisationer" de riksorganisationer som företräder ledningen av handels- och industri-företag. Arbetare och tjänstemän i dessa företag är självfallet verksamma inom näringslivet, men deras organisationer upptas

inte under beteckningen näringslivets organisationer. Jordbruket är en del av näringslivet men jordbrukarnas organisationer inkluderas inte här i näringslivets.

Då det gäller att belysa vad kanslihuset får ut av näringslivets organisationer som överbringare av fakta och opinioner finns det skäl att jämföra med det som ges av andra sådana överbringare.

Det finns statliga verk med omfattande sakkunskap i en mängd viktiga frågor rörande näringslivet. Man behöver bara peka på Arbetsmarknadsstyrelsen, Statistiska Centralbyrån och Kommerskollegium, av vilka den senare för övrigt i hög grad hållit lokala kontakter med näringslivet i samarbete med länsstyrelserna. Det finns forskningsinstitutioner som kan ta fram nya fakta och peja opinioner. Det finns tidningar och tidskrifter som försöker täcka näringslivet. Departementen själva kan bygga upp sakkunskap om näringslivet med användande av alla dessa källor. Vilka är, från kanslihusets synpunkt, för- och nackdelarna med just näringslivets organisationer?

Näringslivets organisationer kan jämföras med organisationerna på andra fakta- och intresseområden. Vad är kanslihusets uppfattning om dem som faktagivare och opinionsförmedlare jämfört med t ex jordbrukets eller fackföreningsrörelsens organisationer?

Kontakterna med näringslivets organisationer kan dessutom jämföras med dem som kanslihuset har direkt med företagen. Vilka för- och nackdelar har kontakterna med organisationerna jämfört med företagskontakterna?

Den som vill ha svar på ovanstående frågor kan till vissa delar utnyttja mitt "betänkande om kommittéväsendet", *Statens Offentliga Utredande* (SNS, Studier och Debatt nr 3, 1972). Fakta om näringslivet och kännedom om opinionen där används nämligen vid "beredningen av regeringsärendena" som facktermen lyder, och den ena av de två huvudformerna för denna beredning är just kommittéväsendet som frambringar betänkanden i serien Statens Offentliga Utredningar.

Den andra huvudformen är arbete internt inom departementen utan anlitan- de av någon formellt tillsatt kommitté med of-

fentliga direktiv. För att belysa den roll man inom kanslihuset anser att näringslivets organisationer spelar vid båda huvudformerna av handläggning har samtal om dessa frågor ägt rum enskilt med fyra statssekreterare och två kansliråd från sammanlagt fem departement. I syfte att ge ytterligare jämförelsepunkter har ett motsvarande samtal ägt rum även med en politiskt neutral topptjänsteman i riksdagens utskottsorganisation. Av dessa sju personer hade två övergått till annan verksamhet före samtalet. Två av kanslihusrepresentanterna upplyste att de ansåg sig vara ämbetsmän, inte politiker.

Samtalen ägde rum i januari-februari 1973 och ägnades i första hand utvecklingsfrågor, alltså inte kontakterna vid den löpande förvaltningen. Huvudpunkterna i samtalen nedtecknades, liksom ”nyckeluttryck”. Deltagarna utlovades en anonymiserad redovisning av utsagorna, och flera av dem kände sig därför fria att namnge organisationer och företrädare för dessa när det hade intresse i sammanhanget.

Att med några anspråk på fullständighet kartlägga innehållet och omfattningen av kanslihusets kontakter med näringslivets organisationer i utvecklingsfrågor skulle kräva en mycket omfattande undersökning. Här har endast gjorts ett försök att ge en mycket översiktlig bild av uppfattningar om näringslivets organisationer som kan finnas inom kanslihuset.

Stadierna

Varje projekt i det politikutvecklande regeringsarbetet kan indelas i stadier från preliminär idé över någon form av utredning och opinionspejling till proposition.

Såvitt framgår av samtalen anses kontakten med näringslivet vara god på det preliminära idéstadiet. Vederbörande statsråd ”testar idén på någon kompis i näringslivet”, som en av de intervjuade uttryckte det. Det är ingen svårighet att underhand få fram de fakta man ber om under förutsättning att de överhuvudtaget finns eller går att få fram.

Denna beskrivning gäller idéer som runnit upp inom kanslihuset. Den gäller bara individuella underhandskontakter. Kommer det då inte idéer eller propåer från näringslivets organisationer som ger upphov till nya projekt?

Så tycks i allmänhet inte vara fallet. När näringslivets organisationer hör av sig spontant, är det i de allra flesta fall fråga om en reaktion på något som redan är igång. Under samtalen framkom endast ett fall då ett projekt satts igång därför att någon av näringslivets organisationer lämnat kanslihuset en utvecklingsbar idé eller nya fakta som inspirerade till en sådan. Det gällde exportfrämjandeutredningen.

Kan man av detta sluta sig till att näringslivets organisationer lämnat möjligheter outnyttjade då det gäller att ta meningsfyllda initiativ, dvs initiativ som kan leda till resultat i avsedd riktning?

Ansvar för att ett projekt sätts igång ligger i kanslihuset. Liksom alla andra intressegrupper eller enskilda medborgare kan näringslivets organisationer komma med förslag, men regeringen fattar ensam beslutet. Belysande för detta är att inte ens riksdagens beställningar av utredningar uppfattas som bindande av regeringen. De är endast *en* viktig bedömningsgrund bland flera under urvals- och utvecklingsprocessen i kanslihuset. Med eller utan organisationer är alltså näringslivets — i likhet med de flesta intressegruppers — initiativmöjligheter starkt begränsade då det gäller att åstadkomma en offentlig utredning eller ett internt departementsprojekt.

Initiativet i kanslihusets urvals- och utvecklingsprocess ligger i allmänhet hos den enskilde fackministern och dennes medarbetare. Om en idé mottas positivt i statsrådsaktsen låter fackministern precisera uppgiften för projektet, t ex i direktiv för en offentlig kommitté. För de flesta projekt gäller att denna uppgiftsprecisering helt sköts inom kanslihuset.

Det som karakteriserar handläggningen är att urvalet och utvecklingen av en projektidé inte bara baseras på regeringens bedömning av reformbehovet. Vad som självfallet också spelar in är regeringens bedömning av ett annat behov, nämligen att inför

väljarna visa upp politiska initiativ. Beslutet att sätta igång ett projekt framstår alltså som ett bland flera alternativ för *politisk handling*. Det är därför sannolikt att ett projekt någon gång under sin tillvaro används som ett "utspel", t ex vid publiceringen av utredningsdirektiv eller senast vid framläggande av proposition. Sådana utspel är avsedda att påverka *stora* väljargrupper. Under sådana omständigheter är det givet att näringslivet — oavsett formell avsändare och oavsett kontaktform — har sämre möjligheter att få propåer beaktade än vad t ex de stora löntagarorganisationerna har. En borgerlig regering har samma behov av att nå stora väljargrupper som en socialdemokratisk regering har. Det finns därför ingen anledning tro att näringslivets sämre möjligheter på denna punkt bara, eller ens huvudsakligen, beror på regeringens partifärg.

Att utsikterna till framgång vid propåer är sämre för näringslivets organisationer än för löntagarnas behöver emellertid inte betyda att de är obefintliga. Anses det inom kanslihuset att näringslivets organisationer utnyttjar de möjligheter som finns? Anser man sig få utvecklingsbara idéer eller nya fakta som kan inspirera till projektidéer?

Man kan inte vänta att aktiva utformare och verkställare av en socialdemokratisk politik skall finna propåer från näringslivets organisationer vara någon viktigare inspirationskälla. Det bör dock noteras att samma bild gavs av alla de intervjuade, således även av "ämbetsmännen" bland kanslihusrepresentanterna och av riksdagstjänstemannen.

Enligt denna bild blir propåer från näringslivets organisationer automatiskt oanvändbara, i varje fall på kort sikt, om de görs offentligt och med udd mot regeringen. De har då karaktären av politiska utspel. Även underhand gjorda propåer blir ofta behandlade på samma sätt. Det är i fall då propån uttrycks i den politiska oppositionens termer. De enda exempel som nämndes på att projekt satts igång därför att någon av näringslivets organisationer föreslagit det gällde utredning av någon problembransch eller av något tekniskt problem av betydelse för sysselsättningen.

Initiativ från näringslivets organisationer anses alltså i allmänhet inte spela någon nämnvärd roll i det första projektstadiet. *Kontakten* uppfattas trots detta som god i kanslihuset, att döma av samtalen. Man är nämligen i kanslihuset ganska nöjd med organisationerna som uppgiftslämnare och kommentatorer på anmodan.

Kanslihusets förfrågningar om fakta sägs sålunda *aldrig* möta någon avvisande attityd. I den mån fakta finns eller kan skaffas så lämnas de, och de är riktiga så långt man kan begära. När synpunkter begärs lämnas ärliga svar såvitt man kan förstå. I de undantagsfall då direktiv på utkaststadiet går för yttrande till en organisation ägnas de som regel en ingående behandling, och det förekommer att kanslihuset drar nytta av denna.

I nästa stadium, då projektets arbetslag skall bestämmas, är kontakten mellan kanslihuset och näringslivets organisationer betydande. När medverkande från näringslivet behövs, inhämtas ofta förslag från organisationerna. Dessa är i allmänhet ivriga att föreslå representanter. Det gäller även i fall då uppgiften för projektet inte alls stämmer med organisationernas önskemål, t ex då direktiven för en utredning styr arbetet i en riktning som organisationerna ogillar. Man kan uttrycka det så att kanslihuset utnyttjar den sakkunskap som finns inom organisationerna beträffande olika personers lämplighet för att tas i anspråk i olika typer av projekt, t ex en offentlig utredning.

Det är långt ifrån alltid kanslihuset önskar gå denna väg. Ibland vet man mycket väl *vem* som bör vara med från näringslivet — och vem som *inte* bör vara med. Av hävd är det också så att organisationerna i praktiken utser sina representanter i offentliga kommittéer. Det säger sig självt att detta skapar en möjlighet till inflytande för organisationerna, och dessa är också mycket angelägna att offentliga kommittéer skall användas och att just organisationernas kandidater skall utses.

Kanslihuset har däremot inte visat sig lika angeläget att behålla systemet. Andelen kommittéledamöter som inte är riksdagsmän eller statstjänstemän har sjunkit från en tredjedel under det första efterkrigsdecenniet till en femtedel under 60-talet och till 18 pro-

cent 1972. En stor del av utredandets expansion har dessutom fallit på interna departementsprojekt där inga intressegruppsrepresentanter tilldelas något ansvar.

Den allmänna värderingen av näringslivets organisationer som ansvariga medverkande i utredningsprojekt har alltså sjunkit, om man får döma av kanslihusets handlande. Så har i varje fall näringslivets representanter fattat saken. Industriförbundet har t ex i en skrivelse till statsministern 1970 påtalat att andelen för intressegruppsrepresentanterna sjunkit, liksom att offentliga kommittéer (med inslag av representanter från näringslivet) förbigåtts, att korta tider getts för remissyttranden och att bristande hänsyn tagits till opinioner som uttryckts i dessa yttranden. Kritik på den sista punkten blossade åter upp när regeringen framlade proposition om reklamskatten trots att 38 av 39 remissinstanser avstyrkte.

Att regeringen utnyttjat näringslivets organisationer relativt sett mindre är ett faktum. För perspektivets skull bör emellertid två andra fakta också observeras.

Det ena är att intressegruppsrepresentanter överhuvudtaget fått en mindre andel av kommittéuppdragen. Detta gäller således även t ex LO och TCO. Det andra är att denna tillbakagång för organisationernas inflytande överhuvudtaget är relativ. Den förklaras i hög grad av att arbetsgrupper av statstjänstemän, som genomför utredningsprojekt av begränsad principiell räckvidd eller har tillfälliga förvaltningsuppgifter, kommit att etiketteras och avlönas som offentliga kommittéer. I fråga om principiellt viktiga kommittéer finns det sålunda ett starkare inslag av intressegruppsrepresentanter, bl a från näringslivet.

Totalbilden är alltså den att regeringen något begränsat den roll näringslivets organisationer spelar vid kommittéväsandets rekrytering och samtidigt ökat användningen av interna projekt som i huvudsak utnyttjar underhandskontakter direkt med företagen, liksom med organisationernas ämnesspecialister. Dessa förändringar har emellertid inte berört näringslivets organisationer mer än andra intressegruppers organisationer.

Under själva utredningsarbetet utövar näringslivets represen-

tanter ett inflytande i kraft av sin sakkunskap. Med all sannolikhet skulle de kunna öka detta inflytande med en mera aktiv och välplanerad insats på detta plan, t ex genom skolning av kommittémedverkande och genom att ställa organisationernas utredningsresurser till deras förfogande. Detta kan å andra sidan konstateras beträffande *alla* intresseorganisationer. Ingen har hävdat, och det finns ingenting som tyder på att näringslivets representanter i genomsnitt är sämre förberedda och rustade än representanterna för andra intressegrupper.

Efter allt som skrivits och talats om "förtroendeklyftan" kan det vara intressant att observera att förtroendet i ett hänseende tycks vara grundmurat. Varken under intervjuerna som gjordes för SOU-boken eller under samtalen för denna uppsats har framkommit ett enda påstående av innebörden att näringslivets representanter skulle lämna felaktiga eller missvisande uppgifter eller på annat sätt sabotera utredningsarbetet.

Under det förhandlingsarbete som ofta ingår på något stadium av "regeringsärendenas beredning" är rollen för näringslivets representanter på något sätt självklar. Veterligen har ingen påstått att dessa i allmänhet eller organisationsrepresentanterna i synnerhet spelar den rollen sämre än andra.

Rollen tycks också vara självklar när näringslivets organisationer är remissinstanser. Inga anmärkningar riktas mot organisationerna i denna egenskap som inte lika gärna riktas mot andra intresseorganisationer. Den viktigaste kritiken är att yttrandena ofta innehåller politiskt betonade uttalanden avsedda att ge de egna medlemmarna intrycket att organisationerna energiskt hävdar deras intressen. Näringslivets organisationer beskrivs som aktiva remissinstanser som ofta lämnar mycket omfattande och grundliga svar och som ofta avger yttranden även när kanslihuset inte har begärt det.

I de senare stadierna, i propositions- och riksdagsarbetet, blir bilden något annorlunda. Beträffande dessa stadier uttrycktes under ett par av samtalen förvåning över att näringslivets organisationer ofta visade "valhänthet som påtryckare" helt enkelt genom bristande kännedom om hur arbetet går till. Det händer

att fakta och synpunkter kommer in just när chansen att beakta dem har försvunnit.

Möjligheterna att påverka i dessa stadier är mindre och mycket ojämna än i utredningsstadiet. Desto angelägnare är det att känna till var och när möjligheterna finns. Under samtalen påstods att näringslivets organisationer på denna punkt ofta sköter sig sämre än jordbrukets och fackföreningsrörelsens.

Kontaktformerna

Formerna för kanslihusets direktkontakt med näringslivet är mycket varierande. De som omnämnes i intervjuerna var telefonsamtal, särskilda kontaktträffar, inofficiella kontaktorgan, samtal med delegationer som ”gör uppvaktningar”, samtal med enskilda experter och företagsledare, diskussionsgrupper, handelsförhandlingar med andra länder, officiella luncher och middagar samt ambassadörparties.

Den kontaktform som verkar vara mest uppskattad är konfidentiella telefonsamtal direkt till personer inom näringslivet som sitter inne med särskild sakkunskap eller vet var sådan kan fås. Enligt samtalen finns det inom kanslihuset god kännedom om vilka specialister som sitter i näringslivets organisationer och var de sitter. Kontakterna är täta och intima med flera av dessa specialister.

Under tre av samtalen (med personer från tre olika departement) framhölls att de utländska kontakterna medför tillfällen till personliga kontakter med det svenska näringslivets toppar. Detta gäller handelsförhandlingar och arbetsgrupper inför sådana likaväl som ambassadörparties och middagar för utländska regeringsledamöter. Vid sådana tillfällen får man överhuvudtaget tillfälle att — som en av de intervjuade uttryckte det — ”träffa det svenska etablissemanget i fackföreningar, företag, tidningar och ämbetsverk”.

Flera av de intervjuade pekade på hur konkreta problem med utlandet sammanfört representanter för näringslivet och kansli-

huset och/eller något berört ämbetsverk. Handelsförhandlingar har lett till särskilt intima kontakter med den tidigare Exportföreningen, KF, Grossistförbundet och några av Industriförbundets branschorganisationer. Sveriges medverkan i telesatellitprojekt skapar fortlöpande kontakt med televerket och LM. Kommerskollegiums arbete med Europamarknadsfrågor har medfört att en särskild europagrupp av företagsrepresentanter bildats. Informella kontaktgrupper med tämligen brett deltagande omnämndes också på byggområdet.

Från ett departement omnämndes att kontaktsammankomster äger rum med Industriförbundets ledning några gånger varje år. Ett liknande kontaktmöte rapporterades även från riksdagen. Det vanliga är annars att ett departement samlar en grupp personer för att underhand diskutera en viss fråga.

Omfattningen av direktkontakterna tycks variera mycket från person till person. En statssekreterare sade att dagarna i stort sett går åt till sammanträden, ofta med representanter för näringslivet och ofta i form av företagsbesök. För andra verkade direktkontakterna ha en mycket begränsad omfattning. Flera intervjuade framhöll att de statliga verken, t ex Kommerskollegium och AMS, svarar för den allra största delen av de centrala direktkontakterna med näringslivet. Departementens direktkontakter är betydligt mindre omfattande. Direktkontakterna med statsministern sades uppgå till 6 à 7 per år.

Huvudkällorna för information om näringslivet uppgavs genomgående vara offentlig statistik, utnyttjande av sakkunskapen i de statliga verken samt facktidsskrifter. En intervjuad menade att direktkontakterna gav föga för att belysa sakfrågorna. Flera intervjuade gav detta omdöme beträffande sektorer av näringslivet eller vissa organisationer inom näringslivet.

Vad ger då dessa kontakter kanslihuset? Det kom flera svar på denna fråga. Ett tema var kännedom om opinion. Det är bra att veta om det finns en "uppfattningsklyfta". Om mycket folk infinner sig spontant "upplever man ett tryck i systemet".

Ett annat gällde förståelsen av företagsledarnas situation i ögonblicket och de dominerande problemen i denna. Direktkon-

takt med företagen ger ”färskare” kunskap och inte minst ”bättre grepp på hur statens åtgärder verkar”. Det är överhuvudtaget värdefullt att få personlig kontakt med åtminstone några företag i en sådan utsträckning att problem på en rad olika ämnesområden hinner behandlas.

Ibland gäller kontakten försök från företagens sida att få regeringens politik preciserad och uttolkad. I frågor som handel med vissa diktaturregimer eller export av vapen ”sitter näringslivet i våra knän”. På denna punkt, där alltså informationen i hög grad är riktad från regeringen till företagen, framstod direktkontakten som oumbärlig.

I flera av samtalen påstods att näringslivet på en eller annan punkt gav mindre information genom direktkontakter än som borde vara möjligt att göra. Det hävdades t ex att flera organisationer inom näringslivet helt enkelt inte har någon sakkunskap att tillföra departementen.

Vidare påstods att det finns vissa för framtiden viktiga områden där departementen inte känner sig ha stödet av ett aktivt intresse från organisationernas eller överhuvudtaget näringslivets sida. Det systematiska utnyttjandet av den teknik som jordresurs-satelliterna gör möjlig nämndes som exempel (observation av jordytan från satelliter för att bedöma resurstillgångar).

Slutligen påstods i flera av samtalen att näringslivets organisationer inte spontant för fram den kunskap som kan finnas och inte orienterar om nya fakta som kan vara av intresse i regeringsarbetet. Detta påstående illustrerades i ett par fall med jämförelser. TCO sades systematiskt informera kanslihuset om nyheter på sitt område. Marcus Wallenberg uppgavs handla på samma sätt beträffande ”sina” företag.

Den allmänna bild som samtalen förmedlade kan beskrivas på följande sätt. Departementen efterfrågar mer av fakta i direktkontakterna. Näringslivets organisationer utnyttjar emellertid inte denna efterfrågan för sina spontana initiativ utan försöker främst framföra opinioner. Överföringen av fakta i direktkontakterna kommer i flertalet fall till stånd genom att kanslihuset tar initiativ och frågar.

Under samtalen framfördes i några fall åsikten att kanslihusets direkta kontakter med näringslivet har ungefär samma karaktär nu som tidigare. Då avsågs emellertid främst behandling av frågor där näringslivets och regeringens intressen framstår som i hög grad gemensamma, t ex exportfinansiering.

Under andra samtal hävdades däremot att en betydande förändring ägt rum sedan Harpsundsepokens dagar. En av statssekreterarna sammanfattade utvecklingen på följande sätt.

Borgerliga politiker, främst Bertil Ohlin, blev alltmer negativa mot kanslihusets goda kontakter med näringslivet. Till slut föll Marcus Wallenberg undan för denna opinion, och därmed slutade regeringen anordna de kritiserade konferenserna. Tönen från näringslivets sida blev sedan allt hårdare, kulminerande med en serie hårda politiska utspel under 1971 och första halvan av 1972. "Förtroendeklyftan" skulle således i huvudsak ha tillkommit genom näringslivets åtgärder.

I andra samtal betonades i stället att näringslivets organisationer får en mera begränsad roll när regeringen oftare än förut sluter avtal med enskilda företag som ett led i sin politik. Därmed kommer den individuella företagsledarens personliga kontakter att spela en större roll. En av de intervjuade menade att talet om en "myglingsekonomi" hade fog för sig. En annan vände sig bestämt mot användningen av detta uttryck — utan att dock förneka det ökade inslaget av avtal med individuella företag.

Varför har då kanslihusets kontakter direkt med företagsledare ökat? Under samtalen framkom följande skäl.

- Det är lättare att testa preliminära idéer konfidentiellt på någon företagsledare som inte har behov att sälja in sina åtgärder i en medlemskrets.
- Företagskontakterna är oftast fria från "tal till galleriet". "Progressiva företag, t ex Gränges och Atlas Copco", struntar i att ta hänsyn till en trög medlemskrets så som organisationerna tvingas göra, "t o m SAF".
- Flera företag är tämligen ensamma i sin bransch, "t ex ASEA, IBM, PLM".

- Vissa företag kan ha en unik kompetens på något område, ”t ex ASEA beträffande atomenergi och Johnson-koncernen beträffande Sovjetaffärer”.
- När regeringen måste förhandla, förhandlar den med personer som kan fatta beslut, ”t ex Göte Johansson i Algots eller Hans Werthén i Electrolux”.

Att dessa skäl tillmäts en större betydelse nu än tidigare får väl tolkas som uttryck för att regeringen vill kunna åstadkomma snabbare ingripanden i näringslivet. Den röda tråden verkar vara en önskan att komma förbi det tidigare dominerande reformförfarandet med tidskrävande gemensamt och offentligt utredande och den tidigare dominerande verktygsutrustningen av generella åtgärder med verkan på lång sikt.

Det är alltså inte i första hand kanslihusets syn på organisationerna som har påverkat kontakterna med dessa. Det kontakterna har påverkats av är att kanslihuset i stigande grad övergått från generella åtgärder (vid vilkas utformning organisationerna kan spela en roll) till uppgörelser med individuella företag och från ett etablerat, tidskrävande förfarande till relativt snabba förhandlingsavgöranden.

Denna önskan om snabbare resultat än vad arbete genom organisationerna medger har också kommit till uttryck inom näringslivet. I ett föredrag om PLM 1971 sade företagets VD, Ulf Laurin, bl a följande, citerat (med ursprunglig kursivering) ur ”PM från PLM”:

”Om man skulle våga göra en prognos för våra relationer till intressentgruppen anställda så tror jag att *vissa progressiva företag kommer att vilja se en snabbare utveckling inom detta område än vad organisationerna önskar*, t ex eliminering av begreppen arbetare och tjänstemän, övergång till månadslön, självplanering etc.”

Rangordningen

Den 26 december 1972 publicerade Aftonbladet ett helt uppslag av Lars Thalén med rubriken "Direktörerna regeringen lyssnar på". Åtta exempel nämndes på personer i denna kategori, bl a Marcus Wallenberg och Axel Ax:son Johnson.

Vidare nämndes åtta exempel under rubriken ". . . men de här litar inte statsråden på". Här märktes bl a Curt-Steffan Giesecke och Axel Iveroth.

Det är två element som bör observeras i denna skildring. För det första påstods regeringen lyssna till och ha god kommunikation med en rad företagsledare som aldrig har verkat vara s-sympatisörer. Bland de åtta namngivna som regeringen sägs lyssna till förklarades bara en ha haft anknytning till socialdemokratin, nämligen SKF-chefen Lennart Johansson. För det andra omnämns enbart *företagsledare* bland de personer som regeringen påstås lyssna till, ingen organisationsdirektör. Av exemplen att döma är det dessutom bara företagsledare som nöjer sig med att spela just den rollen. Bland dem regeringen påstås inte lita på är nämligen inte bara de två största organisationernas verkställande direktörer utan också bl a Gunnar Ericsson och Curt Nicolin på grund av att de drivit en politiskt inriktad kritik mot regeringen.

Det första elementet i denna skildring har bekräftats under samtalen för denna uppsats. En företagsledare påstås inte behöva vara socialdemokrat eller s-sympatisör för att regeringen skall lyssna på honom. Flera exempel nämndes på förtroliga kontakter med företagsledare vilka inte alls uppfattades som partifränder, bl a just Wallenberg och Johnson.

Det andra elementet stämmer däremot inte med den bild som samtalen gav. Under dem framkom exempel på förtroendefulla kontakter både med personer inom näringslivets organisationer och med företrädare för näringslivet som samtidigt är aktiva oppositionspolitiker. Nicolin framhölls uttryckligen ha kanslihusets förtroende som korrekt uppgiftslämnare, förhandlare och avtalspart.

De flesta av de anförda exemplen gällde emellertid inte företagsledare eller organisationsledare utan specialister på något visst fackområde. Ett par av Industriförbundets experter omnämndes sålunda med respekt som samrådspartners och detsamma gällde ”juristerna”. Dessa omtalades ungefär som om de utgjorde ett kollektiv. Här märktes återigen kanslihusets efterfrågan på sakkunskap.

Vad är det då som gör att en företrädare för näringslivet får förtroende inom kanslihuset? Följande villkor kom till uttryck under samtalen:

- Kompetens eller kunskaper som i något viktigt hänseende överträffar kanslihusets egen.
- Sakliga och relevanta svar på frågor liksom öppen orientering om förändringar.
- Förmåga att uppfatta regeringens bevekelsegrunder.
- Diskretion så att inte innehållet i underhandskontakter förs vidare.

Nu kan det emellertid finnas fler grunder för att skilja fåren från getterna än vad som blir medvetet uttryckta. Inte minst de intervjuade som verkade mest positiva till näringslivet tycktes dra en gränslinje mellan företrädandet av intressegruppen borgerliga höginkomsttagare och företrädandet av fackområdet näringslivet. Den som har störst utsikt att bygga upp förtroende är nog den som antingen helt koncentrerar sig på den senare uppgiften eller åtminstone håller uppgifterna isär och noga aktar sig för att använda sin fackauktoritet i politiska utspel.

Under samtalen framkom att det inom kanslihuset finns en rangordning mellan näringslivets olika organisationer. Rangordningen är inte exakt preciserad, och olika individer kan nog ha olika uppfattning om hur en viss organisation är placerad jämfört med en annan, liknande. Principerna för rangordningen är däremot klara och stämmer väl med vad som har redovisats här om villkoren för förtroende.

I toppen återfinns organisationer och företrädare för dessa

som ställer en för kanslihuset värdefull kompetens till förfogande och som inte gör partipolitiskt betonade utspel mot regeringen. Som exempel namngavs bl a Jernkontoret och Kemikontoret. Mycket högt kom Grossistförbundet och Bankföreningen. Den tidigare Exportföreningen låg relativt högt, klart högre än Industriförbundet.

Vid övergripande omdömen låg Industriförbundet relativt långt ned, definitivt lägre än Arbetsgivareföreningen. Denna placering motiverades dels med att SAF på ett tydligare sätt representerar ett fackområde, dels med att Axel Iveroth "håller tal". En av de intervjuade sade att Industriförbundet var en utmärkt samarbetspartner "när det låter en teknisk fråga handläggas av specialister". "Svepande uttalanden i politiska utspel" påstods däremot inte ha någon effekt i kanslihuset.

Det senare påståendet kan betvivlas. Detta att det finns direktörer som "håller tal" togs upp i så olika sammanhang av de intervjuade att man har anledning vänta en negativ effekt av sådana tal.

Skillnaden mellan olika branschorganisationer inom Industriförbundet illustrerar väl principen för rangordningen. Det lilla Textilrådet och dess verkställande direktör kom i den absoluta toppen med Jernkontoret och Kemikontoret och deras chefer därför att de tillför kanslihuset en outhärlig sakkunskap i vissa frågor. Det stora Mekanförbundet kom däremot mycket lågt. "Mekanförbundet kan aldrig säga oss något som vi inte redan vet". Denna upplysning gavs inte i aggressiv ton och ledsagades av en förmodan att Mekanförbundet säkerligen gör nytta direkt för sina medlemmar. Inte desto mindre stod det klart att Mekanförbundet på grund av att det inte ansågs ha något att ge placerades lägre än Industriförbundet trots dettas impopulära "utspel".

Lägst i rang av alla organisationer står sådana som kanslihuset inte får några användbara fakta från och som dessutom driver en mot regeringen riktad politisk verksamhet. Här nämndes som exempel Svensk Industriförening och Svenska Företagares Riksförbund.

Det verkade inte som om kanslihuset försöker göra någon närmare bedömning av uppslutningen kring respektive organisationer. "Man tvingas utgå från att en sådan föreligger." Det var emellertid tydligt att man inom kanslihuset ibland betvivlade uppslutningen kring politiska utspel från större organisationer med heterogen medlemskrets. Det underströks nämligen att de ledare för storföretag som man mötte i regel var öppna och sakliga.

Överhuvudtaget underströks att kontakterna med näringslivet till mycket stor del gällde gemensamma ansträngningar för att lösa praktiska problem. Motsättningar i det arbetet behövde inte uppträda som någon avspegling av den politiska debatten.

I större eller mindre utsträckning associerade alla de intervjuade näringslivets organisationer med de borgerliga oppositionspartierna. En av dem konstaterade att de flesta organisationer är "välartat borgerliga" och att några, speciellt småföretagares, använder "en vanlig borgerlig jargong". Andra gick längre. En av dem uppfattade "borgerligheten" som "organiserad i tre partikretsar och en näringslivskrets". En annan menade att näringslivets organisationer uppträdde som "borgerliga kamporgan" och fungerade dåligt som sådana.

Flera av de intervjuade tolkade organisationernas försök att driva politik som "tal till galleriet". Organisationerna måste "tänka på medlemmarna och medlemsrekryteringen i offentliga uttalanden".

Av det föregående skulle vi kunna dra slutsatsen att organisationer av typen Svenska Företagares Riksförbund inte uppnår sina syften i kanslihuset utan närmast motverkar dem. Andra uttalanden under samtalen gick emellertid i motsatt riktning. Man är "lyhörd för folkrörelser som verkligen har kontakt med de sina" även om de råkar bestå av företagsledare. "En massa småföretagare på marsch gör intryck av ett annat slag än ett centralt kansliuttalande." "Näringslivet" får ju ofta vara en beteckning för "mycket få personer". För övrigt fäster man vikt vid att "det finns socialdemokrater bland småföretagarna".

Viktigt angavs emellertid vara att "folkrörelsen" i fråga har en tämligen enhetlig medlemskrets och inte tvingas väga samman

ståndpunkter från olika kategorier av medlemmar. Detta är ett problem för många av näringslivets organisationer jämfört med t ex jordbrukets eller konsumentkooperationens.

Vad organisationerna kan göra

Går det att med utgångspunkt från den här tecknade bilden dra några slutsatser om vad näringslivets organisationer bör göra för att få ut mer av sina relationer till kanslihuset?

Ett inom näringslivet ofta framfört uppslag är fusioner eller åtminstone största möjliga samordning. I viktiga fall har man försökt åstadkomma gemensamma remissyttranden, och i några fall har detta lyckats.

Under samtalen nämndes emellertid ingenting som tydde på att själva det mångskiftande beståndet av organisationer hade några nämnvärda olägenheter. Däremot framkom två krav som närmast talar mot integrering. Dels vill kanslihuset ha tillgång till en differentierad service, det som ovan har kallats medhjälparna inom näringslivet, dels i görligaste mån ha kunskap om de *olika* opinioner som kan finnas inom näringslivet.

Om näringslivets organisationer vill ändra relationerna till kanslihuset, kan denna bild av kanslihusets syn på organisationerna vara en hjälp att reda ut trådarna i problemhärvan. Organisationerna kan då börja med att analysera sin funktion som faktalämnare och serviceorgan åt kanslihuset och diskutera i vilken utsträckning och på vad sätt den funktionen bör ändras.

I det arbetet står organisationerna på säker mark. Kanslihuset kommer alltid och oavsett den sittande regeringens partifärg att behöva bästa möjliga fakta om näringslivet. I och med att politiken inriktas på att vinna stöd från största möjliga väljargrupper kommer alltid initiativ från näringslivet att möta mindre respons genomsnittligt än initiativ från t ex de stora löntagarorganisationerna. Näringslivet har emellertid alltid möjlighet att vara på offensiven med nya fakta som måste beaktas i politiken. Den möjligheten kan organisationerna vara bättre eller sämre rustade

för att utnyttja.

När funktionen som medhjälpare är definierad, kan organisationerna dryfta vad som därutöver står att vinna genom politisk påtryckningsverksamhet gentemot kanslihuset. För en sådan verksamhet finns det *många* olika metoder och verktyg att välja mellan. Alla behöver inte försvaga den position organisationerna får i kanslihuset i kraft av sin fackkunskap.

Det allmänna intrycket

Vad är då, i ett nötskal, näringslivets organisationer för kanslihuset? Det allmänna intryck jag personligen fått är att kanslihuset ser näringslivets organisationer som dels fackmän i betydelsen professionella företrädare för ett viktigt fackområde, dels lekmän i betydelsen politiskt intresserade och verksamma amatörer.

Som "fackmän" hävdar sig näringslivets organisationer väl från kanslihusets synpunkt. Uppgifter lämnas villigt och är korrekta. Kompetensen anses vara hög inom flera organisationer och väl värd att utnyttja. De personer som besitter denna kompetens fungerar i praktiken som medhjälpare åt kanslihuset, och detta även när deras organisationer offentligt framför kritik mot regeringens politik.

Ordet lekmän har däremot använts under samtalen för att framhålla uppfattningen att näringslivets organisationer inte "kan" politik. Man har inte någon hög tanke om dem som politiska motståndare till regeringen. Kunnigheten påstås brista i fråga om politikens arbetsvillkor, t ex riksdagsarbetets organisation. Viktigare är emellertid att den påstods brista i fråga om bedömningen av opinionsutvecklingen i samhället. Näringslivets organisationer sades t ex inte förstå och dra de naturliga slutsatserna av *styrkan i och uppslutningen kring* kraven på jämlikhet och medinflytande, krav som även andra politiska partier måste göra till sina när de vänder sig till de stora löntagargrupperna. I ett par av samtalen påstods organisationerna vidare vara omedvetna om att centerpartiet har mindre hämningar än socialdemo-

kraterna då det gäller detaljgrepp av olika slag som kan medföra bekymmer för storföretagen.

Kanslihusets bedömning av näringslivets organisationer har uttryckts i jämförelser. Enligt dessa anses de mest kompetenta enheterna och personerna inom näringslivets organisationsväsende ha en sakkunskap som inte finns på andra håll. Det mesta av det faktamaterial som kanslihuset behöver kommer dock från statliga myndigheter. Jämfört med fackföreningsrörelsens och jordbrukets organisationer påstås näringslivets organisationer stå sig gott som faktakällor och medverkande i utredningar men göra en sämre prestation vad beträffar fortlöpande orientering och utnyttjande av möjligheter att påverka.

En jämförelse mellan kontakterna med näringslivets organisationer och kontakter direkt med företagen ger vid handen att valet inte styrs av någon speciell uppskattning av eller tveksamhet till den ena eller andra typen. Kontakter, förhandlingar och avtal med individuella företag har ökat helt enkelt därför att kanslihuset alltmer börjat tilllämpa selektiva åtgärder som kan förhandlas fram relativt snabbt. I den utsträckning kanslihuset vill diskutera generella åtgärder — och säkra den uppslutning sådana kräver — kommer också kontakterna med näringslivets organisationer att fortsätta.

Denna bild i kanslihuset av näringslivets organisationer är subjektiv. Den är en sammanfattning av uppfattningar. Även uppfattningar utgör emellertid en del av verkligheten, ofta en styrande del.

Det påfallande vid denna genomgång av verkligheten är att de partipolitiska motsättningarna tycks spela en mycket mindre roll än den allmänna debatten ger anledning förmoda. Näringslivets organisationer är redan medhjälpare till kanslihuset, och det finns ingen anledning tro att de av taktiska skäl håller tillbaka sakkunskap under en socialdemokratisk regering som de skulle spela ut till landets bästa under en borgerlig.

Genomgången ger inga skäl förmoda att kontakterna skulle vara påtagligt olika om regeringen vore borgerlig. En betydande

skillnad skulle egentligen uppstå endast om en borgerlig regering avstod från att träffa avtal med individuella företag.

En huvudlinje hos de borgerliga oppositionspartierna har varit att generella åtgärder föredras framför selektiva. Det talar mot individuella uppgörelser. En annan huvudlinje har emellertid varit att statsförvaltningen inte skall driva affärsverksamhet. I de fall affärer måste drivas av sysselsättnings- eller lokaliseringsskäl framstår avtal med kunniga och riskvilliga företag som fördelaktiga. Hur stor är sannolikheten för att en folkvald regering som inte är socialdemokratisk skulle driva en annan politik på denna punkt?

7 Organisationernas skrivelser till regeringen 1970

av ÅKE WREDÉN

Som framgår av kapitlet "Näringslivets riksorganisationer" utgör kontakter med myndigheterna endast en mindre del av verksamheten för näringslivets organisationsväsende, som helhet betraktat. Vissa enskilda organisationer har däremot som huvuduppgift att företräda de anslutna företagens intressen inför regering och andra offentliga organ. I det här kapitlet redovisas en undersökning av näringslivsföreningarnas korrespondens till regeringen 1970. För många organisationer är inte kanslihuset den viktigaste statliga "motparten". De intensivaste och väsentligaste kontakterna har man med de ämbetsverk som handlägger ärenden vilka berör branschen. Det är alltså bara en del av organisationernas skriftliga myndighetskontakter som studerats.

Undersökningen bygger på en genomgång av statsdepartementens diaries. Dessa ger upplysningar om avsändare och om vilket ärende en skrivelse behandlar. Någon analys av de framförda ståndpunkterna görs inte i detta kapitel. (Jfr dock kapitlet "Näringslivets åsikter".) Även statsrådsberedningen ingår i undersökningen. Det gör däremot inte utrikesdepartementet, som har hemligstämplat sitt diarium. Också när det gäller vissa andra departement är det tänkbart att det föreligger smärre ofullständigheter i materialet.

På några punkter bygger uppgifterna i kapitlet inte på genomgången av diarierna utan på muntliga upplysningar från tjänstemän i organisationerna. Ett par av de intervjuade är eller har varit verkställande direktörer i större näringslivssammanslutningar.

Skrivelser kontra andra kontaktformer

Innan siffermaterialet presenteras måste remissvarens och övriga skrivelser roll i relationerna regering—näringsliv beröras något.

För att framföra sina synpunkter till de styrande använder organisationerna en rad kontaktvägar. Remissvar och andra skriftliga framställningar är en av dessa. Formella uppvaktningar av t ex statsråd är en annan. I många ärenden är underhandsdiskussioner av olika slag den viktigaste kontaktformen. Det förekommer också att organisationerna försöker påverka statsmakternas inställning genom offentliga opinionsyttringar. Förutom presskonferenser, föredrag m m begagnar man sig ibland av artiklar i medlemstidningarna. Någon gång kommer mer okonventionella medel i bruk, såsom annonsering och demonstrationer. Ett färskt exempel på den förstnämnda agitationsmetoden är den annonskampanj Svenska Företagares Riksförbund bedrev i anknytning till valkampanjen 1973. De två till medlemsantalet största topporganisationerna har båda arrangerat massmöten de sista åren. Våren 1972 demonstrerade SHIO på Sergels torg mot höjningen av arbetsgivareavgiften. I samband med jordbruksförhandlingarna 1971 samlade LRF 20.000 medlemmar till ett massmöte i Jönköping.

En organisation har vanligen begränsade möjligheter att själv välja vägar för att kommunicera med statsmakterna. Dessa möjligheter är beroende av vad Nils Elvander kallar organisationens "basinflytande".¹ Därmed menas ". . . det inflytande som organisationen har genom själva sin plats i det politiska systemet, oberoende av sina åtgärder i ett visst läge". Omfattningen av en näringslivsförenings basinflytande kan bl a bestämmas av:

- hur stor del av näringslivet den företräder
- dess representativitet för branschen (särskilt de ev. storföretagens medlemskap)
- dess "allmänna prestige"
- dess relationer till de politiska partierna
- kansliets kapacitet

- ”den statliga motpartens ev. beroendeställning till organisationen vad gäller information och medverkan i den statliga politiken”

Flera av de viktigare organisationerna har påtagligt täta underhandskontakter med kanslihuset.² De kan, om de finner det befogat, ta kontakt på mycket hög nivå i departementen. Sammanslutningar som inte tillhör organisationssveriges etablissemang kan inte på detta sätt begagna sig av informella samtal. Visserligen kan även små branschföreningar ibland ha mycket intima förbindelser med olika förvaltningsmyndigheter. Men de små och de icke etablerade kan ofta vara hänvisade till en skriftlig framställning i ett ärende där en ”tyngre” organisation skulle ha gjort en underhandsframstöt. Å andra sidan brukar inte de sammanslutningar som varken företräder några större väljargrupper eller någon större del av näringslivet ha mycket att vinna på offentlig agitation. VD i en medelstor branschorganisation beskrev sitt förbunds situation på följande sätt:

”(vi) . . . är en liten grupp och når inga resultat med att skälla. Vi inriktar oss i stället på inflytande genom goda kontakter på förberedelsestadiet.”

De organisationer som har tillräcklig ”tyngd” för att ha en viss valfrihet därvidlag kan välja kommunikationskanal beroende på i vilket syfte de gör en opinionsyttring. Detta måste inverka på både mängden av och innehållet i de skrivelser som sänds till regeringen. Framförallt bör man ha klart för sig att avsikten inte alltid är att direkt påverka regeringens ståndpunkt. Den reella adressaten kan i stället vara den allmänna opinionen eller de egna medlemmarna. Underhandskontakter kan inte redovisas i några verksamhetsberättelser. När informella samtal kompletteras med skrivelser kan motivet vara att demonstrera organisationens aktivitet för medlemmarna och få dem att inse att de behöver den. Därför gör organisationer hänvändelser till regeringen även vid tillfällen då de inte väntar sig något resultat: ”Under prisstopps-

året gjorde vi flera utsiktslösa framstötar”, exemplifierade en ledande organisationstjänsteman detta förhållande. Kritiska röster menar ibland, att även andra offentliga opinionsyttringar främst tjänar ändamålet att motivera organisationens existens inför medlemmarna. SHIO:s demonstration på Sergels torg betecknades av en företrädare för en annan större organisation som ”en form av armhävning för medlemmarna”.

Då avsikten — vilket är det normala — är att övertyga regeringen utan att ta omvägen över den allmänna opinionen, kan informella kontakter vara effektivast just på grund av diskretionen. Regeringen torde ofta ha svårt att ta hänsyn till offentligt framförda näringslivssynpunkter. Det förekommer av allt att döma att även mycket viktiga frågor diskuteras mellan regering och organisationer utan att några skrivelser utväxlas.

Av de nämnda skälen minskar givetvis värdet av ett studium av de remissvar och andra skrivelser organisationerna tillställer departementen. Framförallt går det inte att utifrån antalet skrivelser bedöma hur stor vikt näringslivet vid någon viss tidpunkt tillmätte olika frågor. I tabell 7:5 finns ett drastiskt exempel på detta. 1970 torde få frågor ha haft större betydelse för näringslivsföreningarna än EEC-förhandlingarna. Men till departementen (handels- och jordbruks-) kom bara tre, säger tre, skrivelser i frågan. En av dessa, från trädgårdsnäringarnas organisationer, var visserligen inte negativ till EEC-anslutning i och för sig, men uttryckte ändå oro för de konsekvenser en anslutning kunde få för avsändarorganisationernas medlemmar. De båda andra var en utskrift av ett tal av Axel Iveroth samt en resolution som antagits av de nordiska grossistförbunden.

Förklaringen till att antalet skrivelser var så lågt som tre var att näringslivet främst hade kontakter med det handläggande ämbetsverket, Kommerskollegium. Flera organisationer hade ett utomordentligt intensivt informationsutbyte med Kommerskollegium. De kontakter direkt med regeringen som kan ha förekommit var av informell art.

Å andra sidan lär underhands- och skriftliga kontakter ofta gälla samma ärenden. Ett remissvar kan följas upp med ett tele-

fonsamtal där kompletterande synpunkter utvecklas. Man diskuterar lämpliga kandidater för olika uppdrag. Därigenom undviks pikanterier i form av att skriftligen lanserade personer förbigås. Man sonderar stämningar och förhandsinformerar om planerade skrivelser.³ Ibland summerar man i en skrivelse vad man redan kommit överens om underhand. "Bekräftelsebrevet" är då det mindre viktiga inslaget i kontakterna.

En skriftlig framställning kan också innebära en "upptrappning" av organisationens "påtryckningar". Den markerar att man efter att inte ha nått resultat den informella vägen övergår till att agitera offentligt för sin ståndpunkt.

De nämnda reservationerna måste föranleda stor försiktighet när det gäller att dra slutsatser från det siffermaterial som redovisas i resten av det här kapitlet. Ett skäl att ändå ägna uppmärksamhet åt de skrivelser och remissvar organisationerna sänder till regeringen är att särskilt remissvaren brukar ges stor uppmärksamhet både i den statsvetenskapliga litteraturen och (av ovan nämnda skäl) i organisationernas verksamhetsberättelser. Ibland kan dock uppskattningen av remissvars och skrivers betydelse bli något överdriven. Ett exempel gavs i en redaktionell artikel i Grossistförbundets tidning *Svensk Handel* nr 10/1973. Under rubriken "En bättre jordbrukspolitik?" frågade tidningen:

"Vad kan man då vänta sig av ett nytt jordbruksavtal? Har Samarbetsorganets i jordbruksfrågor för enskild handel och industri framställning till regeringen i fjol, där man krävde en modifiering av högprispolitiken, och den s k Skärholmsaktionens mera allmänsponsantana konsumentreaktioner mot de kraftigt stigande matpriserna haft någon effekt? Ja, onekligen. Vid de två senaste utlösningarna av jordbrukets inflationsregel har sålunda priser och gränsskydd hållits oförändrade genom prisstopp på baslivsmedel, . . ."

Antalet skrivelser

195 av näringslivets riksorganisationer skrev till regeringen 1970. (UD är alltså exkluderat.) Tillsammans skickade de 1.044 remiss-svar och andra skrivelser. Dessutom gjorde lokala näringslivs-sammanslutningar 57 framställningar. Eftersom ett ärende ofta föranledde remissvar från flera organisationer är antalet ärenden långt mindre — knappt 500.

Tre fjärdedelar av skrivelserna var adresserade till något av de följande sex departementen. Finansdepartementet toppade ”kon-taktligan” överlägset med närmare en fjärdedel av alla skrivelser. Justitiedepartementet hade ett antal mycket omfattande remiss-ärenden och kom tvåa med icke fullt en femtedel. Industri- och jordbruksdepartementen var adressater i vardera en tiondel av fallen. Sju—åtta procent gick till handels- och lika många till kommunikationsdepartementet. Minst post från näringslivsorga-nisationer får försvarsdepartementet, statsrådsberedningen och utbildningsdepartementet.

Av de 1.044 breven var 751 svar på remisser. Att remissären-dena dominerar så klart när det gäller antalet skrivelser innebär att det är statsmakterna som i huvudsak ”bestämmer dagord-ningen” för skriftväxlingen departement—organisationer. Emel-lertid kan ett remissärende någon gång ha sitt ursprung i en skri-velse eller ett underhandsinitiativ från en näringslivsorganisa-tion.⁴

De flesta remisser gäller offentliga utredningar eller departe-mentspromemorior. Det händer även att utredningar och andra dokument från internationella organ sänds på remiss till de svens-ka organisationerna. Två ärenden, som tillsammans avsatte tio svar, innebar remiss av en näringslivsorganisations skrivelse.

Ibland inges remissvar trots att organisationen inte funnits med på remisslistan. De kan komma från föreningar som eftersträvar att etablera sig som remissinstans inom ämnesområdet. Dessa *remissvar på organisationens eget initiativ* utgjorde åtta procent av samtliga svar från rikssammanslutningarna. Dessa gjorde för-utom remissvaren 293 andra skriftliga framställningar. (121 av

dem gällde dock — se tabell 7:5 — rutinärenden av olika slag.) Formellt sett skickas dessa skrivelser på organisationens och inte på kanslihusets initiativ. Men liksom när det gäller remissärendena är det ofta svårt att i praktiken avgöra varifrån initiativet verkligen kommer. En skrivelse kan, som nämndes ovan, ha föregåtts av olika former av mer informella sonderingar. Skrivelsen kan också vara en reaktion på ett utspel från en tredje part, t ex en löntagarorganisation eller ett internationellt organ.

Remissvaren

Ärenden kan gå på remiss dels till offentliga organ, dels till sammanslutningar av olika slag. I 18 av de fall där näringslivsorganisationer överhuvudtaget förekom på remisslistorna under 1970 var de fler än tio till antalet. Dessa 18 remissärenden, som i regel gällde SOU-betänkanden, svarade för i runda tal 30 procent av remissvaren. Vanligen är remisslistorna kortare. Medianvärdet för antalet näringslivsorganisationer var tre. En fjärdedel av alla remisslistor upptog bara en näringslivsorganisation.⁵

Skall man döma efter svarsfrekvensen tillmäts remissväsendet stor betydelse av organisationerna. I drygt 91 procent av fallen utnyttjade de tillfället att svara. Ibland underlät en förening att svara samtidigt som en närstående organisation, t ex ett anslutet branschförbund, besvarade remissen. Detta är dock förhållandevis ovanligt. Bland de viktigare organisationerna, dvs de som årligen mottar minst ett tiotal remisser, var det bara Köpmannaförbundet och Sparbanksföreningen som lämnade mer än var femte remiss obesvarad. Emellertid förekommer det att organisationerna endast svarar pliktskyldigast då det gäller ett perifert ärende. Detta kan föredras framför att inte svara alls, vilket skulle kunna leda till att man inte finns med på nästa remisslista inom ämnesområdet. I en del av de fall där det på detta sätt svarats för svarandets egen skull torde skrivelsen vara så innehållslös att föreningen kan sägas ha avstått från att ge sin mening till känna. Därför är det inte säkert att siffran 91 procent säger hela sanningen om närings-

livsorganisationernas värdering av remissväsendets betydelse.

Näringslivets organisationer har ibland kritiserats för att ägna sig åt en mängd dubbelarbete vid besvarandet av remisser. Det kan därför vara intressant att se närmare på hur mycket de samarbetar vad gäller skrivelser och remissvar till regeringen.

Omfattningen av samarbetet är dock svår att bedöma med ledning av departementens diarier. Dels tillämpar inte alla departement samma system för anteckning på remisslistan om att organisationer avgivit gemensamma svar. Dels framgår det inte ifall en organisation enbart svarat med att hänvisa till en annan organisations yttrande. Det samarbete som tar sig uttryck i gemensamt avgivna remissvar är kanske bara "toppen av isberget". Vid sidan om detta har organisationerna nämligen i många fall andra kontakter som kan leda till en mer eller mindre stor samordning av de synpunkter man bestämmer sig för att anföra i remissvaren. Ibland sker denna samordning inom ramen för ett samarbetsorgan mellan organisationerna. Det kan vidare förekomma, att samma tjänsteman skriver utkast till remissvar för flera organisationers räkning. Antalet svar som formellt ingivits av flera organisationer tillsammans säger därför inte så mycket om hur vanligt det är med samarbete i remissärenden.

Som framgår av tabell 7:1 svarar dock Industriförbundet för ungefär varannan gemensam skrivelse, vanligen tillsammans med SAF. 1970 var Exportföreningen⁶ Industriförbundets näst vanligaste samarbetspartner.

I ett par fall stod fem eller sex organisationer bakom ett remissvar, men i regel var avsändarna inte fler än två. Förutom de skrivelser som redovisas i tabell 7:1 mottog departementen några få brev som skickats av en näringslivssammanslutning tillsammans med ett annat slags organisation. Men de gemensamma framställningarna från arbetsgivar- och löntagarorganisationer var faktiskt bara tre till antalet.

Tabell 7:1 Remissvar och andra skrivelser avgivna gemensamt av två eller flera näringslivsorganisationer 1970⁷ fördelade på avsändare.

	Procent
Topporganisationer	45
(Varav SAF + Industriförbundet	39)
Branschförbund inom samma topporganisation	14
Andra organisationer vilka tillhör samma bransch	17
Exportföreningen + Industriförbundet	10
Lokala organisationer	2
Övriga kombinationer	12
	100

Vilka skrev mest?

Sveriges Industriförbund var, som framgår av tabell 7:2, flitigast när det gällde att sända remissvar och andra brev till regeringen. I den grupp som kom närmast återfanns ytterligare fyra topporganisationer (med SAF i spetsen), Exportföreningen⁶ samt de fristående branschföreningarna för affärsbanks- och försäkringsväsendet. Dessa åtta organisationer svarade tillsammans för ungefär 35 procent av skrivelserna.⁸

Tabell 7:2 De organisationer som skickade flest remissvar och andra skrivelser till regeringen.

Organisation	Procentandel av totala antalet skrivelser i "politiska" ärenden
Industriförbundet	9 ½
SAF	7 ½
Exportföreningen	4 ½
Bankföreningen	4 ½
SHIO	4 ½
Sveriges Lantbruksförbund	4
Grossistförbundet	3 ½
Svenska Försäkringsbolags Riksförbund	3 ½

ORGANISATIONERNAS SKRIVELSER

Tabell 7:3 Olika grupper av organisationer: andel som skrev till departementen 1970.

Grupp av organisationer	Procent
<i>Samtliga organisationer</i>	22
<i>Samtliga självständiga intresseorganisationer</i>	33
<i>Arbetsgivarorganisationer</i>	
Topporganisationer	100
Branschförbund inom SAF eller HAO, vilka har "parallellförening" bland de allmänna intresseorganisationerna	20
Dito, vilka saknar dylik "parallellförening"	44
Fristående självständiga, vilka har "parallellförening" bland de allmänna intresseorganisationerna	33
Dito, vilka saknar dylik "parallellförening"	50
Sektioner	0
<i>Allmänna intresseorganisationer</i>	
Topporganisationer	100
Fristående självständiga ¹²	31
Anslutna till löntagarorganisationer	0
Sektioner	2

Vad gäller de föreningar som inte finns med i tabell 7:2 kan noteras att Köpmannaförbundet, Sparbanksföreningen och propagandaorganisationen Svenska Företagares Riksförbund vardera stod för drygt 2½ procent av korrespondensen. Det bör observeras, att dessa siffror endast gäller de skrivelser som kan antas vara ett led i organisationernas "politiska bevakning".¹⁰ Om även de ärenden som är mer av rutinkaraktär¹⁰ tagits med, skulle ett par branschföreningar ha placerat sig bland de flitigaste skribenterna.

En liten grupp organisationer står alltså för en tredjedel av skrivelserna. Men nästan fyra femtedelar av samtliga riksorganisationer och två tredjedelar av de självständiga intresseorganisationerna sände inte någon skrivelse till regeringen 1970. Till dem som någon gång under året tillställde departementen sina

Samarbetsorgan, knutna till en viss bransch	48
Övriga samarbetsorgan	44
<i>Branschföreningarna inom nedan nämnda topporganisationer</i>	
Sveriges Lantbruksförbund	71
Industriförbundet	59
SHIO	26
Köpmannaförbundet	25
Svensk Industriförening	21
Grossistförbundet	17
<i>Propagandaorganisationer</i>	75
<i>Marknadsföringsorganisationer</i>	18
<i>Icke-partsorgan</i>	
Utländska handelskammare i Sverige	0
Organisationer för forskning och utveckling, utbildning och standardisering	8
Erkända arbetslöshetskassor	0
Organisationer för etik etc.	9
Övriga organisationer, självständiga	20
Övriga organisationer, samarbetsorgan	0

synpunkter hörde givetvis alla åtta topporganisationerna.¹¹ Till-
sammans skickade de, rutinärendena frånräknade, 275 av de 916
skrivelserna.

Bland branschföreningarna var, som tabell 7:3 utvisar, *an-
delen* skribenter hög bland Lantbruksförbundets (nuvarande
LRF) och Industriförbundets branschorganisationer. Detsamma
gällde de arbetsgivarföreningar som saknar ”parallellsamman-
slutningar” bland de allmänna intresseorganisationerna. Vidare
visar det sig att en större andel av de fristående sammanslut-
ningarna skrev till regeringen än av de branschföreningar som
är anslutna till en topporganisation. De senare sände för övrigt
(se tabell 7:4) knappt tredjedelen så många skrivelser i ”politiska”
ärenden som de fristående branschföreningarna.

De allmänna intresseorganisationer som är samarbetsorgan

(Näringslivets Byggnadsdelegation, Guldsmedsbranschens Samorganisation m fl) stod tillsammans för ett femtiotal skrivelser. Närmare hälften av dem avgav remisser eller andra framställningar. Att sektioner inom branschföreningarna själva skrev till regeringen var mycket ovanligt och förekom bara i fyra fall. (I tre av dem rörde det sig om underorganisationer till Industrieförbundet.)

Icke-partsorganen samt marknadsföringsorganisationerna skickade bara ett fåtal skrivelser. Remissväsendet och den övriga skriftväxlingen med kanslihuset är framförallt en angelägenhet för de allmänna intresseorganisationerna. Dessa stod för över 80 procent av de skrivelser som berörde "politiska" och för knappt tre fjärdedelar av de som berörde "rutin"-ärenden. Arbetsgivarorganisationerna (främst SAF) svarade för merparten av återstoden.

De lokala organisationerna sände totalt 57 skrivelser till departementen 1970. 51 kom från allmänna intresseorganisationer. 13 av dessa hade en handelskammare som avsändare. Ett par av de regionala förbund som ingår i Sveriges Fiskares Riksförbund var flitiga skribenter.

Men lokala företagssammanslutningar framför synpunkter till regeringen oftare än vad som framgår av dessa siffror. Det förekommer att Kommerskollegium och länsstyrelserna sänder ärenden på "underremiss" till handelskammare eller andra föreningar på läns- eller ortsnivå. Dessa organisationers synpunkter vidarebefordras sedan till kanslihuset i samband med att myndigheten ifråga själv besvarar remissen.

Vilka ärenden behandlades?

Som har nämnts i tidigare avsnitt kan inte alla skrivelser till regeringen anses vara inslag i organisationernas "politiska bevakning". 127 skrivelser var verksamhetsberättelser, redovisningar för erhållna anslag, inbjudningar till årsmöten, nomineringar av representanter i offentliga organ och framställningar i diverse

Tabell 7:4   Antal insända remissvar eller andra skrivelser från olika grupper av organisationer.

Grupp av organisationer	"Politiska" ärenden	"Rutinärenden"
<i>Samtliga riksorganisationer</i>	916	127
Klassificering efter arbetsuppgifter		
Arbetsgivarorganisationer	102	25
Allmänna intresseorganisationer	723	91
Propagandaorganisationer	26	2
Marknadsföringsorganisationer	3	1
Organisationer för forskning och utveckling, utbildning eller standardisering	9	4
Övriga icke-partsorgan	8	1
Flera avsändande organisationer från <i>mer än en</i> av kategorierna ovan	29	1
<i>Minst två</i> avsändande organisationer varav minst en icke-näringslivsorganisation eller icke-svensk organisation	16	2
Intresseorganisationer: Klassificering efter nivå i organisationshierarkierna		
Topporganisationer	275	46
Branschföreningar och sektioner anslutna till topporganisationerna	128	42
Fristående organisationer samt sektioner inom dessa	429	30
Samarbetsorgan knutna till en viss bransch	28	—
Övriga samarbetsorgan	21	3
Flera avsändande organisationer från <i>mer än en</i> av kategorierna ovan	18	1

andra förvaltningsärenden av rutinkaraktär. Hur de skrivelser som rörde övriga, ”politiska”, ärenden fördelade sig på ämnesområden framgår av tabell 7:5. Skatter, kommunikationer och ”övrig näringspolitik” var de största ärendegrupperna när det gällde remissvaren. Även beträffande övriga skrivelser låg de högt på listan, tillsammans med utrikeshandeln. Mer än var femte bland de övriga skrivelserna rörde just detta ämne.

Många remissvar gällde konsumentpolitik, rättsväsendet samt mark-, bostads- och socialpolitik. I dessa ärenden kom det bara enstaka spontana skrivelser från näringslivsorganisationerna. När det gällde utrikeshandeln (särskilt exportfrämjande aktiviteter) och stabiliseringspolitik skickades dock flertalet skrivelser på organisationernas eget initiativ. (Många av skrivelserna rörande stabiliseringspolitik innehöll krav på lättnader i prisstopp och kreditrestriktioner.¹³⁾ Angående t ex utrikeshandeln kan man alltså säga att initiativen förhållandevis ofta kommer från organisationerna. På andra områden såsom bostäder, mark, sociala frågor m fl, kommer de i regel från andra hållet medan näringslivsföreningarna relativt sällan gör framstötar i ärenden vilka inte gått på remiss.

Enligt såväl Elvander¹⁴ som utredningen ”Näringslivets organisationsförhållanden”¹⁵ råder en viss arbetsfördelning mellan SAF och Industriförbundet. SAF ägnar sig särskilt åt bl a utbildnings-, arbetsmarknads- och socialpolitik samt arbetarskyddsfrågor. Förekomsten av en sådan arbetsfördelning mellan arbetsgivar- och allmänna intresseorganisationer belyses i grova drag även av den i detta kapitel refererade undersökningen. Eftersom den senare gruppen stod för drygt fyra femtedelar av skrivelserna i politiska ärenden svarade arbetsgivarföreningarna inom flertalet ämnesområden bara för en mindre del av korrespondensen till regeringen. Men beträffande några av ärendegrupperna i tabell 7:5 låg arbetsgivarföreningarnas andel av skrivelserna långt över genomsnittet. Detta gällde för:

- arbetsförmedling och liknande arbetsmarknadspolitiska frågor
- socialpolitik

Tabell 7:5 Antal skrivelser till departementen från näringslivets riksorganisationer 1970.

Ämnesområde ¹⁶	Remissvar	Övriga skrivelser
Stabiliseringspolitik	2	9
Regionalpolitik o dyl	19	5
Övrig näringspolitik	52	19
Arbetsförmedling o likn arbetsmarknadspolitiska frågor	7	—
Skattefrågor	81	18
Jordbrukspolitik	33	2
Kommunikationsfrågor	77	21
Mark- och bostadspolitik	41	1
Energifrågor	14	1
Miljöfrågor	9	5
Konsumentpolitik	51	1
Rättsväsendet, fiskala myndigheters organisation o dyl	51	3
Socialpolitik	40	1
Utbildningsfrågor	31	14
Forskningspolitik, patentlagstiftning o dyl	33	2
EEC-frågan	—	3
Exportfrämjande aktiviteter	—	18
Övriga utrikeshandelsfrågor	8	14
Övriga frågor rörande internationella relationer	12	6
Övriga "politiska" ärenden	184	28
<i>Summa "politiska" ärenden</i>	<u>745</u>	<u>171</u>
Representation i offentliga organ, utredningar, internationella konferenser etc	4	54
Övriga "rutinärenden"	2	67
Hemligstämplat innehåll	—	1
<i>Totalsumma</i>	<u>751</u>	<u>293</u>

- utbildningsfrågor
- representation i offentliga organ, utredningar, internationella konferenser etc.

Det är alltså i huvudsak just de områden som särskilt bevakas av SAF. Jordbruks-, energi-, forsknings-, konsument- och utrikeshandels- m fl ärenden förefaller däremot inte vara "arbetsgivarfrågor". De ägnas föga eller ingen uppmärksamhet från arbetsgivarföreningarnas sida, medan de allmänna intresseorganisationerna svarar för nästan alla skriftliga framstötningar till regeringen.

- 1) Nils Elvander: "Intresseorganisationerna i dagens Sverige", Lund 1966, ss 155—159. Samtliga citat i detta och följande stycke är hämtade från dessa sidor.
- 2) Se t ex Elvander, a a, ss 174—178.
- 3) Jfr Elvander, a a, s 164.
- 4) Jfr Elvander, a a, ss 163—165 samt kapitlet "Kanslihusets motståndare och medhjälpare" i denna bok.
- 5) Det gäller alltså även här endast de remisslistor där näringslivsorganisationer överhuvudtaget fanns med.
- 6) Sveriges Allmänna Exportförening (868 i organisationsregistret), var, vilket avspeglas i tabellerna 7:1 och 7:2, fram till juli 1972 en av de viktigaste näringslivsorganisationerna. Dess verksamhet (med undantag för företräddandet av industrin såsom remissinstans) övertogs då av det halvstatliga organet Sveriges Exportråd. Exportföreningen lever kvar såsom en av det nya organets huvudmän. Sveriges Industriförbund övertog rollen att vara industrins intresseorganisation i frågor som rör exporten.
- 7) Exkl skrivelser vilka avgivits gemensamt av en näringslivsorganisation och en icke-näringslivsorganisation.
- 8) Siffran är lägre än summan av procenttalen i tabell 7:2 på grund av förekomsten av skrivelser med fler än en avsändare.
- 9) Sveriges Lantbruksförbund var en av de båda föregångarna till Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) som bildades vid årsskiftet 1970/71 genom en sammanslagning av Lantbruksförbundet och Riksförbundet Landsbygdens Folk.
- 10) Ang beteckningarna "politiska" och "rutin"-ärenden se det sista avsnittet i detta kapitel.
- 11) Den nionde, Grafiska Industriförbundet, bildades inte förrän 1972.
- 12) Exkl handelskammarsväsendets huvudorganisationer samt samman-

slutningar anslutna till löntagarorganisationer.

- 13) Som framgår i kapitlet "Näringslivets åsikter" är organisationernas benägenhet att kräva lättnader i den ekonomiska politiken betydligt större än deras vilja att föreslå åtstramningar.
- 14) Elvander, a a, s 85.
- 15) Schwartz-Kritz: "Näringslivets organisationsförhållanden", SAF och Sveriges Industriförbund 1973, kap 4.
- 16) I vilken grupp en skrivelse skulle placeras var i enstaka fall osäkert då detta inte klart framgick av diariet.

Vid gränsdragningen mellan ämnesområdena har

kreditrestriktioner och prisstopp förts till "stabiliseringspolitik"

fordonsbeskattning till "kommunikationsfrågor"

fysisk riksplanering till "regionalpolitik o dyl"

standardisering till "forskningspolitik, patentlagstiftning o dyl"

arbetarskydd till "socialpolitik"

u-landsbistånd till "övriga frågor rörande internationella relationer"

8 Medlemsföretag och organisationsfunktionärer

av GÖRAN ALBINSSON

Som nämns i förordet är denna bok den första översiktliga beskrivningen av organisationerna inom det svenska näringslivet.

Det kan tyckas lätt att vara pionjär. Praktiskt taget allt man tar upp är nytt och tidigare obehandlat. Men även pionjärskapet har sin plåga, nämligen att välja bland mångfalden. Och hur än urvalet sker kan kritikerna hävda, att det och det viktiga problemet försummats.

När bokens uppläggning diskuterades inom SNS konstaterade vi med lättnad att studieföremålet var Sveriges och inte Tysklands näringslivsorganisationer. Därigenom slapp vi att producera ett annars obligatoriskt kapitel om "Begriff und Wesen der Wirtschaftsverbände". Några hänvisningar till Max Weber, någon formell begreppsexercis eller något planerat falskt djupsinne var inte nödvändiga.

Boken är empiriskt upplagd med historik, inventeringar och innehållsanalyser. Den bör utgöra en god grund för vidare undersökningar. Därvid bör emellertid de principiella problemen komma mer i förgrunden.

Näringslivets organisationsväsende rymmer stoff till många studier med tonvikt på analys och grundläggande principfrågor. Jag skall i det följande ge korta beskrivningar av några viktiga fält för vidare forskning.

Ett intressant område är organisationernas interna förhållanden. Dessa är nämligen i vissa avseenden av ganska speciell art.

I allmänhet har organisationerna institutionaliserat olika medlemmars olika inflytande. Grunden är att organisationsavgifterna varierar efter företagens storlek. Inom de flesta branscher råder

en markant koncentration, så att några få företag svarar för en betydande del av omsättningen. Detta förhållande har sin spegelbild inom organisationerna. Utmärkande för de flesta näringslivsorganisationer är att de har ett fåtal kända och "starka" medlemmar. Stundom kan en organisations möjligheter att verka hänga på ett enda företags medlemskap.

En intressant forskningsuppgift vore att undersöka näringslivsorganisationernas beslutsprocesser. Jag vill bidra med några hypoteser om styrelsearbetet och de anställda funktionärerna.

Av grundläggande betydelse är att företagen/medlemmarna kommersiellt konkurrerar med varandra. Något tillspetsat kan sägas, att det på kort sikt är mer som skiljer än som förenar medlemmarna i en branschorganisation. För organisationerna blir det viktigt att framstå som neutrala i den kommersiella konkurrensen. Detta kan vara en förklaring till att styrelserna ofta är stora. Alla mer betydelsefulla konkurrenter bereds styrelserepresentation.

Styrelseledamöterna är vanligen mycket upptagna företagsledare. De har ont om tid och torde därför ofta vara okunniga och inaktiva ledamöter. En närliggande hypotes är också att många sitter i styrelsen mer för att få "inside" information än för att arbeta för det gemensamma bästa.

Det finns skäl att anta att funktionärerna har en svagare ställning inom näringslivets organisationer än inom t ex den fackliga rörelsen. Det är sällan som organisationernas tjänstemän rekryteras från medlemsföretagen. De skiljer sig från de fackliga förtroendemännen, vilka börjat som vanliga medlemmar för att sedan skolas genom allt ansvarsfullare förtroendeuppdrag.

Inom näringslivets organisationsvärld tycks internrekrytering av chefer bli allt vanligare. Man börjar som sekreterare i någon större organisation för att sluta som VD i ett branschförbund.

Det är sällsynt med utpräglade ledarpersonligheter bland organisationsdirektörerna. Detta är ett resultat av flera samverkande faktorer. Tidigare har nämnts att det i näringslivets organisationer är vanligt med "starka" medlemmar. Det verkar rimligt att dessa önskar följsamma funktionärer.

De organisationsanställda skall svara för såväl externa som interna kontakter. Dessa båda uppgifter kan kräva delvis olika kompetens, som sällan i lika mått förenas hos samma person. Om t ex en funktionär tillhör den s k juristmaffian finns goda förutsättningar för bra kommunikationer med departementens tjänstemän. Det kan däremot ha sina problem för vederbörande att etablera smidiga kontakter med de uppdragsgivande företagen.

Företagen kan sägas ha en kluven inställning till de organisationer de är medlemmar i. Å ena sidan bevakar de noga att inte organisationerna inskränker deras handlingsfrihet mer än absolut nödvändigt. Alltför driftiga funktionärer betraktas med misstänksamhet. Å andra sidan kan företagen ställa orimliga krav på sina organisationer. När näringslivet inte får gehör hos statsmakterna eller har problem med opinionen förebrår företagen gärna organisationerna.

En viktig uppgift för den framtida forskningen vore också att mer principiellt diskutera näringslivsorganisationernas funktioner. Liksom i denna bok kommer därvid språkrörsfunktionen i förgrunden. Det är denna som ställer problemen på sin spets.

Organisationsuppgifter av typen marknadsföring av branschens produkter, forskning och standardisering framstår mest som rationalisering av företagens ordinarie verksamhet genom samordning. Funktionen att å medlemmarnas vägnar sköta löneförhandlingar reser speciella problem, som emellertid lämnas åsido i det följande.

Språkrörsfunktionen fullgörs genom skrivelser, remisser, tidskrifter, tal och olika slags muntliga kontakter. Jag skall försöka att med utgångspunkt från Olle Wästbergs uppsats redovisa några av de centrala problemen.

Wästbergs studieföremål har varit skrivelser och remisser 1966—70 från Sveriges Industriförbund och Sveriges Hantverks- och Industriorganisation (SHIO). På grundval av en innehållsanalys är Wästberg i stånd att redovisa dessa två organisationers åsikter och initiativ på olika områden.

Wästberg har alltså på organisationsdirektörerna överfört Lord

Keynes uttalande om centralbankscheferna: sådana får man studera på samma sätt som djuren och av deras beteende dra slutsatser angående den eventuella förekomsten av intelligens.

Keynes syftade på centralbankernas förtegenhet om sina handlingsprinciper. Wästberg kunde konstatera att näringslivets organisationer är lika slutna. De har inte publicerat några riktlinjer för framtiden eller program för sitt handlande. Något slags handlingsprogram *måste* emellertid alla organisationer ha. Hur skall de annars kunna bete sig konsekvent och följdriktigt?

Wästberg har funnit att de undersökta organisationernas åsikter bildar ett relativt enhetligt mönster. Det har visat sig möjligt att "bakvägen" rekonstruera deras handlingsnormer och värderingar.

Industriförbundets åsikter omfattar inte bara industrins problem. Förbundet tar också ställning till samhällets ekonomiska organisation i vidaste mening. Utbildning, forskning, lokaliseringspolitik, u-landsbistånd och mycket annat berör Industriförbundet i sina skrivelser och remissvar. SHIO inskränker däremot sitt ståndpunktstagande till handfasta frågor som direkt berör medlemmarna. Den röda tråden anser Wästberg vara omsorgen om de små företagen.

Att konstatera *hur* organisationerna tycker och argumenterar är emellertid bara ett första steg. Nästa steg blir att ställa frågan *varför* organisationerna beter sig som de gör.

Vid första påseendet kan detta te sig överflödigt. Med varierande formuleringar står det i samtliga organisationers stadgar att de skall tillvarata medlemmarnas intressen. Härav bör följa att organisationernas handlande bestäms av vad deras ledning anser vara till medlemmarnas fördel.

Men vad skall egentligen förstås med företagsintresse? Frågan ställs på sin spets, när den appliceras på de stora och medelstora företag, som utgör näringslivsorganisationernas tunga medlemmar. Dessa företag är komplicerade produktionsinrättningar med många ägare, många anställda, många leverantörer och många kunder. Delaktiga i och beroende av företagets verksamhet är också stat och kommuner, kreditinrättningar och pensionärer. Ett vanligt sätt att uttrycka detta förhållande är att säga att varje

företag har en rad intressenter.

Den ursprungliga och ännu vanligaste synen på näringslivets organisationer är att de företräder ägarintressena inom företagen. Detta anses vara mest uppenbart ifråga om arbetsgivarsammanslutningarna. Dessa har ju intressentgruppen anställda som direkt motpart i förhandlingar om hur rörelseresultatet skall fördelas mellan arbete och kapital.

Därför att organisationerna primärt företräder ägarintressena behöver de inte enbart uppfattas som värnare av gruppegoism. Det finns nämligen en gammal fin teori, som säger att kapitalägarna utför en viktig samhällsfunktion när de strävar efter största möjliga avkastning. Det är nämligen i allas vårt intresse att samhällets knappa resurser satsas där de ger den bästa förräntningen.

Det finns också föreställningar om att intressentmotsättningarna i stort sett är konstlade. En amerikansk industriledare har kommit att stå som ett slags herostratisk symbol härför.

För några decennier sedan utnämndes dåvarande högste chefen för General Motors till USA's försvarsminister. Till att börja med hade han svårt att förstå att han måste avveckla alla sina förbindelser med den tidigare arbetsgivaren. Några lojalitetskonflikter kunde ju inte uppstå, menade försvarsministern, och fällde de bevingade orden: "Vad som är bra för General Motors är bra för landet".

På ett allmänt plan är det givet att ett företags alla intressenter har fördel av att företaget driver en framgångsrik verksamhet. Ett blomstrande företag kan betala goda utdelningar, höga löner och stora skatter. Detta är för övrigt en argumentationslinje som ofta drivs från organisationshåll.

Ett dylikt synsätt kommer dock lätt i skymundan för fördelningsaspekten. Tidigare stod rivaliteten mellan ägare och löntagare i förgrunden. Numera uppfattas också det allmänna som en aggressiv intressent.

För en nationalekonom ligger det nära till hands att peka på att vad som i mikroperspektivet framstår som en fördelningskonflikt inte behöver vara det i makroperspektivet eller tillväxtperspektivet. Vad som i den första perioden utgör lönekostnader blir

i nästa period intäkter. En balanserad ekonomisk tillväxt är förbunden med fortgående inkomstutjämning och masskonsumtion.

I modern företagsteori ges företagsledningen en nyckelroll. Det är den som medlar mellan de olika intressenterna, och som har ansvaret för att företagets verksamhet löper så friktionsfritt som möjligt.

Denna medlarsyn på företagsledningen har ökat i realism allteftersom de ägande direktörerna ersatts av de anställda cheferna. Jag tror också att oberoende av rekryteringsprinciper präglas företagsledningarna i gemen av en likartad professionalism. De ser sig som medverkande i ett slags rollspel.

När en företagsledning medlar mellan intressenterna och väger deras anspråk mot varandra måste den följa vissa principer. Annars är ju ett konsekvent handlande omöjligt.

Detta förhållande kan uppenbarligen tas till utgångspunkt för fruktbara hypoteser om den principiella grunden för näringslivsorganisationernas agerande. Man kan t ex ställa frågan om det finns ett slags företagsintresse i sig, vilket lokalt bevakas av de professionella företagsledningarna och centralt av näringslivsorganisationerna.

Som framgår av Åke Wredéns redogörelse för näringslivets riksorganisationer är dessa regelbundet öppna för alla inom organisationsområdet verksamma företag. Inget företag är utestängt på grund av sin juridiska form eller sina ägarförhållanden. Privata, kooperativa och offentliga företag samverkar inom näringslivets organisationer. Detta kan anföras som stöd för tesen att det existerar ett företagsintresse i sig.

För att organisationerna skall kunna sträva mot samma mål som företagen bör de senares mål vara kända och samstämmiga. Det har under efterkrigstiden blivit allt vanligare att företag utarbetar och publicerar policydokument. I sina allmänna stycken är emellertid företagens måldeklARATIONER uttunnade intill meningslöshet: "Företaget X uppgift är att tillverka lastpallar så effektivt som möjligt. Denna viktiga samhällsfunktion skall fullgöras under beaktande av de anställdas berättigade krav på goda arbetsförhållanden. Företaget har också ett ansvar gentemot . . ."

Även de rent kommersiella ambitionerna brukar gärna presenteras med generella fraser: "Företagets mål är fortgående expansion med acceptabel vinst." Vissa företag anger kvantitativa mått för olika målvariabler: kapitalavkastning, lönenivå, marknadsandel etc.

Medlemsföretagens skriftliga målformuleringar torde sällan vara till någon ledning för de organisationer vilka söker utarbeta detaljerade riktlinjer för sitt handlande. Därmed är dock inte sagt att dokumenten ifråga saknar värde eller är ointressanta. För ambitiösa organisationsledningar är de en typ av underlag, som kan utnyttjas för formulering av mer allmänna handlingsprinciper.

Låt mig ge några exempel på tänkbara riktlinjer för en näringslivsorganisation, vilka är förankrade i det överordnade företagsintresset. Förvaltare av detta är de professionella företagsledningarna. Exemplifieringen sker i form av några ändamålsparagrafer för en fiktiv näringslivsorganisation.

- § 1 Förbundet har till uppgift att tillvarata medlemsföretagens intressen.
- § 2 Förbundet skall inte sätta några medlemsintressen före någon annans. Förbundet skall därför verka för konkurrens på lika villkor.
- § 3 Medlemsföretagens primära intresse är att deras resurser bevaras och ökas. Förbundet skall därför befrämja sänkt företagsbeskattning, snabb ekonomisk tillväxt och god tillgång på kapital, arbetskraft samt andra produktionsfaktorer.
- § 4 Medlemsföretagens ledningsorgan har berättigade anspråk på att få arbeta under så stor handlingsfrihet som möjligt. Förbundet skall därför motsätta sig att staten vidgar sitt inflytande över näringslivet.

Jag avbryter min exemplifiering här i medvetande om att läsaren tror sig utsatt för ett skämt. Inte vill jag väl rekommendera näringslivsorganisationerna att omarbeta sina stadgar efter denna modell?

Det korta stadgeutkastet är givetvis inget konkret förslag. Men det är heller inget skämt. De fiktiva paragraferna är snarast att

se som en utmaning till näringslivets programskrivare.

Jag hänvisar till Olle Wästbergs sammanfattande redogörelse för Industriförbundets åsikter och initiativ. Han visar att Industriförbundet faktiskt agerar som följde det en stadga där bl a ovanstående paragrafer ingår.

I det föregående har nämnts att Industriförbundets åsikter enligt Wästberg bildar ett ganska enhetligt mönster. Det kan därför sägas att organisationen hittills klarat sig bra utan att i klartext redovisa *varför* den handlar som den gör. Näringslivsorganisationernas stadgar är knappast luddigare än de som producerats av andra grupper inklusive de politiska partierna. Jag förstår att det vore naivt att begära av företagens organisationer att just de skall kodifiera sina handlingsnormer med intellektuell hederlighet.

Min avsikt med denna korta uppsats har heller inte varit att den skulle mynna ut i reformförslag. Jag har bara velat peka på några problem som är intressanta för såväl samhällsforskaren som den i praktiskt organisationsarbete verksamme företagaren eller funktionären.

Förteckning över de 897 näringslivsorganisationerna

I följande adressregister över på riksplanet verkande näringslivsföreningar har organisationerna numrerats 1—897. De har ordnats efter syftet med verksamheten och efter nivån inom organisationsväsendet (jfr inledningen till kapitlet "Näringslivets riksorganisationer"). Indelningen framgår av innehållsförteckningen nedan, där siffrorna är numren på de första organisationerna i respektive grupper.

Dessa nummer återfinnes till vänster om organisationsnamnen i förteckningen. De kan även användas för att med hjälp av branschindex finna de sammanslutningar som har anknytning till en viss bransch eller näringsgren.

Inom varje grupp är organisationerna uppställda i bokstavsordning. Därvid har räknats med det ord i namnet som talar om vilken bransch, produkt, företagarkategori e dyl som föreningen kan förknippas med. (Dvs att det har bortsetts från ord som "förening", "riksförbund", "stiftelsen", "svenska" osv.)

Exempel: Sveriges B-bokhandlareförbund (342) är en allmän intresseorganisation. Förbundet är vidare en av de till Sveriges Köpmannaförbund (341) anslutna branschorganisationerna. Det har därför placerats efter denna topporganisation. Trots att namnet börjar med "Sveriges" kommer det före t ex Cykel- och Sporthandlarnas Riksförbund (344). I branschindex återfinns förbundets nummer (342) under uppslagsordet "Böcker".

Sektioner och liknande organ har placerats under de branschorganisationer de är anslutna till. Det innebär inte nödvändigtvis att de formellt är underorgan till de topporganisationer som branschorganisationerna är medlemmar i. (Exempel på att så ej är fallet är Konditorisektionen (234 — Industriförbundet) och Volvohandlareföreningen (206 — SHIO).

*

De tidskrifter som behandlades i kapitlet "Organisationernas tidskrifter" finns angivna under de utgivande organisationerna. Om adress för tidningen inte är angiven överensstämmer adressen med organisationskansliets.

*

Sedan inventeringen gjordes har ett mindre antal organisationer bildats, upphört eller fusionerats. De förändringar som var kända i april 1974 har förts in i registret. Därvid har dock numreringen från 1 till 897 ej ändrats.

ARBETSGIVARORGANISATIONER 1

SAF	1
HAO	42
Anslutna till SHIO, Svensk Industrieförening eller LRF	51
Fristående	58
Anslutna till SACO	85
Samarbetsorgan	86

ALLMÄNNA INTRESSEORGANISATIONER 88

Grafiska Industrieförbundet	88
Grossistförbundet	99
Närstående föreningar	159
SHIO	166
Industrieförbundet	229
Samarbetsorgan m m	325
Svensk Industrieförening	328
Köpmannaförbundet	341
LRF	367
Fristående	394, 159
Handelskammарväsendets huvudorganisationer	679
Anslutna till SACO eller LO	681
Samarbetsorgan	689, 325
Knutna till en viss bransch	699

PROPAGANDAORGANISATIONER 720

ORGANISATIONER FÖR MARKNADSFÖRING 724

UTLÄNDSKA HANDELSKAMMARE I SVERIGE 747

ORGANISATIONER FÖR FORSKNING OCH
UTVECKLING, UTBILDNING ELLER
STANDARDISERING 754

Organisationer för utbildning	754
Utredningsinstitut, knutna till näringslivets topporganisationer	765

BILAGA

Sveriges Standardiseringskommission med fristående fackorgan	768
Kommissioner m m anknutna till IVA	772
Forskningsstiftelser för samverkan med staten	779
Övriga forskningsstiftelser o likn	806
Övriga	827

REGLERINGSFÖRENINGAR	841

ERKÄNDA ARBETSLÖSHETSKASSOR	850

ORGANISATIONER FÖR ETIK, REKLAMATIONS- NÄMNDER M M	854

ÖVRIGA ORGANISATIONER	864

Samarbetsorgan	879
Knutna till en viss bransch	886

<i>Förteckning över organisationer vars bransch- tillhörighet ej framgår av deras namn</i>	<i>sid 347</i>

<i>Branschindex</i>	<i>sid 348</i>

INTRESSEORGANISATIONER

ARBETSGIVAREORGANISATIONER

1 *Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF)*

Box 16 120, 103 23 Stockholm 08/14 05 00

Ordf: Dir. Tryggve Holm, Linköping

VD: Curt-Steffan Giesecke

Tidskrift: *Arbetsgivaren*

Chefredaktör: Gösta Rönn

YRKESFÖRBUND

2 *SAF:s Allmänna Grupp*

Box 16 105, 103 23 Stockholm 08/14 05 00

Ordf: Dir. Åke Palm, Lidingö

VD: Erik Elmstedt

Sektioner:

3 *Sektionen för gummiindustri*

4 *Kemiska sektionen*

5 *Kemisk-tekniska sektionen*

6 *Sektionen för tvättindustri*

7 *Bageri- och Konditoriarbetsgivareförbundet (BKA)*

Hovslagargatan 5, 111 48 Stockholm 08/14 05 00

Ordf. o. VD: Dir. Gösta Ejermark, Lidingö

8 *Biltrafikens Arbetsgivareförbund (BA)*

Blasieholmsgatan 4 A, 111 48 Stockholm 08/14 05 00

Ordf: Dir. Uno Ottosson, Bromma

VD: Arne Thorell

- 9 *Bryggeriarbetsgivareförbundet*
Hovslagargatan 5, 111 48 Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Dir. Bertil Bergström, Stockholm
VD: Ove Hamberg
- 10 *Sveriges Buteljglasbruks Förbund*
Stampgatan 18, 401 22 Göteborg 031/17 44 80
Ordf: Dir. Jarl Bäfving, Malmö
Ombudsman: Bertil Bergström
- 11 *Svenska Byggnadsindustriförbundet*
Box 16 286, 103 25 Stockholm 08/24 60 20
Ordf: Arkitekt Jan Steen, Göteborg
VD: Hans von Oelreich
Tidskrift: *Byggnadsindustrin* Se Svenska Byggnads-
entreprenörföreningen
- 12 *Byggnadsämnesförbundet (BÄF)*
Södra Tullgatan 1, 211 40 Malmö 040/714 55
Ordf: Dir. Elam Tunhammar, Malmö
VD: Bengt Odéen
- 13 *Sveriges Chokladindustriförbund*
Hovslagargatan 5, 111 48 Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Dir. Hans Cappelen, Bromma
VD: Åke Österlind
- 14 *Elektriska Arbetsgivareföreningen (EA)*
Box 1723, 111 87 Stockholm 08/24 74 60
Ordf: Dir. Johan Bottheim, Djursholm
VD: Percy Bratt
Sektion:
- 15 *Kraftverkssektionen*
Ordf: Dir. Göran Ekberg, Malmö
- 48 *Svenska Film- och Biografföreningen:* Se Handels
Arbetsgivareorganisation

- 16 *Försäkringsbolagens Förhandlingsorganisation*
Strandvägen 5 B, 114 51 Stockholm 08/24 85 20
Ordf: Dir. Torsten Christenson, Jönköping
VD: Rutger Palme
- 17 *Glasindustrins Arbetsgivareförbund*
Box 16 105, 103 23 Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Dir. Lennart Andersson, Orrefors
VD: Erik Elmstedt
- 18 *Glasmästeribranschens Arbetsgivareförbund (GAF)*
Box 16 286, 103 25 Stockholm 08/24 60 20
Ordf: Fabrikör Bertil Pettersson, Stockholm
VD: Lars Larsson
- 19 *Grafiska Arbetsgivareförbundet (GA)*
Box 16 383, 103 27 Stockholm 08/23 27 60
Ordf: Dir. Göran Z Haeggström, Uppsala
VD: Torkel Unge
Tidskrift: *Grafiskt Forum* Se Grafiska Industriförbundet
- 20 *Gruvornas Arbetsgivareförbund*
Box 16 105, 103 23 Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Dir. Sven Torell, Åmmeberg
VD: Erik Elmstedt
- 47 *HAO, Centrala Gruppen:* Se Handels Arbetsgivare-
organisation
- 21 *Sveriges Arbetsgivareförening för Hotell och Restauranger*
Kungsgatan 62, 111 22 Stockholm 08/23 41 40
Ordf: Dir. Per Zetterstedt, Bromma
VD: Nils-Erik Brundell
Tidskrift: *Restauratören* Se Sveriges Hotell- och
Restaurangförbund
- 22 *Järnbruksförbundet*
Hovslagargatan 3, 111 48 Stockholm 08/23 72 90
Ordf: Dir. Sture Svensson, Borlänge
VD: Lars Herlin

- 49 *Järnhandlarnas Arbetsgivareförening* Se Handels
Arbetsgivareorganisation
- 23 *Sveriges Konfektionsindustriförbund*
Box 16 170, 103 24 Stockholm 08/23 52 90
Ordf: Dir. Carl-Wilhelm Petri, Växjö
VD: Kaj Åberg
Tidskrift: *Textil och Konfektion med Läder och Skor* Se
Textilrådet
- 24 *Sveriges Kvarnyrkesförbund*
Hovslagargatan 5, 111 48 Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Dir. Sven Svenson, Stockholm
Ombudsman: Per Håkan Osvald
- 25 *Livsmedelsbranschens Arbetsgivareförbund (LAF)*
Södra Tullgatan 1, 211 40 Malmö 040/714 55
Ordf: Lantbrukare Gunnar Svensson, Mellerud
VD: Bengt Odéen
- 26 *Läderindustriernas Arbetsgivareförbund*
Box 1753, 111 87 Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Dir. Holge Ottosson, Anderstorp
VD: Åke Burendahl
Tidskrift: *Textil och Konfektion med Läder och Skor* Se
Textilrådet
- 27 *Motorbranschens Arbetsgivareförbund (MAF)*
Blasieholmsgatan 4 A, 111 48 Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Riksdagsman Sven-Olov Träff, Eskilstuna
VD: Göran Ljungström
- 28 *Målaremästarnas Riksförening i Sverige*
Box 16 286, 103 25 Stockholm 08/24 60 20
Ordf: Målarmästare Stig Dahlberg, Bromma
VD: Lars Larsson
Tidskrift: *Målaren*
Box 17 087, 104 02 Stockholm 08/69 07 60
Redaktör: Bertil Werner
(Föreningen är även ett branschförbund inom SHIO)

- 29 *Petroleumbranschens Arbetsgivareförbund (PAF)*
Blasieholmsgatan 4 A, 111 48 Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Dir. Hans Tungården, Stocksund
VD: Ulf Berggren
- 30 *Plåtslageriernas Riksförbund*
Styrmansgatan 45, 114 54 Stockholm 08/23 11 75
Ordf: Fabrikör Bertil Albinsson, Uppsala
Riksombudsman: Dan Kristiansen
Tidskrift: *Plåtslageri*
Box 17 087, 104 62 Stockholm 08/69 07 60
Redaktör: Nils Norling
- 31 *Rörledningsfirmornas Arbetsgivareförbund (RAF)*
Blasieholmsgatan 4 A, 111 48 Stockholm 08/24 99 50
Ordf: Ing. C-A Andersson, Vaggeryd
VD: Christer Flodén
- 32 *Sadelmakare- och Tapetserarebranschens Arbetsgivareförbund (STAF)*
Malmtorgsgatan 5, 111 51 Stockholm 08/10 74 08
Ordf: Fabrikör Ture Jibrell, Nässjö
VD: Ragnar Björkman
- 33 *Sveriges Skogsindustrieförbund*
Södra Blasieholmshamnen 4 A, 111 48 Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Disp. Karl Erik Önneshöj, Kolmården
VD: Lennart Hörnlund
- 34 *Smidesverkstädernas Arbetsgivareförbund*
Blasieholmsgatan 4 A, 111 48 Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Dir. Olof Thor, Oxelösund
VD: Göran Ljungström
Tidskrift: *Verkstadsinformation* Se Mekaniska
Verkstädernas Riksförbund
- 35 *Stenindustrins Arbetsgivareförbund*
Box 16 105, 102 23 Stockholm 16 08/14 05 00
Ordf: Dir. Bertil Carlén, Kumla
VD: Erik Elmstedt

- 36 *Sveriges Stuvareförbund*
Tegnérsgatan 3, 111 40 Stockholm 08/20 60 80
Ordf: Jur dr Nils Grenander, Göteborg
VD: Nils Johansson
Tidskrift: *Stuveri*
Redaktör: Erik Peterson
- 50 *Teatrarnas Riksförbund* Se Handelns Arbetsgivare-
organisation
- 37 *Sveriges Textilindustriförbund*
Box 16 170, 103 24 Stockholm 08/23 52 90
Ordf: Dir. Bengt Karlson, Göteborg
VD: Kaj Åberg
Tidskrift: *Textil och Konfektion med Läder och Skor* Se
Textilrådet
- 38 *Trädgårdsbranschens Arbetsgivareförbund (TAF)*
Box 16 026, 103 21 Stockholm 08/24 39 00
Ordf: Disp. Carl-Anders Muhr, Malmö
VD: Carl Kuylenstierna
- 39 *Träindustriförbundet*
Box 14 033, 104 40 Stockholm 08/63 07 00
Ordf: Disp. Göte Wästlund, Skagersvik
VD: Björn Lindell
- 40 *Sveriges Verkstadsförening*
Box 5510, 114 85 Stockholm 08/63 17 40
Ordf: Dir. Alde Nilsson, Västerås
VD: Åke Nordlander
Tidskrifter:
Verkstäderna
Redaktör: Owen Andersson
Verkstadsindustrins konjunkturläge (Utges tillsammans med
Sveriges Mekanförbund)

41 *Svenska Väg- och Vattenbyggarnas Arbetsgivareförbund*
(Sveabund)

Box 16 286, 103 25 Stockholm

Ordf: Dir. Per Lagerberg, Stockholm

VD: Anders Wärnfeldt

Tidskrift: *Byggnadsindustrin* Se Svenska Byggnads-
entreprenörföreningen

42 *Handelns Arbetsgivareorganisation (HAO)*

Box 1720, 111 87 Stockholm 08/24 30 80

Ordf: Dir. Stig Svensson, Stockholm

VD: Lennart Rugfelt

MEDLEMSFÖRENINGAR

43 *Bankinstitutens Arbetsgivareorganisation*

Box 1720, 111 87 Stockholm 08/24 30 80

Ordf: Bankdir. Sture Ulvskog, Linköping

VD: Stig Hj:son Lindholm

44 *Sveriges Dentallaboratorieägares Arbetsgivareförening*

Ordf: Tandtekniker Gunnar Blixt, Danderyd

45 *Sveriges Praktiserande Läkares Arbetsgivareförening*

Ordf: Dir. Hans Magnus Fajersson, Djursholm

46 *Sveriges Tandläkares Arbetsgivareförening*

Ordf: Tandläkare Nils Siegbahn, Linköping

**MEDLEMSFÖRENINGAR, TILLIKA YRKESFÖRBUND
INOM SAF**

47 *Centrala Gruppen*

Ordf: Dir. Lars Erik Fosselius, Stockholm

48 *Svenska Film- och Biografföreningen*

Ordf: Ekonomidir. Uno Hjartkvist, Vällingby

49 *Järnhandlarnas Arbetsgivareförening*

Ordf: Dir. Rune Sjöberg, Uppsala

50 *Teatrarnas Riksförbund*

Ordf: Teaterchef Erland Josephson, Lidingö

BRANSCHFÖRBUND INOM SHIO

51 *Svenska Frisörföreningen*

Per Ekströms väg 3, 161 55 Bromma 08/87 04 30

Ordf: Hovfrisör Helge Hansson, Stockholm

VD: Ryno Höglund

Tidskrift: *Svenska Frisörtidningen*

Redaktör: Nils-Magnus Jönsson

28 *Målaremästarnas Riksförening i Sverige:* Se SAF52 *Sveriges Skomakarmästarförbund*

Box 3027, 300 03 Halmstad 035/11 10 66

Ordf: Skomakarmästare Karl Sandberg, Halmstad

Tidskrift: *Svensk Skotidning*

53 *Sveriges Skorstensfejaremästares Riksförbund*

Styrmansgatan 19, 114 54 Stockholm 08/62 30 43

Ordf: Skorstensfejaremästare Harry Lindroth, Halmstad

VD: Carl-Gustav Anderberg

Tidskrift: *Skorstensfejarmästaren*

54 *Tapetseraremästarnas förhandlingsorganisation*

Box 22 064, 104 22 Stockholm 08/53 39 53

Kontaktman: Tapetseraremästare Gunnar Nylén, Sollentuna
(Underorganisation till Sveriges Tapetseraremästares
Centralförening)

BRANSCHORGANISATIONER INOM SVENSK
INDUSTRIFÖRENING55 *Föreningen Sveriges Spisbrödsfabrikanter*

Box 1133, 111 81 Stockholm 08/23 05 30

Ordf: Dir. Martin Joon, Leksand

VD: Bengt Sjönell

BILAGA

- 56 *Föreningen Sveriges Tunnbrödsfabrikanter*
Box 1133, 111 81 Stockholm 08/23 05 30
Ordf: Fabrikör Evert Ullsten, Mjällom
VD: Bengt Sjönell

RIKSORGANISATION INOM LRF

- 57 *Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund (SSR)*
Box 12 199, 102 25 Stockholm 08/22 09 80
Ordf: Jur dr Gunnar Hedlund, Rådom
VD: Kjell Kilander
Tidskrift: *Skogsägaren*
Redaktör: Kjell-Olov Lundgren

FRISTÅENDE ARBETSGIVAR- ORGANISATIONER

- 58 *De enskilda anstalternas förbund för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda och epileptiker (DEAF)*
Box 55, 243 00 Höör 0413/226 73
Ordf: Dir. Arvid Ekman, Lödöse
Förbundsdir: Nils-Olof Ahle
- 59 *A-pressens samorganisation*
Box 1640, 111 86 Stockholm 08/23 01 40
Ordf: Dir. Bo Präntare, Gävle
VD: Evert Larmén
- 60 *Föreningen Sveriges Praktiserande Arkitekter (SPA)*
Box 1435, 111 84 Stockholm 08/23 23 00
Ordf: Arkitekt SAR Anders Tengbom, Drottningholm
VD: Rune Bäcklander
- 61 *Riksorganisationen av Artistarbetsgivare (Roa)*
Roas artistbyrå, Regeringsgatan 56,
111 56 Stockholm 08/11 43 20
Ordf: Dir. John Lindgren, Stockholm
Ombudsman: Per Zetterstedt
- 62 *Norrlands Bogserbåtsförening*
Södra Bergsvägen 12, 890 35 Husum 0663/104 17
Ordf: Kapten Sture Wiberg, Husum
- 63 *Fastigheternas Förhandlingsorganisation*
Kungsgatan 32, 111 35 Stockholm 08/14 03 90
Ordf: Civiling. Alfred Billberg, Stockholm
VD: Sven-Olof Humble
- 64 *Svenska Galopptränareföreningen*
Hus 4 A, Hägerneholm, 180 20 Åkers Runö 08/756 08 77
Ordf: Tränare Åge Paus, Åkers Runö
Ombudsman: Bengt Orre

- 65 *Jordbrukskasserörelsens Förhandlingsorganisation*
Humlegårdsgatan 13, 114 46 Stockholm 08/60 41 10
Ordf: Lantbrukare Sten Larsson, Kumla
Ombudsman: Gustaf Norrthon
- 66 *Svenska Järnvägarnas Arbetsgivareförening*
Box 78, 631 02 Eskilstuna 016/13 75 85
Ordf. o. VD: Dir. Åke Karlström, Eskilstuna
- 67 *Svenska Konsultföreningen*
Grev Turegatan 29, 114 38 Stockholm 08/67 02 05
Ordf: Civiling. Bengt Gustafsson, Stockholm
VD: Ragnar Widegren
- 68 *Musiketablissementens Förening*
Kungsgatan 62, 111 22 Stockholm 08/23 41 40
Ordf: Dir. Per Zetterstedt, Bromma
VD: Nils-Erik Brundell
- 69 *Sveriges Nöjesidkares Centralförening*
Box 262, 201 22 Malmö 040/632 08
Ombudsman: Fritz Persson
- 70 *Sveriges Pälsvaruarbetsgivareförening*
Malmtorgsgatan 5, 111 51 Stockholm 08/10 74 08
Ordf. o. VD: Civiling. Ragnar Björkman, Stockholm
- 71 *Sveriges Redareförening*
Kungsportsavenyn 1, 411 36 Göteborg 031/17 18 30
Ordf: Dir. Kristian von Sydow, Göteborg
VD: Nils Grenander
Tidskrift: *Svensk Sjöfarts Tidning*
Box 53 090, 400 14 Göteborg 031/17 85 40
Redaktör: Thorsten Rinman
- 72 *Rederiföreningen för mindre fartyg*
Bryggaregatan 1, 411 21 Göteborg 031/11 46 73
Ordf: Skeppare Fritiof Andersson, Skärhamn
Ombudsman: Ragnar Hurdén
Tidskrift: *Medlemsblad*

- 73 *Svenska Restauratörförbundets Arbetsgivareförening*
Rehnskatan 21, 113 57 Stockholm 08/34 13 77
Ordf: Källarmästare Gustaf Arkborn, Göteborg
Riksombudsman: Lennart Ekman
- 74 *Riksförbundet för Enskild Sjuk- och Åldringsvård*
Solvägen 58, 241 00 Eslöv 0413/174 60
Ordf: Direktör Thorsten Levenstam, Eslöv
- 75 *Föreningen Skogsbrukets Arbetsgivare*
Villagatan 1, 114 32 Stockholm 08/22 36 90
Ordf: Skogsdir. Carl Gustaf Sundberg, Stockholm
VD: Sven Malmgren
- 76 *Skogs- och Lantarbetsgivareföreningen (SLA)*
Box 16 026, 103 21 Stockholm 08/24 39 00
Ordf: Agronom Johan Curman, Upplands Väsby
VD: Carl Kuylenstierna
Tidskrift: *SLA-Tidskriften*
Redaktör: Lennart Nellvén
Underorganisationer:
- 77 *Fjäderfäskötselgruppen*
Ordf: Godsägare Seved Werntoft, Klagstorp
- 78 *Maskinstationsgruppen*
Ordf: Dir. Henning Randau, Teckomatorp
- 79 *Skogsindustri- och tegelbruksgruppen*
Ordf: Godsägare Anders von Stockenström, Stjärnhov
- 80 *Virkesmättningsgruppen*
Ordf: Jägmästare Niels Holst, Stockholm
- 81 *Sveriges Pälsdjursuppfödares Arbetsgivareförening*
c/o SPR, Fack, 100 31 Stockholm 21
08/23 43 10
Ordf: Dir. Ray Raymond, Visby
- 82 *Tidningarnas Arbetsgivareförening (TA)*
Box 45 136, 104 30 Stockholm 45 08/34 06 20
Ordf: Dir. Rolf Österberg, Täby
VD: Per-Axel Petersson

- 83 *Travtränareföreningarnas Riksförbund*
c/o Heurlin, De Geersgatan 16, 115 29 Stockholm 08/60 11 47
Ordf: Tränare Nils Sundin, Solna
- 84 *SKVS företagsförening*
Grev Turegatan 29, 114 38 Stockholm 08/67 02 05
Ordf: Ing. Arne Sandstedt, Linköping
VD: Ragnar Widegren

ORGANISATION INOM SACO

- 85 *Sektionen för fria företagare inom Legitimerade
Sjukgymnasters Riksförbund*
Birger Jarlsgatan 39, 111 45 Stockholm 08/24 19 90
Ordf: Leg. sjukgymnast Ylva Lindström, Bromma

SAMARBETSORGAN

- 86 *De svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd*
(SAF, HAO, Sveriges Redareförening, SLA)

SAMARBETSORGAN FÖR ORGANISATIONER INOM EN BRANSCH

- 87 *Grafiska samarbetsnämnden*
(Grafiska Arbetsgivareförbundet, Tidningarnas Arbets-
givareförening)

ALLMÄNNA INTRESSEORGANISATIONER

88 *Grafiska Industrieförbundet (GIF)*

Box 16 383, 103 27 Stockholm 08/23 27 60

Ordf: Fil dr Carl M:son Mannerfelt, Djursholm

VD: Per Gålmark

Tidskrift: *Grafiskt Forum*

Redaktör: Ernst Kulling

(Utges tillsammans med Grafiska Arbetsgivareförbundet)

BRANSCHFÖRENINGAR

89 *Sveriges Bokbinderiidkareförening*

Ordf: Bokbindarmästare Edvard Hässler, Huddinge

(Föreningen är även ett branschförbund inom SHIO)

Sektioner:

90 *Partibokbinderisektionen*

Ordf: Dir. Per Åke Julin, Stockholm

91 *Privatbokbinderisektionen*

Ordf: Bokbindarmästare Karl-Ingvar Andersson, Bollnäs

92 *Svenska Boktryckareföreningen*

Ordf: Boktryckare Gunnar Fälth, Värnamo

(Föreningen är även ett branschförbund inom SHIO)

93 *Svenska Kartongfabrikantföreningen*

Ordf: Dir. Olle Svenler, Tranås

94 *Svenska Kuvertfabrikanters Branschråd*

AU-ordf: Disp. Sören Berglund, Nybro

95 *Svenska Reproindustrieföreningen*

Ordf: Dir. Per S Fjaestad, Solna

96 *Svenska Stämpelfabrikantföreningen*

Ordf: Disp. Rolf Fröberg, Finspång

97 *Svenska Tapetfabrikanternas Förening*

Ordf: Dir. Hans Helge Rasmussen, Norrköping

98 *Industrisektionen*

Ordf: Fil dr Carl M:son Mannerfelt, Djursholm

(I sektionen ingår de medlemsföretag, vilka är anslutna till Sveriges Industriförbund)

99 *Sveriges Grossistförbund (SGF)*

Box 5512, 114 85 Stockholm 08/63 52 80

Ordf: Dir. Sven Östling, Saltsjö-Duvnäs

VD: Åke Sundquist

Tidskrift: *Svensk Handel*

BRANSCHFÖRENINGAR

Box 5512, 114 85 Stockholm 08/63 52 80

(Om ej annat anges)

100 *Sveriges Bildelsgrossisters Förening*

Ordf: Hovrättsrådet Åke Sundquist, Lidingö

Verkst. ledamot: Tore Sergenius

101 *Svenska Byggvarugrossistföreningen*

Ordf: Dir. Georg Lindqvist, Bromma

VD: Kurt Hjärpe

102 *Svenska Båtindustrieföreningen (Sweboat)*

08/67 49 12

Ordf: Dir. Lars Larsson, Kristinehamn

VD: Pär Skåntorp

Sektioner:

103 *Båttillverkargruppen*

Ordf: Dir. Lars Larsson, Kristinehamn

104 *Motorleverantörsgruppen*

Ordf: Dir. Björn Sandeman, Uppsala

105 *Svenska Cykelfabrikant- och Grossistföreningen*

08/67 49 12

Ordf: Konsul Sture Näslund, Varberg

Ombudsman: Johan Leffler

106 *Elektriska Hushållsapparat Leverantörer (EHL)*

Sveavägen 17, 111 57 Stockholm 08/10 30 39

Ordf: Dir. Lennart Wahlgren, Huskvarna

VD: Jerk Harling

- 107 *Sveriges Elgrossisters Förening (SEG)*
 Wallingatan 44, 111 24 Stockholm 08/20 52 16
 Ordf: Dir. Folke Westerberg, Stockholm
 VD: Nils-Ivar Gärtner
- 160 *Entreprenadmaskinleverantörernas Samarbetsorgan*
 Ordf: Dir. Bengt Rywe, Djursholm
 VD: Kurt Hjärpe
 Sektioner (bildade 1974 i samband med föreningens inträde i Sveriges Grossistförbund):
- Produktsektionen för bandtraktorer och väghyvlar*
 Ordf: Försäljningschef Sven Paulsson, Vällingby
Produktsektionen för beläggnings- och komprimeringsmaskiner
Produktsektionen för grävmaskiner
 Ordf: Dir. Per Åkerman, Spånga
Produktsektionen för hjullastare och -schaktare
 Ordf: Ing. Bengt-Erik Eriksson, Eskilstuna
Produktsektionen för mobilkranar
 Ordf: Ing. Sven Dalunde, Stockholm
Produktsektionen för transportmaskiner
 Ordf: Ing. Gunnar Odeholm, Landskrona
- 108 *Representantföreningen för Utländska Farmaceutiska Industrier (RUFİ)*
 Box 1319, 111 83 Stockholm 08/24 13 70
 Ordf: Apotekare Lennart Westman, Södertälje
 VD: Ulf Edstedt
- 109 *Sveriges Fiskgrossisters Riksförbund*
 Ordf: Dir. Åke Molin, Stockholm
 Sekr: Björn Passad
- 110 *Svenska Foderämnes- och Spannmålsinportörernas Förening*
 c/o Skånes Handelskammare
 Slottsgatan 20, 211 33 Malmö 040/97 12 40
 Ordf: Konsul Nils-Gustaf Hagander, Kristianstad
 Sekr: Gösta Jacobsson
 Tidskrift: *Foder och Spannmål* Se Sveriges Kvarn- och Spannmålshandlareförbund

BILAGA

- 111 Sveriges Fotoleverantörers Förbund (SFL)*
08/67 49 12
Ordf: Dir. Pär Skåntorp, Österskär
VD: Johan Leffler
- 112 Sveriges Frukt- och Grönsaksgrossisters Riksförbund*
Ordf: Dir. Albert Hårdeman, Hägersten
Skr: Björn Passad
- 113 Sveriges Frukt- och Grönsaksimportörers Förening*
Ordf: Dir. Svante Möller, Ekerö
Skr: Holger Nyström
- 114 Grammofonleverantörernas Förening*
Rödabergsgatan 8, 113 33 Stockholm 08/34 39 15
Ordf: Dir. Helge Roundquist, Danderyd
Skr: Eddie Landqvist
- 115 Guldsmedsbranschens Leverantörförening*
Virebergsvägen 3, 171 40 Solna 08/82 52 22
Ordf: Dir. Ralf Carlson, Göteborg
Ombudsman: David Holmgren
- 116 Gummiringsföreningens Grossistsektion*
Ordf: Dir. Arne Tegnér, Stockholm
VD: Erland Uddgren
(Sektion inom Föreningen av Fabrikanter och Engrosfirmor inom Gummiringsbranschen i Sverige)
- 117 Hemtextilgrossisterna*
Ordf. o. VD: Dir. Tore Sergenius, Djursholm
- 118 Hälsokostbranschens Leverantörförening*
Ordf: Dir. Einar Roos, Malmö
Ombudsman: Åke Färnlöf
- 119 Föreningen Sveriges Industrieförnödenhetsleverantörer*
Ordf: Dir. Gunnar Hofverberg, Sundsvall
VD: Curt Wahlund

- 120 *Svenska Leverantörföreningen för Instrument och Mätteknik*
Sveavägen 17, 111 57, Stockholm 08/10 69 44
Ordf: Dir. Gunnar Linde-Olsson, Stocksund
VD: Jerk Harling
Sektioner:
- 121 *Sektionen för Allmän Mätteknik*
Ordf: Dir. Gunnar Stridh, Stockholm
- 122 *Komponentsektionen*
Ordf: Dir. Gösta Nordqvist, Stockholm
- 123 *Laborariesektionen*
Ordf: Dir. Bo Lindwall, Stockholm
- 124 *Processektionen*
Ordf: Dir. Ulf Hytting, Saltsjöbaden
- 125 *Svenska Järn- och Balkgrossisters Förening (JBG)*
Ordf: Dir. Johan Söderberg, Drottningholm
VD: Erland Uddgren
- 126 *Sveriges Kafferosteriers Förening*
Ordf: Dir. Hans Möller, Drottningholm
VD: Walter Brangmo
- 127 *Sveriges Kemisk-Tekniska Leverantörförening*
Ordf: Dir. Tage Nyström, Göteborg
VD: Björn Passad
(Föreningen är även en sektion inom Kemisk-Tekniska
Leverantörförbundet, se DLF)
- 128 *Konfektyrgrossisternas Riksförbund*
Skr: Björn Passad
- 129 *Leverantörföreningen Kontors- och Datautrustning (LKD)*
Ordf: Dir. Thomas Lindberg, Hägersten
VD: Leif Forsberg
- 130 *Kontors- och Pappersleverantörernas Förening*
08/67 49 12
Ordf: Dir. Tord Hasselquist, Johanneshov
VD: Johan Leffler

BILAGA

- 131 Sveriges Köttgrossister*
Ordf: Dir. Einar Kördel, Stockholm
VD: Walter Brangmo
- 132 Lampleverantörernas Förening*
08/67 49 04
Ordf: Dir. Kai Sandberg, Bromma
VD: Pär Skåntorp
- 133 Föreningen Importörer av Lantbruksmaskiner*
Ordf: Disp. Börje Jonsson, Nyköping
VD: Kurt Hjärpe
- 134 Leverantörföreningen för Lek- och Hobbyartiklar*
08/67 49 12
Ordf: Dir. Stig Bäverfalk, Vällingby
VD: Johan Leffler
- 135 Ljusarmaturleverantörerna*
08/67 49 04
Ordf: Dir. Gösta Carlsson, Landskrona
VD: Pär Skåntorp
- 136 Metallsektionen*
Ordf: Dir. Åke Karl bom, Stockholm
Ombudsman: Erland Uddgren
- 137 Sveriges Optikleverantörers Förening*
08/67 49 04
Ordf: Yngve Hedin, Lidingö
Skr: Johan Leffler
- 1. 38 Sveriges Ost- och Ägggrossisters Förening*
Ordf: Dir. Mats Ericsson, Karlskrona
Skr: Björn Passad
- 139 Svenska Pappersgrossistförbundet*
Ordf: Dir. Birger Lydén, Bandhagen
VD: Kurt Hjärpe
Sektioner:

- 140 *Finpapperssektionen*
Ordf: Dir. Nils Lundgren, Stockholm
- 141 *Sektionen för konverterat papper*
Ordf: Dir. Arne Tobrand, Göteborg
- 142 *Emballagesektionen*
Ordf.: Dir. Lennart Nyström, Västerås
- 143 *Sveriges Planglasgrossisters Förening (SPG)*
Humlegårdsgatan 13, 114 46 Stockholm 08/60 41 10
Ordf: Advokat Bertil Alderin, Stockholm
- 144 *Plast- och Kemikalieleverantörers Förening (PKL)*
Ordf: Dir. Claes Wallér, Göteborg
VD: Curt Wahlund
- 145 *Föreningen Sveriges Pälsvarugrossister*
Ordf. o. VD: Dir. Kurt Hjärpe, Bromma
Sektion:
- 146 *Pälsberederiernas Samarbetsorgan*
Ordf. o. VD: Dir. Kurt Hjärpe, Bromma
- 147 *Sveriges Radioleverantörer (SRL)*
Sveavägen 17, 111 57 Stockholm 08/21 96 99
VD: Jerk Harling
- 148 *Svenska Rörgrossistföreningen VVS*
Ordf: Dir. Lars-Erik Fosselius, Stockholm
VD: Curt Wahlund
- 149 *Svenska Sjukvårdsleverantörernas Förening*
Sveavägen 17, 111 57 Stockholm 08/11 78 40
Ordf: Dir. Sten Gibeck, Stockholm
VD: Jerk Harling
- 150 *Sveriges Snöfordonleverantörer (ATF)*
08/67 49 12
Ordf: Dir. Eskil Carlsson, Ockelbo
VD: Johan Leffler

- 151 *Leverantörföreningen för Sport- och Fritidsartiklar*
08/67 49 12
Ordf: Marknadschef Åke Elmsäter, Enhörna
VD: Pär Skåntorp
Sektion:
- 152 *Järnmanufakturgrossisternas Förening*
Ordf: Dir. Hugo Pålsson, Helsingborg
- 153 *Sveriges Tarmimportörers Förening*
Box 13 077, 402 52 Göteborg 031/80 10 15
Skr: K-O Berg
- 154 *Textilgrossisternas Riksförbund*
Ordf: Dir. Jan Dale, Solna
VD: Tore Sergenius
Tidskrift: *Textilkontakt*
- 155 *Föreningen Svenska Trägrossister*
Ordf: Dir: Tage Nyström, Stockholm
VD: Kurt Hjärpe
- 156 *Sveriges Urgrossisters Förening*
Ordf: Dir. Eric Lamberger, Karlstad
VD: Iwan Ahlström
- 157 *Sveriges Verktygsmaskinaffärers Förening*
Box 14 019, 104 40 Stockholm 08/63 34 01
Ordf: Civiling. Peter Gerber, Stockholm
Ombudsman: Roland Kindblom
- 158 *Sveriges Vinhandlareförening*
Ordf: Dir. Einar Kördel, Stockholm
Skr: Björn Passad

SVERIGES GROSSISTFÖRBUND NÄRSTÅENDE FÖRENINGAR

Box 5512, 114 85 Stockholm 08/63 52 80

- 159 *Svenska Board- och Plywoodgrossistföreningen*
Ordf: Dir. Olle Sjögren, Solna
Ombudsman: Kurt Hjärpe
- 160 *Entreprenadmaskinhandlarnas Samarbetskommitté* har bytt namn till *Entreprenadmaskinleverantörernas Samarbetsorgan* och har inträtt såsom branschförening i Sveriges Grossistförbund – Se efter nr 107
- 161 *Föreningen av Fabrikanter och Engrosfirmor inom Gummiringsbranschen i Sverige (Gummiringsföreningen)*
Ordf: Dir. Lennart Swedberg, Stocksund
VD: Erland Uddgren
Sektioner:
- 162 *Fabrikantsektionen*
Ordf: Dir. Lennart Swedberg, Stocksund
- 116 *Grossistsektionen* Se Sveriges Grossistförbund
- 163 *Samarbetsorganet för lyftdon*
Ordf. och VD: Dir. Kurt Hjärpe, Bromma
- 164 *Svenska Propsexportörernas Förening*
Ordf. och VD: Dir. Kurt Hjärpe, Bromma
- 165 *Truckpoolen*
Ordf. och VD: Dir. Kurt Hjärpe, Bromma

166 *Sveriges Hantverks- och Industriorganisation (SHIO)*

Nytorgsgatan 17 A, 116 22 Stockholm 08/44 05 20

Ordf: Optikermästare Stig Stefanson, Ludvika

VD: Hans Grundström

Tidskrift: *Hantverk och Industri*

Redaktör: Anders Runwall

BRANSCHFÖRBUND

167 *Allmänna industrigruppen*

Nytorgsgatan 17 A, 116 22 Stockholm 08/44 05 20

Ordf: Fabrikör Eric Möller, Eskilstuna

Ombudsman: Eric Form

Tidskrift: *Industri-Nytt*

232 *Sveriges Bageriförbund* Se Sveriges Industriförbund

168 *Betongvaruindustrins Riksförbund (BR)*

Box 1270, 171 24 Solna 1 08/27 28 60

Ordf: Dir. Henning Collborg, Stockholm

VD: Agne J Sandberg

Sektioner:

231 *Betongelementföreningen* Se Sveriges Industriförbund –
Allmänna avdelningen)

169 *Betongplattföreningen*
Ordf: Dir. Lennart Olsson, Växjö
Ombudsman: Agne J. Sandberg

170 *Betongrörföreningen*
Ordf: Dir. Nils Ryberg, Kolbäck
Ombudsman: Pehr Svenshammar

171 *Takpanneföreningen*
Ordf: Dir. Gunnar Hage, Borensberg
Ombudsman: Pehr Svenshammar

89 *Sveriges Bokbinderiiddkareförening* Se Grafiska Industri-
förbundet

- 92 *Svenska Boktryckareföreningen* Se Grafiska Industri-
förbundet
- 172 *Sveriges Byggmästareförbund*
Storgatan 42, 582 23 Linköping 013/14 62 20
Ordf: Byggmästare Ivar Bjelkås, Enköping
VD: Lars Enderlein
Tidskrift: *Byggnadsindustrin* Se Svenska Byggnads-
entreprenörföreningen
- 173 *Dentallaboratoriernas Riksförening*
Nytorgsgatan 17 A, 116 22 Stockholm 08/44 05 20
Ordf: Tandtekniker Gunnar Blixt, Danderyd
Ombudsman: Otto Wång
(Föreningen är även en sektion inom Sveriges Tandteknikers
Riksförbund)
- 174 *Elektriska Installatörsorganisationen (EIO)*
Box 1723, 111 87 Stockholm 08/24 74 60
Ordf: Dir. Helge Rask, Sandviken
VD: Percy Bratt
Tidskrift: *Elinstallatören*
Redaktör: Sten Bruse
- 175 *Elektromekaniska Lindningsverkstädernas Riksförbund*
Box 2, 791 01 Falun 023/104 08
Ordf: Dir. Sigge Andersson, Falun
- 176 *Svenska Fotografernas Förbund (SFF)*
Nytorgsgatan 17 A, 116 22 Stockholm 08/44 05 20
Ordf: Fotograf SFF Olof Åkerström, Tyresö
Ombudsman: Johan Pohl
Tidskrift: *Svensk Fotografisk Tidskrift*
Redaktör: Roland Möllerfors
Sektioner:
- 177 *Sektionen för foto-författare och illustratörer*
Ordf: Fotograf SFF Georg Sessler, Bandhagen
- 178 *Porträttfotografernas Riksorganisation*
Ordf: Fotograf SFF Gunnar Hällås, Göteborg

BILAGA

- 179**   *Sektionen för reklam och kommersiell fotografi*
Ordf: Fotograf SFF Karl-Evert Wennerberg, Stockholm
- 51**   *Svenska Frisörföreningen*   Se under arbetsgivare-
organisationer
- 180**   *Sveriges Glasmästeri- och Förgylleriidkares Riksförbund*
Bjursätragatan 60, 124 42 Bandhagen   08/99 13 79
Ordf: Glasmästare Bertil Pettersson, Stockholm
VD: K E Weimer
Tidskrift: *Svensk Glasmästaretidning*
- 181**   *Svenska Glasstillverkareförbundet*
Gesällvägen 14–16, 152 00 Strängnäs   0152/128 50
Ordf: Ing. Eric Ericsson, Strängnäs
- 182**   *Golventreprenörernas Branschorganisation (GEBO)*
Nytorgsgatan 17 A, 116 22 Stockholm   08/44 05 20
Ordf: Dir. Sven Kjellman, Stockholm
Förbundsdir: Sven Lindberg
Tidskrift: *Golv till Tak*
Pilhäcksgatan 10, 417 24 Göteborg   031/53 89 52
Redaktör: Rune Engelbrektsson
- 183**   *Guldsmedsmästarnas Riksförbund*
Gemma AB, Eric Gewers, Birger Jarlsgatan 88,
114 20 Stockholm   08/11 43 78
Ordf: Dir. Lars G Carlson, Göteborg
- 184**   *Sveriges Juvelerare- och Guldsmedsförbund*
Guldsmedsgården, 595 00 Mjölby   0142/571 75
Ordf: Hovjuvelerare Erik Johansson, Arvika
VD: Nils-Ulf Svensson
Tidskrift: *Svensk Guldsmedstidning*
- 185**   *Svenska Järn- och Metallgjuteriers Förening*
Nytorgsgatan 17 A, 116 22 Stockholm   08/44 05 20
Ordf: Fabrikör Lage Tegnemo, Mönsterås
Ombudsman: Martin Westin
Tidskrift: *Gjuteri-Aktuellt*

- 186 *Sveriges Konditor-Förening*
Hovslagargatan 5, 111 48 Stockholm 08/24 36 10
Ordf: Konditormästare Holger Eriksson, Bandhagen
VD: Lennart Swenninger
Tidskrift: *Bröd med Konditorn* Se Sveriges Bageriförbund
(Sveriges Konditor-Förening och Sveriges Bageriförbund har inlett ett nära samarbete med sikte på sarnmanslagning.)
- 187 *Sveriges Kontorsmaskinverkstäders Riksförbund*
Frejavägen 82, 191 46 Sollentuna 08/35 14 23
Ordf: Köpman Carl-Einar Schierman, Täby
- 188 *Kopierings- och Reprografiförbundet*
Hamngatan 11, 111 47 Stockholm 08/11 60 95
Ordf. o. ombudsman: Advokat Gösta Nisser, Stockholm
- 189 *Sveriges Korgmakeriidkares Yrkesförening*
Box 8028, 600 08 Norrköping 8 011/13 17 24
Ordf: Korgmakarmästare H Fagerkrantz, Norrköping
- 190 *Svenska Kosmetologers Riksförbund*
Box 3044, 127 03 Skärholmen 08/97 10 74
Ordf: Kosmetolog Yvonne Winterling, Stockholm
Tidskrift: *Kosmetologen*
Redaktör: Agnes Olsson
- 191 *Sveriges Körsnärsmästareförening*
Hälsingegatan 37, 113 31 Stockholm 08/33 40 27
Ordf: Körsnär Manne Wrenkler, Stockholm
Exp.sekr: Anna-Lisa Magnusson
- 192 *Sveriges Låssmedmästares Riksförbund*
Nytorgsgatan 17 A, 116 22 Stockholm 08/44 05 20
Ordf: Låssmedmästare Sune Delleborn, Danderyd
Ombudsman: Martin Westin

- 193 *Mekaniska Verkstädernas Riksförbund (MVR)*
Malmtorgsgatan 5, 111 51 Stockholm 08/23 32 95
Ordf: Fabrikör Bertil Lindström, Luleå
VD: Torsten Kristiansson
Tidskrift: *Verkstadsinformation*
Box 17 087, 104 62 Stockholm 08/69 07 60
Redaktör: Nils Norling
(Utges tillsammans med Smidesverkstädernas
Arbetsgivareförbund)
- 194 *Motorbranschens Riksförbund (MRF)*
Box 5611, 114 86 Stockholm 08/24 48 00
Ordf: Riksdagsman Sven-Olov Träff, Eskilstuna
VD: Ernst Olaf Holm
Tidskrift: *Motorbranschen*
Redaktör: Hans Bisther
(Tidskriften är även språkrör för Däckspecialisternas
Riksförbund)
Märkesföreningar, representerade i MRF:s bilhandelsstyrelse:
- 195 *BLMC-föreningen*
Järavallsgatan 27, 216 11 Malmö 040/15 65 81
Skr: Arne Ljung
- 196 *Fiats återförsäljareförening*
Box 133, 311 01 Falkenberg 0346/121 00
Ordf: Civilek. Peder Andrée, Falkenberg
- 197 *Svenska Fordhandlareföreningen*
Box 3258, 103 65 Stockholm 08/20 11 46
Ordf: Dir. Bertil Modin, Uppsala
VD: Stig-Lennart Pernevill
- 198 *General Motors återförsäljareförening*
S:t Göransgatan 146, 112 51 Stockholm 08/54 49 31
Ordf: Dir. Magnus Corin, Jönköping
VD: Lars Olof Björling
- 199 *Peugeotrepresentanternas förhandlingsråd*
Lars E Ericsson Motor AB, Bergsbrunnagatan 16,
753 23 Uppsala 018/13 98 53
Ordf: Bilhandlare Janne Stenberg, Bettna
- 200 *Philipsons återförsäljareförening*
Box 5611, 114 86 Stockholm 08/24 48 00
Ordf: Dir. Oscar Smith, Östersund
Skr: Åke H:son Norman

- 201 *Svenska Renaults återförsäljareförening*
Box 5611, 114 86 Stockholm 08/24 48 00
Ordf: Dir. Bo Dahlgren, Skellefteå
Skr: Åke H:son Norman
- 202 *Saab-ANAs återförsäljareförening*
Ö:a Rundg. 11, 611 00 Nyköping 0155/870 50
Ordf: Dir. Erik Thapper, Örebro
Ombudsman: Per Larsson
Sektioner:
- 203 *Bilsektionen*
Ordf: Dir. Bertil Björkman, Västerås
- 204 *Maskinsektionen*
Ordf: Dir. Gunnar Tegel, Södertälje
- 205 *Scania-Volkswagen återförsäljareförening*
Linnégatan 28-30, 114 47 Stockholm 08/63 53 30
Ordf: Dir. Sten Sundin, Vänersborg
VD: John Magnus Lindberg
- 206 *Volvohandlareföreningen*
Box 127, 421 22 Västra Frölunda 1 031/45 09 00
Ordf: Dir. Karl-Erik Brandt, Uddevalla
VD: Thor Lindberg
- 28 *Målaremästarnas Riksförening i Sverige* Se under SAF
- 207 *Sveriges Legitimerade Optikers Riksförbund*
Nytorgsgatan 17 A, 116 22 Stockholm 08/44 05 20
Ordf: Leg. optiker Ingvar Dominique, Växjö
Ombudsman: Otto Wång
Tidskrift: *Aktuell Optik*
Södergatan 22, 211 34 Malmö 040/11 38 80
Redaktör: Magnus Buve
- 208 *Sveriges Radiomästareförbund*
Scheelegatan 15, 112 28 Stockholm 08/53 33 68
Ordf: Radiomästare Mauritz Ericsson, Stockholm
Studierektor: Åke Ottosson, Jönåker
Tidskrift: *Service-Teknik*
Kyrkogatan 45, 574 00 Vetlanda 0383/136 39
- 209 *Sveriges Retuschörers Förening (SERF)*
Nytorgsgatan 17, 116 22 Stockholm 08/44 05 20
Ordf: Retuschör Dan Carlström, Huddinge

BILAGA

210   *Rörfirmornas Riksförbund (R)*

Storgatan 36, 114 55 Stockholm   08/63 05 50

Ordf: Dir. Arne Johnasson, Alstermo

VD: J Arvid Sundin

Tidskrift: *VVS-Forum*

Redaktör: Åke Askensten

211   *Svenska Screen Tryckares Förening*

Box 206, 123 21 Farsta   08/64 03 30

Ordf: Fabrikör Torsten Ingemansson, Huddinge

52   *Sveriges Skomakarmästarförbund*   Se under arbetsgivare-
organisationer

53   *Sveriges Skorstensfejaremästares Riksförbund*   Se under
arbetsgivareorganisationer

212   *Svenska Skrivbyrå- och Kontorstryckeriförbundet*

Box 6131, 102 33 Stockholm   08/31 57 50

Ordf: Translator Karin Dierks-Eckardt, Johanneshov

Förbundssekr: Eva Hellgren

Tidskrift: *Skrivet och tryckt*

Redaktör: Anna Söderbäck

213   *Sveriges Skrädderiidkareförbund*

Malmtorgsgatan 5, 111 51 Stockholm   08/11 15 78

Ordf: Riksdagsman Hans Nordgren, Söderhamn

Ombudsman: Ann-Marie Böhme

Tidskrift: *Skrädderi*

Redaktörer: Gunnel och Robert Backéus

Sektion:

214   *Skrädderiidkarnas förening*

Ordf: Dir. Olle Brolin, Stockholm

Sekr: Ragnar Björkman

215   *Solskyddsproducenternas Förbund*

Nytorrgsgatan 17 A, 116 22 Stockholm   08/44 05 20

Ordf: Dir. Harald Svensson, Malmö

Ombudsman: Sven Lindberg

- 216 *Sveriges Snickeriföretagares Riksförbund*
 Nygränd 2, 111 30 Stockholm 08/63 63 40
 Ordf: Fabrikör John Isaksson, Bromma
 Tidskrift: *Svensk Snickeritidskrift/Träförädlingen* Se
 Snickerifabrikernas Riksförbund
- 217 *Sveriges Stenindustri Förbund*
 Eriksbergsgatan 1 B, 114 30 Stockholm 08/23 23 25
 Ordf: Riksdagsman Valdo Carlström, Olofström
 Ombudsman: Bengt Orre
 Tidskrift: *Sten*
 Lokattsvägen 20, 161 37 Bromma 08/20 37 58
 Redaktör: Erik Magnusson
 Underorganisationer:
- 218 *Sveriges Granitindustriförbund*
 Försäljnings AB Gat- och Kantsten, Kungsportsavenyn 1,
 411 36 Göteborg 031/17 88 00
 Ordf: Dir. Hjalmar Höij, Hunnebostrand
 Sekr: Torsten Springer
- 219 *Gravvårdsfirmornas Riksorganisation (GRO)*
 Ordf: Riksdagsman Valdo Carlström, Olofström
- 220 *Sveriges Städentreprenörers Förbund*
 Nytorgsgatan 17 A, 116 22 Stockholm 08/44 05 20
 Ordf: Dir. Erik Källberg, Danderyd
 Ombudsman: Martin Westin
- 221 *Sveriges Tapetseraremästares Centralförening*
 Box 22 064, 104 22 Stockholm 08/53 39 53
 Ordf: Tapetseraremästare Carl-Eric Johansson, Stockholm
 Tidskrift: *Svensk tapetseraretidning*
 Underorganisation:
- 54 *Tapetseraremästarnas förhandlingsorganisation* Se under
 arbetsgivareorganisationer
- 222 *Sveriges Trädgårdsanläggningsförbund*
 Blekingsborgsgatan 3 G, 214 63 Malmö 040/96 87 80
 Ordf: Dir. Lennart Norstedt, Stockholm
 Förbundsdir: Ingemar Tengwall

- 223 *Sveriges Tvätteriförbund*
Nytorgsgatan 17 A, 116 22 Stockholm 08/44 05 20
Ordf: Dir. Olov Nygren, Uppsala
Förbundsdir: Martin Westin
- 224 *Sveriges Urmakare- och Optikerförbund*
Malmtorgsgatan 5, 111 51 Stockholm 08/20 64 13
Ordf: Urmakarmästare Bengt Dahlgren, Umeå
VD: Knut-Elis Bergström
Tidskrift: *Svensk Ur-Optik Tidning*
08/21 21 85
Sektion:
- 225 *Optikersektionen*
Ordf: Urmakarmästare Holger Kumlin, Täby
- 226 *Varvens Samarbetsorganisation:*
- 227 *Svenska Varvsföreningen*
Chapmansgatan 5, 112 36 Stockholm
Ordf: Kapten Bernt Duhs, Lidingö
Ombudsman: Magnus Myrström
- 228 *Västsvenska varvsföreningen*
Kullaviks båtvarv, 430 41 Kullavik 031/93 00 61
Ordf: Varvsägare K E Wahlborg, Västra Frölunda

229 *Sveriges Industriförbund (SI)*

Box 5501, 114 85 Stockholm 08/63 50 20

Ordf: Dir. Karl Arne Wegerfelt, Södertälje

VD: Axel Iveroth

Tidskrifter:

Vår industri

Redaktör: Anders M Almgren

Schweden Heute och Sweden Now

Box 40 058, 103 42 Stockholm 08/14 20 00

Chefredaktör: Hélène Türk-Modin

BRANSCHFÖRENINGAR

230 *Allmänna avdelningen*

Box 5501, 114 85 Stockholm 08/63 50 20

Ordf: Dir. Arne Henrikson, Stockholm

VD: Curt Bose

Underorganisation:

231 *Betongelementföreningen*

Box 1270, 171 24 Solna 1 08/27 28 60

Ordf: Dir. Curt Hunhammar, Malmö

VD: Agne J Sandberg

(Föreningen är även en sektion inom Betongvaruindustrins Riksförbund)

232 *Sveriges Bageriförbund*

Hovslagargatan 5, 111 48 Stockholm 08/24 36 10

VD: Svante Lindskog

Tidskrift: *Bröd med Konditorn*

Chefredaktör: Boo Lundblad

(Utges tillsammans med Sveriges Konditor-Förening)

(Förbundet är även ett branschförbund inom SHIO. Ett nära samarbete med sikte på sammanslagning har inletts med Sveriges Konditor-Förening.)

Sektioner:

233 *Bagerisektionen*

Ordf: Dir. Lars Nystedt, Östersund

BILAGA

- 234   *Konditorisektionen*
Ordf: Dir. Boris Orbjörn, Göteborg
- 235   *Bruksindustriföreningen*
Box 1721, 111 87 Stockholm   08/22 46 20
Ordf: Bruksdisp. Wilhelm Ekman, Hagfors
Ombudsman: Hans von Dellwig
Underorganisation:
- 236   *Byggstålsektionen*
- 237   *Svenska Bryggareföreningen*
Hovslagargatan 5, 111 48 Stockholm   08/14 05 00
Ordf: Dir. Nils Holgersson, Bromma
VD: Ove Hamberg
Tidskrift: *Fakta från Svenska Bryggareföreningen*
Underorganisation:
- 238   *Bryggeriernas försäkringsförening*
Ordf: Lagman Nils Grafström, Bromma
- 239   *Svenska Byggnadsentreprenörföreningen*
Box 27 029, 102 51 Stockholm   08/22 40 60
Ordf: Dir. Ulf Widerström, Malmö
VD: Arne Näverfelt
Tidskrift: *Byggnadsindustrin*
Box 17 087, 104 62 Stockholm   08/69 07 60
Chefredaktör: Gustav Nydahl
(Utges tillsammans med Svenska Byggnadsindustriförbundet,
Svenska Väg- och Vattenbyggarnas Arbetsgivareförbund och
Sveriges Byggmästareförbund)
Underorganisationer:
- 240   *Svenska Putsentreprenörföreningen*
Ordf: Ing. Lennart Svensson, Mölndal
- 241   *Svenska Schaktentreprenörföreningen*
Ordf: Ing. Eric Hermansson, Lidingö
VD: Folke Marmstål

- 242 *Svenska Cellulosa- och Pappersbruksföreningen*
 Villagatan 1, 114 32 Stockholm 08/22 17 00
 Ordf: Dir. Ragnar Sundén, Stockholm
 VD: Lars Sjunnesson
 Tidskrift: *Svensk Papperstidning*
 Redaktör: Gustaf Wiklund
 (Utges tillsammans med Svenska Pappers- och Cellulosa-
 ingenjörsföreningen)
- 243 *Svenska Choklad-, Konfektyr- och Kexfabrikantföreningen*
 Hovslagargatan 5, 111 48 Stockholm 08/14 05 00
 Ordf: Dir. Gösta Cederryd, Göteborg
 VD: Åke Österlind
- 244 *Sveriges Elektroindustrieförening (Elif)*
 Box 5501, 114 85 Stockholm 08/63 50 20
 Ordf: Dir. Björn Lundvall, Stockholm
 VD: Lennart Elfström
- 245 *Svenska Garveriidkareföreningen*
 Box 1753, 111 87 Stockholm 08/14 05 00
 Ordf: Dir. Wilhelm Grönvall, Ängelholm
 VD: Åke Burendahl
 Tidskrift: *Textil och Konfektion med Läder och Skor* Se
 Textilrådet
- 98 *Grafiska Industrieförbundet, industrisektionen* Se ovan
- 246 *Svenska Gruvföreningen*
 Box 5501, 114 85 Stockholm 08/63 50 20
 Ordf: Envoyé Arne S Lundberg, Stockholm
 VD: Jan Boman
- 247 *Sveriges Kemiska Industrikontor*
 Box 5501, 114 85 Stockholm 08/63 50 20
 Ordf: Tekn dr Ingmar Eidem, Djursholm
 VD: Erik Brandt
 Underorganisationer:

BILAGA

- 248   *Sektion för gummi- och silikatindustri*
Ordf: Dir. Elam Tunhammar, Malmö
- 249   *Sektion för rent kemisk och kemisk-teknisk industri*
Ordf: Tekn.dr Ingmar Eidem, Djursholm
- 250   *Sektion för livsmedelsindustri*
Ordf: Generalkonsul Tore Nordenskjöld, Malmö
- 251   *Föreningen Svenska Aromtillverkare*
Ordf: Dir. Erik Brandt, Stockholm
Skr: Göran Holmqvist
- 252   *Föreningen Sveriges Bekämpningsmedelsindustri*
Ordf: Dir. Erik Brandt, Stockholm
Skr: Hans Hoppe
- 253   *Sveriges Gummiindustrieförening*
Ordf: Dir. Erik Brandt, Stockholm
Skr: Gösta Molin
- 254   *Föreningen Svenska Konservtillverkare*
Ordf: Dir. Erik Brandt, Stockholm
Skr: Göran Holmqvist
- 255   *Föreningen Svenska Margarintillverkare*
Ordf: Dir. Olof Ögren, Bromma
Ombudsman: Erik Brandt
- 256   *Sveriges Tvål- och Tvättmedelsindustrieförening*
Ordf: Dir. Erik Brandt, Stockholm
Skr: Hans Hoppe
- 257   *Konfektionsindustrieföreningen*
Box 7007, 103 81 Stockholm   08/23 68 90
Ordf: Dir. Folke Kjellnäs, Bromma
VD: Sten Bernunger
Tidskrift: *Textil och konfektion med Läder och Skor*   Se
Textilrådet
Underorganisation:
- 258   *Svenska Konfektionsfabrikantföreningen*
Ordf: Dir. Anders Jacobson, Borås
- 259   *Svenska Kvarnföreningen*
Box 2135, 103 14 Stockholm   08/14 18 40
Ordf: Överintendent Knut von Horn, Stora Mellösa
VD: Verner Hall

- 260 *Köttbranschens Riksförbund*
 Slakthusplan 5, 121 62 Johanneshov 08/59 02 40
 Ordf: Dir. Börje Lindgren, Stockholm
 Sekr: Greta Anglander
 Tidskrift: *Köttbranschen*
 Redaktör: Rolf Månsson
 Underorganisation:
- 261 *Sveriges privata kontrollslakteriers samarbetsnämnd*
 Ordf: Dir. Bengt Löqvist, Tranås
 Sekr: Brivio Thörner
- 262 *Sveriges Mekanförbund*
 Box 5506, 114 85 Stockholm 08/63 50 20
 Ordf: Dir. Hans Stahle, Tumba
 VD: Nils Lundqvist
 Tidskrift: *Verkstadsindustrins konjunkturläge* Se Sveriges
 Verkstadsförening
 (Sveriges Mekanförbunds Standardcentral (SMS) är en
 avdelning inom förbundets kansli. Den är även ett fackorgan
 under Sveriges Standardiseringskommission.)
 Branschgrupper:
- 263 *Armaturgruppen*
 Ordf: Dir. Åke Schillström, Linköping
- 264 *Gruppen Bestick och Knivvaror (nedlagd)*
- 265 *Byggmaskingruppen*
 Ordf: Dir. Nils Linander, Eslöv
- 266 *Gruppen Elektriska Hushållsapparater*
 Ordf: Dir. Gösta Bystedt, Stockholm
- 267 *Gruppen Elsvetsutrustningar*
 Ordf: Civiling. Axel Karlsson, Laxå
- 268 *Gruppen Flaskgasapparater (nedlagd)*
- 269 *Svenska Gjuteriföreningen*
 Box 2132, 550 02 Jönköping
 Ordf: Dir. Kurt Madsen, Kullavik
 VD: Lars Villner
- 270 *Gruppen Grafiska Maskiner*
 Ordf: Dir. Sven Winqvist, Lidingö

BILAGA

- 271   *Gruppen Hydraulik och Pneumatik*
Ordf: Dir. Hans Holm, Stockholm
- 272   *Gruppen Kemiutrustningar*
- 273   *Kompressorgruppen*
Ordf: Dir. J. Munck, Stockholm
- 274   *Gruppen Kylteknik*
Ordf: Dir. Torbjörn Wedholm, Djursholm
- 275   *Lantbruksmaskingruppen*
Ordf: Dir. Sven Schough, Överum
- 276   *Lastfordonsgruppen*
Ordf: Dir. Åke Persson, Örebro
- 277   *Gruppen Livsmedelsmaskiner*
- 278   *Gruppen Luftteknik*
Ordf: Dir. S B Andersson, Stockholm
- 279   *Lås- och Beslaggruppen*
Ordf: Dir. Torbjörn Wedholm, Djursholm
- 280   *Gruppen Metallfasader*
Ordf: Dir. A Sveger, Malmö
- 281   *Gruppen Närtransportdon*
Ordf: Dir. Bjarne de la Cour, Kristianstad
- 282   *Gruppen Plåtperforering*
Ordf: Dir. Torbjörn Wedholm, Djursholm
- 283   *Pumpgruppen*
Ordf: Dir. Sven G Klemming, Göteborg
- 284   *Reaktorgruppen*
Ordf: Fil dr Halvard Liander, Stockholm
- 285   *Gruppen Rymdteknik*
Ordf: Tekn dr Christian Jacobæus, Stockholm
- 286   *Skogsmaskingruppen*
Ordf: Dir. Börje Sandberg, Stensele
- 287   *Smidesgruppen*
Ordf: Dir. Lars Holmberg, Hallstahammar
- Gruppen Specialverktyg*
Ordf: Dir. B Deijfen, Märsta
(Nybildad förening)

- 288 *Stålbyggnadsgruppen*
Ordf: Dir. John Dahlfors, Saltsjöbaden
- 289 *Stålrörsgruppen*
Ordf: Dir. O Söderholm, Virsbo
- 290 *Gruppen Transmissioner*
Ordf: Dir. Torbjörn Wedholm, Djursholm
- 291 *Gruppen Träbearbetningsmaskiner*
Ordf: Dir. Torbjörn Wedholm, Djursholm
- 292 *VVS-Fabrikanternas Råd*
Ordf: Fil dr Hans Rudberg, Hälleforsnäs
- 293 *Vattenreningsgruppen*
Ordf: Dir. C Linder, Sundbyberg
- 294 *Verktysgruppen*
Ordf: Dir. Torbjörn Wedholm, Djursholm
- 295 *Föreningen Svenska Verktysmaskintillverkare*
Ordf: Dir. Torsten Helmstein, Lidköping
- 296 *Gruppen Värmepannor*
Ordf: Ing. Karl-Erik Staaf, Stockholm
- 297 *Gruppen Värmeväxlare och vattenvärmare*
Ordf: Disp. L Bondeson, Malmö
- 298 *Svenska Plywoodföreningen*
Villagatan 1, 114 32 Stockholm 08/22 36 90
Ordf: Dir. Göran Lindblom, Halmstad
VD: Kurt Bengtson
- 299 *Svenska Skofabrikantföreningen*
Box 1753, 111 87 Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Dir. Folke Nilsson, Sölvesborg
VD: Åke Burendahl
Tidskrift: *Textil och konfektion med Läder och Skor* Se
Textilrådet
- 300 *Sågverkens Riksförbund*
(Sammanslaget med Svenska Trävaruexportföreningen – 321)

301 *Sveriges Tegelindustriförening*

Sveavägen 17, 111 57 Stockholm 08/23 16 90

Ordf: Dir. Otto Olsson, Helsingborg

VD: Reinhold Elgenstierna

Tidskrift: *Tegel*

302 *Textilrådet*

Box 7007, 103 81 Stockholm 08/23 68 90

Ordf: Dir. Christer Höglund, Borås

VD: Valter Strandberg

Tidskrift: *Textil och Konfektion med Läder och Skor*

Redaktör: Carl-Gustaf Säfström

(Utges tillsammans med Sveriges Konfektionsindustriförbund, Sveriges Textilindustriförbund, Konfektionsindustriföreningen, Läderindustriernas Arbetsgivareförbund, Svenska Garveridkareföreningen och Svenska Skofabrikantföreningen)

Underorganisationer:

303 *Svenska Bomullsfabrikantföreningen*

Ordf: Dir. Christer Höglund, Borås

304 *Sveriges Triksåfabrikanter Förening*

Ordf: Dir. Sven Engblom, Borås

VD: Valter Strandberg

305 *Svenska Ylleindustriföreningen*

Ordf: Dir. Gunnar Lagnell, Borås

306 *Träindustrins Branschorganisation (TIBO)*

Box 14 050, 104 40 Stockholm 08/63 14 60

Ordf: Dir. Bengt Ivarsson, Edsbyn

VD: Olov Landberg

Tidskrift: *Trä*

Underorganisationer:

307 *TIBO:s Allmänna grupp*

Ordf: Dir. Mats Bohman, Lidingö

308 *Sveriges Guldlistfabrikanter Förening*

Ordf: Disp. Folke Tunander, Gustafs

309 *Sydsveriges Lövträförädlares Förening*

Ordf: Disp. Olav Hoel, Hanaskog

- 310 *Sveriges Möbelindustriförbund*
Box 14 012, 104 40 Stockholm 08/23 07 80
Ordf: Dir. Bengt Ivarsson, Edsbyn
VD: Nils-Arne Persson
Tidskrift: *Interiör*
Redaktör: Bertil Arwidson
Sektioner:
- 311 *Kontorsmöbelsektionen*
Ordf: Disp. Åke Angarth, Djursholm
- 312 *Svenska Möbelexportföreningen*
Ordf: Dir. Eric Rosenström, Bromma
- 313 *Snickerifabrikerens Riksförbund (SNIRI)*
Grevgatan 5, 114 53 Stockholm 08/24 88 00
Ordf: Fabrikör Lennart Dahl, Bjärnum
VD: Sten Cassel
Tidskrift: *Svensk Snickeritidskrift/Träförädlingen*
Box 1724, 111 87 Stockholm 08/23 05 15
Redaktör: Lennart Johansson
(Utges tillsammans med Sveriges Snickeriföretagares Riksförbund)
Branschgrupper:
- 314 *Dörrgruppen*
- 315 *Fönstergruppen*
- 316 *Köksinredningsgruppen*
- 317 *Snickericentralgruppen*
- 318 *Specialinredningsgruppen*
- 319 *Trappgruppen*
- 320 *Sveriges Trähusfabrikers Riksförbund*
Ordf: Bruksdisp. Melcher Ekströmer, Fågelfors
- 321 *Svenska Sågverks- och Trävaruexportföreningen*
Villagatan 1, 114 32 Stockholm 08/23 00 20
Ordf: Dir. Lennart Gabrielsson, Söderhamn
VD: Lars Strängh
Tidskrift: *Sågverken/Trävaruindustrin*
Box 1724, 111 87 Stockholm 08/23 05 15
Redaktör: Lennart Johansson
Sektion:
- 322 *Grossistsektionen*
Ordf: Dir. Vilhelm Werner, Göteborg

BILAGA

323   *Svenska Wallboardföreningen*

Villagatan 1, 114 32 Stockholm   08/22 36 90

Ordf: Civiling. Ingemar Ahrel, Frövi

VD: Kurt Bengtson

324   *Sveriges Varvsindustrieförening*

Gustaf Daléns gatan 8, 402 70 Göteborg   031/23 43 70

Ordf: Dir. Bengt Eneroth, Göteborg

VD: Walter Vollert

SAMARBETSORGAN M M

325   *Industrins Byggmaterialgrupp*

Box 5501, 114 85 Stockholm   08/63 50 20

Ordf: Tekn dr Bo Broms, Gustavsberg

VD: Hans Risberg

326   *Industriförbundets livsmedelsgrupp*

Box 5501, 114 85 Stockholm   08/63 50 20

Ordf: Dir. Gösta Cederryd, Kungälv

Ombudsman: Thomas Cederberg

327   *Skogsindustriernas Samarbetsutskott*

Villagatan 1, 114 32 Stockholm   08/22 17 00

Ordf: Bruksdisp. Wilhelm Haglund, Gävle

Verkst. ledamot: Lars Sjunnesson

328 *Svensk Industriförening (SIF)*

Box 1133, 111 81 Stockholm 08/23 05 30

Ordf: Dir. Einar Nilsson, Skruv

VD: Bengt Sjönell

Tidskrift: *Svensk Industritidning*

BRANSCHORGANISATIONER

329 *Föreningen Skattepliktiga Bryggerier*

Ordf: Dir. Tore Wiklund, Kopparberg

330 *Svenska Elektronikindustriföreningen*

Ordf: Dir. Jan-Olof Löfvenmark, Stockholm

331 *Svenska Form- och Pressverktygsföreningen*

Ordf: Dir. Carl Nilsson, Helsingborg

332 *Sveriges Järn- och Metallfabrikantförening*

Ordf: Dir. Sture Lantz, Bottnaryd

333 *Kem-Tek Gruppen*

Ordf: Dir. Walter Hentschel, Göteborg

334 *Sveriges Kvarn- och Spannmålshandlareförbund (SKSF)*

Ordf: Dir. Folke Jonsson, Hemse

Tidskrift: *Foder och Spannmål*

(Utges tillsammans med Svenska Foderämnes- och Spannmålsimportörernas Förening)

335 *Ledstångsfabrikanternas Riksförbund*

Ordf: Dir. Nils-Eric Noryd, Vetlanda

336 *Sveriges Ljusfabrikanter Förening*

Ordf: Civilek. Algot M E Alvin, Norrköping

337 *Malt- och Läskedrycksförbundet*

Ordf: Dir. Lennart Esaiasson, Stockholm

BILAGA

- 338 *Föreningen Sveriges Plastfabrikanter*
Ordf: Disp. Sven Tobiasson, Saltsjö-Boo
- 55 *Föreningen Sveriges Spisbrödsfabrikanter* Se under
arbetsgivareorganisationer
- 339 *Sveriges Sötvaruindustriers Förening*
Ordf: Dir. Sven Peterson, Alingsås
- 340 *Svenska Tekoindustrieföreningen*
Ordf: Dir. Sture Alberyd, Hovmantorp
- 56 *Föreningen Sveriges Tunnbrödsfabrikanter:* Se under
arbetsgivareorganisationer

341 *Sveriges Köpmannaförbund*

105 61 Stockholm 08/24 40 40

Ordf: Köpman Karl Rundkvist, Jönköping

VD: Per Schierbeck

Tidskrift: *Köpmannen*

Chefredaktör: Sture Lindmark

BRANSCHORGANISATIONER**342** *Sveriges B-Bokhandlareförbund*

Sösdala Bok- och Pappershandel, 280 10 Sösdala 0451/600 96

Ordf: Bokhandlare Karl-Axel Lindqvist, Sösdala

343 *Svenska Bokhandlareföreningen*

Skeppargatan 27, 114 52 Stockholm 08/63 46 63

Ordf: Bokhandlare Åke Rasmusson, Malmö

VD: Per Nordenson

Tidskrift: *Svensk Bokhandel* Se Svenska Bokförläggareföreningen**344** *Cykel- och Sporthandlarnas Riksförbund*

Box 2170, 103 14 Stockholm 08/23 22 95

Ordf: Sporthandlare Sigge Kållberg, Spånga

VD: Bo Forssell

Tidskrift: *Cykel- & Sporthandlaren***345** *Sveriges Frukt- och Konfektyrhandlareförbund*

Box 53 200, 400 15 Göteborg 031/17 26 40

Ordf: Köpman Lennart Ekenberg, Göteborg

Ombudsman: Berndt Mattsson

346 *Sveriges Färghandlares Riksförbund*

105 61 Stockholm 08/24 40 40

Ordf: Färghandlare Inge Henriksson, Mjölby

VD: Axel Wennerholm

Tidskrift: *Svensk Färghandel*

- 347 *Sveriges Glas- och Porslinshandlareförbund*
105 61 Stockholm 08/10 70 55
Ordf: Dir. Eskil Hedvall, Lidköping
Ombudsman: Olof Löfvenmark
Tidskrift: *Glas & Porslin*
- 348 *Interflora*
Per Ekströms väg 1, 161 55 Bromma 08/87 03 25
Ordf: Blomsterhandlare Lars V Johansson, Johanneshov
VD: Magnus Åberg
Tidskrift: *Blomster-Branschen*
Redaktör: Matz Bolin
- 349 *Sveriges Järnhandlareförbund*
Box 14 017, 104 40 Stockholm 08/63 51 40
Ordf: Järnhandlare Klas Skogholm, Hägersten
VD: Ingemar Gustafsson
Tidskrift: *Järnhandlaren*
Box 2148, 105 14 Stockholm
Redaktör: Curt O Mossegård
- 350 *Enskilda Kontorsmaskinfackhandlares Intresseförening*
G. L. Dawidssons Maskinaffär AB, Stortorget 8
702 11 Örebro 019/13 64 50
Ordf: Dir. Roland Dawidsson, Örebro
- 351 *Sveriges Leksakshandlares Riksförbund*
Box 3103, 103 62 Stockholm 08/21 70 95
Ordf: Dir. Stig Kjellberg, Huddinge
VD: Gunnar Kihlman
Tidskrift: *Svensk Leksaksrevy*
- 352 *Sveriges Livsmedelshandlareförbund (SSLF)*
Box 1311, 111 83 Stockholm 08/14 18 70
Ordf: Dir. Bror Andersson, Stockholm
VD: Gunnar Sandberg
Tidskrift: *Livs*
Chefredaktör: Karl-Erik Rosenlund

- 353 *Sveriges Läderhandlares Riksförbund*
Stortorget 3, 222 23 Lund 046/11 23 41
Ordf: Läderhandlare Valter Allvin, Arboga
- 354 *Sveriges Möbelhandlares Centralförbund*
105 61 Stockholm 08/24 40 40
Ordf: Dir. Sture Thuresson, Umeå
VD: Filip Norberg
Tidskrift: *Möbelvärlden*
Redaktör: Holger Norlin
- 355 *Svenska Pappershandlareföreningen*
Skeppargatan 27, 114 52 Stockholm 08/63 62 30
Ordf: Bokhandlare Stig Holm, Oskarshamn
VD: Per Nordenson
Tidskrift: *Pappershandlaren*
08/63 67 90
Redaktör: Erik Rydman
- 356 *Sveriges Parfymhandlares Riksförbund*
105 61 Stockholm 08/24 40 40
Ordf: Civiling. Klas Nording, Lidingö
VD: Axel Wennerholm
- 357 *Sveriges Pälshandlares Riksförening*
Box 53, 751 03 Uppsala 018/10 15 74
Ordf: Körsnär Börje Jonsson, Uppsala
Ombudsman: Stig Sohlberg
- 358 *Sveriges Radiohandlares Riksförbund*
Box 7286, 103 85 Stockholm 08/21 73 51
Ordf: Dir. Curt Thylin, Skellefteå
VD: Svenerik Bäckström
Tidskrift: *Rateko*
08/10 47 85
Redaktör: Bertil Harrison
Sektion:
- 359 *Fotohandlarnas Riksförbund*
Ordf: Köpman Holger Burman, Stockholm

BILAGA

- 360 *Reformkostbutikernas Riksförbund*
S:t Pauligatan 3, 416 60 Göteborg 031/15 87 16
Ordf: Köpman Gösta Nilsson, Växjö
Ombudsman: Edwin Medevik
Tidskrift: *Hälso-aktuellt*
Box 4038, 550 04 Jönköping 036/11 45 46
Redaktör: Ernst Juneby
- 361 *Sveriges Skeppshandlareförbund*
Box 53 200, 400 15 Göteborg 031/17 26 40
Ordf: Skeppshandlare Folke Landfors, Gävle
Ombudsman: Berndt Mattsson
- 362 *Sveriges Skohandlarförbund*
Kungsgatan 19, 111 43 Stockholm 08/24 40 40
Ordf: Skohandlare Larse Andrén, Stockholm
VD: Bertil Gustafsson
Tidskrift: *Skohandlaren*
Redaktör: Gösta Swärd
- 363 *Svenska Tapethandlareföreningen*
Box 53 200, 400 15 Göteborg 031/17 26 40
Ordf: Dir. Gunnar Lagerström, Göteborg
Skr: Sten-Olof Palm
- 364 *Sveriges Textilhandlareförbund*
105 61 Stockholm 08/24 40 40
Ordf: Dir. Bengt Brandt, Falköping
VD: Per Brindner
Tidskrift: *Textilbranschen*
Chefredaktör: Olof Myr
- 365 *Tobaks- & Servicehandelns Riksförbund*
Box 925, 126 09 Hägersten 08/81 01 60
Ordf: Köpman Bengt Eriksson, Göteborg
VD: Erik Warnergård
Tidskrift: *Tobakshandlaren*

366 *Sveriges Väskhandlarförbund*

Norra Esplanaden 1, 733 00 Sala 0224/136 11

Ordf: Väskhandlare Klaus Heidrich, Nyköping

Sekr: Torbjörn Grane

367 *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)*

105 33 Stockholm 08/14 16 00

Ordf: Lantbrukare Erik Jonsson, Väring

VD: Harald Håkansson

Tidskrifter:

Land

Chefredaktör: Håkan Rydén

Nya Perspektiv

Redaktör: Tom Forsberg

Lantmannen

Redaktör: Per-Olof Falknäs

Hästen

Redaktör: Nils Ankarcrona

Annonssblad till tidskrift för landtmän

Box 1106, 221 04 Lund 046/11 70 65

Chefredaktör: Birger Isacson

RIKSORGANISATIONER

368 *Sveriges Betodlares Centralförening (SBC)*

268 00 Svalöv 0418/625 10

Ordf: Friherre Hans Ramel, Harlösa

Sekr: Torsten Hummel-Gumælius

Tidskrift: *Betodlaren*

Hushållningssällskapet, Carlsk. 10 A, 211 20 Malmö

040/713 60

Redaktör: Sture Kristiansson

369 *Sveriges Bränneriintressenter*

Cardellsgatan 8, 291 31 Kristianstad 044/11 00 09

Ordf: Riksdagsman Yngve Nilsson, Tollarp

VD: Carl Axel Körnell

370 *Sveriges Fröodlareförbund*

Box 115, 291 01 Kristianstad 044/11 52 85

Ordf: Lantbrukare Allan Svensson, Kristianstad

Konsulent: Torsten Cedell

Tidskrift: *Svensk Frötidning*
 Box 940, 701 31 Örebro 019/11 46 19
 Redaktör: Sven Fall
 (Utges tillsammans med Sveriges Oljeväxtodlares
 Centralförening)

371 *Svensk Husdjursskötsel (SHS)*

Hållsta, 631 84 Eskilstuna 016/211 70
 Ordf: Godsägare Hans Andersson, Moholm
 VD: Börje Olsson
 Tidskrifter:
Husdjur
 Redaktör: Axel Helmenius
SHS – Information
 Underorganisationer:

Sektioner inom Nordiska Avelsföreningen för Biffraser:

- 372 *Sveriges Aberdeen-Angus-Förening*
 Sjövängen, 290 36 Rinkaby 044/22 52 01
 Ordf: Friherre Eugène Cederström, Glemmingebro
- 373 *Svenska Charolais-Föreningen*
 Sillesjö gård, 274 00 Skurup 0410/220 00
 Ordf: Godsägare Knut Alwén, Skurup
- 374 *Svenska Limousinföreningen*
 Trollenäs Gods AB, 241 00 Eslöv 0413/451 02
 Ordf: Friherre Nils Trolle, Eslöv
- 375 *Sveriges Jerseyförening*
 c/o Lantbruksnämnden, Norra Långgatan 8, 381 00 Kalmar
 0480/156 70
 Ordf: Hemmansägare Eskil Uddfors, Stigsjö
- 376 *Avelsföreningen för Svensk Kullig Boskap*
 Norrlands Tjurcentral, Rossö gård, 870 52 Nyland
 0612/226 15
 Ordf: Agronom Lars Näsholm, Umeå
- 377 *Avelsföreningen för Svensk Låglandsboskap*
 Södra Förstadsgatan 40 A, 211 43 Malmö 040/11 74 44
 Ordf: Lantbrukare Olov Johansson, Kvidinge
 Sekr: S E Hildeman
- 378 *Avelsföreningen för Svensk Röd och Vit Boskap*
 Hållsta, 631 84 Eskilstuna 016/211 70
 Ordf: Godsägare Johan von Hofsten, Skara
 Expeditionsföreståndare: Roland Åkesson

- 379   *Svenska Svinavelsföreningen*
Backen, 2035, 544 00 Hjo   0503/180 10
Ordf: Lantbrukare Ingemar Vallgård, Ransta
Skr: Sigfrid Ehrenfors
Tidskrift: *Svinskötsel*
Sektioner:
- 380   *Svenska Fläskproducenters Intresseförening*
Fors säteri, Flodafors, Katrineholm   0150/700 55
Ordf: Godsägare Ingvar Hultström, Katrineholm
- 381   *Sveriges Smågrisproducenters Intresseförening*
Björkäng, 265 00 Åstorp   042/531 33
Ordf: Lantbrukare Sten Boklund, Åstorp
- 382   *Svinavelns Intresseförening*
Djupadal, 373 00 Kallinge   0457/111 77
Ordf: Lantbrukare Liss Norén, Klagstorp
- 383   *Sveriges Allmänna Hypoteksbank*
Box 7059, 103 82 Stockholm   08/10 03 64
Ordf: F d landshövding Gösta Netzén, Malmö
VD: Gösta Renlund
- 384   *Sveriges Jordbrukskasseliförbund: namnbyte till Sveriges
Föreningsbankers Förbund*
Fack, 102 40 Stockholm 5   08/22 43 20
Ordf: Riksdagsman Herbert Hermansson, Torslanda
VD: Sven Lindquist
Tidskrift: *Jordbrukskasserörelsen*
Redaktör: Håkan Håkansson
- 385   *Sveriges Konservväxtodlares Samorganisation*
105 33 Stockholm   08/14 16 00
Ordf: Lantbrukare Gösta Hansson, Påarp
Ombudsman: Herbert Lööw
- 386   *Svenska Lantmännens Riksförbund*
Box 12 238, 102 26 Stockholm   08/13 15 00
Ordf: Lantmästare Lennart Hofvendahl, Billeberga
VD: Paul Hökfelt

- 387 *Svenska Mejeriernas Riksförening (SMR)*
 Fack, 101 10 Stockholm 1 08/23 87 00
 Ordf: Hemmansägare Bengt-Ola Edlund, Viskan
 VD: Bengt Dock
 Tidskrift: *Svenska Mejeritidningen*
 Box 12 037, 250 12 Helsingborg 042/13 42 20
 Redaktör: Gösta Vamling
 (Utges tillsammans med Mejeritekniska Föreningen och Svenska Mejerikonsulentföreningen)
- 388 *Sveriges Oljeväxtodlares Centralförening (SOC)*
 Box 161, 201 21 Malmö 040/725 75
 Ordf: Godsägare Gustaf Hellberg, Östra Ljungby
 Sekr: Gösta Andersson
 Tidskrift: *Svensk Frötidning* Se Sveriges Fröodlareförbund
- 389 *Sveriges Pälsdjursuppfödares Riksförbund (SPR)*
 Fack, 100 31 Stockholm 21 08/23 43 10
 Ordf: Pälsdjursuppfödare Nils Lundahl, Halmstad
 VD: Anders M Vik
 Tidskrift: *Våra Pälsdjur*
 Redaktör: Birgitta Edlund
 Underorganisation:
- 390 *Svenska Chinchillaföreningen inom SPR*
 Ordf: Pälsdjursuppfödare Rudolf Palmetzhofer, Avesta
- 57 *Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund* Se under arbetsgivareorganisationer
- 391 *Sveriges Slakteriförbund*
 121 86 Johanneshov 08/39 00 00
 Ordf: Lantbrukare Gunnar Svensson, Mellerud
 VD: Gunnar Lund
 Tidskrifter:
Köttjournalen
 Redaktör: Peder Pontén
Köttmästarbulletinen
 Redaktör: Östen Berglund

BILAGA

392 *Sveriges Stärkelseproducenters Förening*
Prinsgatan 13–15, 292 00 Karlshamn 0454/150 20
Ordf: Godsägare Valter Persson, Sölvesborg
VD: Nils Wixell

393 *Svenska Ägghandelsförbundet*
Box 97, 121 22 Johanneshov 08/59 03 40
Ordf: Lantbrukare Håkan Andersson, Falkenberg
VD: Bertil Flygare

FRISTÅENDE ALLMÄNNA INTRESSEORGANISATIONER

- 394 *Svenska Aerosolföreningen*
Box 38, 240 20 Furulunds station 046/73 83 90
Ordf: Dir. Bengt Bengtsson, Furulunds station
- 395 *Affischeringsföretagens förening*
Box 30 023, 104 25 Stockholm 08/54 12 00
Ordf: Dir. Claës Westman, Stockholm
- 396 *Svenska Akustikkonsulters Förening*
E Marnell AB, Nybohovsbacken 99, 117 44 Stockholm
08/19 16 65
Skr: Erik Marnell
- 397 *De nominerade annonsförmedlarnas mediaavtalsdelegation*
Box 3160, 103 63 Stockholm 08/23 21 50
Ordf: Dir. Bertil Waborg, Göteborg
Skr: Bertil Klinte
- 398 *Svenska Annonsörers Förening*
Rosenlundsgatan 13, 116 53 Stockholm 08/68 04 30
Ordf: Dir. Olle Karleby, Stockholm
VD: Lars Wiege
Tidskrift: *Info*
Sektion:
- 399 *Filmsektionen*
Ordf: Reklamchef P O Zachrisson, Södertälje
- 400 *Svenska Antikvariatföreningen*
Rönnells Antikvariat AB, Birger Jarlsgatan 32,
114 29 Stockholm 08/11 54 11
Ordf: Bokhandlare Per Rönnell, Djursholm

BILAGA

- 401 *Svenska Arabhästföreningen (SAHS)*
Box 112, 201 21 Malmö 040/745 00
Ordf: Greve Claes H Lewenhaupt, Katrineholm
Generalsekr: Erik Philip Sörensen
- 402 *Avelsföreningen för svenska ardennerhästen*
Åsvägen 7, 171 37 Solna 08/730 20 40
Ordf: Godsägare Gustav Nilsson, Vegby
Skr: Herman Friedländer
- 403 *ASG-Transportörernas Förening*
Alviksvägen 98, 161 36 Bromma 08/80 29 50
Ordf: Dir. Lennart Nordalen, Uppsala
VD: Sven Harald
- 404 *ASK-bolagens Ekonomiska Förening*
Fack, 104 01 Stockholm 60 08/27 29 80
Ordf: Dir. Bengt Fritz, Nässjö
VD: Carl Erik Hedlund
Tidskrift: *Fri Köpenskap*
Chefredaktör: Holger Westerberg
- 405 *Automathandelns Branschorganisation*
Lars Feuk AB, Råsundavägen 119, 171 37 Solna 08/83 60 90
Ordf: Dir. Lars Feuk, Solna
- 406 *Sveriges Automatägares Riksförbund*
Box 1136, 171 22 Solna 08/730 01 95
Ordf: Dir. Lars Ek, Solna
- 407 *Bakmedelsfabrikanternas förening*
Skogsfrugränd 21, 161 38 Bromma 08/80 27 70
Ordf: Dir. Lars Ekman, Bromma
- 408 *Svenska Bankföreningen*
Box 16 143, 103 23 Stockholm 08/24 33 00
Ordf: Fil dr Jan Wallander, Stockholm
VD: Jonas Nordenson
Tidskrifter:

Ekonomisk revy

Redaktör: Åke Törnqvist

Ekonomiska meddelanden

Redaktör: Gudrun Edman

Ekonomisk orientering

Redaktör: Gilbert Björnehammar

(Utges tillsammans med Föreningen Lärare i Samhälls-
kunskap, Geografilärarnas Förening, Historielärarnas Förening
och Föreningen Lärare i Företagsekonomi.)

409 *Barnvagnshandlarnas Riksförbund*

Dalaplan 2, 241 28 Malmö 0413/164 00

Ordf: Dir. Jan-Eric Rosencrantz, Eslöv

410 *Befraktarnas Intresseförening*

c/o Skånes Handelskammare, Slottsgatan 20, 211 33 Malmö
040/97 12 40

Ordf: Disp. Lennart Levin, Stockholm

Ombudsman: Gösta Jacobsson

411 *Sveriges Begravningsentreprenörers Förbund*

Sveavägen 125, 113 49 Stockholm 08/33 90 91

Ordf: Dir. Henning Jacobsson, Malmö

Ombudsman: Jabes Norén

Tidskrift: *Memento*412 *Föreningen Bekämpningsmedels-Leverantörer*

Box 16 050, 111 53 Stockholm 08/23 12 00

Ordf: Dir. Olof Strid, Stockholm

Ombudsman: Lars Göthlin

413 *Bildleverantörernas Förening*

Box 34 064, 100 26 Stockholm 08/56 11 51

Ordf: Chefred. Stig Yngve, Stockholm

Ombudsman: Bertil Lindskog

414 *Sveriges Bilindustri- och Bilgrossistförening*

Box 5514, 114 85 Stockholm 08/63 50 20

Ordf: Dir. Sven Gerentz, Stockholm

VD: Jonas Gawell

- 415 *Sveriges Bilskrotares Riksförbund*
Sollentuna Bildemontering AB, Box 28, 191 21 Sollentuna
08/35 53 01
Ordf: Dir. Kjell Granath, Jönköping
- 416 *Bilspeditions Transportörförening (BTF)*
Polhemsgatan 11, 171 58 Solna 08/27 27 95
Ordf: Dir. Henry Knutsson, Råå
VD: Ulf Nordin
- 417 *Sveriges Biodlares Riksförbund (SBR)*
Box 91, 590 20 Mantorp 0142/209 30
Ordf: Bussförare Birger Sandberg, Lyckeby
Exp.chef: Bertil Kristensson
Tidskrift: *Bitidningen*
Dalbogatan 1, 431 38 Mölndal 031/18 27 48
Redaktör: Sture Sjögren
- 418 *Sveriges Biografägarerförbund*
Stureplan 13, 111 45 Stockholm 08/10 57 98
Ordf: F d överståthållare Allan Nordenstam, Stockholm
VD: Curt Sjöborn
- 419 *Blomstergrossisternas Riksförbund*
Blomsterhallen, 230 30 Oxie 040/54 92 60
Ordf: Dir. Jim Janssons, Farsta
Skr: Maj Gillheim
- 420 *Sveriges Bokförings- och Revisionsbyråers Förbund*
Skånegatan 95, 116 37 Stockholm 08/41 81 20
Ordf: Revisor Sören Flink, Johanneshov
- 421 *Kristna bokförläggareföreningen*
Box 6302, 113 81 Stockholm 08/15 18 30
Ordf: Förlagschef Allan Hofgren, Stockholm
Skr: Oskar Eklöf

- 422 *Svenska Bokförläggareföreningen*
Kungsholmstorg 13 A, 112 21 Stockholm 08/54 11 25
Ordf: Bokförläggare Gerard Bonnier, Stockholm
VD: Christian Eberstein
Tidskrift: *Svensk Bokhandel*
Karlsrogatan 2, 171 65 Solna 08/85 02 55
Chefredaktör: Gunilla Lundborg
(Utges tillsammans med Svenska Bokhandlareföreningen)
- 423 *Borst- och Penselfabrikantföreningen*
Box 14 050, 104 40 Stockholm 08/63 14 60
Ordf: Disp. Björn Leifland, Bankeryd
Ombudsman: Olov Landberg
- 424 *Svenska Brandredskapsföreningen*
AB Henrikssons Brandredskap, Box 281, 101 23 Stockholm
08/20 78 24
Ordf: Dir. Olov Eriksson, Stockholm
- 425 *Broiler-intressenters Förening*
Box 15 002, 104 65 Stockholm 08/44 90 60
Ordf: Dir. Bengt Kristensson, Stockholm
Skr: Elis Jönsson
- 426 *Sveriges Bultpistolförsäljares Riksförbund*
Box 55, 182 11 Danderyd 08/22 39 60
Ordf: Avdelningschef Stig Rosén, Stenhamra
- 427 *Svenska Busstrafikförbundet*
Nybrogatan 7, 114 34 Stockholm 08/21 88 02
Ordf: Dir. Stig Mats, Falun
VD: Åke Ljungberg
Tidskrift: *Svensk Omnibustidning*
08/21 88 00
Redaktör: Göran Werner
- 428 *Byggherreföreningen*
Kungsgatan 55, 111 22 Stockholm 08/23 32 40
Ordf: Envoyé Arne S Lundberg, Stockholm
VD: Roland Rengefors

BILAGA

- 429 *Båt- och Motorleverantörers förening*
John Wendlers revisionsbyrå AB, Sturegatan 22,
114 36 Stockholm 08/67 06 80
Ordf: Dir. Gösta Berg, Saltsjö-Duvnäs
Ombudsman: Birger Backwall
- 430 *Sveriges Campingvärdars Riksförbund*
Box 255, 451 01 Uddevalla 0255/317 80
Ordf: Turistintendent Helge Soling, Orsa
VD: Åke Kristiansson
- 431 *Svenska Nationalkommittén av International Cargo Handling
and Coordination Association (ICHCA)*
Box 2553, 403 17 Göteborg 031/17 17 00
Ordf: Dir. Bengt Gabrielsson, Göteborg
Skr: Ingemar Lindblom
- 432 *CDL-företagens samarbetsorgan*
Fack, 102 40 Stockholm 5 08/63 54 60
Ordf: Generaldir. Jonas Norrby, Bromma
VD: Bengt Sterne
- 433 *Dagligvaruleverantörers förbund (DLF)*
Skogsfrugränd 21, 161 38 Bromma 08/80 27 70
Ordf: Generalkonsul Tore Nordenskjöld, Malmö
VD: Lars Ekman
Underorganisationer:
- 434 *Kemisk-Tekniska Leverantörsförbundet (KTF)*
Ordf: Dir. Gunnar O Nittzell, Stockholm
Sektion:
- 127 *Sveriges Kemisk-Tekniska Leverantörförening Se
Sveriges Grossistförbund*
- 435 *Industrisektionen*
Ordf: Dir. Karl-Erik Glennvall, Rotebro
- 436 *Sektionen för institutionell och industriell rengöring*
Ordf: Dir. Folke Plymouth, Hittarp
- 437 *Kosmetikasektionen*
Ordf: Dir. Fredrik Ehrén, Stockholm

- 438   *Storhushållssektionen*
Ordf: Dir. Karl-Erik Sundin, Kristianstad
- 439   *Data 20*
c/o Varvsindustrins Datacentral AB, Fack, 402 70 Göteborg 8
031/51 37 80
Ordf: Försäljningsrepr. Hans Westling, Göteborg
- 440   *Direktförsäljningsföretagens Förening*
105 45 Stockholm   08/56 01 44
Ordf: Dir. Bo Palmberg, Södertälje
VD: Jan Hellstadius
- 441   *Sveriges direktreklamförening*
Box 16 149, 103 23 Stockholm   08/20 00 48
Ordf: Dir. Börje Hedlund, Solna
Ombudsman: Tom Ekelund
- 442   *Föreningen Sveriges Droghandlare*
Malmtorgsgatan 3, 111 51 Stockholm   08/23 16 55
Ordf: Advokat Nils Kärrlander, Stockholm
- 443   *Däckspecialisternas Riksförbund (DRF)*
Box 5611, 114 86 Stockholm   08/24 61 50
Ordf: Dir. Sten Walles, Stockholm
VD: Tore Lidström
Tidskrift: *Motorbranschen*   Se Motorbranschens Riksförbund
Sektion:
- 444   *Regummeringsspecialisternas Förening*
Ordf: Disp. John Lauridsen, Malmö
- 445   *Svenska Elverksföreningen*
Box 6405, 113 82 Stockholm   08/22 58 90
Ordf: Kraftverksdir. Carl-David Bredberg, Skellefteå
VD: Carl A Hagson
- 446   *Svenska Fabriksbetongföreningen*
Drottninggatan 6, 111 51 Stockholm   08/23 14 55
Ordf: Civiling. Göran Bjursten, Stockholm
VD: Rolf Littorin

BILAGA

- 447 *Frivilliga fackkedjorna*
Fack, 191 20 Sollentuna 1 08/96 01 35
Ordf: Dir. Axel Sundström, Vällingby
Skr: John Örtengren
- 448 *Fack- och konsument-pressens postkommitté*
Bällstavägen 292, 161 54 Bromma 08/22 35 20
Ordf: Kamrer Bengt Malmberg, Bromma
- 449 *Föreningen Svensk Fackpress (Factu)*
Box 3086, 103 61 Stockholm 08/10 71 26
Ordf: Dir. Lars Wickman, Stockholm
- 450 *Svenska Aktiva Fastighetsmäklarförbundet*
Box 4072, 163 04 Spånga 08/760 86 60
Ordf: Fastighetsmäklare Börje Eberheim, Spånga
- 451 *Auktoriserade Fastighetsmäklares Riksförbund*
Box 397, 101 25 Stockholm 08/23 24 95
Ordf: Jur kand Hans Göthe, Stockholm
VD: J Georg von Malachowski
Tidskrift: *Fastighetsmäklaren*
- 452 *Sveriges Fastighetsägareförbund*
Box 40 069, 103 42 Stockholm 08/23 45 85
Ordf: Advokat Sten S:son Ankarcrona, Stockholm
VD: Claës Breitholtz
Tidskrift: *Svensk Fastighetstidning*
Chefredaktör: Ingemar Henriksson
- 453 *Sveriges Filmuthyrareförening*
Box 3275, 103 65 Stockholm 08/20 45 17
Ordf: Dir. Bengt Bengtson, Stockholm
Ombudsman: Bengt Johansson
Närstående organisation:
- 454 *Filmägarnas Kontrollförening*
Box 3147, 103 62 Stockholm 08/20 45 17
Ordf: Ekonomidir. Uno Hjärtkvist, Vällingby

- 455 *Finansieringsföretagens Förening*
Box 16 149, 103 23 Stockholm 08/20 00 48
Ordf: Dir. Fredrik Lettström, Stockholm
Skr: Tom Ekelund
- 456 *Sveriges Fiskares Riksförbund*
Box 4036, 400 40 Göteborg 031/24 17 60
Ordf: Riksdagsman Georg Åberg, Partille
Ombudsman: Bertil Johansson
- 457 *Sveriges Fiskevattenägareförbund*
Hushållningssällskapet, Kyrkogatan 8, 761 00 Norrtälje
0176/115 20
Ordf: Riksdagsman Erik Grebäck, Knutby
- 458 *Svenska Fiskhandelsförbundet*
Lilla Brogatan 34, 502 30 Borås 033/11 01 86
Ordf: Köpman Arthur Melander, Stockholm
Förbundsdirektör: Einar Weismark
Tidskrift: *Svensk Fiskhandel*
Brunnsvägen 3, 433 00 Partille 031/26 02 02
- 459 *Fiskkonserverfabrikernas förening*
450 81 Grebbestad 0525/101 25
Ordf: Disp. Kjell Sjöman, Kungshamn
VD: Tage Hellstrand
- 460 *Svenska Fjordhästföreningen*
Lantbruksnämnden, Box 610, 551 01 Jönköping 1
036/11 25 70
Ordf: Lantbrukare Henry Berndtsson, Uddevalla
- 461 *Föreningen Svensk Fjäderfäskötsel*
Gamla Brogatan 29, 111 20 Stockholm 08/11 93 03
Ordf: Lantbrukare Håkan Andersson, Falkenberg
Skr: Sven Söderberg
Tidskrift: *Fjäderfä*

BILAGA

- 462 *Svenska Flottledsförbundet*
Åråsvägen 7, 680 30 Råda 0563/600 70
Ordf: Flottningschef Bo Lundén, Råda
- 463 *Sveriges Fogentreprenörers Riksförbund*
Erik Ryds Glasmästeri AB, Högomsv. 23, 852 45 Sundsvall
060/15 08 80
Ordf: Ing. Sven Persson, Malmö
- 464 *Svenska Fondhandlareföreningen*
Stortorget 18–20, 111 29 Stockholm 08/11 78 79
Ordf: Bankdir. Kjell Brändström, Stocksund
Skr: Jan Ponsbach
- 465 *Sveriges Fotvårdsspecialisters Riksförbund*
Box 7147, 402 32 Göteborg 031/14 70 43
Ordf: Disp. Dagmar Rading, Göteborg
Tidskrift: *Tidskrift för Sveriges Fotvårdsspecialisters Riksförbund*
- 466 *Sveriges Frimärkshandlarförbund*
Mäster Samuelsgatan 3, 111 44 Stockholm 08/24 96 50
Ordf: Dir. Sven-Olof Forselius, Danderyd
Skr: Ulla Lönndahl
- 467 *Sveriges Fröengrossistförening*
Köpmangatan 16, 692 00 Kumla 019/701 10
Ordf: Dir. Bengt-Hjalmar Danielsson, Kumla
- 468 *Sveriges Fröhandlareförening*
AB Hammenhögs Frö, 272 50 Hammenhög 0414/404 00
Ordf: Konsul Widar Weibull, Landskrona
- 469 *Svenska Fullblodsavelsföreningen*
Strandbadsvägen 2, 230 11 Falsterbo 040/47 00 25
Ordf: Dir. Erik Söderberg, Stockholm

- 470 *Svenska Fåravelsförbundet*
Parkgatan 14, 112 30 Stockholm 08/53 02 49
Ordf: Agronom K-E Mellqvist, Visby
VD: Aly Goldkuhl
Tidskrift: *Fårskötsel*
- 471 *Svenska Färgeriiddkareföreningen*
R V Carlströms revisionsbyrå, Kungsgatan 6 A,
411 19 Göteborg 031/17 03 50
Ordf: Dir. Birger Norinder, Göteborg
Ombudsman: Ragnar Carlström
- 472 *Sveriges Färgfabrikanter förening (sveff)*
Apelbergsgatan 58, 111 37 Stockholm 08/21 05 00
Ordf: Bruksdisp. Lars Degefors, Vedevåg
VD: Carl-Eric Dahlqvist
Sektioner:
- 473 *Bandlackeringssektionen*
Ordf: Dir. Bertil Lidal, Helsingborg
- 474 *Billackeringssektionen*
Ordf: Dir. Anders Lindh, Märsta
- 475 *Metallsektionen*
- 476 *Målerisektionen*
Ordf: Dir. Sven Sjögren, Malmö
- 477 *Skeppsfärgssektionen*
Ordf: Dir. Bertil Köhlberg, Göteborg
- 478 *Tryckfärgssektionen*
Ordf: Konsul Hans Köhler, Trelleborg
- 479 *Träsektionen*
Ordf: Dir. Carl-Gustaf Malmvik, Lidingö
- 480 *Aterförsäljarsektionen*
Ordf: Dir. Lars Krokstedt, Stockholm
- 481 *Svensk Färskpotatis Samorganisation*
Ess-Bjär, Industriområdet, 260 91 Förslöv 0431/509 90
Ordf: Lantbrukare Per Erik Persson, Höganäs
Skr: Allan Johansson

BILAGA

- 482 *Svenska Förpackningsföreningen*
Box 9038, 102 71 Stockholm 08/84 07 30
Ordf: Dir. Åke Sahlin, Stockholm
VD: Stig-G Bergstedt
- 483 *Försäkringsbranschens Serviceaktiebolag (FSAB)*
Strandvägen 5 B, 114 51 Stockholm 08/24 85 20
Ordf: Dir. Arne Lundeborg, Stockholm
VD: Richard Schönmeyr
Tidskrift: *Försäkringstidningen*
Redaktör: Rune Lundberg
- 484 *Svenska Försäkringsbolags Riksförbund*
Strandvägen 5 B, 114 51 Stockholm 08/24 85 20
Ordf: Dir. Erik Bendz, Djursholm
VD: Richard Schönmeyr
- 485 *Utländska försäkringsbolags förening*
Försäkrings AB Haand i Haand och National
Box 7051, 103 82 Stockholm 08/67 04 20
Ordf: Dir. Erik Rosén, Stockholm
- 486 *Svenska Galoppsportens Centralförbund*
Kungsgatan 30, 111 35 Stockholm 08/11 97 59
Ordf: Envoyé Nils K Ståhle, Stockholm
Generalsekr: Bengt Forsman
Tidskrift: *Svenska Galoppsportens Kalender*
Redaktör: Björn Zachrisson
- 487 *Svenska Gasföreningen*
Box 6405, 113 82 Stockholm 08/34 09 85
Ordf: Dir. Carl-Erik Blomquist, Stockholm
VD: Claes Lindgren
Tidskrift: *Gasnytt*
Redaktör: Mats Ljungberg
Sektion:
- 488 *Naturgassektionen*
Ordf: Dir. Göran Ekberg, Malmö

- 489 *Svenska Glasbruksföreningen*
Box 5513, 114 85 Stockholm 08/63 05 80
Ordf: Riksdagsman Erik Hovhammar, Vetlanda
VD: Axel Appelberg
Sektioner:
- 490 *Sektionen för belysningsglas*
Ordf: Civiling. Bo Bengtson, Nybro
- 491 *Sektionen för hushållsglas*
- 492 *Sveriges Golvhandlares Riksförbund*
Nytorgsgatan 17 A, 116 22 Stockholm 08/44 05 20
Ordf: Dir. Sven-Olof Larsson, Örebro
Ombudsman: Sven Lindberg
- 493 *Sveriges Gravörmästareförening*
Askvalls Gravyr AB, Drottninggatan 88, 111 36 Stockholm
08/21 07 26
Ordf: Gravörmästare Lennart Askvall, Stockholm
- 494 *Grus- och Makadamföreningen*
Drottninggatan 6, 111 51 Stockholm 08/23 14 55
Ordf: Dir. Arne Henrikson, Solna
VD: Rolf Littorin
- 495 *Guldsmedernas Garantisällskap*
Riddarplatsen 9, 175 30 Järfälla 0758/330 30
Ordf: Guldsmed Sven-Uno Nyström, Sundbyberg
- 496 *Sveriges Gummeringsfabrikanter Förening*
Villagatan 1, 114 32 Stockholm 08/22 17 00
Ordf: Dir. Stig Fröberg, Finspång
Ombudsman: Lars Larsson
- 497 *Svenska Hamnförbundet*
Sandhamnsgatan 57, 115 28 Stockholm 08/63 55 00
Ordf: Dir. Bengt Tengroth, Göteborg
Förbundsdir: Knut-Inge Lasson
Tidskrift: *Svensk Hamntidning*

BILAGA

- 498 *Sveriges Handelsagenters Förbund*
Narvavägen 27, 114 60 Stockholm 08/67 15 30
Ordf: Dir. Tore Lindén, Solna
VD: Herbert Söderlund
Tidskrift: *Världsmarknad*
Karlplan 8, 114 60 Stockholm 08/61 22 63
Redaktör: Gunnar Josephsson
Sektioner:
- 499 *Sveriges El- och Elektronikagenters Förening*
Ordf: Ing. Sten Malmkvist, Älvsjö
- 500 *Glas- och porslinssektionen*
Ordf: Dir. Ragnar Prim, Johanneshov
- 501 *Kaffesektionen*
Ordf: Dir. Ragnar Pyk, Lidingö
- 502 *Sveriges Kemiagenters Förening*
- 503 *Livsmedelssektionen*
Ordf: Dir. Sven-Erik Edberg, Handen
- 504 *Sveriges Skoimport-agenters Förening*
Ordf: Civilek. Finn Haglund, Kumla
- 505 *Textilsektionen*
Ordf: Handelsagent Hans Kaiser, Stockholm
- 506 *Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund (SHTF)*
Box 35, 162 11 Vällingby 08/37 28 10
Ordf: Handelsträdgårdsmästare Einar Eriksson, Stockholm
VD: Ragnar Moberg
Sektioner:
- 507 *Bärodlaressektionen*
Ordf: Nämndeman Elof Ardesjö, Lindesberg
- 508 *Sveriges Champinjonodlareförening*
Ordf: Dir. Harald Stridsberg, Oxie
- 509 *Svenska Småplantodlareföreningen*
Ordf: Handelsträdgårdsmätare Sven Ivarsson, Kvidinge

- 510 *Helikopterföretagens Riksförbund*
Stenbacksstigen 11, 181 62 Lidingö 3 08/766 41 65
Ordf: Dir. Göran Wallert, Stockholm
Ombudsman: Lars Sandberg
- 511 *Föreningen Hemtextilfabrikanterna*
Karlstads Spinneri- & Väfveri AB, Älvgatan 49,
652 30 Karlstad 054/11 52 50
Ordf: Dir. Åke Brag, Karlstad
- 512 *Sveriges Hotell- och Restaurangförbund*
Kungsgatan 62, 111 22 Stockholm 08/23 41 40
Ordf: Dir. Olof Söderström, Stockholm
VD: Nils-Erik Brundell
Tidskrift: *Restauratören*
Redaktör: Erik Magnusson
(Utges tillsammans med Sveriges Arbetsgivareförening för
Hotell och Restauranger)
Underorganisation:
- 513 *Svenska Turisthotellens Riksförbund*
Ordf: Kanslirådet Åke Hartvig, Stockholm
VD: Gerd Corall Bryn
- 514 *Svenska föreningen för internationell hudhandel*
Birger Jarlsgatan 6 B, 114 34 Stockholm 08/22 68 00
Ordf: Dir. Fritz Hollander, Stockholm
Skr: Jan Bornstein
- 515 *Husvagnsbranschens Riksförbund*
Box 510, 161 05 Bromma 5 08/87 60 42
Ordf: Dir. Bertil Holmqvist, Dorotea
Generalsekr: Göran Sjöberg
- 516 *Svenska Hyresförmedlares Riksförbund*
Hem & Fritidskonsult, Bastugatan 35, 117 25 Stockholm
08/68 67 00
Ordf: Ing. Carl-Torsten Björklund, Stockholm

- 517 *Sveriges Häradsallmänningsförbund*
L.2, 641 00 Katrineholm 0150/450 14
Ordf: Friherre Fritz Klingspor, Stora Sundby
Skr: Jonas Hagman
- 518 *Ica-förbundet*
Odengatan 69, 113 22 Stockholm 08/22 65 80
Ordf: Dir. Stig Svensson, Stockholm
VD: Nils-Erik Wirsäll
Tidskrifter:
ICA-nyheter och debatt
721 85 Västerås 021/11 04 40
Chefredaktör: Roland Danielsson
ICA-kontakten
721 85 Västerås 021/11 04 40
Redaktör: Lisbeth Kohls
Praktiskt butiksarbete
721 85 Västerås 021/11 04 40
Huvudredaktör: Göran Sandberg
Supermarket
721 85 Västerås 021/11 04 40
Huvudredaktör: Gunnar Holmberg
Hem och Fritid
Hagagatan 56, 113 47 Stockholm 08/22 65 80
Chefredaktör: Ingrid Ekeström
ICA-Kuriren
721 85 Västerås 021/11 04 40
Chefredaktör: Erik Rydholm
Vårt hus
721 85 Västerås 021/11 04 40
Chefredaktör: Bertil Karlén
- 519 *ICL Användarförening*
DN:s dataavdelning, 105 15 Stockholm 08/22 40 00
Ordf: Dir. Jan Baeckström, Bromma
Skr: Julius Schein

- 520 *Internationella Handelskammarens Svenska Nationalkommitté*
 Box 16 050, 103 22 Stockholm 08/23 12 00
 Ordf: Dir. Alvar Lindencrona, Stockholm
 Generalsekr: Hadar Cars
- 521 *Isoleringsfirmornas Förening*
 Storgatan 36, 114 55 Stockholm 08/63 05 50
 Ordf: Dir. Bo Yllmark, Sollentuna
 Sekr: Stig Hedberg
- 522 *Jernkontoret*
 Box 1721, 111 87 Stockholm 08/22 46 20
 Ordf: Bruksdisp. Wilhelm Ekman, Hagfors
 VD: Lars Nabseth
 Tidskrifter:
Jernkontorets Annaler
 Redaktör: Ingemar Sahlin
Scandinavian Journal of Metallurgy
 Redaktör: Kjell Hellbom
- 523 *Jordbrukarnas Riksförbund*
 Stenhuggarvägen 20, 161 37 Bromma 08/25 06 05
 Ordf: Jordbrukare Tage Stark, Alunda
 Sekr: Lennart Nyberg
- 524 *Sveriges Jordägareförbund*
 H Dahlins Advokatbyrå, Smålandsgatan 4, 114 34 Stockholm
 08/23 35 55
 Ordf: Jägmästare Hans G Mörner, Finspång
 Sekr: Johan af Petersens
- 525 *Svenska Järnbrukens Gruppcentral*
 Box 1727, 111 87 Stockholm 08/22 46 20
 Ordf: Professor Lars Nabseth, Bromma
 VD: Bengt Nordell
 Underorganisationer:
- 526 *Handelsstålföreningen*
 Ordf: Dir. Sture Svensson, Borlänge

BILAGA

- 527   *Armeringsstålgruppen*
Ordf: Dir. Ragnar Hagman, Bromma
- 528   *Svenska Järnverkens Plåtgrupp*
Ordf: Dir. Ingemar Gustafsson, Oxelösund
- 529   *Järnverksgruppen för stångstål och balk*
Ordf: Dir. Ragnar Hagman, Bromma
- 530   *Specialstålföreningen*
Ordf: Dir. Per Kiellarson, Nybybruk
- 531   *Kallvalsade bandgruppen*
- 532   *Stålgjutgodsgruppen*
- 533   *Konstruktionsstålsgruppen*
- 534   *Krossplattgruppen*
- 535   *Svenska ställlinegruppen*
- 536   *Rostfria plåtgruppen*
- 537   *Rostfria rörgruppen, sektion plåtrör*
- 538   *Rostfria rörgruppen*
- 539   *Svenska rostfria stångstålsgruppen*
- 540   *Skandinaviska rostfria trådgruppen*
- 541   *Snabbstålsgruppen*
- 542   *Verktygsstålsgruppen*
- 543   *Tackjärnsföreningen*
Ordf: Intendent Gösta Lundgren, Oxelösund
- 544   *Svenska Järn- och Metalls krothandlareföreningen*
Box 1726, 111 87 Stockholm   08/23 14 70
Ordf: Dir. K E Söderman, Malmö
Ombudsman: Kjell Sjöstedt
- 545   *Föreningen Järnskrotgrossisterna*
c/o Advokat Olof-Fredrik Smedberg, Sveavägen 32,
114 34 Stockholm   08/21 14 18
Ordf: Civiling. Hans Thulin, Västerås

- 546 *Järnverksföreningen*
Hovslagargatan 3, 111 48 Stockholm 08/23 72 90
Ordf: Dir. Ture Omberg, Hagfors
Direktör: Ragnar Hagman
- 547 *Svenska Järnvägsföreningen*
Box 78, 631 02 Eskilstuna 016/13 75 85
Ordf. o. VD: Dir. Åke Karlström, Eskilstuna
- 548 *Riksförbundet Kiosk och Gatukök*
Västra gatan 2, 702 10 Örebro 019/10 00 30
Ordf: Köpman Ebbe Josefsson, Uddevalla
VD: Gunnar Dedorson
Tidskrift: *Kiosk*
Redaktör: Lars Eriksson
- 549 *Sveriges Konst- och Antikhandlareförening*
L Edelstam Konst & Antikviteter, Västerlånggatan 43,
111 29 Stockholm, 08/20 20 98
Ordf: Fil lic Gregor Aronowitsch, Stockholm
- 550 *Svenska Kontorsserviceförbundet*
LAB skrivbyrå, Sveavägen 25–27, 111 34 Stockholm
08/21 82 30
Ordf: Dir. Ebba Giesecke, Stockholm
- 551 *Kontorsvaruhandelns Riksförbund*
Box 16 070, 103 22 Stockholm 08/67 03 55
Ordf: Dir. Ragnar Persson, Stockholm
- 552 *Svenska Kraftverksföreningen*
Box 1704, 111 87 Stockholm 08/24 23 90
Ordf: Dir. Gösta Agrenius, Bromma
VD: Hans Broström
Tidskrift: *Svenska Kraftverksföreningens publikationer*

BILAGA

- 553 *Kusttankers Intresseförening*
Edqvists Advokatbyrå, Östra Hamngatan 45, 411 10 Göteborg
031/13 22 72
Ordf: Dir. Helge Kjellsson, Lidköping
Ombudsman: Rolf J:son Edqvist
- 554 *Svenska Kylfirmors Förening*
Box 5311, 102 46 Stockholm 08/85 55 07
Ordf: Ing. Bengt Ljungberg, Stockholm
Ombudsman: Staffan Bergling
- 555 *Sveriges Köttproducenter*
Hushållningssällskapet, Box 119, 532 00 Skara 0511/131 60
Ordf: Lantbrukare Gunnar Lindén, Tidaholm
Skr: Sven Persson
- 556 *Svenska Likkistfabrikantföreningen*
Box 58, 382 00 Nybro 0481/118 20
Ordf: Dir. Gunnar Rydén, Nybro
- 557 *Svenska Livförsäkringsföreningars Riksförbund*
c/o Allm. Begravningsfonden, Sveavägen 116,
113 50 Stockholm 08/31 39 22
Ordf: Dir. Sven Widlund, Enskede
- 558 *Svenska Ljusreklamförbundet*
Metro Ljusreklam AB, Box 108, 191 21 Sollentuna
0760/341 40
Tf ordf: Dir. Karl-Evert Heed, Sollentuna
- 559 *Svenska Lokaltrafikföreningen*
Box 6301, 113 81 Stockholm 08/23 60 00
Ordf: Dir. Ingemar Bäckström, Bromma
Skr: Erik Sand
Tidskrift: *Svensk lokaltrafik*
Redaktör: J Holger Andersson

- 560** *Läderföreningen*
Box 1753, 111 87 Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Dir. Bengt Åsell, Ängelholm
VD: Ivar Björck
- 561** *Läkemedelsindustriföreningen (LIF)*
Box 1319, 111 83 Stockholm 08/24 13 70
Ordf: Dir. S O Ryné, Malmö
VD: Rune Casslén
- 562** *Länsförsäkringsbolagens Förening*
Fack 57, 100 41 Stockholm 26 08/24 06 40
Ordf: F d landshövding Jarl Hjalmarson, Lidingö
VD: Gunnar Malmenström
Tidskrift: *LF-Eko*
Redaktör: Torsten Rydin
- 563** *Föreningen Svenska Marknadsundersökningsinstitut*
Fläderstigen 7, 136 71 Handen 08/776 20 07
Ordf: Dir. Nils Zetterberg, Bromma
- 564** *Sveriges Marzipanfabrikanter Förening*
Hovslagargatan 5, 111 48 Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Dir. Anders Alwå, Malmö
Ombudsman: Åke Österlind
- 565** *Svenska Matthandlareföreningen*
N:a Järnväggsgatan 4, 352 34 Växjö 0470/128 43
Ordf: Disp. Ragnar Stenbäck, Växjö
- 566** *Metallskrotgrossisterna*
c/o Advokat Olof-Fredrik Smedberg, Sveavägen 32,
111 34 Stockholm 08/21 14 18
Ordf: Disp. Fritz Andersson, Eskilstuna
- 567** *Miljöljuskretsen*
Box 52, 285 01 Markaryd 1 0433/114 56
Ordf: Dir. Bo G Anell, Stockholm
VD: Nils Rundblad

BILAGA

- 568 *Svenska Mobilkranföreningen*
Box 27 029, 102 51 Stockholm 08/22 40 60
Ordf: Disp. Viktor Magnusson, Sundsvall
Ombudsman: Lars Morast
- 569 *Sveriges Motorcykel- och Mopedimportörers Förbund*
Strandvägen 13, 114 56 Stockholm 08/24 96 30
Ordf: Advokat Bengt Landahl, Stockholm
- 570 *Motor-Renoverarna*
Roslinvägen 1, 161 55 Bromma 08/37 07 49
Ordf: Dir. Nils-Gunnar Dixner, Sundbyberg
- 571 *Svenska Musikförläggareföreningen*
Box 3217, 103 64 Stockholm 08/23 49 85
Ordf: Dir. Lennart Bagger-Sjöbäck, Stockholm
- 572 *Svenska Musikhandlareföreningen*
Skeppargatan 27, 114 52 Stockholm 08/63 46 63
Ordf: Musikhandlare Folke Källström, Göteborg
- 573 *Sveriges Must- & Fruktindustriförbund*
Box 127, 360 13 Urshult 0477/200 62
Ordf: Fruktodlare Ingvar Åkesson, Kivik
Skr: Henning Tarstad
- 574 *Sveriges Målarmästareföreningars Samorganisation*
Tallkrogsplan 93, 122 40 Enskede 08/59 61 71
Ordf: Målarmästare Mauritz Rudheim, Stockholm
Tidskrift: *Måleri*
Essingestråket 11, 112 66 Stockholm 08/56 44 46
Redaktionskommitténs ordf: Folke Gransten
- 575 *Sveriges Mästarservice Organisation*
Scheelegatan 15, 112 28 Stockholm 08/50 40 44
Ordf: Radiomästare Mauritz Ericsson, Stockholm
- 576 *Svenska Mätareförbundet*
Virebergsvägen 3, 171 40 Solna 08/82 52 22
Ombudsman: David Holmgren

- 577 *Sveriges Möbeltransportörers Förbund*
Sture Lindgrens Advokatbyrå, Adolf Fredriks Kyrkogata 12,
111 37 Stockholm 08/10 64 65
Ordf: Dir. Börje Åberg, Solna
- 578 *Föreningen Nordsvenska Hästen*
c/o Veterinärhögskolan, 104 05 Stockholm 50
Ordf: Professor Sven Dyrendahl, Enebyberg
Skr: Gösta Bengtsson
- 579 *Sveriges Förenade Oljebrännarfabrikanter Förening*
B Palm & Co AB, Fack, 601 01 Norrköping 011/11 22 10
Ordf: Dir. Björn Palm, Norrköping
- 580 *Svenska Oljeslagarnas Förbund*
Box 71, 292 00 Karlshamn 0454/143 00
Ordf: Dir. Lars O Bergman, Helsingborg
- 581 *Sveriges Orientmatthandlares Förening*
Bennys Orientmattor AB, Sveavägen 60, 111 34 Stockholm
08/10 44 20
Ordf: Dir. Gerhard Nestrell, Stockholm
- 582 *Svenska Patentombudsföreningen (SPOF)*
Box 7131, 103 83 Stockholm 08/10 95 03
Ordf: Ing. Arne Kransell, Täby
Skr: Lars Grefberg
- 583 *Persienntillverkarnas Förening*
Gävle-Persienner, Sjötte Tvärgatan 31, 802 35 Gävle
026/11 45 30
Ordf: Dir. Arne Ottefalk, Gävle
- 584 *Petroleumhandelns riksförbund*
Fleminggatan 77, 112 32 Stockholm 08/54 11 50
Ordf: Dir. Tore Jakobson, Stockholm
VD: Arne Skarp
Tidskrift: *Petroleumhandeln*

BILAGA

- 585 *Svenska Petroleum Institutet (SPI)*
Sveavägen 21, 111 34 Stockholm 08/23 58 00
Ordf: Dir. Torsten Andersson, Stockholm
VD: Rolf af Klintberg
- 586 *International Federation of the Phonographic Industry, svenska gruppen*
Rödabergsgatan 8, 113 33 Stockholm 08/34 39 15
Ordf: Dir. Sixten Eriksson, Bromma
Skr: Eddie Landqvist
- 587 *Sveriges Pianoförbund*
Drottninggatan 6, 111 51 Stockholm 08/23 14 55
Ombudsman: Kurt Littorin
- 588 *Svenska Plantskolornas Riksförbund*
Box 35, 162 11 Vällingby 08/37 28 10
Ordf: Plantskoleägare Oscar Mårtensson, Tomelilla
Skr: Christer Wohlström
- 589 *Sveriges Plastförbund*
Skeppargatan 37, 114 52 Stockholm 08/63 50 20
Ordf: Dir. Bengt Lidén, Stenungsund
VD: Bertil Lundin
Sektioner:
- 590 *Avdelningen för armerad plast*
Ordf: Ing. Per Sundberg, Tidaholm
- 591 *Byggplastavdelningen*
Ordf: Dr. Ragnar Hauan, Bofors
Skr: Bo Jedler
- 592 *Avdelningen för flexibla skumplaster*
Ordf: Dir. Bo Fjaestad, Tranås
- 593 *Avdelningen för formgods*
Ordf: Dir. Sture Emilson, Laxå
- 594 *Plattsättnings Entreprenörers Riksförening*
Interoc Bygg AB, Fack, 201 10 Malmö 040/736 60
Ordf: Dir. Alvar Ericsson, Malmö

- 595 *Svenska Ponnyföreningens Avelssektion*
Säby gård, 152 00 Strängnäs 0152/600 17
Ordf: Agronom Anneka Anderson, Strängnäs
Underorganisationer:
- 596 *Svenska Connemarasällskapet*
c/o Wennerström, Virebergsvägen 17, 171 40 Solna
08/82 28 83
- 597 *Svenska New Forest-föreningen*
Solberga, 150 10 Gnesta 0158/210 47
- 598 *Svenska Russavelsföreningen*
Hushållningssällskapet, Schweizergatan 1 A, 621 00 Visby
0498/126 23
- 599 *Sveriges Shetlandssällskap*
Tullstorp, 260 84 Hjärnarp 0431/550 10
- 600 *Svenska Welsh Ponny-föreningen*
Skeda gård, 340 16 Ryssby 0372/400 24
- 601 *Postorderföretagens samarbetskommitté*
Ellos Postorder AB, 501 86 Borås 033/13 71 00
Ordf: Dir. Olle Blomqvist, Borås
- 602 *Sveriges Potatisodlares Riksförbund (SPOR)*
Drottninggatan 56, 111 21 Stockholm 08/20 18 65
Ordf: Lantmästare Lennart Hofvendahl, Billeberga
VD: Nils Wixell
- 603 *Svenska Privatskolors Riksförbund*
Sveavägen 82, 113 59 Stockholm 08/15 18 80
Ordf: Rektor Kenneth Lahnborg, Stockholm
- 604 *Svenska Privatvagnföreningen*
Sveavägen 21, 111 34 Stockholm 08/23 58 00
Ordf: Dir. Walter Seger, Bromma
Skr: Birger Rothelius
- 605 *Sveriges Påsfabrikantförening*
Box 22 014, 104 22 Stockholm 08/52 00 25
Ordf: Dir. Sven-Gunnar Mörck, Stockholm

BILAGA

- 606 *Svenska Pälsfabrikantföreningen*
Box 1, 573 01 Tranås 0140/170 00
Ordf: Dir. Gösta Ståhl, Tranås
Underorganisation:
- 740 *Svenska Pälsfabrikantföreningens garantigrupp* Se under
organisationer för marknadsföring
- 607 *Radiatorindustrins Fabrikantgrupp*
Advokatfirman Lagerlöf, Box 5402, 114 84 Stockholm
08/67 94 00
Ombudsman: Per-Håkan Osvald
- 608 *Reformkosthandelns importörers och fabrikanter förening*
(Rimfa)
AB Carls-Bergh, Dagjämningsgatan 24–26, 415 09 Göteborg
031/46 49 12
Ordf: Dir. Eric Bergh, Göteborg
- 609 *Sveriges Reklamateljéers Förbund*
Box 18 061, 100 21 Stockholm 08/53 83 83
Ordf: Dir. Lennart Brenter, Stockholm
- 610 *Svenska Reklambyrå Förbundet*
Box 3160, 103 63 Stockholm 08/23 21 50
Ordf: Dir. Lars G Johnsson, Stockholm
VD: Bertil Klinte
Tidskrift: *Resumé*
Redaktör: Åke Broström
- Sveriges Reklamfilm Producenter*
Pinguin Film, Norrlandsgatan 12, 111 43 Stockholm
08/21 39 09
Verkst. ledamot: Gert Landin
Tidskrift: *Reklam på bio*
(Föreningen bildades i december 1973.)

- 611 *Sveriges Renhållningsentreprenörers Riksförening*
 Fack, 100 41 Stockholm 26 08/22 46 40
 Ordf: Dir. Arvid Eriksson, Eksjö
 Sekr: Bengt Jonsson
 Tidskrift: *Rent Nytt*
- 612 *Researrangörernas Samarbetsorganisation (RTS)*
 Smålandsgatan 4, 114 34 Stockholm 08/23 35 55
 Ordf: Dir. Bengt Bengtsson, Stockholm
 Verkst. ledamot: Hans Bagner
- 613 *Svenska Resebyråföreningen*
 Box 15 025, 104 65 Stockholm 08/44 03 50
 Ordf: Dir. Helle Winther, Vällingby
 VD: Erik Åkerlund
- 614 *Svenska Restauratörförbundet*
 Rehnsgatan 21, 113 57 Stockholm 08/34 13 77
 Ordf: Källarmästare Gustaf Arkborn, Göteborg
 Riksombudsman: Lennart Ekman
 Tidskrift: *Complé*
 Redaktör: Yngve Norrvi
 Underorganisation:
- 73 *Svenska Restauratörförbundets Arbetsgivareförening* Se
 under arbetsgivareföreningar
- 615 *Intressentföreningen för Norrlands salterier*
 c/o Ove Sundin, Brännevägen 116, 871 00 Härnösand
 0611/203 12
- 616 *Sveriges Schaktentreprenörers Riksförbund (SER)*
 Nybodagatan 4, 171 42 Solna 08/83 50 80
 Ordf: Dir. Jack Backlund, Arjeplog
 VD: Rune Orvenius
 Tidskrift: *SER-tidningen*
 Redaktör: Bengt Rudolfsson

- 617 *Servi-Data* (från 1974: *Riksdataförbundet*)
Box 22 114, 104 22 Stockholm 08/52 07 20
VD: Kjell Lundin
- 618 *Sveriges Sillimportörförening*
Ringögatan, 417 07 Göteborg 031/23 53 53
Ordf: Dir. Gösta von Matérn, Lidingö
Skr: John E Olsson
- 619 *De Fria Sjukförsäkrarnas Riksförbund*
c/o Ombudsman Gunnar Halldén, Varvsgatan 21,
117 29 Stockholm 08/69 88 95
Ordf: Ombudsman Arne Karlsson, Stockholm
Tidskrift: *Sjukförsäkringsfolkets Tidning*
Redaktör: Gunnar Halldén
- 620 *Sveriges Sjukvårdshandlares Riksförbund*
105 61 Stockholm 08/24 40 40
Ordf: Dir. Sölve Adamsson, Stockholm
VD: Axel Wennerholm
- 621 *Sjöförsäkradörernas Förening*
Skeppsbron 26, 111 30 Stockholm 08/24 85 20
Ordf: Dir. Ernst Berglund, Stockholm
Direktörer: Sven Carsjö och Torsten Lundh
Närstående organisationer:
- 622 *Föreningen för biltransportförsäkring*
Ordf: Dir. Åke Thorstensson, Stockholm
Skr: Sven Carsjö
- 623 *Båtförsäkringsföreningen*
Ordf: Dir. Niklas Kihlbom, Göteborg
Skr: Torsten Lundh
- 624 *Svenska Transportförsäkringspoolen*
Ordf: Dir. Ernst Berglund, Stockholm
Skr: Torsten Lundh
- 625 *Sveriges Skeppsklarerare- och Skeppsmäklareförening*
Sveavägen 28-30, 111 34 Stockholm 08/21 69 14
Ordf: Dir. Börje Tägtmeijer, Saltsjöbaden
Ombudsman: Verner Bååthe

- 626 *Skoleverantörernas Förening*
Box 1753, 111 87 Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Dir: Einar Hallström, Stockholm
VD: Ivar Björck
- 627 *Föreningen Svenska Skolproducenter* har ombildats till
Föreningen Svenska Läromedelsproducenter
Kungsholmstorg 13 A, 112 21 Stockholm 08/54 11 25
VD: Olof Storm
Genom utbrytning ur föreningen har bildats:
Samverkande Läromedelsproducenterna
Bokförlaget Medium AB, Fack, 161 06 Bromma 6
08/87 94 90
Ordf: Dir. Bo Pederby, Spånga
- 628 *Auktoriserade Skyltfabrikanter Riksförbund*
H Dahlins advokatbyrå, Smålandsgatan 4, 114 34 Stockholm
08/23 35 55
Ordf: Elektroing. Ruben Morne, Stockholm
Ombudsman: Hans Bagner
- 629 *Smalfilmdistributörernas Förening*
AB Svensk Filmindustri, Fack, 101 10 Stockholm 1
08/22 14 00
Ordf: Avdelningschef Claes Blum, Johanneshov
- 630 *Smörjoljecentralen*
Virebergsvägen 3, 171 40 Solna 08/82 52 22
Ordf: Dir. Gösta Frisell, Stockholm
Ombudsman: David Holmgren
- 631 *Socialförsäkringsbolagens Förening*
(Nedlagd 1974)
- 632 *Socken- och Häradbrandbolagens Riksförbund*
Stora Ödeborg, 450 61 Ödeborg 0528/103 79
Ordf: Godsägare Richard Jansson, Ödeborg

- 633 *SOK-företagens förening*
Eriksbergsgatan 1 B, 114 30 Stockholm 08/20 92 63
Ordf: Civilek. Bertil Engblom, Täby
Ombudsman: Bengt Orre
- 634 *Svenska Spannmålsföreningarnas Samorganisation*
Lagerhusföreningen, 280 61 Knislinge 044/607 40
Ordf: Lantbrukare Nils O Månsson, Kristianstad
Skr: Rune Dahl
- 635 *Svenska Sparbanksföreningen*
Fack, 103 20 Stockholm 16 08/14 10 20
Ordf: Landshövding Per Eckerberg, Linköping
VD: Sven G Svenson
Tidskrifter:
Sparbankerna
Huvudredaktör: Birgitta Wejnarth
Lyckoslanten
Redaktör: Hans Barring
- 636 *Sveriges Speditörförbund*
Ansgariegatan 10, 117 26 Stockholm 08/84 48 10
Ordf: Dir. Gösta Öberg, Stockholm
VD: Christer Roos
- 637 *Svenska Spånskiveföreningen*
Box 170, 701 03 Örebro 019/18 40 30
Ordf: Dir. Olle Linell, Växjö
VD: Stig Nilsson
- 638 *Svenska Stenkolsimportörers Förening*
Carl Folke & Co. AB, Box 7303, 103 85 Stockholm
08/23 64 30
Ordf: Dir. Bengt Folke, Stockholm
- 639 *Branschföreningen för storköksleverantörer*
Fack 102, 441 01 Alingsås 1 0322/740 00
Ordf: Disp. Bengt Ericson, Stockholm

- 640 *Svenska Säckkartellen*
Villagatan 1, 114 32 Stockholm 08/22 17 00
Ordf: Dir. Bo Wergens, Bromma
Ombudsman: Lars Larsson
- 641 *Sveriges Takpappfabrikanter Förening*
Virebergsvägen 3, 171 40 Solna 08/82 52 22
Ordf: Fil lic Guy S:son Frey, Stockholm
Ombudsman: David Holmgren
- 642 *Sveriges Tankrengörings- och Oljeskadesaneringsfirmors Riksförening (Stor)*
Box 15 052, 104 65 Stockholm 08/21 16 73
Ordf: Advokat Nils B Eriksson, Stockholm
Tidskrift: *Oljeskydd*
Redaktör: Gösta Axelsson
- 643 *Svenska Taxiförbundet*
Rådmansgatan 48, 113 57 Stockholm 08/22 28 80
Ordf: Droskägare Ragnar Fagerberg, Västra Frölunda
VD: Martin Algård
Tidskrift: *Taxitrafiken*
- 644 *Svenska Tidningspappersbrukens Förening*
Box 1710, 111 87 Stockholm 08/23 06 05
Ordf: Disp. Karl Erik Önneshöj, Kolmården
VD: Svante Vinell
- 645 *Svenska Tidningsutgivareföreningen (TU)*
Box 45 136, 104 30 Stockholm 08/34 06 20
Ordf: Chefredaktör Yngvar Alström, Sundsvall
VD: Ivar Hallvig
Tidskrift: *Pressens Tidning*
Redaktör: Tell Dahllöf
Sektion:
- 646 *Veckotidningssektionen (Vectu)*
Box 40 116, 103 43 Stockholm 08/14 20 00
Ordf: Bokförläggare Lukas Bonnier, Stockholm
VD: Stig Hogdal

- 647 *Sveriges Tivoliägareförening*
c/o Åke Skogh, Rosenlund, 740 40 Heby 0224/304 91
Ordf: Dir. Darwin Rydén, Gävle
- 648 *Svenska Tobaksbranschföreningen*
Svenska Tobaks AB, Box 17 007, 104 62 Stockholm
08/69 09 00
Ordf: Dir. Olof Söderström, Stockholm
- 649 *Torvströfabrikernas Centralförening*
Hasselfors Bruks AB, 690 33 Hasselfors 0585/441 00
Ordf. o. ombudsman: Dir. Arne Gunnarson, Åsbro
- 650 *Trafikförsäkringsföreningen*
Fack, 104 22 Stockholm 22 08/22 63 80
Ordf: Dir. Arne Lundeborg, Stockholm
VD: Richard Schönmeyr
- 651 *Trafikskolornas riksförbund*
S:t Eriksgatan 14, 112 39 Stockholm 08/52 06 35
Ordf: Trafikskolechef Bernt Goetze, Järfälla
VD: Hans-Christian Ageman
- 652 *Föreningen Transfrigoroute Sverige*
Fack, 100 41 Stockholm 26 08/22 46 40
Ordf: Dir. Lennart Nordalen, Uppsala
Skr: Gunnar Börjesson
- 653 *Svenska Transmarina Exportförbundet*
Storgatan 26, 411 38 Göteborg 031/13 11 78
Ordf: Generalkonsul Gomer Brunius, Göteborg
VD: Ragnar Uddenberg
- 654 *Svenska Travsportens Centralförbund*
Kungsgatan 10, 113 43 Stockholm 08/22 05 90
Ordf: Dir. Gösta Valentin, Sundsvall
Generalsekr: Erik Gralén o. Åke Isberg

- 655 *Svenska Tryckerileverantörernas Förening*
Kungsgatan 50, 111 35 Stockholm 08/24 29 30
Ordf: Dir. Harry Küller, Bromma
Ombudsman: Sven Fagréus
- 656 *Sveriges Trådspikfabrikanter Förening*
Kungsgatan 3, 111 43 Stockholm 08/20 21 95
Ordf: Bruksdisp. Ivan Svensson, Hallsberg
Ombudsman: Gunnar Wickman
- 657 *Riksförbundet Sveriges Trädgårdsfolk*
Bredbäcksvägen 11, 230 50 Bjärred 046/910 25
Ordf: Trädgårdsmästare John Johansson, Lund
- 658 *Svenska Träimpregneringsföreningen*
Vasagatan 46, 111 20 Stockholm 08/11 04 35
Ordf: Jägmästare Arne Krogh, Västerås
Ombudsman: Carl-Axel Lindblom
- 659 *Sveriges Trä- och Byggvaruhandlares Centralförbund (STC)*
Box 14 019, 104 40 Stockholm 08/63 34 00
Ordf: Dir. Börje Olsson, Stockholm
VD: Roland Kindblom
Tidskrift: *Trä- & Byggvaruhandlaren*
- 660 *Sveriges Trätoffelfabrikanter Förening*
AB Melleruds Skoindustri, Kärragatan, 464 00 Mellerud
0530/100 51
Ordf: Dir: Nils Hultgren, Tingsryd
- 661 *Svenska Trävaruagentföreningen*
Box 5512, 114 85 Stockholm 08/63 52 80
Ordf: Kapten Hans Westermarck, Djursholm
Ombudsman: Herbert Arvidson
- 662 *Tvättbranschens Riksförbund*
Pennemo Kemtvätt och press, Tunbytorpsgatan 25,
721 37 Västerås 021/11 04 20
Ordf: Dir. Stig Pennemo, Västerås

BILAGA

- 663 *Urfackmännens Riksförbund*
Skyttegatan 20, 502 43 Borås 033/13 40 10
Ordf: Urmakare Lars Greneskog, Gränna
- 664 *Svenska Utsädesfirmornas Förening*
c/o Skånes Handelskammare, Slottsgatan 20, 211 33 Malmö
040/97 12 40
Ordf: Dir. Gösta Jacobsson, Malmö
- 665 *Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen*
Västanby gård, 225 90 Lund 046/481 21
Ordf: Överstelöjtnant Bengt Blomquist, Ulricehamn
Skr: Knut Odh
- 666 *Sveriges Varubelånares Riksförbund*
Box 14, 581 02 Linköping 013/12 15 98
Ordf: Dir. Karl Lindh, Stockholm
- 667 *Föreningen Sveriges Mindre Varv*
Öhnellsgatan 14, 381 00 Kalmar 0480/140 59
Ordf: Dir. Carl Jacobsson, Donsö
Ombudsman: Gunnar Byfors
- 668 *Föreningen för inre vattenvägar*
c/o Renck, Pyrolavägen 38, 181 60 Lidingö 08/766 06 66
Ordf: Professor Thomas Thorburn, Tumba
Tidskrift: *Meddelanden från Föreningen för inre vattenvägar*
Redaktör: Olle Renck
- 669 *Svenska Wellpappindustrieföreningen*
Villagatan 1, 114 32 Stockholm 08/22 17 00
Ordf: Dir. Lars Thornander, Stockholm
VD: Bengt Samsson
- 670 *Sydsvenska Virkesföreningen*
Villagatan 1, 114 32 Stockholm 08/10 95 53
Ordf: Dir. Bertil Rothoff, Jönköping
VD: Eric Ullberg

- 671 *Svenska Vägföreningen*
Fridhemsgatan 15, 112 40 Stockholm 08/54 84 05
Ordf: Landshövding Bengt Lyberg, Umeå
VD: Arnold Torell
Tidskrift: *Svenska Vägföreningens tidskrift*
Redaktör: Nils Kjellström
- 672 *Föreningen Svenska Värmeisolermaterialfabrikanterna*
Box 5501, 114 85 Stockholm 08/63 50 20
Ordf: Dir. Lennart Körner, Lidingö
Skr: Bo Helmersson
Genom utbrytning ur föreningen har bildats:

Swedisol
Fack, 550 06 Jönköping 6 036/13 25 50
Ordf: Dir. Malte Johansson, Billesholm
- 673 *Föreningen Svenska Väskfabriker*
Kungsportsplatsen 2, 411 10 Göteborg 031/13 46 60
Ordf. o. ombudsman: Advokat Einar Höier Harksen,
Göteborg
- 674 *Sveriges Yachtkonstruktörers Riksförening*
Skalmsunds varv, 760 18 Yxlan 0176/800 03
Ordf: Ing. Tage Boghammar, Lidingö
- 675 *Sveriges Yrkesfruktodlares Riksförbund (SYR)*
Box 35, 162 11 Vällingby 08/37 28 10
Ordf: Fruktodlare Erling Ericsson, Lund
Skr: Christer Wohlström
Tidskrift: *SYR-Information*
- 676 *Svenska Åkeriförbundet*
Fack, 100 41 Stockholm 26 08/22 46 40
Ordf: Dir. Bror Engholm, Malmö
VD: Ivan Sjunnebo
Tidskrift: *Lastbilen*
Chefredaktör: Tiit Tamme

BILAGA

- 677 *Åkeriföretagarnas Centralförbund (ÅCF)*
Förrådgatan 22, 171 32 Solna 08/83 76 51
Ordf: Åkare Göte Tollesson, Stockholm
VD: Bo Friberg
- 678 *Äggproducenternas intresseförening*
Box 9012, 750 09 Uppsala 9 018/32 01 02
Ordf: Friherre Werner G von Schwerin, Eslöv
Skr: Elis Jönsson

HANDELSKAMMARVÄSENDETS HUVUDORGANISATIONER

- 679 *Svenska Handelskammarförbundet*
Box 16 050, 103 22 Stockholm 08/23 12 00
Ordf: Bankdir. Lars-Erik Thunholm, Stockholm
VD: Sven Swarting
- 680 *Svenska utlandshandelskamrarnas förening*
Box 5513, 114 85 Stockholm 08/63 05 80
Ordf: Tekn dr Åke Vrethem, Djursholm
VD: Claes Wallberg

ORGANISATIONER INOM SACO

- 681 *Privatpraktiserande arkitekters sektion*
Odengatan 3, 114 24 Stockholm 08/24 02 30
Ordf: Arkitekt SAR Sture Ljungqvist, Bromma
Skr: Olle Volny
- 682 *Sektionen för konsulterande inredningsarkitekter*
Odengatan 3, 114 24 Stockholm 08/24 02 30
Ordf: Inredningsarkitekt SIR Sixten Wohlin, Stockholm
- 683 *Företagargruppen inom Landskapsarkitekternas Riksförbund*
Odengatan 3, 114 24 Stockholm 08/24 02 30
Ordf: Landskapsarkitekt LAR Pär Söderblom, Spånga
- 684 *Sveriges Praktiserande Läkares Förening*
Box 5610, 114 86 Stockholm 08/23 71 00
Ordf: Dr Erland Mindus, Bromma
Ombudsman: Krister Wickberg
- 685 *Sveriges Tandläkarförbund*
Fack, 102 40 Stockholm 5 08/63 12 50
Ordf. i Privattandläkarstyrelsen: Tandläkare Folke Isaksson, Luleå
- 686 *Privatpraktiserande veterinärers förening*
Björkallén 23, 142 00 Trångsund 08/94 10 73
Ordf: Docent Odd Knudsen, Djursholm
- 687 *SACO:s råd för fria yrkesutövare*
Box 5902, 114 89 Stockholm
Ordf: Tandläkare Folke Isaksson, Luleå
Skr: Ingemar Magnusson

ORGANISATION INOM FÖRSÄKRINGSANSTÄLLDAS
FÖRBUND (LO)

688 *Försäkringsföreningen för General- och Huvudagenter
(FFGH)*

Smålandsgatan 20, 111 46 Stockholm 08/24 02 90

Ordf: Dir. Gösta Grönberg, Stockholm

SAMARBETSORGAN

- 689 *Stiftelsen Befraktarrådet*
Box 2408, 403 16 Göteborg 031/11 08 18
Ordf: Bruksdisp. Per Odelberg, Stockholm
VD: Erik Olsson
- 690 *Näringslivets Byggnadsdelegation*
Banérgatan 13, 115 22 Stockholm 08/22 40 60
Ordf: Dir. Rolf Deinoff, Stockholm
Tidskrift: *Näringslivets Byggnadsdelegation – Informationsbrev*
- 691 *Näringslivets Börskommitté*
c/o Stockholms Handelskammare
Box 16 050, 103 22 Stockholm
- 692 *Samarbetsorganet i jordbruksfrågor för enskild handel och industri*
Box 5512, 114 85 Stockholm 08/63 52 80
Ordf: Dir. Olof Ögren, Bromma
Verkst. ledamot: Walter Brangmo
- 693 *Näringslivets delegation för marknadsrätt*
Ansgariegatan 10, 117 26 Stockholm 08/84 07 40
Ordf: Generaldir: Yngve Samuelsson, Stockholm
VD: Sten Tengelin
- 694 *Näringslivets arbetsgrupp för nedskräpningsfrågor*
Box 5501, 114 85 Stockholm 08/63 50 20
Ordf: Dir. Oscar Strugstad, Stocksund
Skr: Martin Carlstein
- 695 *Näringslivets Regionalbyrå*
(Nedlagd 1974)

BILAGA

696 *Näringslivets skattedelegation*

Box 5501, 114 85 Stockholm 08/63 50 20

Ordf: Dir. Ulf-Christian Bratt, Stockholm

Industrins skattesakkunnige: Dag Helmers

697 *Stiftelsen Näringslivets Trafikdelegation*

Box 27 174, 102 52 Stockholm 08/22 40 60

Ordf: Bruksdisp. Per Odelberg, Stockholm

VD: Gunnar Himmelstrand

698 *Industrins råd för utrikesfrågor*

Box 5501, 114 85 Stockholm 08/63 50 20

Ordf: Tekn dr Marcus Wallenberg, Stockholm

Sekr: Erik Braunerhielm

SAMARBETSORGAN FÖR ORGANISATIONER INOM EN BRANSCH

699 *Bilbranschkommittén*

(Motorbranschens Riksförbund och Sveriges Bilindustri- och
Bilgrossistförening)

325 *Industrins Byggmaterialgrupp* Se Sveriges Industriförbund

700 *Svenska Båtbranschens Riksförbund (Riksbåt)*

Erik Dahlbergsgatan 3, 411 26 Göteborg 031/11 79 20

Ordf: Dir. Rune Kock, Saltsjöbaden

Verkst. ledamot: Rolf Lindqvist

701 *Filmbranschens Samarbetskommitté*

Box 3248, 103 65 Stockholm 08/20 45 71

Ordf: Dir. Bengt Göransson, Stockholm

Sekr: Bengt Johansson

- 702 *Föreningen Fritt Näringsliv*
Box 1183, 111 81 Stockholm 08/23 05 30
Skr: Gösta Liljekvist
- 703 *Svenska importföreningen för färsk frukt*
Box 5512, 114 85 Stockholm 08/63 52 80
Ordf: Dir. Olof Leffler, Stockholm
Skr: Holger Nyström
- 704 *Guldsmedsbranschens samorganisation*
Guldsmedsgården, 595 00 Mjölby 0142/571 75
Ordf: Hovjuvelerare Erik G Johansson, Arvika
Skr: Nils-Ulf Svensson
- 705 *Handelns Samarbetsorgan för Utrikeshandelsfrågor*
Box 5512, 114 85 Stockholm 08/63 52 80
Skr: Holger Nyström
- 706 *Hälsokostbranschens samarbetsråd*
S:t Pauligatan 3, 416 60 Göteborg 031/15 87 16
Ordf: Dir. Eric Bergh, Göteborg
- 707 *Samarbetskommitté Kooperativa Förbundet – Sveriges
Slakteriförbund*
- 326 *Industriförbundets livsmedelsgrupp* Se Sveriges
Industriförbund
- 708 *Plastbranschens Miljövårdsråd*
Skeppargatan 37, 114 52 Stockholm 08/63 50 20
Ordf: Tekn dr Ingmar Eidem, Djursholm
Verkst. ledamot: Bertil Lundin
- 709 *Svenska Pälsbranschens Centralkommitté*
Box 1753, 111 87 Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Körnsnärsmästare Ove Nilsson, Stockholm
Skr: Åke Burendahl

- 710 *Sveriges Allmänna Sjöfartsförening*
Norr Mälarstrand 78, 112 35 Stockholm 08/50 59 94
Ordf: Justitierådet Erik Hagbergh, Stockholm
Skr: Urban Bonthelius
- 711 *Skogsbrukets informationsgrupp*
Villagatan 1, 114 32 Stockholm 08/22 17 00
Ordf: Skogsdir. Carl Gustaf Sundberg, Stockholm
- 712 *Skogsbrukets Motortransportkommitté*
Villagatan 1, 114 32 Stockholm 08/22 36 90
Ordf: Skogsdir. Carl Jähkel, Sundsvall
Ombudsman: Patrik von Friesendorff
- 327 *Skogsindustriernas samarbetsutskott* Se Sveriges
Industriförbund
- 713 *Skrotbranschens nämnd för tillståndsprövning*
Kungsgatan 48, 111 35 Stockholm 08/21 85 30
Ordf: Häradshövding Erik Alexandersson, Lidingö
Skr: Greger Lewenhaupt
- 714 *Sockernäringsens Samarbetskommitté*
Hushållningssällskapet, Carlsgatan 10 A, 211 20 Malmö
040/713 60
Ordf: Dir. Sture Kristiansson, Malmö
- 715 *Sveriges Trafikbilägares Riksorganisation (STR)*
Valhallavägen 66, 114 27 Stockholm 08/20 30 88
Ordf: Dir. Bror Engholm, Malmö
Skr: Ivan Sjunnebo
- 226 *Varvens Samarbetsorganisation* Se SHIO
- 716 *Vattenregleringsföretagens Samarbetsorgan*
Box 1704, 111 87 Stockholm 08/24 23 90
Ordf: Dir. Lennart Kjellberg, Stockholm

717   *Virkesmättningsrådet*

Villagatan 1, 114 32 Stockholm   08/22 36 90

Ordf: Dir. Arne Duus-Otterström, Stockholm

Sekr: Lennart Forsberg

718   *Svenska Vägföreningens samarbetsutskott*

Fridhemsgatan 15, 112 40 Stockholm   08/54 84 05

Ordf: Dir. Arnold Torell, Stockholm

Sekr: Lars Näsman

719   *Samarbetskommitté Sveriges Åkeriförbund – Motorbranschens
Riksförbund*

PROPAGANDAORGANISATIONER

720   *Familjeföretagens Förening*

Sturegatan 6, 114 35 Stockholm   08/21 98 90

Ordf: Dir. Gillis Tempelman, Stockholm

VD: Arne Orreborn

721   *Svenska Företagares Riksförbund*

Odengatan 87, 113 22 Stockholm   08/34 06 85

Ordf: Riksdagsman Erik Hovhammar, Vetlanda

Verkst. ledamot: Sten Åkestam

Tidskrift: *Företagaren*

Erik Dahlbergsgatan 20, 411 26 Göteborg   031/11 92 58

Redaktör: Tore Berglund

722   *Stiftelsen Näringslivets Fond*

Box 16 120, 103 23 Stockholm 16   08/14 05 00

Ordf: Dir. Bertil Kugelberg, Bromma

723   *Småbrukarnas-Familjejordbrukarnas Riksförbund*

Jakobsgatan 1 C, 521 00 Falköping   0515/120 24

Ordf: Lantbrukare Harry Larsson, Onslunda

Tidskrift: *Landsbygden*

ORGANISATIONER FÖR MARKNADSFÖRING

- 724 *Svenska Blomsterfrämjandet*
Per Ekströms väg 5, 161 55 Bromma 08/87 03 40
Ordf: Överdir. Håkan Åkerman, Stockholm
Konsulent: Carita Wallman
- 725 *Bofrämjandet*
John Mattson Byggnads AB, Fack, 104 25 Stockholm 30
08/13 00 80
Kontaktman: Uno Arfvidsson
- 726 *Brödinformation*
Biblioteksgatan 12, 111 46 Stockholm 08/14 27 25
VD: Carl Henrik Galfve
- 727 *Brödinstitutet*
Norrlandsgatan 31–33, 111 43 Stockholm 08/21 53 35
Ordf: Byråchef Georg Hulting, Stockholm
VD: Ulf Eklund
- 728 *Diamantrådet*
Guldsmedsgården, 595 00 Mjölby 0142/571 75
Ordf: Dir. Carl-Sigvard Roos, Malmö
Skr: Nils-Ulf Svensson
- 729 *Djupfrysningsbyrå*
Kungsgatan 56, 111 22 Stockholm 08/11 36 40
Ordf: Byråchef Georg Hulting, Stockholm
VD: Anna-Lisa Lyberg

BILAGA

- 730 *Föreningen för Elektricitetens Rationella Användning (Fera)*
Box 6405, 113 82 Stockholm 08/22 58 90
Ordf: Dir. Harry Wennberg, Stockholm
VD: Göran Fransén
Tidskrifter:
EL
Redaktör: Magnus Frantzell
ERA
Redaktör: Anne Östlund
- 731 *Fotofrämjandet*
Box 5512, 114 85 Stockholm 08/67 58 24
Ordf. o. VD: Dir. Pär Skåntorp, Österskär
- 732 *Svenska Frukthämjandet*
Per Ekströms väg 5, 161 55 Bromma 08/87 03 40
Ordf: Överdir. Håkan Åkerman, Stockholm
Konsulent: Gunvor Lindvall
- 733 *Svenska Grönsaksfrämjandet*
Per Ekströms väg 5, 161 55 Bromma 08/87 03 40
Ordf: Överdir. Håkan Åkerman, Stockholm
Konsulent: Gunvor Lindvall
- 734 *Hembakningsrådet*
Box 22 114, 104 22 Stockholm 08/52 07 20
Ordf: Dir. Hans Götdahl, Täby
Konsulent: Bisse Grenert
- 735 *Herrmoderådet*
Box 53, 101 20 Stockholm 08/23 47 80
Ordf: Dir. Hans Ingvar Hanson, Göteborg
Informationschef: Jan Vintilescu
- 736 *Svenska High-Fidelity Institutet*
Sveavägen 17, 111 57 Stockholm 08/21 87 33
Ordf: Ing. Olle Mirsch, Danderyd
VD: Jerk Harling

- 737 *Jordbrukets provkök*
Box 39, 121 21 Johanneshov 08/39 02 90
Ordf: Dir. Yngwe Hejneman, Stockholm
VD: Birgitta Sidh
- 738 *Föreningen Svensk Provinspress*
Norrtälje Tidning, Box 164, 761 00 Norrtälje 0176/125 00
Ordf: Chefredaktör Folke Hörling, Lidköping
Tidskrift: *Svenska provinspressen*
Sala Allehanda, Aguéligatan 9, 733 00 Sala 0224/133 30
Redaktör: Charles Söderström
- 739 *Pälsbranschrådet*
Box 1753, 111 87 Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Disp. Jan Ringqvist, Stockholm
Informationssekr: Ebba Franke
- 740 *Svenska Pälsfabrikantföreningens garantigrupp*
Box 1, 573 01 Tranås 1 0140/170 00
Ordf: Dir. Gösta Ståhl, Tranås
- 741 *Skobranschrådet*
Box 1753, 111 87 Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Dir. Bengt Eklöf, Jönköping
Modekonsult: Ingrid Giertz-Mårtenson
- 742 *Produktionsgruppen för syninformation*
Kristinehovsgatan 23, 117 29 Stockholm 08/69 19 93
Ordf: Dir. Bengt Lennman, Lidingö
VD: Robert Sandor
- 743 *Träinformation*
Drottning Kristinas väg 71, 114 28 Stockholm 08/14 24 90
Ordf: Dir. Gunnar Englund, Djursholm
VD: Björn Ericsson

BILAGA

744   *Föreningen Ekonomisk Rationell Uppvärmning*

Sveavägen 21, 111 34 Stockholm   08/23 58 00

Ordf: Dir. Erik Ottosson, Stockholm

Sekr: Lars Pehrzon

Tidskrifter: *ERU-aktuellt* och *ERU-kontakt*

Redaktör: Valter Ljunghill

745   *VVS-information*

Narvavägen 29, 114 60 Stockholm   08/67 53 80

Ordf: Disp. Hans Körnings, Stockholm

VD: Bo Backvik

746   *Vår näring*

Box 559, 101 27 Stockholm 1   08/10 33 54

Ordf: Professor Björn Isaksson, Göteborg

VD: Alvar Lindberg

Tidskrift: *Vår Näring*

ICKE-PARTSORGAN

UTLÄNDSKA HANDELSKAMMARE I SVERIGE

- 747 *Finsk-Svenska Handelskammaren*
 Arsenalsgatan 4, 111 47 Stockholm 08/11 18 33
 Ordf: Generalkonsul Sven G. Malmberg, Stockholm
 Ombudsman: Håkan Nordqvist
- 748 *Franska Handelskammaren i Sverige*
 Kungsgatan 7, 111 43 Stockholm 08/20 59 38
 Ordf: Bankdir. Ecorche Vielle, Paris
 VD: Xavier Neis
- 749 *Handelskammaren Sverige–Israel*
 Grev Magnigatan 11, 114 55 Stockholm 08/61 26 89
 Ordf: Professor Bertil Åberg, Bromma
 Sekr: Martin Josephson
 Tidskrift: *Economic News*
 Redaktör: S. Joelson
- 750 *Italienska Handelskammaren i Sverige*
 Drottninggatan 14, 111 51 Stockholm 08/20 57 77
 Ordf: Bankdir. Sven G Malmberg, Djursholm
 Sekr: Giovanni Hengen
- 751 *Svensk-Polska Handelskammaren*
 Drottninggatan 14, 111 51 Stockholm 08/10 43 31
 Ordf: Hovrättsrådet Åke Sundquist, Lidingö
 VD: Alf de Pomian
- 752 *Brittisk-Svenska Handelskammaren (BSCC)*
 Birger Jarlsgatan 6 B, 114 34 Stockholm 08/20 95 70
 Ordf: Bankdir. Jacob Palmstierna, Djursholm
 VD: Ian Beck

BILAGA

753 *Tysk-Svenska Handelskammaren*

Box 12 23, 111 82 Stockholm 08/21 75 54

Ordf: Bankdir. Hans Swedberg, Stockholm

VD: Peter Leithoff

ORGANISATIONER FÖR FORSKNING OCH UTVECKLING, UTBILDNING ELLER STANDARDISERING

ORGANISATIONER FÖR UTBILDNING

- 754 *Svenska Bokhandelsskolan*
c/o Köpmannainstitutet, Fack, 161 15 Bromma 15
08/26 29 70
Ordf: Bokhandlare Richard Larsson, Bromma
- 755 *Svenska Fiskarens Studieförbund*
Kaplansgatan 19 A, 803 53 Gävle
Ordf: Ombudsman Ture Mattson, Malmö
Riksstudieledare: Gunnar Skog
- 756 *Sveriges Gemmologiska Riksförbund*
Gemma AB Eric Gewers, Birger Jarlsgatan 88,
114 20 Stockholm 08/11 43 78
Ordf: Jur kand Thure Detter, Malmö
- 757 *Grafiska institutet*
Box 27 094, 102 51 Stockholm 08/60 02 13
Ordf: Riksbibliotekarie Uno Willers, Stockholm
Rektor: Chris Ottander
- 758 *Handelns Gård*
Lovik, 181 90 Lidingö 08/767 04 20
Ordf: Dir. Olof Heintz, Danderyd
- 759 *Föreningen Hantverkets Folkhögskola*
Nytorgsgatan 17 A, 116 22 Stockholm 08/44 05 20
Ordf: Optikermästare Stig Stefanson, Ludvika
Skr: Verner Helte

BILAGA

760   *Institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning (IHR)*

Box 27 094, 102 51 Stockholm   08/60 02 24

Ordf: Ekon lic Göran Tamm, Stockholm

Rektor: Chris Ottander

761   *Livsmedelsbranschernas Utbildningsorgan*

Hovslagargatan 5, 111 48 Stockholm   08/14 05 00

Ordf: Dir. Bertil Bergström, Stockholm

VD: Ingvar Jansson

762   *Livsmedelshandelns Riksstudieråd*

Box 1311, 111 83 Stockholm   08/14 18 70

Ordf: Dir. Nils Eric Näslund, Stockholm

Utbildningsledare: Per Tronêt

763   *Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS)*

Sköldungagatan 2, 114 27 Stockholm   08/23 25 20

Ordf. i förtroenderådet: Generalkonsul Sven Söderberg, Djursholm

Ordf. i styrelsen: Dir. Stig Ramel, Solna

VD: Bengt Rydén

764   *Stiftelsen Pressinstitutet*

Gjörwellsgatan 26, 112 60 Stockholm   08/54 21 46

Ordf: Chefredaktör Yngvar Alström, Sundsvall

Kursledare: Jan-Erik Ehne

UTREDNINGSINSTITUT, KNUTNA TILL NÄRINGS- LIVETS TOPPORGANISATIONER:

765   *Handelns Utredningsinstitut (HUI)*

Fack, 100 41 Stockholm   08/24 12 70

Ordf: Dir. Åke Danielsson, Stockholm

VD: Folke Larsson

766 *Industriens Utredningsinstitut (IUI)*
 Box 5037, 102 41 Stockholm 08/63 50 20
 Ordf: Tekn dr Marcus Wallenberg, Stockholm
 VD: Lars Wohlin

767 *Jordbrukets Utredningsinstitut (JU)*
 Box 450 70, 104 30 Stockholm 08/23 64 10
 Ordf: Dir. Harald Håkansson, Stockholm
 Chef: Sven Holmström

**SVERIGES STANDARDISERINGSKOMMISSION
 MED FRISTÅENDE FACKORGAN:**

768 *Sveriges Standardiseringskommission (SIS)*
 Box 3295, 103 66 Stockholm 08/23 04 00
 Ordf: Tekn dr Åke T. Vrethem, Djursholm
 VD: Jan Ollner
 Tidskrift: *Standard*
 Redaktör: Lars Lovén

769 *Byggstandardiseringen (BST)*
 Drottning Kristinas väg 73, 114 28 Stockholm 08/23 72 50
 Ordf: Civiling. Kurt Månsson, Danderyd
 VD: Henning Orlando

770 *Svenska Elektriska Kommissionen (SEK)*
 Box 5177, 102 44 Stockholm 08/23 31 95
 Ordf: Dir. Carl A Hagson, Stockholm
 VD: Lennart Grén

262 *Sveriges Mekanförbund* (Standardcentralen, SMS) Se under
 Allmänna intresseorganisationer

771 *Metallnormcentralen (MNC)*

Åsögatan 122, 116 24 Stockholm 08/44 93 75

Ordf: Dir. Ture Omberg, Hagfors

Chef: Erik Ullman

KOMMISSIONER M M, ANKNUTNA TILL IVA:

772 *Ingenjörsvetenskapsakademiens industriella råd*

Box 5073, 102 42 Stockholm 08/22 07 60

Ordf: Tekn dr Ingmar Eidem, Djursholm

773 *Kran- och Hisskommissionen*

Sandhamnsgatan 57, 115 28 Stockholm

Ordf: Övering. K-E Ungerholm, Borlänge

Sekr: Per Algot Hedlund

774 *Pålkommissionen*

c/o Statens geotekniska institut, Banérgatan 16,
115 26 Stockholm 08/67 00 90

Ordf: Professor Hans-Christian Fischer, Nacka

Sekr: Ulf Bergdahl

775 *Svetskommissionen*

Box 5073, 102 42 Stockholm 08/22 07 60

Ordf: Professor Bengt Jakobsson, Göteborg

Sekr: Evert Bylin

776 *Svenska Tensidkommissionen*

Ytkemiska institutet, Drottning Kristinas väg 45,
114 28 Stockholm 08/22 25 40

Ordf: Professor Stig Friberg, Stockholm

Sekr: Marianne Swartling

777 *Transportforskningskommissionen*
 Grev Turegatan 12 D, 114 46 Stockholm 08/22 07 60
 Ordf: F d generaldir. Erik Upmark, Stockholm
 Generalsekr: Stig Samuelson

778 *Tryckkärlskommissionen*
 Box 791, 101 31 Stockholm 08/23 46 00
 Ordf: Dir. John Munck af Rosenschöld, Saltsjöbaden
 Sekr: Ingemar Berglund

FORSKNINGSSTIFTELSE FÖR SAMVERKAN MED STATEN:

779 *Stiftelsen Bergsteknisk Forskning*
 Box 5501, 114 85 Stockholm 08/63 50 20
 Ordf: Dir. Jan Boman, Stockholm
 Programsekr: Sten Bjurström

780 *Stiftelsen Svensk Betongforskning*
 c/o Cement- och Betonginstitutet, Fack, 100 44 Stockholm 70
 08/23 35 70
 Ordf: Dir. Walter Wredenfors, Göteborg
 Sekr: Sven Gabriel Bergström

781 *Stiftelsen Svensk Detonikforskning*
 Vinterviken, 117 48 Stockholm 08/19 04 90
 Ordf: Professor Ragnar Woxén, Stockholm
 Verkställande: Per-Anders Persson

782 *Stiftelsen Svensk Förpackningsforskning*
 Box 91, 121 22 Johanneshov 08/44 00 30
 Ordf: Dir. Ingemar Blennow, Göteborg

783 *Stiftelsen Glasforskning*
 Box 3071, 350 03 Växjö 3 0470/100 90
 Ordf: Dir. Jan Åfors, Emmaboda

BILAGA

- 784 *Stiftelsen Grafisk Forskning*
Box 5607, 114 86 Stockholm 08/22 25 40
Ordf: Civiling. Sven Witt, Stockholm
- 785 *Stiftelsen Svensk Jordbruksteknisk Forskning*
105 33 Stockholm 08/14 16 00
Ordf: Lantbrukare Sigge Oscarsson, Lit
Skr: Oscar Westerlind
- 786 *Stiftelsen Svensk Järn- och Metallforskning*
Box 1721, 111 87 Stockholm 08/22 46 20
Ordf: Bruksdisp. Wilhelm Ekman, Hagfors
Skr: Ingemar Sahlin
- 787 *Stiftelsen Svensk Konserveringsforskning*
105 33 Stockholm 08/14 16 00
Ordf: Dir. Olof Söderström, Stockholm
Skr: Harry Hasselgren
- 788 *Stiftelsen för korrosionsteknisk forskning*
Box 43 037, 100 72 Stockholm 08/18 82 25
Ordf: Dir. Rolf af Klintberg, Stockholm
- 789 *Stiftelsen tillämpad matematik*
Box 5073, 102 42 Stockholm 08/22 07 60
Ordf: Dir. Tore Lauritzson, Helsingborg
Skr: Daniel Sundström
- 790 *Metallindustrins forskningsförening*
Gränges Essem AB, 721 88 Västerås 021/13 71 20
Ordf: Dir. Gunnar Jonason, Västerås
- 791 *Stiftelsen för Metallurgisk forskning*
Arontorpsvägen 1, 951 00 Luleå 0920/556 40
Ordf: Bruksdisp. Helmer Nathorst, Hallstahammar
- 792 *Stiftelsen Svensk Optikforskning*
c/o Institutet för optisk forskning, KTH, Fack,
100 44 Stockholm 70 08/23 65 20
Ordf: Professor Sigvard Thulin, Täby

- 793 *Stiftelsen för Silikatforskning*
Höganäs AB, 263 01 Höganäs 042/424 00
Ordf: Dir. K G Paulson, Höganäs
- 794 *Forskningsstiftelsen Skogsarbeten*
Drottninggatan 97, 113 60 Stockholm 08/24 19 20
Ordf: Skogsdir. Carl Gustaf Sundberg, Falun
VD: Olle Berggrund
- 795 *Stiftelsen Skogsindustrins Vatten- och Luftvårdsforskning*
Villagatan 1, 114 32 Stockholm 08/22 17 00
Ordf: Dir. Rutger Martin-Löf, Norrköping
Skr: Stig Freyschuss
- 796 *Stiftelsen Skogsteknisk Fou*
Villagatan 1, 114 32 Stockholm 08/22 36 90
Ordf: Skogsdir. Carl Gustaf Sundberg, Falun
- 797 *Föreningen för Skogsträdsförädling*
c/o Institutet för Skogsförbättring, Fack, 104 05 Stockholm 50
08/15 09 20
Ordf: Skogsdir. Thorsten Andrén, Örnsköldsvik
Skr: Karl-Rune Samuelsson
Underorganisation:
- 798 *Stiftelsen Skogsförbättring*
Ordf: Skogsdir. Thorsten Andrén, Örnsköldsvik
- 799 *Stiftelsen Svensk Stålbyggnadsforskning*
Drottning Kristinas väg 48, 114 28 Stockholm 08/24 33 30
Ordf: Bruksdisp. Carl Sebardt, Stockholm
Skr: Lars Wallin
- 800 *Stiftelsen Svensk Textilforskning*
Box 7007, 103 81 Stockholm 08/23 68 90
Ordf: F d överståthållare Allan Nordenstam, Stockholm
- 801 *Stiftelsen Svensk Träforskning*
Villagatan 1, 114 32 Stockholm 08/22 17 00
Ordf: Disp. Lars G. Sundblad, Iggesund
Skr: Jan Cardelius

BILAGA

- 802 *Stiftelsen Svenskt Träskydd*
Vasagatan 46, 111 20 Stockholm 08/11 04 35
Ordf: Dir. Gregory Ljungberg, Stockholm
Skr: Carl Axel Lindblom
- 803 *Stiftelsen Industrins Vatten- och Luftvårdsforskning*
Box 5607, 114 86 Stockholm 08/22 25 40
Ordf: Dir. Sigvard Hellestam, Helsingborg
- 804 *Stiftelsen för verkstadsteknisk forskning*
Box 5506, 114 85 Stockholm 08/63 50 20
Ordf: Professor Ragnar Woxén, Stockholm
- 805 *Stiftelsen Ytkemisk Forskning*
c/o Ytkemiska institutet, Drottning Kristinas väg 45,
114 28 Stockholm 08/22 25 40
Ordf: Tekn dr Ingmar Eidem, Djursholm
Skr: Marianne Swartling

ÖVRIGA FORSKNINGSSSTIFTELSE OCH LIKNANDE:

- 806 *Brandförsäkringsbolagens forskningsnämnd*
c/o Svenska Brandförsvärsföreningen, Kungsholms
Hamnplan 3, 112 20 Stockholm 08/52 08 40
Ordf: Dir. Arne Hilding, Djursholm
Skr: Arne Hägglund
- 807 *Byggnadsindustrins Arbetsforskningsstiftelse*
Södergatan 12, 211 34 Malmö 040/728 60
Ordf: Dir. Bo Jondal, Stockholm
- 808 *Stiftelsen Svenskt Färgcentrum*
Box 45 020, 104 30 Stockholm 08/31 01 32
Ordf: Generaldir. Lennart Holm, Täby
VD: Anders Hård

- 809 *Stiftelsen Svensk Färg- och Lackforskning*
Apelbergsgatan 58, 111 37 Stockholm 08/21 05 00
Ordf: Professor Sven Brohult, Bromma
VD: Carl-Eric Dahlqvist
- 810 *Försäkringsbolagens Företagsekonomiska Forskningsnämnd*
EFI, Box 6501, 113 83 Stockholm 08/34 95 60
Ordf: Dir. Alvar Lindencrona, Stockholm
- 811 *Laxforskningsinstitutet*
810 70 Älvkarleby 1 026/727 51
Ordf: Överdir. Jöran Hult, Göteborg
Föreståndare: Nils Johansson
- 812 *Svenska margarinindustrins förening för näringsfysiologisk forskning*
Box 300 25, 104 25 Stockholm 08/53 14 34
Ordf: Dir. Lars O. Bergman, Helsingborg
- 813 *Stiftelsen Svensk Näringsforskning*
Box 551, 751 22 Uppsala 018/14 03 13
Ordf: Landshövding Ragnar Edenman, Uppsala
Verkst. ledamot: Leif Hambræus
Tidskrift: *Näringsforskning*
- 814 *Näringslivets Planinstitut*
Styrmansgatan 1, 114 54 Stockholm 08/67 07 15
Ordf: Dir. Olof Söderström, Stockholm
VD: Orvar Westelius
- 815 *Stiftelsen Svensk Polymerforskning*
c/o Institutionen för polymerteknologi, KTH, Fack,
100 44 Stockholm 70 08/23 65 20
Ordf: Disp. Lars Oldsberg, Gislaved
Verkst. ledamot: Per Flodin
- 816 *Stiftelsen Svensk Skeppsforskning*
Gustaf Daléngsgatan 8, 417 05 Göteborg 031/23 43 70
Ordf: Dir. Gösta Kaudern, Göteborg
VD: Bernt Wallin

BILAGA

- 817 *Stenindustrins Forskningsinstitut*
Drottning Kristinas väg 35, 114 28 Stockholm 08/20 72 48
Ordf: Advokat Bengt Orre, Stockholm
VD: Gunnar Nykvist
- 818 *Tidningspappersbrukens forskningslaboratorium*
Box 5604, 114 56 Stockholm 08/21 90 80
Forskningschef: Lars O Larsson
- 819 *Stiftelsen Svensk Träteknisk Forskning*
c/o Träforskningsinstitutet, Drottning Kristinas väg 65,
114 28 Stockholm 08/22 43 40
Ordf: Dir. Lars Strängh, Saltsjö-Duvnäs
- 820 *Svenska Vattenkraftföreningens Stiftelse för Tekniskt Utvecklingsarbete (VAST)*
Box 1704, 111 87 Stockholm 08/24 23 90
Ordf: Dir. Bertil Möller, Sundsvall
VD: Hans Boström
- 821 *Stiftelsen Svensk Återvinning*
Box 373, 201 23 Malmö 040/11 30 40
Ordf: Dir. Ulf Laurin, Malmö
VD: Bengt Enhörning
- *
- 822 *Byggnadsindustrins utvecklingsstiftelse för utbildningsfrågor*
c/o Svenska Byggnadsindustriförbundet
Box 16286, 103 25 Stockholm 08/24 60 20
Ordf: Dir. Carl-Olof Ohlsson, Stockholm
Skr: Erik Trädgårdh
- 823 *Stiftelsen Cellulosa- och Pappersforskning*
c/o Svenska Cellulosa- och Pappersbruksföreningen
Villagatan 1, 114 32 Stockholm 08/22 17 00
Ordf: Disp. Lars G Sundblad, Iggesund
VD: Lars Sjunnesson

- 824 *Cellulosaindustrins stiftelse för teknisk och skoglig forskning samt utbildning*
c/o Svenska Cellulosa- och Pappersbruksföreningen
Villagatan 1, 114 32 Stockholm 08/22 17 00
Ordf: Bruksdisp. Wilhelm Haglund, Gävle
Skr: Bengt Kullström
- 825 *Institutet för Maltdrycksforskning*
c/o Svenska Bryggareföreningen, Hovslagargatan 5, 111 48
Stockholm 08/14 05 00
Ordf: Professor Hugo Theorell, Stockholm
Skr: Birger Ygge
- 826 *Sparbankernas Forskningsstiftelse*
c/o Svenska Sparbanksföreningen, Fack, 103 20 Stockholm 16
08/14 10 20
Ordf: F d universitetskansler N G Rosén, Vällingby
Skr: Rolf Lundgren

ÖVRIGA

- 827 *Bergsprängningskommittén*
Fack, 100 44 Stockholm 70 08/23 65 20
Ordf: Professor Ingvar Janelid, Djursholm
Verkst. ledamot: Tore Bjarnekull
- 828 *Föreningen för bituminösa beläggningar*
Industrigatan 2 B, 112 46 Stockholm 08/54 66 92
Ordf: Tekn. dr Fredrik Schütz, Bromma
VD: Bo Liljedahl
- 829 *Hushållningssällskapens Förbund*
105 33 Stockholm 08/11 51 42
Ordf: Riksdagsman Erik Grebäck, Knutby
VD: Åke Andersson
- 830 *Livsmedelspartihandelns Erfagrupp*
Box 5512, 114 85 Stockholm 08/63 52 80
Skr: Walter Brangmo

BILAGA

- 831 *. Stiftelsen Mediainstitutet*
c/o Svenska Annonsörers Förening, Rosenlundsgatan 13,
116 53 Stockholm 08/68 04 30
Ordf: Dir. Bertil Klinte, Stockholm
Verksamhetsledare: Bo Milbrink
- 832 *Stiftelsen för miljövärdsstudier*
Box 2373, 403 16 Göteborg 031/11 14 56
Ordf: Konteramiral Hans C:son Ugglå, Stockholm
Skr: K A Zachau
- 833 *Sveriges Skogsvårdsförbund*
Box 45 166, 104 30 Stockholm 08/14 23 80
Ordf: Dir. Per Sköld, Bromma
VD: Sölve Thulin
Tidskrifter:
Skogen
Redaktör: Curt-Olof Fredholm
Sveriges Skogsvårdsförbunds tidskrift
Redaktör: Mikko Simonen
- 834 *Storstadspressgruppen*
105 15 Stockholm 08/22 40 20
Ordf: Dir. Carl Olov Sommar, Bromma
- 835 *Svinavelsrådet*
631 84 Eskilstuna 016/211 70
Ordf: Byråchef Nils Korkman, Stockholm
Skr: Bengt Lindhé
- 836 *Tekniska Nomenklaturcentralen (TNC)*
Box 43 041, 100 72 Stockholm 08/84 04 90
Ordf: Civiling: Bengt Gustafsson, Stockholm
VD: Einar Selander
- 837 *Tidningarnas Tekniska Nämnd*
Box 451 36, 104 30 Stockholm 08/34 06 20
Ordf: Dir. Bärtil Dalin, Stockholm
Verkst. ledamot: Erik Jönsson

- 838 *Tidningarnas utbildningsnämnd*
Box 45 136, 104 30 Stockholm 08/34 06 20
Ordf: Redaktör Carl-Adam Nycop, Stockholm
- 839 *T-virkesföreningen*
Kungsgatan 48, 111 35 Stockholm 08/21 81 83
Ordf: Professor Bertil Thunell, Stocksund
Skr: Bertil Sandström
- 840 *Sveriges Utsädesförening*
268 00 Svalöv 0418/625 10
Ordf: F d landshövding Gösta Netzen, Malmö
Föreståndare: Arne Hagberg
Tidskrift: *Sveriges Utsädesförenings Tidskrift*

REGLERINGSFÖRENINGAR

Ordf. i samtliga föreningar är Generaldir. Gösta Widell, Lidingö.

- 841 *Svensk Fisk*
Box 4033, 400 40 Göteborg 031/12 48 00
VD: Karl-Ivar Nilsson
- 842 *Svensk Kötthandel*
Box 539, 101 27 Stockholm 08/23 64 45
VD: Håkan Johansson
- 843 *Föreningen för Mejeriprodukter*
Box 539, 101 27 Stockholm 08/23 64 45
VD: Håkan Johansson
- 844 *Sveriges Oljeväxtintressenter*
Box 161, 201 21 Malmö 040/725 75
VD: Bertil Jervill
Underorganisation:
- 845 *Vallfrönämnden*
Skr: Folke Sjöberg
- 846 *Sveriges Potatisintressenter*
Box 161, 201 21 Malmö 040/725 75
VD: Bertil Jervill
- 847 *Svensk Sockerhandel*
Box 16 404, 103 27 Stockholm 08/22 55 60
Skr: Lennart Forsberg
- 848 *Svensk Spannmålshandel*
Box 200, 101 22 Stockholm 08/23 78 20
VD: Nils Allan Svensson
- 849 *Svensk Ägghandel*
Box 539, 101 27 Stockholm 08/23 64 45
VD: Håkan Johansson

ERKÄNDA ARBETSLÖSHETSKASSOR

- 850 *Sveriges Fiskares Erkända Arbetslöshetskassa*
Box 4010, 400 40 Göteborg 031/12 79 11
Ordf: Ombudsman Rune Jonsson, Mölndal
Kassaföreståndare: Henning Sörensson
- 851 *Sveriges Hantverks-, Industri- och Servicenäringars Erkända Arbetslöshetskassa för Företagare*
Nytorgsgatan 17, 116 22 Stockholm 08/44 05 20
Ordf: Optikermästare Stig Stefanson, Ludvika
Kassaföreståndare: Eivor Folke
- 852 *Köpmännens Erkända Arbetslöshetskassa*
105 61 Stockholm 08/24 40 40
Ordf: Dir. K G Kanderup, Vrena
Kassaföreståndare: Hugo Holmqvist
- 853 *Petroleumhandlarnas erkända arbetslöshetskassa*
Fleminggatan 77, 112 32 Stockholm 08/54 11 50
Ordf: Dir. Tore Jakobson, Stockholm
Kassaföreståndare: Ragnar Axelson

ORGANISATIONER FÖR ETIK, REKLAMATIONSNÄMNDER M M

- 854 *Annonsnämnden*
Box 45 136, 104 30 Stockholm 08/34 06 20
Skr: Håkan Lambert-Olsson
- 855 *Reklamationsnämnden för automobilgummi*
Box 5512, 114 85 Stockholm 08/63 52 80
Kontaktman: Erland Uddgren
- 856 *Fastighetsmäklarnas Reklamationsnämnd*
Box 3292, 103 66 Stockholm 08/39 12 45
Ordf: Advokat Curt Angur, Saltsjö-Duvnäs
Skr: Curt Eliasson
- 857 *Näringslivets Granskningsnämnd för Gåvor och
Understödsannonser*
Box 16 050, 103 22 Stockholm
Ordf: Hovrättsrådet Åke Sundquist, Lidingö
VD: Sten Tengelin
- 858 *Näringslivets konkurrensnämnd*
Box 5501, 114 85 Stockholm 08/63 50 20
Ordf: Dir. Östen Fagerlind, Lidingö
- 859 *Nämnden för bedömning av läkemedelsinformation*
Konsultbyrån för marknadsrätt, Ansgariegatan 10,
117 26 Stockholm 08/84 07 40
Ordf: Generaldir. Yngve Samuelsson, Stockholm
Skr: Kerstin Nordin
- 860 *Institutet mot mutor*
Box 5501, 114 85 Stockholm 08/63 50 20
Ordf: Generaldir. Yngve Samuelsson, Stockholm
Kontaktman: Lennart Körner

861 *Nämnden för granskning av rusdrycksreklam*

Box 16 050, 103 22 Stockholm 08/23 12 00

Ordf: Professor em. Håkan Nial, Bromma

Skr: Sten Tengelin

862 *Sveriges skiljenämnd för spannmåls- och fodermedelshandeln*

Box 16 050, 103 22 Stockholm 08/23 12 00

Ordf: Konsul Nils-Gustaf Hagander, Kristianstad

Skr: Lars Göthlin

863 *Sveriges Tekniskt-Industriella Skiljedomsinstitut*

Box 16 050, 103 22 Stockholm 08/23 12 00

Ordf: Jur. kand. Gunnar Nordholm, Lidingö

Skr: Lars Göthlin

ÖVRIGA ORGANISATIONER

864 *Näringslivets arkivråd*

Klubbacken 16, 126 56 Hägersten 08/46 82 14

Ordf: Avdelningschef Bengt Orméus, Vällingby

Verkst. ledamot: Ago Pärtel

Tidskrift: *Arkivinformation*

865 *Banco – Provinsbankernas centrala organisation*

Linnégatan 22, 114 47 Stockholm 08/67 09 05

Ordf: Bankdir. Sven Lönnqvist, Karlstad

VD: Klas Wahlström

866 *Biodynamiska Föreningen*

Saltå Kvarn, 150 20 Järna 0755/502 70

Ordf: Trädgårdsmästare Gunnar Melander, Kungsängen

Konsulent: Kjell Arman

Tidskrift: *Biodynamisk Odling*

867 *Industriens Bostadsförening*

Box 27 029, 102 51 Stockholm 08/22 40 60

Ordf: Dir. Axel Iveroth, Bromma

VD: Bitti von Vegesack

868 *Sveriges Allmänna Exportförening*

Box 5501, 114 85 Stockholm 08/63 05 80

Ordf: Dir. Erland Waldenström, Stockholm

869 *Fröintressentföreningen*

c/o Skånes Handelskammare, Slottsgatan 20, 211 33 Malmö

040/97 12 40

Ordf o. sekr: Dir. Gösta Jacobsson, Malmö

870 *Svenska Försäkringsföreningen*

Kungsgatan 4 B, 111 43 Stockholm 08/24 85 20

Ordf: Dir. Kjell Gunnarsson, Stockholm

Sekr: Bo Pettersson

- 871 *Stiftelsen Svensk Livsmedelsteknik*
Katarinavägen 20, 116 45 Stockholm 08/40 80 45
Ordf: Dir. Ulf Sundberg, Bjuv
Tidskrift: *Livsmedelsteknik*
Chefredaktör: Carl Erik Danielson
- 872 *Sveriges Marknadsförbund*
Ludvigsbergsgatan 18–20, 117 26 Stockholm 08/68 08 55
Ordf: Dir. Ulf Laurin, Malmö
VD: Jan Gillberg
Tidskrifter:
Den svenska marknaden
Marknadsvetande
- 873 *Föreningen Naturenlig Odling*
Box 74, 290 71 Mörrum 0454/202 98
Ordf: Chaufför Karl Hult, Asarum
Odlingskonsulent: Tage Magnusson
- 874 *Skogsbrukets Datacentral*
Fack, 851 01 Sundsvall 1 060/15 41 50
Ordf: Försäljningsdir. Bengt Rudholm, Danderyd
VD: Olof Lindbäck
- 875 *Stiftelsen Skogsveckan*
Box 45 166, 104 30 Stockholm 08/14 23 80
Ordf: Dir. Per Sköld, Bromma
Skr: Sölve Thulin
- 876 *Svenska Sprängämnesföreningen*
Bolaget Vieille Montagne, 690 44 Åmmeberg 0583/341 00
Ordf: Dir. Sven Torell, Åmmeberg
Ombudsman: Hans Ohlsson
- 877 *Svenska Stöldskyddsföreningen*
Försäkrings AB Skandia, Fack, 103 60 Stockholm 3
08/22 44 20
Ordf: Polismästare Kurt Lindroth, Stockholm
Verkst. ledamot: Henry Tellmar

BILAGA

- 878 *Näringslivets Tidningsstiftelse*
Box 1760, 111 87 Stockholm 08/11 42 63
Ordf: Dir. Bertil Kugelberg, Bromma
Verkst. ledamot: TG Wickbom
Tidskrift: *Affärsvärlden/Finanstidningen*
Huvudredaktör: Carl Swartz

SAMARBETSORGAN

- 879 *Elektriska nämnden*
c/o Brandförsvarsföreningen, Kungsholms hamnplan 3,
112 20 Stockholm 08/54 11 35
Ordf: Kommeriserådet Dag Lychou, Djursholm
Skr: Sven Egerlid
- 880 *Samarbetskommitté Handelns Arbetsgivareorganisation –
Sveriges Köpmannaförbund*
- 881 *Samarbetskommitté Sveriges Hantverks- och Industri-
organisation – Sveriges Köpmannaförbund*
- 882 *Samarbetskommittén Industri–Jordbruk*
105 33 Stockholm 08/14 16 00
Skr: Oscar Westerlind
- 883 *Näringslivets nämnd för mässfrågor*
Rosenlundsgatan 13, 116 53 Stockholm 08/68 04 30
Ordf: Dir. Sven Rynell, Stockholm
Skr: Per Strömbäck
- 884 *Näringslivets Samarbetsorgan (NÄSO)*
c/o Dir. Erik Trägårdh, ABV, Box 12 148, 102 24 Stockholm
08/13 18 00
Ordf: Dir. Alvar Lindencrona, Stockholm

- 885 *Näringslivets säkerhetsdelegation*
Blasieholmsgatan 4 A, 111 48 Stockholm 08/21 53 84
Ordf: Dir. Alde Nilsson, Västerås
Huvudsekr: Bertil Broberg

SAMARBETSORGAN FÖR ORGANISATIONER INOM EN BRANSCH

- 886 *Bageriernas kommitté för näringsfrågor*
Hovslagargatan 5, 111 48 Stockholm 08/24 36 10
Ordf: Fil dr Ove Hall, Svalöv
Skr: Stig Plobeck
- 887 *Bokhandelsrådet*
c/o Svenska Bokförläggareföreningen, Kungsholmstorg 13 A,
112 21 Stockholm 08/53 73 61
Ordf: Häradshövding Erik Alexandersson, Lidingö
- 888 *Byggnadsindustrins stiftelse för arbetarskydd och
företagshälsovård (Bygghälsan)*
Fack, 100 41 Stockholm 26 08/24 91 20
Ordf: Dir. Wilhelm Kruse, Bromma
VD: Hans Bruce
- 889 *Foderintressentföreningen*
c/o Skånes Handelskammare, Slottsgatan 20, 211 33 Malmö
040/97 12 40
Ordf: Konsul Nils-Gustaf Hagander, Kristianstad
Skr: Gösta Jacobsson
Underorganisation:
- 890 *Stiftelsen veterinär foderkontroll*
Ordf: Dir. Gösta Jacobsson, Malmö

- 891 *Sveriges Centrala Fröråd*
Frökontrollanstalten, Bergshamra, 171 73 Solna 08/85 01 30
Ordf: Lantbrukare Allan Svensson, Kristianstad
Skr: Lennart Kåhre
- 892 *Möbelbranschens Samarbetsnämnd*
(Samarbetskommitté mellan Möbelindustriförbundet och
Möbelhandlarnas Centraförbund)
- 893 *Plastbranschens Samarbetsorgan*
Box 5512, 114 85 Stockholm 08/63 52 80
(Samarbetskommitté mellan Svenska Förpackningsföreningen,
Föreningen Sveriges Plastfabrikanter, Sveriges Plastförbund
och Plast- och Kemikalieleverantörers Förening)
- 894 *Radiobranschens Samarbetsråd*
Sveavägen 17, 111 57 Stockholm 08/20 44 61
Verkst. ledamot: Jerk Harling
- 895 *Skrotnämnden*
Kungsgatan 24, 111 35 Stockholm 08/22 46 20
Ordf: Hovrättsrådet Erik Ameln, Stockholm
Konsulent: Lennart Hedström
- 896 *Textilbranschens Samarbetsutskott*
(Samarbetskommitté mellan Konfektionsindustriföreningen,
Textilgrossisternas Riksförbund, Sveriges Textilhandlare-
förbund och Textiltrådet)
- 897 *Tidningarnas Arbetsgivareförenings och Svenska
Tidningsutgivareföreningens samarbetsnämnd*

Organisationer vars branschtillhörighet ej framgår av deras namn

Namn	Nummer	Sammanslutning av
ASK-Bolagens ekonomiska förening	404	Dagligvarugrossister
BLMC-föreningen	195	Återförsäljare av bilar från British Leyland Motor Corporation
CDL-företagens Samarbetsorgan	431	Kraftverksföretag
Data 20	439	Användare av vissa IBM-datorer
ICL användarförening	519	Användare av ICL datorer
Servi-Data	617	Datoranvändare
SKVS företagsförening	84	Företag som leds av medlemmar i Svenska Konsulterande VVS-Ingenjörers förening
SOK-företagens förening	633	Företag som leds av medlemmar i Svenska Organisationskonsulters Förening
Swedisol	—	Tillverkare av isoleringsmaterial
Föreningen Transfrigoroute Sverige	652	Åkerier som sysslar med frys-transporter
Svenska Transmarina Exportförbundet	653	Pappersexportörer
T-virkesföreningen	839	Organisationer och institutioner med anknytning till trävarubranschen

Branschindex

Siffrorna nedan är de olika organisationernas nummer i den föregående förteckningen.

Uppslagsorden är i regel varor (tjänster) som produceras av medlemsföretagen. De kan också vara beteckningar på branscher eller andra företagsgrupper.

I allmänhet har organisationer inom olika förädlingsled samlats under samma uppslagsord. *Exempel:* under "Olja och bensin" återfinns organisationer av oljebolag (585), bensinhandlare (584), tankbåtsrederier (553), osv.

Aerosolförpackningar 394
Akustikkonsulter 396
Anläggningsverksamhet 41, 239, 241, 616, 780
Antikviteter 549
Arkitektbyråer 60, 681, 682, 683
Asfalt 828
Automathandel 405

Bagerier 7, 55, 56, 232, 233, 243, 726, 727, 886
Bakmedel 407
Banker och kreditinstitut 43, 65, 383, 384, 408, 455, 635, 826, 865
Barnvagnar 409
Begravningsentreprenörer 411
Bekämpningsmedel 252, 412
Belysningsartiklar 132, 135, 490, 567
Bensinstationer 27, 584
Betongvaror 168—171, 231, 446, 780
Bilskolor 651
Biodling 417
Biografer 48, 418, 701
Blommor 38, 348, 419, 724
Bokföringsbyråer 420
Borstar 423

Brandredskap 424
Bultpistoler 426
Busstrafik 8, 427, 559, 715
Byggherrar 428
Byggmaskiner 265
Byggnadsmaterial 12, 35, 101, 168—171, 217, 218, 231, 236, 280, 288, 314, 315, 316, 318, 319, 320, 325, 527, 533, 591, 659, 672, 725, 743, 769, 801, 817, 819
Byggnadsverksamhet 11, 172, 182, 239, 240, 241, 320, 463, 492, 594, 616, 690, 725, 769, 774, 780, 799, 807, 822, 888
Båtar och båtmotorer 102, 103, 104, 226, 227, 228, 429, 674, 700
Bärodling 507
Böcker 89—92, 342, 343, 400, 421, 422, 627, 754, 887

Campingplatser 430
Champinjoner 508
Cyklar 105, 344

Datateknik 129, 439, 519, 617
Dentallaboratorier 44, 173
Däck 116, 161, 162, 443, 444, 855

- Elartiklar 107, 132, 499, 730, 770
 Elektromekanisk och elektronik-
   industri 120, 175, 244, 262, 330,
   730, 770
 Elinstallationer 14, 174, 730
 Elkraft 14, 15, 431, 445, 552, 716,
   730, 811, 820
 Expressbyråer 577

 Fastighetsmäklare 450, 451, 856
 Fastighetsägare 63, 452
 Film, inspelning och distribution
   48, 453, 454, 629, 701, jmf. även
   under 610
 Fisk 109, 456—459, 615, 618,
   755, 841, 850
 Foder 110, 386, 862, 889, 890
 Fondkommissionärer 464
 Fotoartiklar och fotografering
   111, 176—179, 359, 413, 731
 Fotvård 465
 Frimärken 466
 Frisörer 51
 Fukt 38, 112, 113, 345, 573, 675,
   703, 732
 Frö 38, 370, 467, 468, 664, 840,
   845, 869, 891
 Färg 346, 472—480, 784, 809
 Färgerier 471
 Försäkringstjänster 16, 483, 484,
   485, 557, 562, 619, 621—624,
   632, 650, 688, 806, 810, 870,
   877

 Gas 487, 488
 Gjuterier 185, 269, 532
 Glas 10, 17, 18, 143, 180, 347,
   489, 490, 491, 500, 783
 Glass 181
 Golv 182, 492
 Grafiska maskiner 270, 655
 Grafisk industri, ej redovisade
   under andra rubriker 19, 87, 88,
   98, 757, 784

 Grammofonskivor 114, 586
 Gravvårdar 219
 Gravörmästare 493
 Grus 494
 Gruvor 20, 246, 876
 Grävmaskiner 160
 Grönsaker 38, 112, 113, 385, 733
 Guldlistor 308
 Guldsmeds- och juvelerarevaror
   115, 183, 184, 495, 704, 728, 756
 Gummiindustri 3, 248, 253

 Hamnar 497
 Handel, detalj- och parti-, ej redo-
   visade under andra rubriker 42,
   47, 99, 119, 166, 341, 404, 440,
   447, 498, 518, 705, 758, 765,
   830, 852, 880, 881
 Handelsträdgårdar 38, 506, 657,
   866, 873
 Helikoptertransporter 510
 Hotell 21, 512, 513
 Husdjursavel (exkl. hästavel) 371—
   382, 461, 470, 835
 Hushållsapparater 106, 266
 Husvagnar 515
 Hyresförmedling 516
 Hälsokost 118, 360, 608, 706,
   866, 873
 Hästavel 401, 402, 460, 469, 578,
   595—600, 665
 Hästsport 64, 83, 486, 654
 Hönsuppfödning 77, 425, 461

 Impregnering 658, 802
 Instrument 120—124
 Isolering 521, 672

 Jordbruk, ej redovisade under
   andra rubriker 76, 367, 386,
   523, 634, 723, 737, 767, 785,
   829, 866, 873, 882
 Jordbruksmaskiner 78, 133, 204,
   275, 386, 785

INDEX

- Jordägare 524
Järnvaror, ej redovisade under
    andra rubriker 49, 125, 152,
    332, 349, 546, 656, 771
Järn-, stål- och metallverk 22, 235,
    236, 522, 525—543, 546, 771,
    786, 790, 791, 895
Järnvägar 66, 547
Järnvägsvagnar, ägare av 604

Kaffe 126, 501
Kartonger 93
Kemisk industri, ej redovisade
    under andra rubriker 4, 144,
    247, 249, 781, 815
Kemisk-tekniska artiklar 5, 127,
    247, 249, 333, 346, 434, 502
Kiosker 548
Kol 638
Kompressorer 160, 273
Konditorier 7, 186, 232, 234
Konfektyrer 13, 128, 243, 339,
    345, 564
Konfektion 23, 213, 214, 257,
    258, 340, 735, 800, 896
Konserver 254, 385, 615, 787
Konsultbyråer 67, 84, 396, 633
Konst 549
Kontorsmaskiner 129, 187, 350
Kopiering 188
Korgmakerier 189
Kosmetika 356, 437
Kosmetologer 190
Kuvert 94
Kvarnar 24, 259, 334, 386
Kylutrustningar 274, 554
Kött 131, 260, 261, 371—382,
    391, 425, 555, 707, 842

Ledstänger 335
Leksaker 134, 351
Likkistor 556
Livsmedelsbutiker 352, 518, 762
Livsmedelsindustri, ej redovisade
    under andra rubriker 25, 247,
    250, 251, 326, 391, 433, 734,
    737, 761, 813, 871
Livsmedelsmaskiner 277
Lyftkranar 160, 163, 281, 568, 773
Lås 192, 279
Lädervaror 26, 245, 299, 353, 366,
    391, 514, 560, 626, 673, 741
Läkare 45, 684
Läkemedel 108, 442, 561, 859

Malt- och läskedrycker 9, 237,
    238, 329, 337, 825
Margarin 255, 812
Marknadsundersökningar 563
Mattor 565, 581
Metallfasader 280
Metallgrossister 125, 136
Mjök och mjökprodukter 138,
    371, 375—378, 387, 746, 843
Motorfordon 27, 100, 150, 160,
    165, 194—206, 276, 414, 415,
    569, 699, 719
Motorrenovering 570
Musikalier 571, 572
Målare 28, 574
Möbler 32, 54, 221, 310, 311,
    312, 354, 892

Nöjesinrättningar 61, 68, 69, 647

Olja och bensin 27, 29, 553, 584,
    585, 630, 744, 853
Oljeskadesanering 642, 832
Oljeslagerier 580
Oljeväxter 388, 844
Optiker 207, 224, 225, 742
Optikleverantörer 137, 742
Organisationskonsulter 633

Pantbanker 666
Papper och pappersvaror 33, 57,
    93, 94, 130, 139—142, 242, 355,

- 496, 605, 640, 644, 653, 669,
818, 823, 824
- Patentombud 582
- Persienner 215, 583
- Pianon 587
- Plantskolor 38, 588
- Plast 144, 338, 589—593, 708,
893
- Plåtslagare 30
- Postorderfirmor 601
- Potatis 369, 392, 481, 602, 846
- Pumpar 283
- Pälsverk 70, 81, 145, 146, 191,
357, 389, 390, 606, 709, 739, 740
- Radio 147, 208, 358, 575, 736, 894
- Reaktorteknik 284
- Reklam 179, 395, 397, 398, 399,
441, 558, 609, 610, 628, 760,
831, 854, 872
- Renhållning 611, 642
- Reproindustri 95
- Resebyråer 612, 613
- Restauranger 21, 68, 73, 512, 614
- Retuschörer 209
- Revisionsbyråer 420
- Rymdteknik 285
- Rörledningsarmatur 263
- Rör och rörinstallationer 31, 148,
210, 289, 292, 537, 538, 744, 745
- Sadelmakare 32
- Schaktning 160, 616, 676
- Screentryckerier 211
- Silikatindustri 248, 793
- Sjukgymnaster 85
- Sjukvårdsartiklar (exkl läkemedel)
149, 620
- Sjöfart 62, 71, 72, 553, 710, 816
- Skeppshandlare 361
- Skeppsmäklare 625
- Skogsbruk 57, 75, 76, 80, 462,
517, 711, 712, 717, 794, 796, 797,
798, 833, 874, 875
- Skogsindustri 33, 57, 79, 242,
298, 300, 327, 637, 644, 669,
670, 795, 801, 802, 819, 874
- Skogsmaskiner 286
- Skor 26, 52, 299, 362, 504, 560,
626, 660, 741
- Skolor 603, 651
- Skrivbyråer 212, 550
- Skrot 415, 544, 545, 566, 713,
895
- Snöskotrar 150
- Socker 368, 714, 847
- Sotning 53
- Spannmål 110, 334, 386, 702, 848,
862
- Speditörer 636
- Spelautomater 406
- Sportartiklar 151, 344
- Stearinljus 336
- Sten 35, 217, 218, 219, 817
- Storkök, leverantörer till 438, 639
- Stuverifirmor 36
- Städning 220, 436
- Stämplor 96
- Svetsning 267, 775
- Säckar 640
- Takpapp 641
- Tandläkare 46, 685
- Tapeter 97, 363
- Tarmar 153
- Taxi 8, 643, 715
- Teatrar 50
- Tegel 79, 301
- Textilier 37, 117, 154, 302—305,
340, 364, 505, 511, 800, 854, 896
- Tidningar och tidskrifter 59, 82,
449, 645, 646, 738, 764, 834, 837,
838, 897
- Tobak 365, 648
- Torvströ 649
- Transmissioner 290
- Transportköpare 410, 689, 697

INDEX

- Träbearbetningsmaskiner 291
Trädgårdsanläggning 38, 222
Trävaror 39, 155, 159, 164, 216,
298, 300, 306—323, 637, 658,
659, 661, 743, 819, 839
Tvätterier 6, 223, 662
Tvättmedel 256, 776

Undervisningsmateriel 627
Ur 156
Urmakare 224, 663

Varv 226, 227, 228, 324, 667, 816
Vattenrening 293
Verkstadsindustri, ej redovisade
under andra rubriker 34, 40,
167, 193, 262, 271, 272, 278,
281, 282, 287, 576, 771, 781, 804
Verktyg 294, 331, 542, jmf. även
under 287
Verktygsmaskiner 157, 295
Vin 158
Veterinärer 686
VVS-konsulter 84
Vårdinrättningar 58, 74
Värmeelement 607, 744
Värmepannor 296, 579, 744
Värmeväxlare 297
Väskor 366, 673

Åkerier 8, 403, 416, 652, 676,
677, 715, 719

Ägg 138, 393, 678, 849

Ett axplock SNS-skrifter*

R. Baldwin: Den nya protektionismen , 275 sid, 1971.	Inb.	25:—
H. Baude: Att söka ekonomisk litteratur , 230 sid, 1970.	Inb.	29:—
P. Bohm: Samhällsekonomisk effektivitet , 196 sid, 1972.	Hft.	21:75
G. C-O Claesson: Statens ostyriga utredande , 210 sid, 1972.	Hft. Inb.	15:— 15:—
Företagets långsiktsplanering , 149 sid, 1969.	Pocket	15:—
F. Johansson: Lag och etik för massmedier , 350 sid, 1971.	Hft. Inb.	15:— 15:—
F. Johansson: Vridet och vinklat i massmedier , 177 sid, 1972.	Hft. Inb.	24:50 29:50
L. Lidén: Makten över företaget , 277 sid, 1974	Hft.	23:55
J. Myhrman: Kreditmarknad och penningpolitik , 167 sid, 1974.	Hft.	29:40
On Incomes Policy , 275 sid, 1969.	Inb.	20:—
I. Ståhl: U 74 — En samhällsekonomisk analys av den högre utbildningen , 157 sid, 1974.	Hft.	19:55
S. Westerberg: Den ofärdiga trafikpolitiken , 131 sid, 1971.	Pocket	15:—

* En förteckning över SNS samtliga skrifter kan erhållas direkt från Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, Sköldungagatan 2, 114 27 Stockholm. Tel. 08/23 25 20.

Näringslivets 900 organisationer

- mäktiga — ifrågasatta — okända
- behandlas av fem författare ur olika aspekter: relationer till kanslihuset, åsikter, omsättning, personal, tidskrifter, lokalföreningar m m
- har inventerats och finns upptagna i den adresslista som avslutar boken

Studieförbundet Näringsliv och Samhälle

Distribueras av

ISBN 91-7150-156-8

